

Юрій Булгаков

**АКАДЕМІК
А. Д. КОВАЛЕНКО**

**ЖИТТЯ ТА НАУКОВА
ДІЯЛЬНІСТЬ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ІНСТИТУТ АРХІВОЗНАВСТВА

Юрій Булгаков

**АКАДЕМІК А. Д. КОВАЛЕНКО
ЖИТТЯ ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Джерелознавче дослідження

КИЇВ 2019

УДК 930.253 (477) (Коваленко А. Д.)
Б90

*Затверджено до друку
Вченою радою Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(22 квітня 2019 р. протокол № 3)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

М. Г. Щербак, доктор історичних наук, професор, професор кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Н. І. Любовець, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Булгаков Ю. В.

Б90 Академік А. Д. Коваленко : життя та наукова діяльність : джерелознавче дослідження. [Електронне видання] / Юрій Булгаков; Національна академія наук України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Інститут архівознавства. — Текст і граф. дані. — Київ, 2019. — 192 с. — Об'єм даних 13,2 Мб. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/. — Назва з тит. екрана.

ISBN 978-966-02-8926-0 (електронне видання)

У монографії на широкій документальній базі досліджено життєвий шлях та наукову діяльність видатного українського вченого у галузі механіки академіка АН УРСР Анатолія Дмитровича Коваленка (1905—1973). Особливу увагу приділено діяльності А. Д. Коваленка як очільника Інституту механіки АН УРСР (1959—1965) та завідувача відділу технічної теорії пружності і пластичності цього інституту, завідувача кафедри теорії пружності КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1949—1959). Висвітлено діяльність А. Д. Коваленка як співробітника та в. о. головного вченого секретаря Президії АН УРСР. Розкрито участь вченого у вітчизняному та міжнародному науково-інформаційному обміні. Досліджено формування наукової школи А. Д. Коваленка. У якості ілюстрацій до наукової біографії вченого представлено підбірку зображень документів та фотознімків. Наприкінці книги розміщено додатки «Список доповідей А. Д. Коваленка на наукових форумах», «Дипломні та дисертаційні роботи, підготовлені під керівництвом А. Д. Коваленка», список абревіатур і скорочень та іменний покажчик.

Видання розраховане на дослідників історії науки України, вчених у галузі механіки, істориків, архівістів, джерелознавців.

УДК 930.253 (477) (Коваленко А. Д.)

© Булгаков Ю. В., 2019

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського,
Інститут архівознавства, 2019

ISBN 978-966-02-8926-0 (електронне видання)

ПЕРЕДМОВА

Питання становлення й розвитку української науки, долі видатних учених України завжди привертала увагу дослідників. Сьогодні студії з історії науки набувають нового якісного рівня, адже науковці отримують широкий доступ до маловивчених джерел з історії України загалом та розвитку національної науки зокрема.

Не є винятком і життєвий шлях та наукова діяльність видатного українського вченого у галузі механіки, спеціаліста з теорії пружності і термопружності, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки, лауреата Державної премії УРСР, академіка АН УРСР Анатолія Дмитровича Коваленка (1905—1973).

А. Д. Коваленко здобув вищу освіту на механічному факультеті Київського політехнічного інституту в 1920-х роках, де збагатився знаннями та досвідом плеяди видатних вчених-механіків України, серед яких академіки АН УРСР К. К. Симинський, Г. Й. Сухомел, член-кореспондент АН УРСР І. Я. Штаерман. До покоління А. Д. Коваленка можна віднести його колег — академіків С. В. Серенсена, Г. М. Савіна, Г. С. Писаренка, Ю. О. Митропольського.

Після закінчення КПІ шість років життя (1929—1935) А. Д. Коваленко вимушений був присвятити роботі у промисловості. Він пройшов професійний шлях від інженера-конструктора до начальника енергетичного відділу підмосковного порохового заводу ім. О. О. Косякова. У 1935 р. Анаолій Дмитрович повернувся до Києва, де й розпочався його плідний та багатогранний науковий шлях. Майже сорок років життя вчений присвятив роботі в Інституті механіки АН УРСР, у 1959—1965 рр. був директором цього інституту.

А. Д. Коваленко на власному досвіді відчув умови життя та роботи в евакуації в Уфі та Москві (1941—1944). Працюючи в Президії АН УРСР на посадах консультанта Планової комісії АН УРСР, в. о. вченого секретаря Відділу технічних наук АН УРСР, ученого секретаря та в. о. головного вченого секретаря Президії АН УРСР (1945—1954), вчений зробив внесок у післявоєнне розгортання роботи Академії наук УРСР. На каденцію А. Д. Коваленка на посаді директора Інституту механіки АН УРСР припали структурні зміни в діяльності інституту у зв'язку з розробкою нових наукових напрямів, таких як механіка полімерів, термопластичність, гідропружність, тривимірна теорія пружності, реологія, а також впровадження використання електронно-обчислювальних машин при проведенні досліджень.

Науково-організаційну роботу А. Д. Коваленко поєднував з педагогічною діяльністю в КПІ, а з 1949 р. — у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка. В університеті він 11 років очолював кафедру теорії пружності (1949—1960). За його ініціативою було створено лабораторію фотопружності. Однак найціннішим результатом діяльності вченого стало формування наукової школи з термомеханіки деформівного твердого тіла. Під його науковим керівництвом було підготовлено та захищено 62 дипломні роботи, 45 кандидатських та 7 докторських дисертацій.

Каталізатором для підготовки праці про А. Д. Коваленка послужувало введення до наукового обігу масиву його документальної спадщини. В Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (ІА НБУВ) було здійснено наукове описування особового архівного фонду вченого (№ 102). Останніми роками в ІА НБУВ підготовлено низку наукових видань, джерельним підґрунтям яких стала документальна спадщина видатних українських вчених¹. Пропонована монографія присвячена відображенню життя та наукової діяльності академіка А. Д. Коваленка на базі документів вченого та про нього.

Для досягнення даної мети було окреслено низку дослідницьких завдань. По-перше, проаналізувати інформацію про А. Д. Коваленка, представлену на сторінках опублікованих

наукових видань. По-друге, вивчити документальний склад архівної спадщини вченого як джерельної бази для дослідження його життя та діяльності. Результати роботи у цих двох напрямках представлено у першому розділі дослідження «Історіографічний образ та документальна спадщина А. Д. Коваленка як основа для реконструкції наукової біографії вченого». По-третє, на основі окресленої джерельної бази реконструювати життєвий та науковий шлях А. Д. Коваленка, чому присвячено другий розділ «Життєвий шлях та науковий доробок А. Д. Коваленка».

При написанні монографії було використано проблемно-хронологічний метод дослідження. Період життя, діяльності, а також увічнення пам'яті А. Д. Коваленка (1905—2015) було умовно розділено на кілька періодів та відповідно до них сформульовано низку дослідницьких проблем: походження та родинне коло вченого; навчання у Київському політехнічному інституті (КПІ) (1922—1929); робота на заводі ім. О. О. Косякова (1929—1935); навчання в аспірантурі, початок роботи та перший науковий доробок у Київському індустріальному інституті та Інституті будівельної механіки АН УРСР (1935—1941); життя та наукова діяльність в евакуації (1941—1944); робота в Інституті будівельної механіки АН УРСР та КПІ після реевакуації (1944—1949); діяльність в Інституті будівельної механіки АН УРСР та на посаді завідувача кафедри теорії пружності Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (1949—1959); діяльність на посаді директора Інституту механіки АН УРСР (1959—1965); останній період життя вченого (1965—1973); вшанування пам'яті А. Д. Коваленка та оцінка діяльності вченого (1973—2015).

За результатами аналізу життя та діяльності А. Д. Коваленка виділено дві наукові проблеми, які, на наш погляд, потребували більш детального дослідження. Першою з них є участь вченого у вітчизняному та міжнародному науково-інформаційному обміні, зокрема, у понад 390 наукових форумах, на яких він представив понад 140 доповідей. Дослідженню цієї проблеми присвячено окремий розділ монографії, в якому розглянуто участь А. Д. Коваленка в роботі вітчизняних наукових форумів у галузі механіки у 1942—1957 рр., у міжнародній науковій співпраці, а також діяльність вченого як організатора та учасника вітчизняних наукових форумів у галузі механіки в 1958—1973 рр.

В останньому розділі монографії зосереджено увагу на становленні наукової школи А. Д. Коваленка та діяльності його учнів. Уточнено хронологічні рамки формування наукової школи вченого, наведено її кількісні характеристики, подано короткі біографічні відомості про життя та діяльність встановлених учнів А. Д. Коваленка, які підготували під його науковим керівництвом дипломні роботи, кандидатські та докторські дисертації. Окрім того, у монографії розглянуто діяльність вченого як рецензента наукових праць окремих вчених, що сприяло поширенню ідей А. Д. Коваленка серед представників інших наукових шкіл в механіці.

За результатами дослідження участі А. Д. Коваленка у вітчизняних і зарубіжних наукових форумах та діяльності його наукової школи підготовлено додатки, а саме: «Список доповідей А. Д. Коваленка на наукових форумах»; «Дипломні роботи та дисертації, підготовлені під керівництвом А. Д. Коваленка».

Завершується робота підбіркою зображень документів і фотознімків, які ілюструють основні факти життя та наукової діяльності А. Д. Коваленка.

Пропонована праця є спробою у формі монографічного дослідження представити наукову біографію А. Д. Коваленка, яка, сподіваємося, спонукає майбутніх дослідників до більш поглибленого вивчення життєвого шляху та діяльності видатного вченого.

---

¹ Шаповал А. І. Документи С. Я. Парамонова у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: джерелознавче дослідження: науковий каталог. Київ, 2016. 352 с.; Бойко Ю. О., Брязкало Т. В. Архівна спадщина академіка НАН України Георгія Степановича Писаренка. Київ, 2017. 382 с.; Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник / авт. та упоряд.: С. В. Старовойт, А. І. Шаповал, Ю. В. Булгаков [та ін.]; редкол.: Л. М. Яременко (відп. ред.) [та ін.]. Київ, 2017. 772 с.

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОБРАЗ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА А. Д. КОВАЛЕНКА ЯК ОСНОВА ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ ВЧЕНОГО

1.1. Формування історіографічного образу А. Д. Коваленка

В історіографії діяльності будь-якої видатної постаті простежується закономірність, за якою інтерес до цієї особи актуалізується під впливом ключових подій у її житті, біографіях осіб та історії установ, з якими була пов'язана її діяльність. Одним із таких каталізаторів є відзначення ювілеїв від дня її народження. Наведена теза підтверджується і стосовно історіографічного процесу дослідження життєвого шляху та діяльності А. Д. Коваленка.

Так, у 1980 р., у рамках відзначення 75-річчя від дня народження вченого, побачило світ видання про А. Д. Коваленка із серії «Біобібліографія вчених Української РСР», підготовлене його учнем Ю. М. Шевченком. У праці синтезовано та доповнено основні напрацювання вчених, що писали про А. Д. Коваленка раніше. Зокрема до біобібліографії А. Д. Коваленка увійшли вступна стаття Ю. М. Шевченка «Жизненный и творческий путь А. Д. Коваленко», підрозділи «Основные даты жизни и деятельности ученого», «Литература о жизни и деятельности А. Д. Коваленко» та «Указатель печатных работ». Загальний обсяг тексту видання склав 43 сторінки, з них 15 було відведено біографічній статті про вченого. У ній послідовно викладено основні етапи біографії А. Д. Коваленка (навчання в КПІ, робота на заводі ім. О. О. Косякова, навчання в аспірантурі КПІ, робота в Інституті механіки АН УРСР, КПІ та КДУ ім. Т. Г. Шевченка, формування наукової школи вченого), проаналізовано цикли праць дослідника з теорії та методів розрахунку конічних оболонки і їх застосування в машинобудуванні, та з термопружності, подано інформацію про науково-організаційну діяльність вченого, її визнання та заохочення на державному рівні, а також увічнення пам'яті науковця. До списку опублікованих праць А. Д. Коваленка увійшло 127 робіт включно з посметрною збіркою вибраних праць вченого, а також праць за його редакцією. Окрім того, до списку було розроблено довідковий апарат у вигляді алфавітного покажчика праць, покажчика співавторів та іменного покажчика².

Варто відзначити, що перші наукові публікації, спеціально присвячені особі А. Д. Коваленка, почали з'являтися з 1961 р. У 6-му томі Української Радянської Енциклопедії (1961) було розміщено коротку біографічну довідку

про вченого³. У 1965 р. побачила світ стаття Я. М. Григоренка та Ю. М. Шевченка до 60-річчя від дня народження вченого⁴. У статтях Г. С. Писаренка «Теория тепловых напряжений» та Ю. М. Шевченка «Скільки жити машині» аналізується наукова діяльність А. Д. Коваленка як автора циклу праць з термопружності⁵. У 1973 р. після смерті А. Д. Коваленка журнали «Прикладная механика» та «Вісник АН УРСР» опублікували некрологи⁶.

За участі колег та учнів А. Д. Коваленка — Г. С. Писаренка, Ю. М. Шевченка, Я. М. Григоренка, Н. О. Лобкової, А. Ф. Улітка — у 1976 р. побачив світ збірник вибраних праць ученого. Окрім власне праць та аналітичної передмови до них, знаходимо короткий нарис про вченого, підготовлений Г. С. Писаренком, та список опублікованих праць А. Д. Коваленка (121 позиція)⁷. Біографічну довідку про А. Д. Коваленка також подано у довіднику «Академія наук Української РСР. Персональний склад. 1919—1979» (1979)⁸ та в усіх наступних перевиданнях цього довідника. У 2005 р., з нагоди 100-річчя від дня народження А. Д. Коваленка, Ю. М. Шевченком було підготовлено та опубліковано статтю «О жизни и научно-педагогической деятельности академика НАН Украины А. Д. Коваленко»⁹. Ю. М. Шевченко також підготував біографічну довідку про А. Д. Коваленка і для видання «Енциклопедія Сучасної України» (2013)¹⁰. У цьому ж році в електронній «Енциклопедії Київського національного університету імені Тараса Шевченка» було розміщено останню версію статті про А. Д. Коваленка, підготовленої доцентом кафедри механіки суцільних середовищ В. А. Каліоном¹¹. У наведених публікаціях у стислому вигляді подаються загальні відомості про життя А. Д. Коваленка та перелічуються основні здобутки у його діяльності.

З 1959 р. прізвище вченого згадується в контексті загального розвитку науки в Україні та історії АН УРСР у колективних працях «Історія Академії наук Української РСР» (1967)¹², «Научно-технический прогресс в Украинской ССР, 1961—1970» (1971)¹³, «История Академии наук Украинской ССР» (1979)¹⁴; монографіях В. В. Немошкаленка, М. В. Новикова та В. М. Пелих «Академія наук Української РСР, 1969» (1969)¹⁵, В. М. Терлецького «Академія наук Української РСР, 1919—1969» (1969)¹⁶, бібліографічному покажчику видань АН УРСР з фізико-технічних та математичних наук за 1919—1967 рр. (1970)¹⁷. Окремі факти про діяльність А. Д. Коваленка в евакуації та у післявоєнний період відбудови народного господарства наведено у монографії І. І. Ладивіра «Вклад учених АН УРСР у перемогу над фашистською Німеччиною» (1970)¹⁸. У статті С. М. Левтерова «Міжнародні наукові зв'язки АН УРСР у 1958 р.» (1959) йдеться про відрядження А. Д. Коваленка у складі делегації українських учених-механіків до ПНР¹⁹. У 1971 р. за цикл робіт з термопружності А. Д. Коваленко був удостоєний Державної премії УРСР. З огляду на це, у періодичній пресі з'явилася низка статей, підготовлених Б. Є. Патоном, Б. Кован та О. Александровським²⁰, де були окреслені основні результати його наукової діяльності.

Внесок А. Д. Коваленка у розвиток досліджень з механіки в Україні проаналізовано у спеціалізованих виданнях з історії механіки, до яких можна віднести статтю Г. М. Савіна «Про розвиток механіки на Україні за

40 років Радянської влади» (1957)²¹, яка послугувала за основу для монографії Г. М. Савіна та В. В. Георгієвської «Развитие механики на Украине за годы Советской власти» (1961)²², 3-й том «Механика деформируемого твердого тела» праці «Механика в СССР за 50 лет» (1972)²³, статті О. М. Гузя «Об исследованиях по механике деформируемого твердого тела в Академии наук УССР» (1978)²⁴, І. Я. Аміро та Я. М. Григоренка «Об исследованиях по строительной механике в АН УССР» (1978)²⁵. Загальні відомості про роботу А. Д. Коваленка в Інституті механіки АН УРСР викладено у статті В. О. Кононенка та О. І. Стрельбицької «К 50-летию Института механики АН УССР» (1969)²⁶, біобібліографічному виданні О. І. Стрельбицької «Федор Павлович Белянкин» (1978)²⁷ та праці «Институт механики» (1978)²⁸.

За доби перебудови та незалежності України актуалізувалося вивчення історії української науки загалом та механіки зокрема. Провідним дослідником історії механіки кінця 1980 — початку 1990-х років можна вважати Г. С. Писаренка, з-під чийого пера вийшла низка праць, заснованих на власних спогадах. Чимало уваги автор приділяє постаті А. Д. Коваленка, якому він завдячує початком своєї трудової діяльності.

Так, книга Г. С. Писаренка «Жизнь в науке» (1989) цікава важливими подробицями життя та діяльності А. Д. Коваленка з 1935 р. і аж до його смерті. Зокрема, обидва майбутні вчені разом були аспірантами на кафедрі парових турбін КПІ. Перед тим А. Д. Коваленко навчався з С. В. Серенсеном (стенографічні записи лекцій, зроблені ними, були покладені професором Г. С. Жирицьким в основу посібника з парових турбін). Тож С. В. Серенсен, знаючи А. Д. Коваленка ще зі студентських років, залучив його до роботи в Інституті будівельної механіки АН УРСР. А. Д. Коваленко, зі свого боку, рекомендував Г. С. Писаренка на посаду інженера цього інституту. Окрім вказаного епізоду, книга рясніє іншими моментами співпраці Г. С. Писаренка з А. Д. Коваленком в різні роки, а саме йдеться про спільну роботу напередодні та під час Другої світової війни, діяльність на посаді старшого наукового співробітника відділу динамічної міцності під керівництвом А. Д. Коваленка, відрядження до ПНР у 1958 р. та до США у 1968 р.²⁹

У 1994 р. вийшла друком книга Г. С. Писаренка про життєвий та науковий шлях С. В. Серенсена, в якій автор детальніше зосередився на своїх взаєминах з С. В. Серенсеном та А. Д. Коваленком. Зокрема, навів нові факти про перебування вчених в евакуації в Уфі, співпрацю з кафедрою опору матеріалів Московського авіаційного технологічного інституту, яку в 1943 р. очолив С. В. Серенсен, а також прослідив приналежність А. Д. Коваленка та свою до наукової школи С. В. Серенсена³⁰.

Важко переоцінити значення для дослідження історії механіки в Україні узагальнюючої брошури Г. С. Писаренка «Нарис з історії розвитку механіки в Україні в роки існування Академії наук 1918—1994 рр.», яка побачила світ у 1995 р. і була перевидана у збірнику праць вченого (2010). Автор характеризує постать А. Д. Коваленка в контексті загального розвитку наукових досліджень з механіки в Україні. Серед іншого відображено роботу Анатолія Дмитровича в евакуації в Уфі у складі групи С. В. Серенсена,

завідувачем відділу динамічної міцності Інституту будівельної механіки АН УРСР, а також на посаді директора цього інституту.

Кінець 1990-х та середина 2000-х років ознаменувалися низкою ювілейних подій в історії української академічної науки загалом та біографії А. Д. Коваленка зокрема. Так, у 1998 та 2008 рр., з нагоди 80-річчя і 90-річчя створення НАН України та Інституту механіки ім. С. П. Тимошенка, у виданнях про історію цього інституту подані біографічні довідки про директорів та видатних вчених інституту, серед них і про А. Д. Коваленка³¹. Інформацію про участь А. Д. Коваленка у відрядженні групи українських вчених-механіків до Польщі у 1958 р. знаходимо у виданні «Юрій Алексеевич Митропольский: к 90-летию со дня рождения» (2005)³². Загалом лише у поодиноких публікаціях у наукових журналах сучасної України черпаємо короткі відомості про окремі факти діяльності А. Д. Коваленка. Наприклад, у статтях С. А. Хорошевої «Наукова школа Г. М. Савіна в галузі механіки деформівного твердого тіла» (2006)³³ та О. Р. Купчика «Міжнародні наукові зв'язки київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (1943—1964 рр.)» (2014)³⁴ подано відомості про участь А. Д. Коваленка у міжнародному науково-інформаційному обміні.

У наведених розвідках інформація про життя та діяльність А. Д. Коваленка представлена стисло та фрагментарно, посилання на архівні джерела майже відсутні, що можна пояснити загальною нерозробленістю документальної спадщини української науки.

Ще за життя А. Д. Коваленка його прізвище згадується в указах та постановках про відзначення вищими державними нагородами, присвоєння почесних звань та присудження державних премій, які розміщено на шпальтах газети «Правда України». Отож маємо інформацію про нагородження вченого орденом «Знак Пошани» (1954, 1967)³⁵, присвоєння йому почесного звання заслуженого діяча науки і техніки УРСР» (1964)³⁶ та присудження Державної премії Української РСР в галузі науки і техніки (1971)³⁷.

У 1993 р. ІА НБУВ у тісній співпраці з іншими академічними установами було започатковано публікацію збірників документів та матеріалів у серії «Джерела до історії науки в Україні», у яких станом на 2019 р. відображено історію НАН України за період 1918—1960 рр. Про Анатолія Дмитровича йдеться у документах, представлених у виданні «Історія Національної академії наук України, 1938—1941» (2003) («Звіт Інституту будівельної механіки АН УРСР за 1940 р.» та протокол засідання Президії АН УРСР про введення А. Д. Коваленка та інших вчених до складу вченої ради Інституту будівельної механіки АН УРСР)³⁸. У виданні «Історія Національної академії наук України, 1941—1945» (2007) окремі факти діяльності А. Д. Коваленка в евакуації та після повернення до Києва наводяться у передмові до видання та документах: «Звіті Інституту будівельної механіки АН УРСР про роботу в евакуації», трьох протоколах засідань Президії АН УРСР³⁹.

У наступному виданні «Історія Національної академії наук України, 1946—1950» (2008) опубліковано анотацію до праці А. Д. Коваленка «Теорія расчета на прочность колес турбомашин», висунутої на здобуття Держ-

жавної премії СРСР, та «Довідку Президії АН УРСР про підготовку наукових кадрів через аспірантуру у 1946—1950 рр.» за підписом А. Д. Коваленка як в. о. головного вченого секретаря Президії АН УРСР. Прізвище вченого згадується у протоколах засідань Президії АН УРСР з приводу його включення до складу вченої ради Інституту будівельної механіки АН УРСР, Комісії по комплексній проблемі газових турбін, комісії з детального опрацювання плану розвитку поліграфічної бази АН на 1951—1955 рр. та організації Друкарні закритого типу, комісії для складання проекту нового Статуту АН, призначення А. Д. Коваленка на посаду вченого секретаря Президії АН УРСР, його виступів як в. о. головного вченого секретаря Президії про проблемно-тематичні плани інститутів і установ АН на 1951—1955 рр., та як вченого секретаря Президії про виконання госпдоговірної тематики інститутами Відділу технічних наук та Відділу сільськогосподарських наук⁴⁰.

Видання «Історія Національної академії наук України, 1951—1955» (2012) відрізняється тим, що масив розміщених у ньому документів з інформацією про діяльність А. Д. Коваленка налічує 39 позицій⁴¹, серед яких 13 документів за підписом А. Д. Коваленка як в. о. головного вченого секретаря Президії АН УРСР та 23 протоколи засідань Президії АН УРСР. Окрім них у виданні представлені витяг з протоколу засідання бюро Відділу фізико-математичних і хімічних наук АН УРСР із поміткою А. Д. Коваленка про доцільність організації Астрономічного комітету при АН УРСР; короткий звіт про наукову діяльність АН УРСР за 1951—1955 рр., у якому відзначено монографію А. Д. Коваленка «Пластини и оболочки в роторах турбомашин»; фотознімок вченого зі співробітниками Інституту будівельної механіки АН УРСР та делегацією вчених Китайської Народної Республіки. Про монографію «Пластини и оболочки в роторах турбомашин» згадано також у передмові до видання, а в розділі про вчених, обраних до складу членів-кореспондентів АН УРСР, є біографічна довідка про А. Д. Коваленка⁴².

У виданні «Історія Національної академії наук України, 1956—1960» (2016) вчений згадується у 23 документах⁴³, з них 16 протоколів засідань Президії АН УРСР. Серед решти документів найбільш цінними є звіти, датовані 1958 р., про візит до Польської Народної Республіки делегації учених АН УРСР, до якої входив А. Д. Коваленко, про зустріч в Інституті будівельної механіки АН УРСР з академіком С. П. Тимошенком та фотознімок учасників цієї події.

У 2017 р. вийшла друком «Архівна спадщина академіка НАН України Георгія Степановича Писаренка», підготовлена Ю. О. Бойко та Т. В. Брязкало. Цілком закономірно, що на сторінках цієї праці, серед інших, є прізвище й А. Д. Коваленка. Зокрема, йдеться про спільну роботу вчених під час евакуації до Уфи, наводяться факти взаємодоповнення інформацією між особовими архівними фондами вчених-механіків, які зберігаються в ІА НБУВ⁴⁴. 2017 р. також ознаменувався появою Путівника по особових архівних фондах видатних вчених НАН України, що зберігаються в ІА НБУВ. Видання подає біографічну довідку про А. Д. Коваленка та інформацію про документальний склад його особового архівного фонду⁴⁵. Окрім того, документи

про А. Д. Коваленка фігурують в оглядах фондів інших вчених-механіків — Б. Д. Грозіна⁴⁶, М. О. Кільчевського⁴⁷ та М. В. Корноухова⁴⁸.

Не можна не згадати про значну кількість сучасних електронних довідково-інформаційних ресурсів, які містять біографічну інформацію про колег та учнів А. Д. Коваленка — персональних сторінок на офіційних веб-сайтах наукових установ та вищих навчальних закладів як України, так і інших країн. Найбільш показовим у цьому плані є веб-сайт Київського національного університету імені Тараса Шевченка, у структурі якого створено електронну «Енциклопедію Київського національного університету імені Тараса Шевченка», до якої увійшли довідки про структурні підрозділи та співробітників університету⁴⁹. Цінна інформація про вчених — вчителів А. Д. Коваленка міститься в монографії Д. В. Зеркалова «НТУУ «КПІ». Минуле і сьогодення» (електронне видання) (2012)⁵⁰.

Підсумовуючи огляд джерел про життя та діяльність А. Д. Коваленка, можемо стверджувати, що історіографічний образ вченого створено масивом наукових праць, які за характером викладу інформації та джерельною базою можна поділити на три основні групи. По-перше, це публікації документів про А. Д. Коваленка — указів, постанов, протоколів засідань керівних органів наукової сфери України тощо. По-друге — роботи мемуарного характеру, підготовлені учнями та колегами А. Д. Коваленка. І, по-третє, створені на основі аналізу широкого кола джерел синтетичні праці про життя та діяльність А. Д. Коваленка.

1.2. Документальна спадщина А. Д. Коваленка

Основну частину документів, що проливають світло на життя та діяльність А. Д. Коваленка, закумульовано в особовому архівному фонді вченого, який зберігається в ІА НБУВ. Першими документами, що надійшли до інституту з видавництва «Наукова думка», були машинописні варіанти 8-ми наукових праць, серед яких монографії «Теория расчета на прочность колес турбомашин» (1950), «Пластины и оболочки в роторах турбомашин» (1955), «Введение в термоупругость» (1965) та ін.

Дружина вченого З. П. Коваленко передала до ІА НБУВ частину домашнього архіву чоловіка, зокрема наукові праці та робочі матеріали до них, відгуки та рецензії А. Д. Коваленка на праці інших осіб, посвідчення та перепустки, матеріали про участь у конференціях, нарадах і симпозиумах, листування, документи про діяльність вченого в КДУ ім. Т. Г. Шевченка, вітальні адреси, дарчі написи, вітальні листівки, газетні вирізки. У результаті наукового опрацювання цих документів було сформовано 284 справи, на які складено 3 описи.

Опис № 1 — «Наукові праці та матеріали до них» налічує 100 справ. Тут представлені тексти монографії «Основы термоупругости» (1969) та спецкурсу «Термоупругость пластин и оболочек» (1971), наукових статей «Исследование напряженного состояния роторов турбомашин» (1951), «Симметрич-

ная деформация дисков переменной толщины в двухмерном температурном поле» (1959), «Задачи научных исследований в области термомеханики в связи с прочностью двигателей» (1968), «Развитие термопластичности в отделе термоупругости и термопластичности» (1968), «Термоупругость пластин и оболочек» (1972) та ін.

В описі відклалися доповіді А. Д. Коваленка на теми «Исследования по технической теории упругости применительно к задачам машиностроения» (1953), «Расчет исследований по теории пластин и оболочек применительно к расчету деталей конструкций специфических для роторов турбин» (1955), «Точные решения некоторых задач строительной механики турбомашин» (1956), «Тепловые напряжения в пластинах и оболочках» (1957), «Исследование тепловых напряжений в турбинных роторах» (1957), «Приложение методов технической теории упругости к изучению напряженного состояния элементов турбомашин» (1957), «Обзор научных исследований в области напряженности и жесткости элементов газотурбинных двигателей» (1957), «Исследование напряженного состояния тонкостенных элементов турбомашин» (1959), «О гипергеометрических функциях второго рода» (1961), «Термодинамические основы и методы термоупругости» (1965), «Общие вопросы термоупругости» (1967), «Методы и задачи термоупругости» (1967), «Вопросы термоупругости в проблемах прочности двигателей» (1968), «Развитие исследований в области термоупругости, термопластичности и термовязкости» (1969), «Термоупругость пластин и оболочек» (1969), «Термоупругость пластин и оболочек» (1973) та ін.

Збереглися тексти лекцій, прочитаних А. Д. Коваленком: «Точные аналитические решения для круглых пластин и оболочек вращения» (1966), «Термопрочность и термопластичность в машиностроении» (1970), «Термоупругие напряжения в элементах конструкций» (1970). Також в описі представлено великий масив відгуків та рецензій на наукові праці інших осіб. На завершення подається список наукових праць вченого.

Опис № 2 — «Біографія і діяльність» (65 справ), який складається з двох розділів: «Біографічні документи» (спр. №№ 1—37) та «Документи з діяльності» (спр. №№ 38—63). Серед біографічних документів найбільший інтерес становлять трудовий список А. Д. Коваленка (1905—1935)⁵¹, його залікова книжка як студента механічного факультету КПІ (1922—1927)⁵², характеристики вченого (1935—1971)⁵³, військовий квиток (1948—1961)⁵⁴. Наприкінці опису подано дві справи з біографічними документами: вітання з нагоди присвоєння звання заслуженого діяча науки і техніки УРСР (спр. № 64)⁵⁵ та повідомлення про присудження Державної премії в галузі науки і техніки (спр. № 65)⁵⁶. Діяльність вченого комплексно репрезентовано в індивідуальних звітах про роботу (1954—1962, 1965—1972)⁵⁷. Чималу цінність має комплекс документів про участь Анатолія Дмитровича у становленні українсько-польської наукової співпраці у галузі механіки⁵⁸.

До опису № 3 — «Листування» (119 справ) увійшов приватний та діловий епістолярій А. Д. Коваленка. Сюди ж долучені документи з дарчими написами різних вчених Анатолію Дмитровичу на титульних аркушах. Серед

адресатів та кореспондентів — відомі вітчизняні та іноземні вчені, організатори науки: Президент АН УРСР Б. Є. Патон; віце-президенти АН УРСР В. М. Глушков та Г. С. Писаренко; академіки АН УРСР, директор Інституту механіки АН УРСР В. О. Кононенко, директор Інституту математики АН УРСР Ю. О. Митропольський, а також О. К. Антонов, О. І. Бродський, М. Ф. Гулий, А. І. Кіпріанов, І. К. Походня, Г. М. Савін, С. В. Серенсен, К. М. Ситник, І. Т. Швець, Л. О. Шубенко-Шубін, К. Б. Яцимирський; члени-кореспонденти АН УРСР, ректор КДУ ім. Т. Г. Шевченка М. У. Білий, проректор КДУ ім. Т. Г. Шевченка О. М. Маринич, а також С. М. Кожевников, І. Л. Повх, Г. В. Самсонов, В. Т. Трощенко, А. П. Філіппов; директор Фізико-механічного інституту АН УРСР В. В. Панасюк; академік АН СРСР та АН УРСР О. Ю. Ішлінський, академік АН СРСР Ю. М. Работнов, член-кореспондент АН СРСР А. І. Лур'є; академіки Польської АН віце-президент Польської АН В. Новацький, директор Інституту прикладних проблем техніки Польської АН В. Ольшак, а також М. Наленч; проректор КДУ ім. Т. Г. Шевченка О. З. Жмудський, начальник відділу наукових зв'язків АН УРСР із закордонними організаціями В. П. Козоброд, вчений секретар Національного комітету СРСР із теоретичної і прикладної механіки Г. К. Михайлов, відповідальний секретар редколегії «Історії АН СРСР» Б. Мізерницький, відповідальний секретар Головної редакції УРЕ В. М. Терлецький та ін.

Дещо згодом до ІА НБУВ надійшла ще одна частина документальної спадщини А. Д. Коваленка: записні книжки, наукові праці, фотодокументи, листування, матеріали лекцій, щоденники, вітальні адреси, а також газетні статті про вченого. З цих документів було сформовано 115 справ, на які укладено опис № 4. Інформацію про новий комплекс документів, що став доступним дослідникам у результаті наукового описування, представлено автором цієї монографії у доповіді «Нові документи в особовому архівному фонді академіка АН УРСР А. Д. Коваленка» під час Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація» (2015)⁵⁹.

Збірку наукових праць А. Д. Коваленка було поповнено друкованим варіантом спецкурсу «Термоупругість пластин и оболочек» (1971), текстами 29 наукових статей, у т. ч. українською мовою: «Розв'язання однорідної задачі через алгебричні функції при розтягу або згині тонкого диску змінної цупкості» (1946), «Дослідження напруг в лопатках турбонагрівачів» (1947), «Вплив відцентрових сил на згин диска» (1948), «Нові розв'язки задачі про несиметричний згин круглих пластинок змінної жорсткості» (1952), «Згин круглих пластин змінної товщини» (1955), «Огляд досліджень з теорії пластин і оболонок в роторах турбомашин» (1955), «Застосування гіпергеометричних функцій в теорії пластин» (1957), «Дослідження в галузі технічної теорії пружності — на службу технічному прогресу в енергомашинобудуванні» (1958), «Методи технічної теорії пружності при дослідженні напруженого стану деталей турбомашин» (1959), «Пологі оболонки обертання змінної товщини в просторовому температурному полі» (1960), «Дослідження в галузі технічної теорії пружності» (1963), «Про теплоутворення у в'язко-пружних

тілах з матеріалу з резонансною дисперсією» (співавтор — В. Г. Карнаухов, 1968), «Про функціональні співвідношення для логарифмічних узагальнених гіпергеометричних функцій» (співавтор — І. П. Вовкодав, 1969) та ін.

Фонд збагатився оригінальними біографічними документами, серед яких: витяг з метричної книги про хрещення А. Д. Коваленка (1914), свідоцтво про закінчення КПІ (1929), трудова книжка та витяг з трудової книжки, автобіографії, характеристики, анкетні листи та біографічні довідки, документи про здобуття наукових ступенів, присвоєння вчених та почесних звань, присудження державних премій УРСР та СРСР, документи з приводу смерті та увічнення пам'яті вченого та ін. Цінним джерелом для дослідження приватного життя Анатолія Дмитровича є щоденник, який він вів упродовж 1945—1973 рр. До фонду долучено особові документи членів родини: довідки про роботу, лист до президента АН УРСР Б. Є. Патона та інші документи дружини Зої Павлівни Коваленко, дарчий напис А. Д. Коваленку від його пасинка Михайла Павловича Васильєва.

До особового фонду А. Д. Коваленка також долучені важливі та цікаві документи з діяльності, у яких висвітлюється його робота у групі динамічних досліджень Центрального інституту авіаційного моторобудування ім. П. І. Баранова (ЦІАМ) під керівництвом академіка АН УРСР С. В. Серенсена (1943), участь вченого у роботі сесій і зборів АН УРСР, відділень та інститутів АН СРСР та АН УРСР, всесоюзних наукових з'їздів, всесоюзних, республіканських, міських конференцій у вищих навчальних закладах, наукових нарад, наукових сесій професорсько-викладацького складу КДУ ім. Т. Г. Шевченка, документи про наукове відрядження вченого до США. Науково-організаційна діяльність А. Д. Коваленка системно висвітлена у 12 робочих записниках за 1950—1973 рр. та 36 зошитах робочих щоденників за 1959—1973 рр.

Особовий фонд А. Д. Коваленка поповнився цікавими фотодокументами. Так, до фонду долучено фотознімки вченого серед учасників літньої практики на заводі «Красный Путиловец» (1926), під час різних наукових заходів та відпочинку, а також фотопортрети 1930—1970-х років. На окрему увагу заслуговує фото 1950-х років, на якому зображено А. Д. Коваленка поряд з Ю. О. Митропольським та Г. С. Писаренком. У майбутньому ці вчені стали академіками АН УРСР.

Суто приватний характер мають 17 листів фондоутворювача до майбутньої дружини Зої Павлівни Васильєвої та лист сина Дмитра Анатолійовича Коваленка до батька. Останнім документом, долученим до фонду вченого, є короткий курс стенографії В. Т. Іванова (1919), за допомогою якого Анатолій Дмитрович зашифрував частину вищезгаданого особистого щоденника.

Таким чином, особовий фонд А. Д. Коваленка поповнився документами, що значно збагатили його архівну спадщину. Вони містять цінну інформацію про повсякденне життя, коло його наукових інтересів, уточнюють, доповнюють та ілюструють основні сфери діяльності й участь у житті міжнародного наукового співтовариства, а також узагальнюють та цілісно висвітлюють інформацію про багатогранну постать видатного вченого⁶⁰.

Під час комплектування ІА НБУВ матеріалами учня А. Д. Коваленка, академіка НАН України Ю. М. Шевченка, син вченого О. Ю. Шевченко передав на зберігання до Інституту записник Анатолія Дмитровича. Його було приєднано до опису № 4 як справу № 46а — «Автобіографічний записник» (1975). Документ заповнений власноруч А. Д. Коваленком; Ю. М. Шевченко доповнив його відомостями про учнів А. Д. Коваленка, які захистили дисертації після його смерті.

В автобіографічному записнику інформацію викладено по розділах: «Біографічні відомості», «Загальні відомості (партробота, профробота, нагородження)», «Доповіді та повідомлення на наукових нарадах, конференціях, сесіях, симпозіумах і т. п.», «Дисертації», «Відгуки та рецензії», «Дипломні роботи», «Опубліковані праці», «Реферативний журнал «Механіка АН СРСР», «Робота в експертній комісії з механіки ВАК'у», «Автобіографія». Окрім того є три вклейки: «Нагородження», «Вітання з 60-річчям від дня народження, 35-річчям наукової та педагогічної діяльності (адреси)» та «Посилання на праці, анотації, відгуки та ін.»⁶¹.

У процесі роботи над даною монографією було також досліджено документи про А. Д. Коваленка з особових фондів колег вченого — академіків Ю. О. Митропольського та Г. М. Савіна, які також зберігаються в ІА НБУВ. Серед них матеріали, пов'язані з організацією наукового відрядження групи українських вчених-механіків до Польщі у 1958 р., про його передумови, перебіг та результати. У фонді Г. М. Савіна представлено його листування із заступником вченого секретаря Польської АН академіком В. Новацьким з приводу організації відрядження та особистий щоденник. У фонді Ю. О. Митропольського збереглася копія розпорядження Президії АН СРСР про направлення групи українських вчених до ПНР у січні 1958 р. та переписаний вченим повний текст звіту Г. М. Савіна про перебіг та результати відрядження. Аналіз цих документів представлено у статті «До історії українсько-польської наукової співпраці у галузі механіки: наукове відрядження академіка А. Д. Коваленка до ПНР (16 січня — 5 лютого 1958 р.)» (2017)⁶².

Цінним та цілісним комплексом джерел про життя та діяльність А. Д. Коваленка є особова справа вченого, яка зберігається в Архіві Президії НАН України. Це два томи, які фактично є особовими справами члена-кореспондента та академіка АН УРСР. У першому томі представлено документи з 1936 р. до 1956 р., у другому — з 1951 р. до 1973 р. Важливими джерелами біографічних відомостей є автобіографії, анкети, довідки про роботу, характеристики, списки наукових праць, заяви, рапорти, офіційне листування, витяги з протоколів засідань Президії АН УРСР та наказів по Інституту механіки АН УРСР про роботу А. Д. Коваленка в інституті та роботу за сумісництвом в КПІ та КДУ ім. Т. Г. Шевченка, про відрядження, документи про затвердження в науковому ступені доктора технічних наук та вченому званні професора, документи про роботу консультантом планової комісії АН УРСР, в. о. вченого секретаря Відділу технічних наук АН УРСР,

вченим секретарем та в. о. головного вченого секретаря Президії АН УРСР, про висунення його кандидатури на вибори до складу членів-кореспондентів та академіків АН УРСР та ін.⁶³

Отже, основою джерельної бази з вивчення життя та діяльності А. Д. Коваленка є документи особового походження: біографічні документи (свідчення про хрещення, залікова книжка, трудові книжки та списки, військовий квиток, довідки про роботу, дипломи, атестати та службові посвідчення, автобіографії, характеристики, щоденники, автобіографічний записник та ін.), документи, що утворилися в результаті діяльності (звіти, робочі щоденники та ін.), тексти наукових праць, епістолярна спадщина, документи про вченого (рецензії на його наукові праці, спогади), а також фотодокументи.

Підсумовуючи, зазначимо, що на сьогодні доступний достатньо широкий і різноманітний спектр джерел, на основі аналізу яких є змога дослідити як загальний плін життя та наукової діяльності А. Д. Коваленка, так і найважливіші аспекти, а саме участь вченого у вітчизняному та міжнародному науково-інформаційному обміні та формування наукової школи вченого.

² Анатолій Дмитриєвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. Киев: Наукова думка, 1980. 41 с.

³ Коваленко Анатолій Дмитрович // Українська Радянська Енциклопедія. Т. 6: ІТАЛІЯ—КОЛІЗІЯ. Київ: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1961. С. 518.

⁴ Григоренко Я. М., Шевченко Ю. Н. Анатолій Дмитриєвич Коваленко (к шестидесятилетию со дня рождения) // Прикладная механика. 1965. Т. 1, вып. 1. С. 133—137.

⁵ Писаренко Г. С. Теория тепловых напряжений // Правда Украины. 1971. 31 октября; Шевченко Ю. М. Скільки жити машині. Радянська Україна. 1971. 20 листопада.

⁶ Анатолій Дмитриєвич Коваленко // Прикладная механика. 1973. Т. 9, Вып. 11. С. 138—139; Анатолій Дмитрович Коваленко // Вісник АН УРСР. 1973. № 11. С. 110—111.

⁷ Коваленко А. Д. Избранные труды / [ред. коллегия: акад. Г. С. Писаренко (отв. ред.) и др.]. Киев: Наукова думка, 1976. 763 с.

⁸ Коваленко Анатолій Дмитрович // Академія наук Української РСР: персональний склад, 1919—1979. Київ: Наукова думка, 1979. С. 46.

⁹ Шевченко Ю. Н. О жизни и научно-педагогической деятельности академика НАН Украины А. Д. Коваленко // Прикладная механика. 2005. 41, № 9. С. 5—15.

¹⁰ Шевченко Ю. М. Коваленко Анатолій Дмитрович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 13: Киї—Кок. Київ: Держ. вид-во «Преса України», 2013. С. 433—434.

¹¹ Каліон В. А. Коваленко Анатолій Дмитрович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/inshi-pidrozdily-mekhaniko-mat/kovalenko-anatoliy-dmytrovych-/?sphrase_id=53825. Назва з екрана.

¹² Історія Академії наук Української РСР. Кн. 1. Київ: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. С. 135, 167, 193, 470, 475, 484—485; Там само. Кн. 2. Київ: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. С. 38, 39, 290.

¹³ Научно-технический прогресс в Украинской ССР, 1961—1970. Киев: Наукова думка, 1971. С. 43.

¹⁴ История Академии наук Украинской ССР / ред. кол.: Б. Е. Патон (гл. ред.) [и др.]. Киев: Наукова думка, 1979. С. 64, 67, 70, 73, 74, 90, 91, 582, 583, 700, 809, 820.

¹⁵ Немошкаленко В. В., Новиков М. В., Пелих В. М. Академія наук Української РСР, 1969. Київ: Наукова думка, 1969. С. 161, 229.

- ¹⁶ Терлецький В. М. Академія наук Української РСР, 1919—1969. Київ: Наукова думка. 1969. С. 99, 135, 239, 245.
- ¹⁷ Видання Академії наук УРСР (1919—1967). Фізико-технічні та математичні науки: бібліогр. покажч. Київ: Наукова думка, 1970. С. 54, 57—60, 66, 68, 69, 77—87, 91, 641.
- ¹⁸ Ладивір І. І. Вклад учених АН УРСР у перемогу над фашистською Німеччиною. Київ: Наукова думка, 1970. С. 33, 74, 145.
- ¹⁹ Левтеров С. М. Міжнародні наукові зв'язки АН УРСР у 1958 р. // Вісник АН УРСР. 1959. № 5. С. 70—71.
- ²⁰ Патон Б. Є. В ім'я прогресу // Радянська Україна. 1971. 25 грудня; Кован Б. Слідом за мрією // Київська правда. 1971. 31 грудня; Александровський О. Радість творення // Радянська освіта. 1972. 1 січня.
- ²¹ Савін Г. М. Про розвиток механіки на Україні за 40 років Радянської влади // Розвиток науки в Українській РСР за 40 років. Київ: Вид-во АН УРСР, 1957. С. 176—203.
- ²² Савин Г. Н., Георгиевская В. В. Развитие механики на Украине за годы Советской власти. Киев: Изд-во АН УССР, 1961. 282 с.
- ²³ Механика в СССР за 50 лет. Т. 3: Механика деформируемого твердого тела. Москва: Наука, 1972. 479 с.
- ²⁴ Гузь А. Н. Об исследованиях по механике деформируемого твердого тела в Академии наук УССР // Прикладная механика. 1978. Т. 14, вып. 9. С. 3—14.
- ²⁵ Амиро И. Я., Григоренко Я. М. Об исследованиях по строительной механике в АН УССР // Прикладная механика. 1978. Т. 14, вып. 12. С. 3—11.
- ²⁶ Кононенко В. О., Стрельбицкая А. И. К 50-летию Института механики АН УССР // Прикладная механика. 1969. Т. 5, вып. 2. С. 3—12.
- ²⁷ Стрельбицкая А. И. Федор Павлович Белянкин. Киев: Наукова думка, 1978. 36 с.
- ²⁸ Институт механики / редкол.: А. Н. Гузь [и др.]. Киев: Наукова думка, 1978. 194 с.
- ²⁹ Писаренко Г. С. Жизнь в науке. Киев: Наукова думка, 1989. С. 47, 49, 53, 57, 59—61, 77, 92, 97, 126, 128.
- ³⁰ Писаренко Г. С. Сергей Владимирович Серенсен. Киев: Наукова думка, 1993. С. 3, 6, 8—9, 13—15, 19—21, 48, 64.
- ³¹ Институт механики им. С. П. Тимошенко / сост. Ю. Н. Немиш. Киев: А.С.К., 1998. С. 27—28; Институт механики им. С. П. Тимошенко НАН Украины (1918—2008): История. Структура. Информационные аспекты / под общ. ред. А. Н. Гузя. Киев: Літера ЛТД, 2008. С. 14.
- ³² Юрий Алексеевич Митропольский: к 90-летию со дня рождения / сост. Е. В. Мейнарович, М. Н. Свириденко; авт. вступ. ст. А. Н. Боголюбов. Киев, 2005. С. 55—56, 215—216.
- ³³ Хорошева С. А. Наукова школа Г. М. Савіна в галузі механіки деформівного твердого тіла // Наука та наукознавство. 2006. № 4. Додаток. С. 96.
- ³⁴ Купчик О. Міжнародні наукові зв'язки київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (1943—1964 рр.) // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Історія. Київ, 2014. Вип. 4 (122). С. 24.
- ³⁵ О награждении орденами и медалями работников науки научно-исследовательских учреждений Академии наук Украинской ССР по г. Киеву: Указ Президиума Верхов. Совета СССР // Правда Украины. 1954. 7 мая; О награждении орденами и медалями работников науки научно-исследовательских учреждений Академии наук Украинской ССР по г. Киеву: Указ Президиума Верхов. Совета СССР // Правда Украины. 1967. 29 апреля.
- ³⁶ О присвоении А. Д. Коваленко почетного звания заслуженного деятеля науки и техники УССР: Указ Президиума Верхов. Совета УССР // Правда Украины. 1964. 26 декабря.
- ³⁷ О присуждении Государственных премий Украинской ССР в области науки и техники 1971 года: Постановление ЦК КП Украины и Совета Министров УССР // Правда Украины. 1971. 25 декабря.
- ³⁸ Історія Національної академії наук України, 1938—1941: документи і матеріали. Київ, 2003. С. 302, 488.
- ³⁹ Історія Національної академії наук України, 1941—1945. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2007. С. 19, 273; Там само. Ч. 2: Додатки. Київ, 2007. С. 84, 135, 140.

⁴⁰ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2008. С. 461, 476; Там само. Ч. 2: Додатки. Київ, 2008. С. 14, 135, 213, 219, 230, 231, 242.

⁴¹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2012. С. 841; Там само. Ч. 2: Додатки. Київ, 2012. С. 879.

⁴² *Онищенко О. С., Старовойт С. В., Яременко Л. М.* Передмова // Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2012. С. 14; Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. Київ, 2012. С. 554.

⁴³ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2016. С. 835; Там само. Ч. 2: Додатки. Київ, 2016. С. 1014.

⁴⁴ *Бойко Ю. О., Брязкало Т. В.* Архівна спадщина академіка НАН України Георгія Степановича Писаренка. Київ, 2017. 382 с.

⁴⁵ *Булгаков Ю. В.* Коваленко Анатолій Дмитрович // Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник. Київ, 2017. С. 237—240.

⁴⁶ *Шаповал А. І.* Грозін Борис Дмитрович // Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник. Київ, 2017. С. 152.

⁴⁷ *Шипко Л. В.* Кільчевський Микола Олександрович // Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник. Київ, 2017. С. 220—222.

⁴⁸ *Шипко Л. В.* Корноухов Микола Васильович // Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: путівник. Київ, 2017. С. 273.

⁴⁹ Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: <http://eu.univ.kiev.ua>. Назва з екрана.

⁵⁰ *Зеркалов Д. В.* НТУУ «КПІ». Минуле і сьогодення [Електронне видання]: Монографія. Київ: Основа, 2012. 735 с.

⁵¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 1. 9 арк.

⁵² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 2. 15 арк.

⁵³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 6. 20 арк.

⁵⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 12. 9 арк.

⁵⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 64. 1 арк.

⁵⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 65. 1 арк.

⁵⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. 121 арк.

⁵⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 63. 76 арк.

⁵⁹ *Булгаков Ю. В.* Нові документи в особовому архівному фонді академіка АН УРСР А. Д. Коваленка // Бібліотека. Наука. Комунікація: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6—8 жовт. 2015 р.): в 2 ч. Ч. 2. Київ, 2015. С. 74—77.

⁶⁰ Там само.

⁶¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. 105 арк.

⁶² *Булгаков Ю. В.* До історії українсько-польської наукової співпраці у галузі механіки: наукове відрядження академіка А. Д. Коваленка до ПНР (16 січня — 5 лютого 1958 р.) // Рукописна та книжкова спадщина України. Київ, 2017. Вип. 21. С. 492—505.

⁶³ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. 173 арк.; Там само. Т. 2. 176 арк.

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА НАУКОВИЙ ДОРОБОК А. Д. КОВАЛЕНКА

2.1. Походження та родинне коло А. Д. Коваленка

Дитинство, родинне оточення у подальшому вплинули на вибір та перебіг професійного шляху А. Д. Коваленка як механіка-практика, а згодом — науковця. У витягу з метричної книги Старо-Київської Вознесенської церкви (1914), який представлено в особовому архівному фонді А. Д. Коваленка, вказано, що він народився 16 (3) січня 1905 р. у м. Києві, а 19 (6) січня 1905 р. був охрещений⁶⁴. За анкетними даними батьки вченого — Дмитро Федотович Коваленко (1877—1947) та Євдокія Артемівна Коваленко (у дівоцтві — Кінча) (1882—1954) походили з с. Розкішне Ставищенського району Київської області⁶⁵.

Більш докладно про життєвий шлях батька А. Д. Коваленка дізнаємося з автобіографії вченого. Трудову діяльність Д. Ф. Коваленко розпочав з проходження служби матросом та писарем першої статті у Кронштадтському порту (1900—1903). Імовірно, у 1903 р. він повернувся до України, працював у Києві столяром (1903—1910) та кустарем (1910—1914), а під час Першої світової війни (1914—1917) — робітником Деміївського заводу (можливо снрядного). У 1917—1941 рр. працював за робітничими спеціальностями: столяром Меблевої фабрики ім. Боженка (1918—1919), майстром на оборонних промислових підприємствах (1920—1922), робітником на Музичній фабриці (1922—1941 рр., з 1927 р. — майстер)⁶⁶. В анкеті (1936), представлений в особовій справі вченого, яка зберігається в Архіві Президії НАН України, місцем роботи Д. Ф. Коваленка вказана Державна фабрика музичних інструментів м. Києва⁶⁷.

А. Д. Коваленко був старшим сином у родині, мав брата та двох сестер. Вчений коротко згадав про своє дитинство у магнітофонному записі для передачі «Горизонти української науки», яка транслювалась на хвилях радіо «Київ» 14 лютого 1972 р.: «І батько, і мати були з бідних селянських сімей, а пізніше тато працював столяром у майстерні музичних інструментів. Я був найстаршим, ще мав двох сестер і брата, отже, шансів одержати справжню освіту у нас майже не було: батько не мав коштів, щоб вчити нас»⁶⁸. З часом брат вченого Віталій Дмитрович Коваленко (1909) став архітектором⁶⁹, сестри — Віра Дмитрівна Сенчурова (1907—1961) та Галина Дмитрівна Коваленко (1921) — домогосподарками⁷⁰. Цікаво, що Віра Дми-

трівна була заміжня за Петром Петровичем Сенчуровим (1900), який, отримавши інженерно-механічну вищу освіту, під час Другої світової війни був слюсарем Ковбасної фабрики у Києві, а згодом став головним інженером і керівником енергетичної групи Південно-Західної лісовпорядної контори⁷¹.

Сам А. Д. Коваленко створив сім'ю з Ольгою Василівною Коваленко, у дівочтві — Шпаковою (1908), уродженкою м. Сарни Рівненської області, яка походила з родини контролера-бухгалтера Василя Івановича (1880, м. Сміла) та Євдокії Василівни (1878, м. Володимир) Шпакових⁷². За анкетними даними особової справи вченого, його тесть обіймав посаду рахівника Управління Південно-Західної залізниці у Києві⁷³.

У родині А. Д. та О. В. Коваленків народилося четверо синів. У м. Рощаль Московської області народились Дмитро Анатолійович (1929), який дослужився до звання капітана ВПС і проживав у м. Фергана, УзбРСР, та Ігор Анатолійович (1935—1962) — у майбутньому інженер інституту «Укрдіпрогаз». У Києві народились Юрій Анатолійович (1940) — згодом інженер лабораторії меліоративної гідрогеології КДУ ім. Т. Г. Шевченка, та Василь Анатолійович (1945) — молодший науковий співробітник обчислювального центру КДУ ім. Т. Г. Шевченка⁷⁴.

У 1970 р. Анатолій Дмитрович розлучився з Ольгою Василівною й уклав шлюб із Зоєю Павлівною Васильєвою (1920 р. н.)⁷⁵ — вчителькою літератури школи № 154 м. Києва⁷⁶.

2.2. Навчання у КПІ (1922—1929)

Про середню освіту Анатолія Дмитровича у документах відсутні будь-які відомості. Однак достеменно відомо, що вищу освіту він здобув на механічному факультеті КПІ впродовж 1922—1929 рр., про що засвідчено у виданому йому свідоцтві⁷⁷.

В особовому архівному фонді вченого також представлений матрикул (залікова книжка) А. Д. Коваленка, який дає уявлення про його успіхи у засвоєнні навчальної програми та про саму програму загалом. На першому курсі Анатолій Дмитрович вивчав такі дисципліни, як аналіз, аналітичну геометрію, нарисну геометрію, фізику, хімію, теоретичну механіку, архітектуру та будівельне мистецтво, малювання, технічне креслення, історію класової боротьби, історичний матеріалізм.

До програми другого курсу входили: аналіз, аналітична механіка, прикладна механіка, опір матеріалів, графостатика, деталі машин, металургія, технічне креслення, політична економія; проводилися лабораторні заняття з опору матеріалів, а також практична робота на заводі та літня практика.

На третьому курсі А. Д. Коваленко засвоїв курси загальної технології металів, ливарної справи, гідравліки та гідравлічних машин, термодинаміки, палива та котельних установок, парових машин і турбін, двигунів внутрішнього згоряння, електротехніки, організації виробництва у зв'язку з електрифікацією РРФСР та УСРР; відвідував лабораторні заняття з металографії,

електротехніки, парових котлів, парових двигунів, двигунів внутрішнього згоряння.

Програму четвертого курсу склали дисципліни «Теплові силові установки», «Опалення та вентиляція», «Економічна політика СРСР», «Наукова організація праці», а також спецкурси «Парові машини та парові турбіни», «Котельні установки», «Теплосилові установки», «Теплотехнічні виміри та лабораторія»⁷⁸.

Учень Анатолія Дмитровича академік НАН України Ю. М. Шевченко відзначив, що у той час в інституті викладали талановиті професори, що мали вплив на формування А. Д. Коваленка як інженера та вченого: К. К. Симинський, Г. Й. Сухомел, І. Я. Штаерман. Безпосередніми вчителями А. Д. Коваленка були відомі вчені та фахівці в галузі термодинаміки, парових і газових турбін професори Т. Т. Усенко і Ю. С. Жирицький⁷⁹.

Анатолій Дмитрович тепло згадував про своїх вчителів — викладачів КПІ, кому він завдячував високою теоретичною підготовкою: Б. Я. Букреева (аналіз і аналітична геометрія), О. П. Котельникова (теоретична і аналітична механіка), К. К. Симинського (опір матеріалів), В. Ф. Шульца (прикладна механіка, теорія машин і механізмів), Т. Т. Усенка (термодинаміка), Г. С. Жирицького (парові машини і турбіни), О. Я. Ступіна (паливо і котельні установки)⁸⁰.

Детальніше зупинімося на тому, ким були вищеназвані вчені — вчителі А. Д. Коваленка.

Костянтин Костянтинович Симинський (1879—1932) — академік АН УРСР (1926), завідувач кафедри опору матеріалів (1911—1932), проректор з навчальної частини (1924—1926) КПІ. Одночасно працював директором Інституту технічної механіки АН УРСР (1921—1932), директором київської філії Науково-дослідного інституту споруд (1929—1932)⁸¹.

Георгій Йосипович Сухомел (1888—1966) — штатний викладач гідравліки і будівельної механіки (з 1917), декан механічного факультету (1923—1927) КПІ. Старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту водного господарства України (1927—1931). Професор Київського інженерно-меліоративного технікуму та завідувач предметно-циклової комісії з гідравліки і використання водної енергії (з 1927)⁸².

Ілля Якович Штаерман (1891—1962) — доктор фізико-математичних наук, професор, спеціаліст в галузі механіки. У 1918—1941 рр. викладав у КПІ та Київському інституті народної освіти. Був членом Комісії прикладної математики АН УРСР (1920—1934), професором, завідувачем кафедри теоретичної механіки КПІ (1924—1941)⁸³.

Георгій Сергійович Жирицький (1883—1966) — декан механічного факультету (1925—1929) КПІ⁸⁴. Як завідувач кафедри парових двигунів (1919—1929) зробив вагомий внесок у підготовку фахівців з паротехніки. За його ініціативою був розпочатий випуск інженерів з паротурбінобудування в КПІ. Саме на цій кафедрі навчалися майбутні академіки: С. В. Серенсен, І. Т. Швець, А. Д. Коваленко та А. М. Люлька⁸⁵.

У 1924 р. на науково-дослідній кафедрі механічної технології КПІ було створено окрему теплотехнічну секцію, яку очолив завідувач кафедри термодинаміки та загальної теплотехніки механічного факультету професор **Т. Т. Усенко**. У 1926 р. він став керівником науково-дослідної кафедри теплотехніки, в яку переросла ця секція, а в 1927 р. очолив створений вже на базі кафедри науковий філіал Теплотехнічного бюро Науково-дослідного управління Вищої ради народного господарства УРСР. У складі бюро працювали як викладачі та інженери, так і студенти-теплотехніки старших курсів. Багато з цих працівників у майбутньому стали відомими вченими-теплотехніками (М. О. Кічигін, М. А. Кондак, І. Т. Швець, В. І. Толубинський, Е. І. Ромм та ін.)⁸⁶.

Борис Якович Букрєєв (1859—1962) — завідував у КПІ кафедрою математики (1922—1930). Основоположник київської школи геометрії. Досліджував також питання диференціальної геометрії, теорію рядів, варіаційного числення, а також історію математики⁸⁷.

Олександр Петрович Котельников (1865—1944) — завідувач кафедри теоретичної механіки (1914—1924) КПІ. Завдяки його зусиллям на механічному факультеті створено кабінет теоретичної механіки з усім необхідним для навчання і дослідницької роботи обладнанням. Заклав фундамент векторного числення в неевклідових просторах⁸⁸.

Професор **В. Ф. Шульц** завідував кафедрою прикладної механіки у 1915—1937 рр., викладав у КПІ курси «Прикладна механіка» і «Деталі машин». Його науковою працею «Цапфы, оси и валы», опублікованою в 1927 р., користувалися студенти як навчальним посібником. У 1930-х роках під його керівництвом на кафедрі була створена наукова лабораторія тертя й змащування⁸⁹.

Олексій Якович Ступін (1861—1928) — у 1903—1928 рр. працював у КПІ на посаді професора та завідувача кафедри парових котлів⁹⁰.

Згідно з трудовим списком А. Д. Коваленка, виробничу практику він проходив на заводі «Більшовик» у Києві (1923), як практикант-теплотехнік бюро теплосилових установок на підприємствах нинішнього Донецька (1925), а також на заводі «Красный путиловец» у Ленінграді на посадах практиканта-теплотехніка і конструктора парового цеху (1926). У 1927—1928 рр. працював стажистом-теплотехніком на 1-му Державному дріжджовому заводі у Києві⁹¹.

Старанність у навчанні посприяла тому, що А. Д. Коваленко у 1929 р. успішно захистив кваліфікаційну роботу на тему «Проект паротурбінової установки на судні» і отримав кваліфікацію інженера-механіка⁹², підтверджену відповідним свідоцтвом.

2.3. Робота на заводі ім. О. О. Косякова (1929—1935)

В автобіографії А. Д. Коваленко вказав, що після закінчення КПІ його було направлено на завод ім. О. О. Косякова (м. Рошаль Московської області)⁹³. Цей завод, який став першим робочим місцем А. Д. Коваленка, було

побудовано на лісистій і болотистій місцевості площею майже 10 тис. десятин, яку на початку 1914 р. придбало Петербурзьке акціонерне товариство П. В. Барановського у власника Мішеронського скляного заводу П. П. Блінова. Тоді і розгорнулося тут будівництво великого порохового заводу. Паралельно з будівництвом розвивався й прилеглий до нього населений пункт. У 1918 р. робітниче селище стало називатися Рошаль на честь революційного діяча С. Г. Рошаля. Тоді ж завод був націоналізований і переданий у відання Вищої Ради Народного Господарства. Згідно з тодішнім адміністративним поділом селище Рошаль належало до Володимирської губернії, і лише в 1921 р. увійшло до складу Московської, тож і завод спочатку звався Володимирським.

Будівництво заводу тривало трохи більше двох років, що було рекордно коротким терміном для подібних будівництв. У 1930-х роках рошальський завод став ініціатором розробки і впровадження в порохову промисловість деревної целюлози, творцем нових технологічних регламентів і місцем, де вперше в СРСР почали виробляти колоксиліни — нітрати целюлози, необхідні для виробництва пластмас, целулоїду, нітролаків, нітроемалей, бездимного пороху, динаміту та інших пахучих вибухонебезпечних речовин⁹⁴.

Упродовж 1929—1935 рр. А. Д. Коваленко працював на заводі на посадах інженера-конструктора кошторисно-конструкторського бюро, помічника завідувача електричного відділу (1929), завідувача бюро головного механіка (1929—1930), заступника та т. в. о. головного механіка (1930—1931), головного механіка (1931—1932), начальника енергетичного відділу заводу (1932—1935), що підтверджено записами у трудовому списку вченого⁹⁵.

Тут же наведені витяги з наказів керівництва заводу ім. О. О. Косякова про винесення подяки, нагородження А. Д. Коваленка грошовими преміями, годинником за виробничі досягнення, а саме: організація проведення ремонту і пуску змішувачів, реконструкція щита електростанції, забезпечення економії пари, води та електроенергії; перевиконання плану технічного мінімуму (109 %), ударна робота, проведення державного технічного іспиту⁹⁶.

14 вересня 1935 р. за підсумками роботи на заводі ім. О. О. Косякова, А. Д. Коваленко отримав характеристику з направленням до аспірантури Київського індустріального інституту (КІІ). У ній особливо відзначені заходи, проведені під керівництвом майбутнього вченого, зокрема: введення в експлуатацію і налаштування нової котельні на торфї та досягнення збільшення тривалості роботи котла з 7—10 діб до 1—1,5 місяця; підвищення коефіцієнта корисної дії котельні до 77 %; приведення у повний порядок турбінного господарства заводу; освоєння спалювання на котлах нової котельні сильно вологого торфу (50—60 %) у суміші з дровами та вугіллям; зниження собівартості виробленої продукції ТЕС у першому півріччі 1935 р. на 200 тис. крб. Енерговідділ під керівництвом А. Д. Коваленка випереджав інші структурні підрозділи заводу з розробки та впровадження раціоналізаторських пропозицій. Три роки поспіль (1933—1935) відділу присуджувався перехідний Червоний прапор з раціоналізації⁹⁷.

Цікавим є той факт, що А. Д. Коваленко упродовж 1930—1934 рр. провадив на заводі, окрім організаційної, ще й педагогічну роботу — був позаштатним викладачем школи фабрично-заводського учнівства, фабрично-заводських технічних курсів і Вищого технічного навчального закладу при заводі, де викладав технічну механіку, машинознавство, електротехніку, вищу математику та фізику. За якісне проведення занять його було нагороджено книгами. Про це керівництвом заводу ім. О. О. Косякова Анатолію Дмитровичу було видано окрему довідку, представлену у фонді вченого⁹⁸.

2.4. Навчання в аспірантурі, початок трудової діяльності в КП та Інституті будівельної механіки АН УРСР (1935—1941)

У 1935 р. А. Д. Коваленко був направлений до аспірантури КІІ. У розпорядженні по Головному управлінню навчальних закладів Народного комісаріату важкої промисловості СРСР вказано, що він зарахований аспірантом за спеціальністю «теплоенергетика». Його керівником призначено професора **Івана Трохимовича Швеця** (1901—1983) (академік АН УРСР з 1950 р.)⁹⁹. У трудовому списку А. Д. Коваленка зазначено, що його було зараховано аспірантом кафедри теплоенергетики¹⁰⁰. За твердженням Ю. М. Шевченка, завод ім. О. О. Косякова направив А. Д. Коваленка в аспірантуру з огляду на його схильність до наукової роботи¹⁰¹.

Навчання А. Д. Коваленка в аспірантурі припало на період структурних трансформацій Київського індустріального інституту з метою реалізації радянської державної політики у галузі вищої освіти 1930-х років. Так, ще у 1930 р. Київський політехнічний інститут було поділено на вісім галузевих інститутів, одним із яких був Київський енергетичний інститут (КЕІ). Саме в КЕІ в травні 1931 р. створено теплотехнічний факультет у складі двох кафедр (теплових установок і загальної теплотехніки). Першим деканом факультету став професор М. А. Кондак. У 1933 р. деканом та одночасно завідувачем кафедри теплотехніки призначили професора **І. Т. Швеця**.

У 1934 р. галузеві інститути, які розміщувались у корпусах колишнього КПІ (Київський машинобудівний, Київський енергетичний і Київський хіміко-технологічний інститути) об'єднали в один Київський індустріальний інститут (КІІ). При цьому теплотехнічний факультет КЕІ було розформовано, а його кафедри — теплоенергетики та котельних установок — увійшли до складу енергетичного факультету КІІ. Теплотехнічний факультет у КІІ було відновлено лише в 1938 р. Його очолив науковий керівник А. Д. Коваленка професор **І. Т. Швець**. До складу факультету входили кафедра фізики (завідувач — професор Г. М. Губарев), а також чотири теплотехнічні кафедри: парових двигунів (завідувач — професор **І. Т. Швець**); теплосилових установок (завідувач — доцент В. В. Тумасов); котельних установок (завідувач — доцент В. І. Толубинський); теоретичної та загальної теплотехніки (завідувач — професор М. О. Кічигін). На кафедрах факультету розгорнулася активна науково-дослідна робота¹⁰².

З життєпису А. Д. Коваленка дізнаємося, що аспірантуру він закінчив достроково, якраз у рік відновлення Теплотехнічного факультету в КІІ (1938), захистивши дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Исследование напряжений в колесах турбомашин». В його автобіографії знаходимо інформацію про затвердження у вченому званні доцента, про роботу на посадах асистента та доцента КІІ, передумовами чого якраз і були успішна підготовка та захист дисертації. Водночас, А. Д. Коваленко вказав на той факт, що ще навчаючись в аспірантурі, у 1936 р. почав займатися науковою роботою на академічній ниві — в Інституті будівельної механіки АН УРСР¹⁰³.

Будучи аспірантом, А. Д. Коваленко на якісно новому рівні продовжив свою педагогічну діяльність, започатковану на заводі ім. О. О. Косякова. У довідці, виданій кафедрою парових двигунів КІІ, вказано, що з 1 вересня 1935 р. до 1 вересня 1938 р. Анатолій Дмитрович був асистентом при кафедрі та проводив заняття зі студентами¹⁰⁴. У трудовій книжці зафіксовано затвердження на посадах штатного асистента (1938—1939) та доцента кафедри теоретичної теплотехніки (1939—1941) КІІ¹⁰⁵ після присвоєння у 1939 р. йому вченого звання доцента по кафедрі «теплосилові установки та парові двигуни»¹⁰⁶.

Очевидно, що одним зі стимулів для пошуку А. Д. Коваленком додаткової роботи тепер на науковій ниві стало те, що перейшовши із заводу ім. О. О. Косякова до аспірантури Київського індустріального інституту, він відчув певні фінансові складнощі. Анатолій Дмитрович як годувальник сім'ї і батько двох дітей, після переходу значно втратив у зарплаті: на заводі він отримував заробітну платню 860 крб на місяць, були ще й додаткові премії; стипендія ж аспіранта складала лише 255 крб¹⁰⁷.

Додатковим негативним фактором у погіршенні фінансового становища стало скасування карткової системи на розподіл продуктів у СРСР. З 1 січня 1935 р. ліквідували карткову систему на хліб, борошно і крупу, у жовтні 1935 р. — на всі продовольчі товари, а з 1 січня 1936 р. — на всі інші товари. Поясненням цим крокам було підвищення життєвого рівня населення в результаті виконання завдань першої п'ятирічки. Але насправді все було далеко не так. Одночасно зі скасуванням карток були ліквідовані «нормовані» і комерційні ціни, а на промислові та продовольчі товари запроваджені «єдині ціни», що значно перевищували попередні, які люди сплачували за картками¹⁰⁸.

У 1940 р. деканом Теплотехнічного факультету КІІ призначений професор М. О. Кічигін. План розвитку факультету на кінець 1941 р. передбачав створення ще трьох профілюючих кафедр з відповідними навчально-науковими лабораторіями, кабінетами, розширення контингенту студентів. Факультет мав стати одним з найбільших підрозділів КІІ. Але із початком німецько-радянської війни цим планам не судилося здійснитися. У липні—серпні 1941 р. Теплотехнічний факультет у складі КІІ евакуйований в м. Ташкент, де він увійшов до складу енергетичного факультету Середньо-азіатського індустріального інституту (САІІ)¹⁰⁹. На період евакуації шляхи

А. Д. Коваленка та КІІ розійшлися, оскільки вчений виїхав разом з Інститутом будівельної механіки АН УРСР до Уфі.

Майже сорокарічний період плідної наукової роботи А. Д. Коваленка в Інституті механіки АН УРСР розпочався у 1936 р., під час його навчання в аспірантурі. Сам інститут створений у 1918 р. на базі кафедри опору матеріалів КІІ під назвою «Інститут технічної механіки УАН». У 1929 р. назву було змінено на «Інститут будівельної механіки АН УРСР», а в 1960 р. — «Інститут механіки АН УРСР»¹¹⁰. Відповідно до витягу з трудової книжки, до евакуації вчений працював в інституті на посадах інженера-конструктора (1936—1937), інженера-механіка II сектору (1937), наукового співробітника (1937—1939), в. о. старшого наукового співробітника (1939—1940) та старшого наукового співробітника (1940—1941)¹¹¹. У 1938 р. його було затверджено у вченому званні старшого наукового співробітника¹¹². Диплом кандидата технічних наук, атестати доцента та старшого наукового співробітника вручені А. Д. Коваленку у 1946 р. Ці документи також є в особовому архівному фонді вченого¹¹³.

У вересні 1939 р. А. Д. Коваленко обійняв посаду старшого наукового співробітника групи динамічної міцності, очолюваної директором інституту академіком АН УРСР **Сергієм Володимировичем Серенсеном** (1905—1977). Наукові роботи Анатолія Дмитровича періоду 1938—1940 рр. присвячені дослідженню напруженого стану елементів турбінних установок, при чому, за твердженням Ю. М. Шевченка, для отримання більш точних і надійних результатів вчений використовував моментну теорію оболонки¹¹⁴. Згідно зі звітом Інституту будівельної механіки АН УРСР за 1940 р., А. Д. Коваленко спільно з С. В. Серенсеном та Г. С. Писаренком працювали над розробкою науково-дослідної теми «Исследование прочности пакетов турболопаток в связи с демпфированием и усталостью стали»¹¹⁵. У 1940 р. Анатолій Дмитрович увійшов до складу вченої ради інституту¹¹⁶.

У 1939 р. співробітником Інституту будівельної механіки АН УРСР став молодший товариш А. Д. Коваленка по аспірантурі в КІІ **Георгій Степанович Писаренко** (1910—2001), у майбутньому академік НАН України (1964), організатор та директор Інституту проблем міцності АН УРСР. У своїй книзі «Сергей Владимирович Серенсен» (1993) на основі власних спогадів Г. С. Писаренко торкнувся питань співпраці із С. В. Серенсеном та А. Д. Коваленком, який власне й виступив ініціатором знайомства Сергія Володимировича та Георгія Степановича у другій половині 1938 р.¹¹⁷

Співпраця між А. Д. Коваленком та С. В. Серенсеном розпочалася ще у студентські роки, коли вони разом готували стенограми лекцій з парових машин професора Г. С. Жирицького в КІІ. Однак, після закінчення інституту їхні шляхи розійшлися. Анатолія Дмитровича було направлено на завод ім. О. О. Косякова у м. Рошаль, а Сергій Володимирович ще у 1926 р. вступив до аспірантури КІІ. З 1928 р. він працював старшим науковим співробітником Інституту будівельної механіки АН УРСР, у 1929 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «О напряжении при изгибе анизотропных балок (как плоская задача теории упругости)», а згодом, у 1932 р., став

директором цього інституту¹¹⁸. Згадуючи про обставини роботи під керівництвом С. В. Серенсена у передвоєнні роки, Г. С. Писаренко наголосив, що практично всі співробітники, починаючи з директора, працювали за сумісництвом, зокрема вони з А. Д. Коваленком тоді ще навчалися в аспірантурі. Незважаючи на це, співробітники інтенсивно працювали над плановими темами інституту, використовуючи як вечірній час, так і вихідні дні. При цьому Сергій Володимирович занурювався в роботу не тільки відділів і груп співробітників інституту, а й кожного окремого науковця. Були непоодинокі випадки, коли о 10-й чи об 11-й годині вечора він заходив до працівників, цікавився конкретними результатами роботи, виявляючи обізнаність у напрямках діяльності підлеглих, обговорював з ними результати досліджень та проведених розрахунків. С. В. Серенсен мав велику повагу серед більшості співробітників, завжди поводився стримано, коректно, розсудливо та з гідністю. Як згадує Г. С. Писаренко, коли з'являвся директор, в інституті наступала «повна тиша»¹¹⁹.

У період роботи в Інституті будівельної механіки АН УРСР перед німецько-радянською війною побачили світ перші 4 наукові публікації А. Д. Коваленка¹²⁰. Загалом хронологічний список опублікованих праць власне Анатолія Дмитровича та за його редакцією налічує 127 позицій¹²¹. Забігаючи наперед, зауважимо, що у процесі опрацювання масиву опублікованих та неопублікованих наукових праць вченого, які відклалися в його особовому архівному фонді, було віднайдено тези доповідей, опубліковані в збірниках матеріалів наукових форумів, але не включені до названого списку. Першу позицію у списку праць А. Д. Коваленка займає монографія, підготовлена за матеріалами кандидатської дисертації «Дослідження розподілу напруг в колесі турбокомпресора з лопатками, розміщеними по радіусу» (1938). Цікаво, що для неї було виділено окремий номер «Праць Інституту будівельної механіки АН УРСР»¹²².

Характеризуючи власні наукові результати, А. Д. Коваленко в автобіографії зазначив, що у 1939—1941 рр. ним було проведено експериментальні роботи з динаміки елементів турбін, досліджено розсіювання енергії в пакеті лопаток. Під час експериментів встановлено, що при коливаннях пакетів довгих лопаток розсіювання енергії здебільшого (80—90%) визначається тертям в місцях кріплення зв'язків (бандажа і дротів) до лопаток; зроблено висновок про те, що для збільшення здатності пакета турбінних лопаток до розсіювання енергії вирішальним є раціональний вибір його конструкції (способу кріплення зв'язків, їх кількості та ін.). Результати досліджень мали важливе значення для розвитку турбобудування¹²³.

В автобіографічному записнику вчений коротко згадав про свою участь у конкурсах наукових робіт молодих учених у 1938 р. та 1941 р., за підсумками яких був нагороджений грамотою та премійований¹²⁴. В особовому архівному фонді вченого відклалася почесна грамота, якою його було нагороджено за результатами Всесоюзного змагання молодих наукових робітників у березні 1938 р.¹²⁵ Визнання та заохочення успішної наукової роботи А. Д. Коваленка сприяло покращенню фінансового становища вченого, дало

змогу матеріально забезпечити свою родину, яка у цей період поповнилася: у 1940 р. народилася його третя дитина — син Юрій.

Наведені факти свідчать про те, що після здобуття вищої освіти у КПІ, А. Д. Коваленко знайшов вдале застосування набутим знанням під час роботи на заводі ім. О. О. Косякова, а також отримав перші навички педагогічної діяльності. Це посприяло поверненню А. Д. Коваленка до лона *alma mater* спочатку як аспіранта, потім як штатного асистента та доцента. Водночас, вчений активно включився до академічної наукової діяльності в Інституті будівельної механіки АН УРСР. Отже, у період 1935—1941 рр. професійне зростання А. Д. Коваленка відбувалося майже синхронно як на педагогічній, так і на науковій ниві. Його затверджено у вчених званнях старшого наукового співробітника та доцента. Відбулося це майже одночасно — у 1938 р. та 1939 р. відповідно.

2.5. Життя та наукова діяльність в евакуації (1941—1944)

У 1941 р. у зв'язку з початком німецько-радянської війни та евакуацією з Києва А. Д. Коваленко був вимушений на певний час припинити педагогічну діяльність, оскільки виїхав до м. Уфа разом з колективом Інституту будівельної механіки АН УРСР, про що довідуємося з посвідчення, збереженого у фонді¹²⁶. 1 серпня 1941 р. вченого було повторно призначено старшим науковим співробітником групи динамічної міцності Інституту будівельної механіки АН УРСР, евакуйованого до Уфи¹²⁷. До групи входили академік АН УРСР С. В. Серенсен (керівник), А. Д. Коваленко, Ф. П. Белянкін, Б. Д. Грозін та Г. С. Писаренко. Вони розробили методику розрахунку напруг і методику експериментального дослідження міцності ряду деталей авіадвигунів у зв'язку з істотним зниженням запасів міцності, викликаним форсуванням потужності двигунів. Ю. М. Шевченко особливо відзначив роботу цієї групи вчених з налагодження виробництва колінчастих валів, вказавши, що в результаті проведених досліджень знайдені шляхи усунення причин виходу з ладу валів, що забезпечило безперебійний випуск вкрай необхідних для промисловості моторів¹²⁸.

А. Д. Коваленко з 18 вересня до 1 жовтня 1942 р. поєднував академічну наукову діяльність з роботою на заводі № 384 (26) на посаді інженера-дослідника¹²⁹. За спогадами Г. С. Писаренка, група вчених України у складі С. В. Серенсена, Ф. П. Белянкіна, Б. Д. Грозіна, А. Д. Коваленка та власне Г. С. Писаренка за рішенням Президії АН УРСР була відряджена на авіаційний завод № 26 для надання науково-технічної допомоги вже у липні 1941 р., тобто майже одразу після прибуття до Уфи. Завод було створено на майданчику Уфимського комбайнового заводу з трьох евакуйованих авіамоторних заводів. Директором заводу призначений заступник наркома авіаційної промисловості В. П. Баландін. Головним конструктором заводу був В. Я. Климов, головним інженером — П. Д. Лаврентьев, а головним металургом — М. О. Ферін. Останній мав досвід роботи на Верхньоволзькому

заводі, що увійшов до складу заводу № 26. Група співробітників, очолювана С. В. Серенсенем, працювала в цеху № 25 саме під загальним керівництвом М. О. Феріна над налагодженням технологічних процесів виготовлення деталей авіаційних моторів М-105 для винищувачів конструкції О. С. Яковлева¹³⁰.

Однією з ключових проблем модернізації винищувачів у роки Другої світової війни було збільшення їх швидкості. Водночас, в умовах безперервного зростання потреби у винищувальній авіації, не було змоги вносити радикальні конструктивні зміни основних елементів двигуна. Тому збільшення швидкості літаків намагалися досягти збільшенням потужності двигуна за допомогою зміни його паливної системи. Однак зі збільшенням потужності деякі найбільш напружені елементи мотора М-105, що мали малі запаси міцності — виявлялися перевантаженими і виходили з ладу. Перед С. В. Серенсенем, А. Д. Коваленком та Г. С. Писаренком було поставлено завдання обґрунтувати можливості зміцнення зазначених деталей за рахунок змін якості матеріалу і деяких незначних конструктивних форм без зміни їх габаритів, щоб запобігти порушенню строків серійного випуску моторів¹³¹.

Працюючи над даною проблемою, А. Д. Коваленко на заводі 384 (26) обіймав посади інженера дослідника технічного бюро відділу технічного контролю та відділу головного металурга¹³². За виконання завдань заводу 384 (26) його було двічі відзначено у наказах по АН УРСР у 1942 р. Окрім того з 1 вересня 1942 р. він отримав підвищення посадового окладу старшого наукового співробітника з 700 до 1500 крб¹³³.

Однак через те, що результати дослідницької роботи групи виходили за межі інтересів одного заводу, в 1943 р. С. В. Серенсена, А. Д. Коваленка та Г. С. Писаренка наказом Міністра авіаційної промисловості СРСР О. І. Шахуріна було переведено до Центрального інституту авіаційного моторобудування ім. П. І. Баранова (ЦІАМ), філія якого знаходилася в Уфі¹³⁴. В особовому архівному фонді А. Д. Коваленка є копія листа за підписами П. Д. Лаврентьєва та М. О. Феріна на ім'я Президента АН УРСР О. О. Богомольця з подякою групі С. В. Серенсена, у якому вказано, що вона працювала на заводі з серпня 1941 р. до лютого 1943 р. Це свідчить про те, що перейшовши до ЦІАМ група продовжувала співпрацювати із заводом¹³⁵. Окрім того, в особовій справі А. Д. Коваленка представлена заява вченого на ім'я директора Інституту будівельної механіки АН УРСР із проханням поновити у повному обсязі нарахування заробітної платні з 1 січня 1942 р., оскільки за рахунок більш інтенсивної та понаднормової роботи йому вдалося виконати тематичний план, передбачений на 1941 р. Заява була підтримана С. В. Серенсенем та задоволена директором інституту членом-кореспондентом АН УРСР М. В. Корноуховим¹³⁶.

У трудовій книжці А. Д. Коваленка вказано, що у ЦІАМ він працював на посаді старшого наукового співробітника з 3 жовтня 1942 р. до 1 лютого 1944 р.¹³⁷ У фонді вченого представлено витяг з протоколу засідання Президії АН УРСР з ухвалою задовольнити клопотання Наркомату авіапромисловості про відрядження для роботи в ЦІАМ академіка С. В. Серенсена та старших наукових співробітників Інституту будівельної механіки

АН УРСР А. Д. Коваленка та Г. С. Писаренка на строк з 16 лютого до 31 грудня 1943 р. за умови, що вони дадуть на це свою згоду та що Наркомат авіапромисловості по закінченні терміну відрядження направить їх у розпорядження Інституту будівельної механіки АН УРСР¹³⁸. В особовій справі Анатолія Дмитровича є його заява на ім'я директора Інституту будівельної механіки АН УРСР зі згодою перейти до ЦІАМ¹³⁹, лист заступника начальника ЦІАМ В. Д. Владимірова на ім'я Президента АН УРСР О. О. Богомольця з проханням продовжити відрядження А. Д. Коваленка на 1944 р.¹⁴⁰, лист А. Д. Коваленка до директора Інституту будівельної механіки АН УРСР зі звітом про роботу в ЦІАМ та проханням відкликати його до АН УРСР¹⁴¹, а також лист-відповідь на нього віце-президента АН УРСР О. В. Палладіна з проханням направити вченого до АН УРСР у зв'язку з її реєвакуюцією до Києва та запевненням у тому, що А. Д. Коваленко зможе закінчити розпочаті у ЦІАМ дослідження, працюючи в АН УРСР¹⁴². Однак, відповідно до повідомлення ЦІАМ до АН УРСР, вченого було відряджено до АН УРСР лише 28 січня 1944 р.¹⁴³ Таким чином, у витягу з трудової книжки строк відрядження до ЦІАМ обмежено одним роком¹⁴⁴. В автобіографічному записнику А. Д. Коваленко подав текст наказу по АН УРСР, яким було засвідчено, що він повернувся з відрядження та приступив до виконання обов'язків в Інституті будівельної механіки АН УРСР 1 лютого 1944 р.¹⁴⁵

В автобіографії А. Д. Коваленко доповнив фактичні дані про свою роботу в ЦІАМ. Зокрема, вчений вказав, що в ЦІАМ він рахувався до лютого 1943 р. в м. Уфа, з 5 до 25 лютого — в ешелоні ЦІАМ Уфа—Москва, 6 березня приступив до роботи безпосередньо в інституті, 17—21 квітня перебував у відрядженні в Уфі, 7—20 травня був начальником ешелону ЦІАМ Уфа—Москва¹⁴⁶.

У листі керівництва відділу № 14 ЦІАМ на ім'я Президента АН УРСР О. О. Богомольця від 10 лютого 1944 р. зазначено, що за період роботи в інституті А. Д. Коваленко провів роботи і консультації з розрахунку деталей авіадвигунів, розробив ефективні методи розрахунку дисків змінної товщини на згин та розтягнення від теплових деформацій, виступив з доповідями «Обобщенный метод расчета дисков переменной толщины на растяжение и изгиб» (29 липня 1943 р.) та «О тепловых напряжениях в дисках газовых турбин» (11 січня 1944 р.), за що був нагороджений званням стаханівця¹⁴⁷.

На жаль, через об'єктивні труднощі в організації видавничої справи в евакуації була опублікована лише одна наукова стаття А. Д. Коваленка на тему «До теорії обертових дисків експоненціального профілю» (1943)¹⁴⁸. У період 1941—1944 рр. Анатолій Дмитрович розпочав наукову діяльність у двох нових формах. По-перше, це апробація та популяризація власних наукових результатів під час наукових форумів, таких, як конференції, сесії, семінари, наради тощо, що сприяло налагодженню співпраці наукових установ, від імені яких він виступав, з вітчизняними та іноземними установами подібного профілю. Скажімо, у списку наукових доповідей, складеному А. Д. Коваленком, виступи на 9 наукових заходах охоплюють період 1942—1944 рр.¹⁴⁹ Загалом же список налічує 151 позицію¹⁵⁰. По-друге, з кінця

січня 1944 р. Анатолій Дмитрович почав рецензувати наукові праці інших вчених. Перша рецензія, підготовлена вченим, з'явилася у 1944 р.¹⁵¹ Загалом же список рецензій та відгуків, підготовлених А. Д. Коваленком за свою діяльність, містить 49 позицій¹⁵².

Підсумовуючи власні наукові результати періоду роботи на заводі 384 (26) та в ЦІАМ, А. Д. Коваленко відзначив, що ним особисто були розроблені методи розрахунку циліндричних лопаток турбокомпресорів за моментною теорією оболонки, новий метод розрахунку теплових напруг у дисках газових турбін, метод розрахунку теплових напруг в тюльпанах клапанів впуску як у круглих пластинах змінної товщини, досліджено залишкові напруги у шийках колінвала у зв'язку з їх цементацією¹⁵³. У звіті Інституту будівельної механіки АН УРСР про роботу в евакуації відзначено, що А. Д. Коваленком для потреб авіаоторобудування розроблено точний метод розрахунку напруг у дисках асиметричних профілів, що швидко обертаються¹⁵⁴.

Цінні спогади про повсякденне життя А. Д. Коваленка та інших вчених часів евакуації в Уфі представлені у вже згаданій книзі Г. С. Писаренка про С. В. Серенсена. Так, Георгія Степановича глибоко вразив безмежний патріотизм і самовідданість евакуйованих до Уфи людей, які були погано одягнені, бідно харчувалися, однак виконували і перевиконували поставлені перед ними завдання. За спостереженням вченого, якщо восени 1941 р. на ринках Уфи було достатньо продовольчих товарів, то взимку 1942—1943 р. із напливом евакуйованих стало важко що-небудь купити. У зв'язку з цим співробітникам АН УРСР надавалися городи. Зокрема А. Д. Коваленко та Г. С. Писаренко отримали ділянки приблизно за 20—25 км від Уфи, до них потрібно було діставатися потягом. Вирощували винятково картоплю, адже вона давала високі врожаї¹⁵⁵.

У пам'яті Г. С. Писаренка яскраво закарбувалися враження від щоденних, особливо зимових, поїздок разом з А. Д. Коваленком на завод. Необхідно було йти пішки 2 км до вокзалу, потім їхати потягом 20 км і ще близько кілометра знову йти до заводу. С. В. Серенсен, П. Ф. Белянкін і Б. Д. Грозін жили в місті. Іноді вченим доводилося їздити на завод трамваем, хоча такі поїздки були небезпечними для здоров'я та навіть життя. Якось з А. Д. Коваленком під час руху трамвая стався нещасний випадок. Він завис на сходах і вдарився об стовп. Забій був настільки сильний, що половина тіла Анатолія Дмитровича від удару посиніла і він після цього довго хворів. Сергій Володимирович разом Георгієм Степановичем неодноразово відвідували хворого і дуже непокоїлися його станом. На щастя, Анатолій Дмитрович досить швидко одужав і продовжив працювати, але надалі вчені уникали поїздок трамваем¹⁵⁶.

Зазвичай вчені обідали у заводській їдальні, у якій завжди бракувало посуду. Г. С. Писаренку запам'ятався випадок, коли через відсутність ложок він вимушений був по черзі їсти однією ложкою разом із С. В. Серенсеном та А. Д. Коваленком. Також вчений пригадав обставини відрядження групи співробітників ЦІАМ, до якої було включено також А. Д. Коваленка, взим-

ку 1943 р. для супроводу обладнання реевакуйовуваної філії ЦІАМ до Москви: під час довготривалої поїздки в теплушках вони були вимушені харчувалися мороженою цибулею та картоплею¹⁵⁷.

Загалом, підсумовуючи період життя та діяльності А. Д. Коваленка в евакуації можна констатувати, що, незважаючи на важкі побутові умови, вчений енергійно долучився до розвитку авіаційного двигунобудування, поєднуючи роботу одразу на трьох основних рівнях — на академічному в Інституті будівельної механіки АН УРСР, на галузевому в ЦІАМ та на виробничому на заводі 384 (26). За інтенсивну роботу у воєнний період А. Д. Коваленко отримав свою першу державну нагороду — медаль «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.», якої він був удостоєний у 1945 р. вже після повернення до Києва і закінчення війни¹⁵⁸. Згодом, у 1947 р. А. Д. Коваленку було присвоєно військове звання «інженер-майор інженерно-технічних військ», що відповідало посаді інженера-конструктора з літакомоторобудування¹⁵⁹.

2.6. Робота в Інституті будівельної механіки АН УРСР та КПІ (1944—1949)

А. Д. Коваленко повернувся до Києва разом з АН УРСР у лютому 1944 р. Він продовжив працювати в Інституті будівельної механіки АН УРСР на посаді старшого наукового співробітника¹⁶⁰. У перші повоєнні роки Інститут будівельної механіки АН УРСР активно долучився до відновлення промисловості країни, у зв'язку з чим відбулося значне розширення тематики досліджень інституту, що, за твердженням Ю. М. Шевченка, потребувало створення низки нових спеціалізованих відділів. Зокрема, у січні 1946 р. було організовано відділ міцності і динаміки деталей машин, керівником якого і було призначено А. Д. Коваленка¹⁶¹. Як свідчить протокол засідання Президії АН УРСР, з 26 січня 1946 р. його було призначено в. о. завідувача відділу міцності і динаміки деталей машин¹⁶². Як вказано у витязі з протоколу засідання Президії АН УРСР, у 1948 р. вченого затверджено на посаді за атестацією¹⁶³. У наказі по інституту зазначено, що А. Д. Коваленко змінив на посаді С. В. Серенсена, який перейшов на роботу до Лабораторії сільськогосподарських машин АН УРСР¹⁶⁴.

Як вказав А. Д. Коваленко у своїй автобіографії, основним напрямом наукової діяльності відділу була розробка методів технічної теорії пружності і технічної динаміки напруженого стану, жорсткості і коливань елементів турбомашин та інших відповідальних конструкцій. Серед основних наукових досягнень роботи відділу під своїм керівництвом, вчений особливо відзначив побудову нових ефективних точних розв'язків у спеціальних функціях і покращення розв'язків, отриманих іншими авторами, для задач про напружений стан круглих пластин і дисків радіально-змінної товщини, а також оболонки обертання канонічних форм (конічної, сферичної, тороїдальної).

Характерною особливістю цих досліджень, на думку А. Д. Коваленка, була побудова точних аналітичних розв'язків вирішальних рівнянь у спеціальних функціях і перетворення їх до форми, зручної для практичного застосування. На відміну від наближених і широко використовуваних в теорії оболонок асимптотичних методів, такий підхід дозволив охопити весь клас даних завдань, незалежно від розташування особливих точок і геометричних параметрів (наприклад, від кутів розхилу конічних оболонок). За твердженням вченого, це було особливо важливо для розрахунку не дуже тонких оболонок, які часто зустрічаються в машинобудуванні.

За спостереженням А. Д. Коваленка, паралельно з побудовою точних рішень розвивався математичний апарат досліджень. Особливу увагу було приділено вивченню випадку логарифмічних розв'язків гіпергеометричного рівняння Гаусса. У 1948—1950 рр. за аналогією з бесселевими функціями другого роду було введено і досліджено гіпергеометричні функції другого роду, які були розв'язками рівнянь другого порядку. Для них було складено функціональні співвідношення: формули диференціювання, перетворення, співвідношення між суміжними функціями, рекурентні формули та ін., які дозволили посилити збіжність рядів і скоротити число рядів, що підлягали підсумовуванню. У відділі було завершено дослідження, розпочаті ще в 1913—1919 рр. відомою в історії теорії оболонок цюріхською школою — проведено роботи із застосування гіпергеометричних функцій при побудові ефективних точних рішень для круглих пластин змінної товщини і оболонок обертання.

Також у цей період було введено узагальнені гіпергеометричні функції другого роду при дослідженні задач про несиметричні деформації круглих пластин змінної товщини і конічних оболонок. Побудовано точні розв'язки задачі про власні коливання круглої пластини лінійно-змінної товщини з N -вузловими діаметрами і досліджено для цієї пластини частоти і форми осесиметричних коливань і коливань з одним вузловим діаметром на основі теорії диференціальних рівнянь з поліноміальними коефіцієнтами. Досліджено задачу про вимушені коливання диска постійної товщини і конічного профілю, що знаходився під дією змушуючих коріолісових сил при складному його русі, що був результатом двох обертань навколо взаємно перпендикулярних осей, відзначив А. Д. Коваленко у своїй автобіографії.

Вчений підкреслив велике наукове значення для розрахунку напруг і переміщень у дисках авіаційних газових двигунів при еволюціях літака встановлення співробітниками відділу міцності і динаміки деталей машин можливості потрапляння «прослизуючих» дисків у резонанс при збігу частоти збуджуючих коріолісових сил з власною частотою коливань диска з одним вузловим діаметром.

Важливим науковим результатом, на думку А. Д. Коваленка, було відкриття у процесі дослідження впливу відцентрових сил на статичний вигин диска постійної товщини явища істотного впливу відцентрових сил на напружений стан диска при його вигині з одним вузловим діаметром, при чому для швидкохідних турбомашин прогин зменшувався в кілька разів¹⁶⁵.

У 1945—1949 рр. науковий доробок А. Д. Коваленка поповнився 12 опублікованими працями¹⁶⁶. Зокрема до цього періоду належить його брошура «Расчет на прочность дисков турбомашин» (1947)¹⁶⁷. Окрім того, вчений виступив з доповідями на 17-ти форумах¹⁶⁸, підготував 10 рецензій на праці інших вчених¹⁶⁹ і став відповідальним редактором збірника «Болтовые соединения» (1949)¹⁷⁰.

Новим напрямом діяльності А. Д. Коваленка стала підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації, яку можна назвати однією зі складових формування наукової школи вченого. Цій темі буде присвячено спеціальний розділ даної монографії. Тут лише зазначимо, що у другій половині 1940-х років в Інституті будівельної механіки АН УРСР під керівництвом вченого були успішно захищені дві дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук¹⁷¹. Загалом же список дисертацій, підготовлених під керівництвом вченого налічує 51 роботу¹⁷².

У 1944, 1946 та 1948 роках А. Д. Коваленко як один з провідних фахівців входив до оновленого складу вченої ради Інституту будівельної механіки АН УРСР¹⁷³. У січні 1947 р. його включено до розширеного складу вченої ради інституту. Тоді ж до Міністерства вищої освіти було направлено клопотання дозволити вченій раді у розширеному складі приймати до захисту докторські дисертації за спеціальностями: 1) теорія пружності та пластичності; 2) будівельна механіка і опір матеріалів; 3) деталі машин; 4) нелінійна механіка; 5) металознавство та дослідження металів; 6) електрозварювання¹⁷⁴.

В особовій справі А. Д. Коваленка представлено комплекс документів, які проливають світло на досі зовсім не досліджений в історіографії початковий період роботи вченого в Президії АН УРСР. Зокрема, у заяві на ім'я віце-президента АН УРСР О. В. Палладіна від 1 жовтня 1945 р. А. Д. Коваленко просив зарахувати його консультантом Планової комісії АН УРСР по технічному відділенню¹⁷⁵. З квітня 1946 р. вченого було зараховано на штатну ставку¹⁷⁶. У жовтні 1946 р. та липні 1947 р. на час профвідпусток вченого секретаря Відділу технічних наук АН УРСР О. М. Міляха на А. Д. Коваленка було покладено його обов'язки¹⁷⁷.

Ватро відзначити, що через півроку після повернення з евакуації А. Д. Коваленко відновив педагогічну діяльність. У трудовій книжці зафіксовано, що з 1 жовтня 1944 р. його було зараховано на 0,5 ставки доцентом кафедри парових двигунів КПІ. У 1946 р. він отримав повну ставку доцента кафедри опору матеріалів, однак у 1948 р. переведений на 0,5 ставки. На цій же кафедрі вчений упродовж квітня—серпня 1949 р. обіймав посаду професора¹⁷⁸. А. Д. Коваленко в автобіографії торкнувся змісту своєї педагогічної діяльності в КІІ та КПІ періодів 1938—1941 рр. і 1944—1949 рр., вказавши, що читав лекції з теплотехніки, термодинаміки, машинознавства, а також опору матеріалів¹⁷⁹.

Кар'єрному просуванню науковця сприяло те, що на середину 1940-х років він у цілому завершив цикл досліджень, присвячених вивченню напруженого стану пластин і оболонки, підготовкою дисертаційного дослідження¹⁸⁰. У 1945 р. в КПІ А. Д. Коваленко успішно захистив дисертацію на

здобуття наукового ступеня доктора технічних наук на тему «Растяжение и изгиб дисков симметричного и несимметричного профиля». В особовій справі вченого представлено протокол засідання вченої ради¹⁸¹. Диплом доктора наук Анатолій Дмитрович отримав у 1947 р.¹⁸², а в 1949 р. був затверджений у вченому званні професора за спеціальністю «опір матеріалів і теорія пружності». В тому ж таки році він отримав атестат професора¹⁸³.

Наукова і педагогічна діяльність А. Д. Коваленка у другій половині 1940-х років в умовах післявоєнної відбудови промисловості України сприяла відновленню підготовки висококваліфікованих кадрів, впровадженню нових технологій виготовлення деталей двигунів і в 1947 р. була відзначена почесною грамотою Київського обласного відділення Всесоюзного наукового інженерно-технічного товариства машинобудівників (ВНІТТМаш)¹⁸⁴. Авторитет вченого як науковця, так і організатора науки надзвичайно зріс, тож не дивно, що у 1948 р. його кандидатуру було вперше висунуто на вибори до складу членів-кореспондентів АН УРСР за спеціальністю «теорія пружності»¹⁸⁵. Даний період життя А. Д. Коваленка у приватній площині ознаменувався поповненням його родини — народженням у 1945 р. сина Василя, а також поступовим погіршенням стану здоров'я вченого, викликаним його самовідданою працею¹⁸⁶.

2.7. Діяльність в Інституті будівельної механіки АН УРСР та КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1949—1959)

Новий етап науково-педагогічної діяльності А. Д. Коваленка розпочався у вересні 1949 р. з його переходом з КПІ до КДУ ім. Т. Г. Шевченка, де він очолив кафедру теорії пружності, що зафіксовано у трудовому списку вченого. Незважаючи на те, що з лютого 1950 р. А. Д. Коваленка було переведено на півставки¹⁸⁷, під його керівництвом кафедра теорії пружності вела дослідження за трьома основними напрямками: розвиток поляризаційно-оптичного методу дослідження напружень і вивчення напруженого стану елементів машин; дослідження осесиметричних квазілінійних задач теплопровідності і термопружності на ЕОМ; дослідження динамічних задач термопружності і термов'язкопружності з урахуванням взаємного впливу полів деформацій і температур. У 1957 р. вчений ініціював створення в університеті лабораторії фотопружності.

А. Д. Коваленко читав в університеті лекції з теорії пружності, теорії пластин і оболонки та з термопружності. Багато випускників КДУ ім. Т. Г. Шевченка, хто слухав його лекції, згодом прийшли працювати до Інституту будівельної механіки АН УРСР під його безпосереднє керівництво¹⁸⁸.

Ще одним напрямом діяльності А. Д. Коваленка в КДУ ім. Т. Г. Шевченка було наукове керівництво дипломними роботами студентів-випускників механіко-математичного факультету, що, поряд з підготовкою кадрів вищої кваліфікації, стало важливою складовою формування наукової школи вченого. Упродовж досліджуваного періоду 1949—1959 рр. під керівництвом

А. Д. Коваленка було підготовлено 36 дипломних робіт¹⁸⁹, загалом же цей список налічує 62 позиції¹⁹⁰.

У період 1949—1959 рр. А. Д. Коваленко продовжив працювати у Президії АН УРСР. Згідно з особовою справою, він обіймав посаду консультанта Планової комісії до січня 1951 р., коли його було звільнено за скороченням штатів¹⁹¹. Натомість, у протоколах засідань Президії АН УРСР зафіксовано його включення у 1949 р. до складу Комісії по комплексній проблемі газових турбін під керівництвом професора І. Т. Швеця, до якої входили також академіки АН УРСР Г. Ф. Проскура та А. О. Лобко, члени-кореспонденти АН УРСР І. М. Францевич та А. П. Філіппов¹⁹². Згодом, у 1957 р., вчений увійшов до складу і став заступником голови Комісії з комплексної проблеми «Газові турбіни» у складі академіків І. Т. Швеця (голова) та Г. Ф. Проскури, членів-кореспондентів І. М. Францевича (заступник голови), А. П. Філіппова, Л. О. Шубенка-Шубіна та ін.¹⁹³

На досліджуваний період припала діяльність А. Д. Коваленка на посаді ученого секретаря Президії АН УРСР. 18 серпня 1950 р. на засіданні Президії АН УРСР через значне розширення обсягу робіт було вирішено утворити Вчений секретаріат Президії. Посаду головного вченого секретаря обійняв професор І. Т. Швець, а вчених секретарів — А. Д. Коваленко та Ф. П. Шевченко. До функцій секретаріату належали перевірка виконання планів науково-дослідних робіт інститутів АН УРСР, забезпечення виконання планів та завдань уряду і звітування перед Президією, підбір кадрів, особливо для слабких ділянок роботи наукових інститутів та установ АН УРСР¹⁹⁴. Під час відряджень, відпусток та через хворобу головного вченого секретаря Президії АН УРСР виконання його обов'язків покладали на А. Д. Коваленка¹⁹⁵. Упродовж 27 січня — 25 березня 1953 р. він був т. в. о. головного вченого секретаря Президії АН УРСР між каденціями І. Т. Швеця та О. Н. Щербаня¹⁹⁶.

У протоколах засідань Президії АН УРСР представлено широкий спектр науково-організаційних проблем, якими опікувався вчений. Зокрема, він виступав на засіданнях Президії із ґрунтовними доповідями про проблемно-тематичні плани інститутів і установ АН УРСР на 1951—1955 рр.¹⁹⁷, про виконання госпдоговірних тем інститутами Відділу технічних наук та Відділу сільськогосподарських наук АН УРСР¹⁹⁸, про виконання постанови РМ УРСР від 22 квітня 1952 р. № 1044 «Про результати науково-дослідних робіт Інституту використання газу в комунальному господарстві та промисловості АН УРСР за 1951 р. і про тематичний план інституту на 1952 р.»¹⁹⁹, про виконання плану підготовки наукових кадрів по АН УРСР за 1952 р.²⁰⁰, про подальше розгортання науково-дослідних робіт Інституту машинознавства і сільськогосподарської механіки АН УРСР²⁰¹.

Вчений також зробив короткі інформаційні повідомлення про організацію дискусій і розгортання наукової критики і самокритики в АН УРСР²⁰², про розробку Інститутом економіки АН УРСР питань, пов'язаних з економічним обґрунтуванням проектування Каховської ГЕС²⁰³, про присудження Президією АН СРСР премії імені Л. І. Мандельштама (з фізики) в 1952 р.

члену-кореспонденту І. М. Ліфшицю за цикл робіт у галузі динамічної теорії кристалів²⁰⁴.

Окрім того, у досліджуваній період А. Д. Коваленка було включено до складу різноманітних комісій Президії АН УРСР: Комісії науково-технічного постачання Президії АН УРСР, яку очолили академік В. Є. Лашкар'єв (голова) та член-кореспондент П. С. Кучеров (заступник)²⁰⁵; комісії науково-технічного постачання АН УРСР під керівництвом віце-президента АН УРСР академіка Г. М. Савіна у складі академіків Ф. П. Белянкіна, В. Є. Лашкар'єва, членів-кореспондентів П. В. Головіна, П. М. Василенка та ін.²⁰⁶; Комісії з історії науки і техніки АН УРСР у складі академіків В. В. Данилевського (голова), Б. В. Гнеденка, А. В. Думанського, О. І. Душечкіна, Р. Є. Кавецького, В. М. Корецького, Й. З. Штокала, членів-кореспондентів Є. В. Зверезомба-Зубовського, О. С. Давидова, О. П. Маркевича та ін.²⁰⁷; комісії для складання проекту нового Статуту АН на чолі з академіком О. В. Палладіним, до якої також входили члени Президії — академіки П. С. Погребняк, М. П. Семененко, І. Т. Швець (заступник голови), П. О. Свириденко, М. М. Доброхотов, П. А. Власюк, М. Е. Омеляновський, Ф. П. Белянкін, В. М. Корецький, О. І. Білецький, А. І. Кіпріанов, А. В. Думанський, О. І. Душечкін та член-кореспондент П. С. Кучеров²⁰⁸; комісії в складі академіків О. В. Палладіна, П. С. Погребняка та М. П. Семененка з підготовки інструкції для проведення виборів у дійсні члени та члени-кореспонденти АН УРСР²⁰⁹.

А. Д. Коваленко брав участь у налагодженні планово-звітної діяльності АН УРСР у складі комісії під головуванням академіка Ф. П. Белянкіна з детального опрацювання плану розвитку поліграфічної бази АН на 1951—1955 рр. та організації Друкарні закритого типу²¹⁰; комісії у складі віце-президента академіка П. С. Погребняка, академіка О. І. Душечкіна та інших вчених із доопрацювання проекту постанови щодо звіту про роботу Ради по вивченню продуктивних сил УРСР АН УРСР за 1950 р.²¹¹ Президія АН УРСР також зобов'язала А. Д. Коваленка та начальника Відділу спеціальних робіт АН УРСР С. М. Бухала розробити пропозиції щодо покращення контролю за виконанням установами АН УРСР урядових постанов з науково-дослідних робіт, про впорядкування в установах звітності й організації обліку виконання планів, покращення контролю за виконанням установами рішень Президії АН УРСР²¹².

Вченого залучали до підготовки та проведення наукових форумів АН УРСР, зокрема, до організації у 1951 р. спільно з головою Відділу технічних наук АН УРСР академіком М. М. Доброхотовим заходів із відзначення 75-річчя від дня народження і 50-річчя науково-педагогічної діяльності академіка Г. Ф. Проскури у Харкові²¹³, та наукової конференції молодих вчених АН УРСР у складі оргкомітету: академіки — Президент АН УРСР О. В. Палладін (голова), М. П. Семененко (заступник), М. Е. Омеляновський, М. М. Доброхотов, П. А. Власюк, П. О. Свириденко, А. І. Кіпріанов, Б. В. Гнеденко, О. І. Білецький та ін.²¹⁴ У 1953 р. планували відрядити до Москви А. Д. Коваленка у групі представників від АН УРСР для участі у роботі XII сесії Ради по координації наукової діяльності академії наук

союзних республік, однак замість нього відрядили заступника директора з наукової частини Інституту будівельної механіки АН УРСР к. т. н. М. М. Студзинського²¹⁵.

Працюючи у Вченому секретаріаті Президії АН УРСР, А. Д. Коваленко долучився до створення комплексу доповідних записок, листів, звернень та клопотань Президії АН УРСР до вищих державних органів України щодо необхідності відновлення діяльності Інституту мінеральної сировини АН УРСР²¹⁶, про передачу Чернівецької сейсмічної станції до складу Академії²¹⁷, про затвердження списку академічних журналів²¹⁸, про виділення додаткових коштів на ремонтно-реставраційні роботи пам'яток архітектури²¹⁹, про сприяння впровадженню у промисловість нової технології виробництва чавуну, розробленої Інститутом машинознавства і сільськогосподарської механіки АН УРСР²²⁰, щодо вирішення питання соціально-правового забезпечення команди експедиційного морського судна Інституту гідробіології АН УРСР²²¹, щодо передачі майна і приміщення ліквідованого Українського геологічного управління Інституту геологічних наук АН УРСР²²², щодо прискорення вирішення питання створення заповідника «Кам'яна могила»²²³, а також довідки про роботу та перспективи діяльності заповідника АН УРСР «Ольвія»²²⁴; довідкок Президії АН УРСР про наявні площі установ Академії, для яких заплановано капітальне будівництво та необхідні додаткові асигнування для його здійснення²²⁵ та про підготовку наукових кадрів через аспірантуру у 1946—1950 рр.²²⁶, а також звіту про виконання плану підготовки наукових кадрів в АН УРСР у 1952 р.²²⁷; постанови Президії АН УРСР про поліпшення організації книгообміну між установами АН УРСР та зарубіжними країнами²²⁸; витягу з протоколу засідання бюро Відділу фізико-математичних і хімічних наук АН УРСР щодо схвалення положення про Астрономічний комітет АН УРСР та складу його бюро²²⁹; повідомлення Президії АН УРСР про проведення у 1953 р. першого конкурсу наукових робіт в галузі медичних наук на присудження премії імені академіка О. О. Богомольця²³⁰.

Через перевантаження на основній роботі в Інституті будівельної механіки АН УРСР А. Д. Коваленко був змушений написати заяву із проханням звільнити його з посади вченого секретаря Президії АН УРСР, яка була задоволена постановою Президії АН УРСР від 18 червня 1954 р. За сумлінну і бездоганну роботу Анатолій Дмитрович отримав подяку²³¹.

А. Д. Коваленко продовжував керувати відділом міцності і динаміки деталей машин в Інституті будівельної механіки АН УРСР. За ініціативи вченого, як зазначено в його автобіографії, у 1953 р. назву відділу було змінено на «відділ технічної теорії пружності»²³². У цьому ж році Анатолій Дмитрович увійшов до оновленого складу вченої ради інституту і до складу вченої ради інституту із захисту дисертацій²³³. У 1958 р. він знову затверджений у складі цієї вченої ради²³⁴. Варто відзначити, що у цей період А. Д. Коваленко також був членом вченої ради Лабораторії спецсплавів АН УРСР²³⁵, а також, на час захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора

технічних наук О. М. Голубенцева та М. І. Яновського — вченої ради Інституту чорної металургії АН УРСР²³⁶.

У відділі під керівництвом А. Д. Коваленка продовжувалися наукові дослідження, розпочаті у попередній період. Отримані наукові результати були оприлюднені в монографії Анатолія Дмитровича «Пластини и оболочки в роторах турбомашин» (1955). Ці ж результати в узагальненому вигляді пізніше стали частиною його монографії «Круглые пластины переменной толщины» (1959)²³⁷. Ще одну монографію А. Д. Коваленка «Теория расчета на прочность колес турбомашин» (1950) було висунуто на отримання Державної премії СРСР. Вона присвячена актуальному в турбобудуванні і моторобудуванні питанню про розрахунки на міцність коліс турбомашин в зв'язку із застосуванням несиметричних профілів, високих колових швидкостей і високих температур робочих тіл (пара, газ). Тут представлено розроблену вченим та ефективно застосовану нову методику розрахунку коліс турбомашин симетричного і несиметричного профілю. Запропонована ним методика, доведена до ефективних прийомів обчислень, мала велике практичне значення в турбобудуванні і в низці інших галузей техніки. Отримані результати знайшли ефективне застосування в конструкторських бюро машинобудівних заводів²³⁸. Незважаючи на те, що висунення монографії було підтримано на засіданні Президії АН УРСР²³⁹, праця А. Д. Коваленка не була удостоєна премії.

Натомість мали успіх зусилля, спрямовані на обрання А. Д. Коваленка до складу членів-кореспондентів АН УРСР. Вперше на вибори кандидатуру вченого було висунуто Інститутом будівельної механіки АН УРСР ще у 1948 р. У протоколі засідання Загальних зборів АН УРСР та повідомленні Президії АН УРСР вказано, що 23 травня 1951 р. А. Д. Коваленка затверджено членом-кореспондентом АН УРСР за спеціальністю «теорія пружності (теорія міцності в машинобудуванні)»²⁴⁰.

Прізвище А. Д. Коваленка фігурує у звітній документації АН УРСР досліджуваного періоду. Зокрема, у короткому звіті про наукову діяльність АН УРСР за 1951—1955 рр. зазначено, що в цей час на основі синтезу методів будівельної механіки і теорії пружності були розроблені основні положення теорії розрахунку на міцність і стійкість пластинчастих і пластинчато-стрижневих систем. Ця теорія розрахунку сприяла розробці і впровадженню в практику (промислове будівництво, моторобудування, машинобудування і т. д.) надійних і водночас економічних нових типів інженерних конструкцій. Їстотний розвиток дістали методи технічної теорії пружності для вирішення важливих завдань будівельної механіки роторів турбомашин. Результати вказаних досліджень висвітлені в монографії А. Д. Коваленка «Пластини и оболочки в роторах турбомашин» і впроваджені в розрахункову практику низки провідних турбобудівних заводів²⁴¹.

У документі «Основні підсумки наукової діяльності установ Академії наук УРСР за 1956 р. та завдання на 1957 р.» відзначено участь вченого у розробці комплексної проблеми «Конструктивна міцність у машинобудуванні», до якої долучилися вчені — представники семи установ Відділу тех-

нічних наук АН УРСР. Завдяки комплексним дослідженням, проведеним А. Д. Коваленком, вивчені температурні напруги в деяких конструкціях турбінних роторів²⁴².

У 1956 р. за монографію «Пластини и оболочки в роторах турбомашин» А. Д. Коваленко удостоєний першої премії Президії АН УРСР. Як вказано у тексті відповідної Постанови Президії АН УРСР, у монографії висвітлено питання дослідження напруженого і деформованого стану тонких круглих пластин і оболонок обертання, що застосовуються як тонкостінні елементи роторів турбомашин. Характерною особливістю роботи було дослідження точних рішень зазначених задач за допомогою теорії спеціальних функцій і перетворення цих рішень у форми, зручні для практичного застосування²⁴³. Диплом про присудження премії відклався в особовому архівному фонді вченого²⁴⁴.

В інтерв'ю кореспонденту газети «Вечірній Київ» А. В. Хідекелі 12 жовтня 1956 р. А. Д. Коваленко виклав своє бачення щодо власного наукового доробку. «Проблема міцності у газотурбобудуванні має винятково важливе значення. Деякі елементи турбіни, порівняно з деталями інших машин, працюють в особливих умовах. Температура в газотурбінній установці досягає 800—1000 градусів тепла, а швидкість обертання — до 30 тисяч обертів на хвилину. За таких обставин в деталях установки виникають небезпечні теплові напруження. Наше завдання — допомогти конструкторам турбін правильно розв'язувати питання міцності, дати їм теоретично обґрунтовані раціональні методи розрахунків», — розповів учений²⁴⁵.

Загалом за період 1950—1959 рр. опубліковано 31 наукову працю А. Д. Коваленка²⁴⁶, він виступив з 47 доповідями²⁴⁷, підготував 17 відгуків та рецензій на роботи інших вчених²⁴⁸, став науковим керівником 7 кандидатських дисертацій²⁴⁹. У 1954 р. Анатолій Дмитрович увійшов до першого складу редколегії журналу «Прикладна механіка»²⁵⁰.

А. Д. Коваленко активно долучився до міжнародної наукової співпраці, зокрема, брав участь у зустрічах співробітників Інституту будівельної механіки АН УРСР із делегацією вчених Китайської Народної Республіки (1954), з академіком АН УРСР С. П. Тимошенком (1958), який працював у США. Вчений здійснив перше у своєму житті закордонне наукове відрядження у складі групи українських вчених-механіків до Польщі (1958), про що йтиметься у спеціальному розділі нашого дослідження.

Актами визнання та заохочення науково-організаційної діяльності А. Д. Коваленка досліджуваного періоду були як офіційні листи-подяки від установ, з якими він співпрацював, так і відзначення на найвищому державному рівні. У 1954 р. вченого нагороджено орденом «Знак Пошани»²⁵¹. У 1958 р. Президія АН УРСР винесла подяку А. Д. Коваленку як керівнику досліджень, проведених на замовлення Коломенського тепловозобудівного заводу. З огляду на те, що роботи були виконані на високому рівні і мали чимале практичне значення, директору Інституту будівельної механіки Г. М. Савіну було рекомендовано преміювати виконавців²⁵². У цьому ж році на адресу Інституту будівельної механіки АН УРСР та Президента АН УРСР

О. В. Палладіна від директора Державного союзного науково-дослідного та експериментального інституту підшипникової промисловості О. І. Спришевського надійшов лист-подяка дирекції та співробітникам Інституту будівельної механіки АН УРСР за продуктивну співпрацю²⁵³.

2.8. А. Д. Коваленко — директор Інституту механіки АН УРСР (1959—1965)

Упродовж 1958—1959 рр. на А. Д. Коваленка декілька разів поклали виконання обов'язків директора Інституту будівельної механіки АН УРСР²⁵⁴, зокрема, на час 4-місячної творчої відпустки директора інституту академіка Г. М. Савіна, який у січні—квітні 1959 р. мав завершити роботу «Пружні тонкі оболонки з великими отворами»²⁵⁵. Через погіршення стану здоров'я Г. М. Савін подав до Президії АН УРСР заяву з проханням звільнити його з посади директора Інституту будівельної механіки АН УРСР. 11 вересня 1959 р. постановою Президії його прохання було задоволено, а виконання обов'язків директора Інституту будівельної механіки АН УРСР з одночасним керівництвом роботою відділу технічної теорії пружності було покладено на А. Д. Коваленка²⁵⁶.

На засіданні Президії АН УРСР 8 січня 1960 р. Інститут будівельної механіки АН УРСР було перейменовано на Інститут механіки АН УРСР, в. о. директора цього інституту А. Д. Коваленка зобов'язали прийняти до виконання схвалені Президією АН УРСР структуру, основні наукові напрями роботи інституту та об'єкти, на яких здійснюється впровадження результатів наукових досліджень. Водночас Анатолія Дмитровича затвердили завідувачем відділу технічної динаміки²⁵⁷. Вчений у своїй автобіографії зазначив, що назву відділу було змінено під впливом Г. М. Савіна, який очолив відділ математичної теорії пружності²⁵⁸. А. Д. Коваленка призначили також заступником голови вченої ради інституту із захисту дисертацій²⁵⁹.

Однією з перших ініціатив А. Д. Коваленка була ліквідація відділу динамічної міцності у структурі інституту з метою розгортання досліджень у галузі конструктивної міцності пластмасових виробів й газотурбобудування за рахунок персоналу та устаткування цього відділу. На засіданні Президії АН УРСР 7 жовтня 1960 р. пропозицію вченого було схвалено²⁶⁰. В 1962 р. у зв'язку з упорядкуванням структури інституту постановою Президії АН УРСР на А. Д. Коваленка було покладено обов'язки завідувача відділу технічної теорії пружності та пластичності²⁶¹.

Період з 15 до 19 квітня 1961 р. був насичений ключовими подіями в науковій біографії А. Д. Коваленка. В автобіографічному записнику вченого зафіксовано, що 15 квітня його було обрано членом Національного комітету СРСР з теоретичної і прикладної механіки²⁶². 17 квітня на зборах Відділення технічних наук АН УРСР Анатолія Дмитровича обрано кандидатом в академіки АН УРСР, а 18 квітня на Загальних зборах АН УРСР — до складу академіків АН УРСР²⁶³.

В особовому фонді та особовій справі А. Д. Коваленка представлено комплекс документів, за якими можна простежити хронологію подій, пов'язаних із висуненням та обранням його кандидатури до складу академіків АН УРСР. Так, 14 лютого 1961 р. кандидатуру вченого висунуто вченою радою Інституту механіки АН УРСР²⁶⁴. Тоді ж в інституті було підготовлено повідомлення до наукових установ, вищих навчальних закладів та промислових підприємств з проханням підтримати запропоновану кандидатуру²⁶⁵. У відповідь на адреси Інституту механіки АН УРСР, Президії АН УРСР та самого А. Д. Коваленка надійшли відгуки, витяги з протоколів засідань та рішень вчених рад провідних наукових установ: Інституту механіки АН СРСР²⁶⁶ та Комісії з міцності газових турбін при цьому інституті²⁶⁷, Центрального науково-дослідного та проектно-конструкторського котлотурбінного інституту ім. І. І. Ползунова²⁶⁸, Інституту гідрології і гідротехніки АН УРСР²⁶⁹, Інституту математики АН УРСР²⁷⁰, Інституту машинознавства і автоматики АН УРСР²⁷¹, Інституту металокераміки і спеціальних сплавів АН УРСР²⁷², Інституту чорної металургії АН УРСР²⁷³, Лабораторії гідравлічних машин АН УРСР²⁷⁴, механіко-математичного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка²⁷⁵, Київського політехнічного інституту²⁷⁶, Харківського авіаційного інституту²⁷⁷, кафедри «Опір матеріалів» Московського вищого технічного училища ім. М. Е. Баумана²⁷⁸, листи та відгуки від видатних вчених: академіків АН СРСР О. Ю. Ішлінського²⁷⁹ та Ю. М. Работнова²⁸⁰, членів-кореспондентів АН СРСР А. І. Лур'є²⁸¹ та А. М. Люльки²⁸², академіків АН УРСР Г. М. Савіна²⁸³, С. В. Серенсена²⁸⁴, І. Т. Швеця²⁸⁵, Й. З. Штокала²⁸⁶ та ін., а також від керівництва провідних промислових підприємств Ленінграда, Харкова, Миколаєва²⁸⁷.

У фонді вченого представлено диплом академіка АН УРСР. У ньому зазначено, що 18 квітня 1961 р. АН УРСР на підставі статуту обрала А. Д. Коваленка академіком АН УРСР за спеціальністю «прикладна теорія пружності»²⁸⁸.

У протоколі Загальних зборів АН УРСР від 19 квітня 1961 р. зафіксовано затвердження А. Д. Коваленка на посаді директора Інституту механіки АН УРСР²⁸⁹. Як йшлося раніше, у січні 1960 р. Інститут будівельної механіки було перетворено на Інститут механіки АН УРСР, у зв'язку з чим почали розроблятися нові наукові напрями: механіка полімерів, термопластичність, гідропружність, тривимірна теорія пружності, реологія та ін. Дослідження в зазначених напрямках проводилися за такими науковими проблемами: наукові основи міцності і пластичності, механіка твердих тіл і полімерів, загальна механіка²⁹⁰.

Якщо спиратися на інформацію Ю. М. Шевченка, який сам у 1960 р. почав працювати на посаді старшого наукового співробітника у відділі технічної динаміки Інституту механіки АН УРСР²⁹¹, то А. Д. Коваленко звертав особливу увагу в інституті загалом та у відділі технічної динаміки зокрема на розвиток чисельних методів розв'язання задач механіки та використання електронно-обчислювальних машин при проведенні досліджень. Так, придбання в 1961 р. ЕОМ «БЭСМ-2М» дало інституту змогу істотно розширити можливості щодо застосування розроблюваних теорій і підходів до вирішення

різних класів задач. Тоді ж із відділу технічної динаміки виділилася група співробітників на чолі з Я. М. Григоренком, на основі якої був організований самостійний відділ обчислювальних методів. Основною науковою тематикою цього підрозділу була розробка методів, обчислювальних алгоритмів і типових програм розв'язання на ЕОМ задач про деформацію пружних систем, а також аналіз напруженого стану елементів конструкцій нової техніки, зокрема, тонкостінних елементів конструкцій. За цими розробками новий відділ працював у тісній співпраці з відділом технічної динаміки²⁹².

Діяльність відділу технічної динаміки під керівництвом А. Д. Коваленка охоплювала майже всі напрями досліджень, які згодом заклали підвалини нового розділу механіки — термомеханіки деформівного твердого тіла²⁹³. А. Д. Коваленко в автобіографії вказував, що з 1960 р. у відділі технічної динаміки розвивалися теоретичні й експериментальні дослідження у галузі термопружності, термопластичності та термов'язкопружності у зв'язку зі створенням конструкцій нової техніки, сформувався науковий напрям, якими займалися окремі науково-дослідні групи. Група «Термопружність» під керівництвом І. О. Мотовиловця розробляла аналітичні і чисельні методи дослідження стаціонарних і нестаціонарних температурних полів, квазістатичних і динамічних (зв'язаних і незв'язаних) задач термопружності пластин, оболонок і тіл обертання. Група «Термопластичність», яку очолював Ю. М. Шевченко, займалася розробкою теорії та методів вирішення задач пластичності при неізотермічному навантаженні, проводила експериментальні дослідження зі встановлення рівнянь стану і закономірностей деформування елементів конструкцій при різних умовах їх роботи, в тому числі при тривалому ресурсі з урахуванням історії навантаження, повзучості і швидкості деформування.

Співробітники групи «Просторові задачі термопружності» («Електропружність») під керівництвом А. Ф. Улітка здійснювали розробку методів вирішення просторових задач теорії пружності та термопружності на основі класичного методу власних вектор-функцій, ефективних методів вирішення просторових задач термопружності для ділянок канонічних форм (циліндра, сфери та ін.), які зводилися до вирішення нескінченних систем лінійних алгебраїчних рівнянь, а також методів дослідження зв'язаних механічних, теплових та електричних полів у п'єзокерамічних перетворювачах енергії як таких, що випромінювали звук, так і тих, які сприймали акустичне навантаження, на основі відповідних рішень крайових задач теорії пружності (квазістатичних і динамічних).

Група «Будівельна механіка теплонапружених елементів машин», яку очолював Л. О. Ільїн, досліджувала напружено-деформований стан пружних систем і тонкостінних елементів машин, підданих механічним та істотним тепловим впливам, складала розрахункові схеми, проводила розрахунки методами теорії пластин і оболонок та удосконалювала ці методи. Співробітники групи «Термов'язкопружна механіка» під керівництвом В. Г. Карнаухова та Г. О. Яковлева досліджували на основі термодинаміки незворотні процеси квазістатичних і динамічних задач термов'язкопружності в лінійній та нелі-

нійній постановках у зв'язку з вивченням ефектів тепловиділення, реономності, формозміни та ін. в елементах конструкцій, виконаних з матеріалів типу полімерів. Група «Термометрія і тензометрія», яку очолила З. Д. Костюк, розробляла методи вимірювання та проводила експериментальні дослідження деформацій і температур в конструктивних елементах машин, зокрема в склопластикових і графітних виробках при різко нестационарних процесах нагрівання²⁹⁴.

А. Д. Коваленко очолював інститут до 26 лютого 1965 р., коли розпорядженням по АН УРСР було задоволено подану ним заяву на звільнення з посади директора. Натомість Анатолій Дмитрович залишився завідувачем відділу технічної теорії пружності та пластичності²⁹⁵. В особовій справі вченого є заява з проханням звільнити його від виконання обов'язків директора інституту для зосередження зусиль на розвитку наукового напрямку відділу, яким він керував²⁹⁶. Загальні збори АН УРСР ухвалили винести подяку вченому за його сумлінну роботу²⁹⁷.

А. Д. Коваленко продовжував педагогічну діяльність у КДУ ім. Т. Г. Шевченка. За автобіографією вченого у 1960 р. він звільнився з посади завідувача кафедри теорії пружності, залишившись професором цієї кафедри з погодинною оплатою²⁹⁸. Цей факт підтверджується і відповідними протоколами засідань Президії АН УРСР. Так, якщо у 1959/1960 навчальному році Анатолію Дмитровичу було дозволено працювати в університеті за сумісництвом на півставки, то у 1960/1961 навчальному році — лише прочитати окремі спецкурси та керувати аспірантами і дипломниками на умовах погодинної оплати²⁹⁹. За підсумками науково-педагогічної діяльності А. Д. Коваленка у 1965 р. побачила світ монографія «Введение в термоупругость», підготовлена на основі спецкурсу, розробленого вченим для студентів механіко-математичного факультету університету³⁰⁰.

Загалом же, за даними автобіографічного записника А. Д. Коваленка, упродовж 1960—1965 рр. опубліковано 22 наукові праці за його авторством³⁰¹, підготовлено 8 відгуків та рецензій на роботи інших дослідників³⁰², під його керівництвом успішно захищено 14 дипломних робіт³⁰³ та 7 кандидатських дисертацій³⁰⁴. Окрім того, 13 лютого 1964 р. Анатолій Дмитрович затверджений членом експертної комісії з механіки Вищої атестаційної комісії при Міністерстві вищої і середньої освіти СРСР³⁰⁵. У 1964—1965 рр. вчений взяв участь у 17 засіданнях комісії³⁰⁶. До його наукового доробку як відповідального редактора належить монографія М. О. Кільчевського «Основы аналитической механики оболочек» (1963)³⁰⁷.

А. Д. Коваленко здійснив апробацію результатів наукових досліджень, виступивши з 31 доповіддю на різних наукових заходах, зокрема на 1-му та 2-му Всесоюзних з'їздах з теоретичної та прикладної механіки (1960, 1964), 4-му Всесоюзному математичному з'їзді (1961), Всесоюзній конференції з теорії пластин і оболонок (Львів, 1961), Всесоюзній конференції з теорії оболонок і пластин (Єрван, 1962) тощо³⁰⁸.

Велике значення для координації наукових досліджень в СРСР у галузі термопружності мало проведення організованих Анатолієм Дмитровичем

всесоюзних наукових нарад з теплових напруг в елементах конструкцій. Ці наради проводилися регулярно у 1960—1965 рр. в Києві, а згодом у Канєві. За матеріалами нарад, починаючи з 1961 р. щорічно видавався тематичний збірник «Тепловые напряжения в элементах конструкций» за редакцією А. Д. Коваленка. Регулярне проведення нарад зіграло важливу роль в розвитку цього напрямку механіки деформівного твердого тіла для вирішення питань технічного прогресу, а також у формуванні наукових шкіл з термомеханіки деформівного твердого тіла в Києві, Львові та Челябінську³⁰⁹.

У 1965 р. вчений відзначив ювілей — 60-річчя з дня народження та 35-річчя наукової та педагогічної діяльності. З нагоди ювілею Президія АН УРСР звернулася до Президії Верховної Ради УРСР з проханням присвоїти вченому почесне звання «Заслуженого діяча науки і техніки УРСР»³¹⁰, яке й було присвоєно указом Президії Верховної Ради УРСР від 26 грудня 1964 р. У грамоті, представленій у фонді вченого, зокрема відзначено, що А. Д. Коваленко отримав вказане звання за видатні заслуги в розвитку науки і техніки та підготовку кадрів для народного господарства³¹¹.

2.9. А. Д. Коваленко та цикли його праць з термопружності (1965—1973)

26 лютого 1965 р. А. Д. Коваленко залишив посаду директора Інституту механіки АН УРСР, однак продовжив керувати відділом технічної теорії пружності і пластичності інституту³¹². Високо оцінивши багаторічні дослідження власне А. Д. Коваленка та під його безпосереднім керівництвом, 13 грудня 1966 р. вчена рада Інституту механіки АН УРСР висунула на здобуття Державної премії СРСР за 1967 р. у галузі науки і техніки «Цикл работ по теории и методам расчета конических оболочек и их приложению в машиностроении». Разом з Анатолієм Дмитровичем у протоколі засідання вченої ради серед авторів циклу значаться Я. М. Григоренко та Л. О. Їльїн³¹³.

Згідно з довідкою, особистим внеском А. Д. Коваленка як співавтора було розроблення математичного апарату, необхідного для побудови аналітичних розв'язків задач про пружну рівновагу круглих пластин змінної товщини та конічних оболонок постійної та лінійно-змінної товщини; поглиблення теорії гіпергеометричних функцій; побудова аналітичних розв'язків задач про осесиметричну деформацію конічної оболонки лінійно-змінної товщини, про циклічно симетричну деформацію конічної оболонки постійної товщини, про осесиметричний, антисиметричний, циклічно симетричний та складний згин круглих пластин радіально-змінної жорсткості; розроблення ефективних методів розрахунку із застосуванням таблиць осесиметрично деформованої конічної оболонки лінійно-змінної товщини, а також осесиметрично та антисиметрично деформованих дисків та круглих пластин змінної товщини; дослідження ряду задач термопружності круглих пластин, конічних оболонок та динаміки дисків. Окрім того, вчений здійсню-

вав загальне керівництво дослідженнями та організовував постановку задач, пов'язаних із застосуванням наукових результатів у турбобудуванні³¹⁴.

Даючи коротку характеристику циклу праць, А. Д. Коваленко відзначив, що сюди увійшли результати наукових досліджень, отримані упродовж 1945—1966 рр., опубліковані у 53 статтях та узагальнені в індивідуальних монографіях А. Д. Коваленка «Пластины и оболочки в роторах турбомашин» (1955) та «Круглые пластины переменной толщины» (1959), а також колективних монографіях «Расчет конических оболочек линейно-переменной толщины» (1961), «Теория тонких конических оболочек и ее приложение в машиностроении» (1963) і «Расчет конических оболочек при антисимметричных нагрузках» (1966), до підготовки яких долучилися також Я. М. Григоренко, Л. О. Їльїн, Н. О. Лобкова та Т. І. Поліщук.

У цих роботах розвинено теорію тонких конічних оболонок постійної і лінійно-змінної товщини, круглих пластин і дисків змінної жорсткості і пружних систем, складених з них при осесиметричних, антисиметричних і циклічно симетричних механічних і теплових впливах, а також розроблено методи розрахунку їх напруженого стану в складних умовах роботи деталей машин, головним чином роторів турбомашин.

Розроблені зручні для програмування алгоритми і складені типові програми для електронно-обчислювальних машин. З їх допомогою обчислено докладні таблиці розв'язків з двома входами обсягом 50 друкованих аркушів, які були єдиними на той час в світовій літературі. Приділена значна увага фізичному змісту розглянутих задач і методів їх вирішення, що полегшило використання запропонованих методів в інженерній практиці. Встановлено зв'язок математичних і механічних уявлень. Сформульовані основні правила складання розрахункових схем деталей машин. Застосування теорії до їх розрахунку проілюстровано прикладами з практики турбобудування.

Розроблені методи розрахунку і докладні таблиці розв'язків знайшли ефективне застосування на провідних машинобудівних заводах: Невському машинобудівному і металургійному заводі (Ленінград), підприємстві п/с 2382 (Москва), Державному союзному машинобудівному заводі ім. В. Я. Клімова (Ленінград), підприємстві п/с 96 (Миколаїв), Державному союзному підприємстві а/с № 9 (Тула), Коломенському тепловозобудівному заводі та інших підприємствах. Багато з отриманих результатів досліджень включені до монографій, довідників та посібників з розрахунків елементів конструкцій. На підтвердження своїх слів А. Д. Коваленко подав список листів установ та підприємств, а також рецензій вітчизняних та американських вчених на підтримку окремих монографій та циклу праць загалом, який налічує 24 позиції³¹⁵.

Незважаючи на представлені у фонді вченого позитивні відгуки рецензентів, серед яких академік АН УРСР Г. М. Савін³¹⁶, член-кореспондент АН УРСР М. О. Кільчевський³¹⁷, іноземні вчені А. Малкін (США)³¹⁸ та В. Неш³¹⁹ «Цикл работ по теории и методам расчета конических оболочек и их приложению в машиностроении» був відкладений Комітетом з Державних премій СРСР в галузі науки і техніки³²⁰. 12 грудня 1967 р. вчена рада Інституту механіки

АН УРСР повторно висунула цикл праць на здобуття Державної премії СРСР в галузі науки і техніки за 1968 р.³²¹, однак і ця спроба не мала успіху. Міжнародним визнанням наукового значення циклу праць стало видання у 1969 р. монографії «Расчет конических оболочек при антисимметричных нагрузках» англійською мовою³²².

Завершивши у грудні 1966 р. цикл робіт з теорії та методів розрахунку конічних оболонок і їх застосування в машинобудуванні, А. Д. Коваленко продовжив наукові дослідження у напрямі розробки узагальненої теорії та методів теплопружності. Вчена рада Інституту механіки АН УРСР на засіданні 8 червня 1971 р. висунула «Цикл работ по термоупругости», автором яких був А. Д. Коваленко, на здобуття Державної премії УРСР у галузі науки і техніки³²³.

До циклу увійшли монографії «Введение в термоупругость» (1965 р., у 1969 р. видана англійською мовою³²⁴) та «Основы термоупругости» (1969), підготовлені на основі спецкурсу, розробленого А. Д. Коваленком для студентів механіко-математичного факультету, вже згадувані монографії «Круглые пластины переменной толщины» (1959), «Теория тонких конических оболочек и ее приложение в машиностроении» (1963), а також 20 наукових статей, у яких досліджено проблеми теплопровідності при стаціонарному теплообміні між тілом та навколишнім середовищем, теплових напруг, викликаних градієнтами температури, динамічних ефектів при різко нестационарних процесах нагріву, а також термомеханічних ефектів, обумовлених взаємодією полів деформацій та температури.

За свідченням А. Д. Коваленка, вчена рада Інституту механіки АН УРСР підтвердила, що у циклі праць чіткий аналітичний підхід та високий теоретичний рівень досліджень поєднано з аналізом роботи відповідальних елементів конструкцій нової техніки, а сам цикл є цінним внеском у розвиток теорії та методів теплопружності, що сприяв створенню конструкцій техніки, яка надійно працювала та правильно функціонувала³²⁵. Таку ж точку зору висловив директор Інституту механіки АН УРСР академік АН УРСР В. О. Кононенко у листі від 16 червня 1971 р. до Комітету з Державних премій УРСР в галузі науки і техніки³²⁶.

В анотації до циклу праць А. Д. Коваленко зазначав, що, виходячи з сучасних тенденцій побудови феноменологічних теорій механіки суцільного середовища, ним було обрано найбільш природний і кращий з фізичної точки зору шлях побудови теорії теплопружності, що базувався на основних законах термодинаміки незворотних процесів і класичної механіки. Такий підхід дозволив розглянути з єдиної точки зору протікання та взаємодію механічних і теплових процесів у деформованих твердих тілах і отримати основні рівняння зв'язаної динамічної теплопружності без припущення про незначне збільшення температури в порівнянні з початковим значенням. В результаті було побудовано більш загальну нелінійну теорію зв'язаної теплопружності в рамках малих деформацій при великих термічних збуреннях, що враховувала залежність пружних і теплофізичних властивостей матеріалу від температури. Окремими випадками вона охоплювала як лінійну

теорію зв'язаної термопружності при малих термічних збуреннях, так і теорію незв'язаної термопружності при великому термічному збуренні, що використовувала лінійні рівняння руху і нелінійні рівняння теплопровідності. Крім того, зазначений підхід дозволив дати чітку класифікацію і постановку основних задач термопружності при великих і малих термічних збуреннях. На думку автора, найважливішими є зв'язані динамічні і квазістатичні задачі та незв'язані динамічні і квазістатичні задачі.

В межах запропонованої класифікації найважливішою з огляду практичного застосування була незв'язана квазістатична задача термопружності, що описувала процес деформування пружних тіл без урахування інерційних членів у рівняннях руху і впливу поля деформацій на температурне поле. Задля цього А. Д. Коваленко приділив велику увагу постановці, методам і аналізу вирішення задач стаціонарної та нестаціонарної теплопровідності як першого етапу в дослідженні теплових напруг. Запропонований вченим спосіб приведення тривимірного рівняння теплопровідності до системи двомірних рівнянь визнано ефективним методом дослідження теплового стану тонкостінних елементів конструкцій. За допомогою отриманих рівнянь досліджено ряд задач про стаціонарні та нестаціонарні температурні поля в типових конструктивних елементах (в дисках, круглих пластинах і циліндрах). Вирішення цих завдань було необхідною умовою для дослідження квазістатичних задач про теплові напруги.

Багато уваги у працях А. Д. Коваленка було приділено основним класам квазістатичних задач термопружності (плоскій задачі термопружності круглих пластин та оболонки обертання, осесиметричній просторовій задачі термопружності). Під час обговорення постановки плоскої задачі термопружності вчений дедалі більше розглянув умови однозначності переміщень для багатозв'язних областей, в спрощеній формі вивів умови для плоского стаціонарного температурного поля, яке не викликало напруг у багатозв'язному тілі, а також представив більш чітке формулювання дислокаційної аналогії.

При розгляді термопружності круглих пластин і оболонки обертання А. Д. Коваленко узагальнив формулювання основного припущення теорії тонких пластин і оболонки про незмінність нормального елемента для випадку суттєвої нерівномірності розподілу температури за товщиною, що дало змогу вченому звести задачу термопружності для тонкостінної конструкції до відповідної задачі ізотермічної теорії пружності.

А. Д. Коваленко розробив теорію розрахунку теплових напруг у круглих пластинах змінної товщини і оболонках обертання канонічних форм (циліндричної, конічної, сферичної та оживальної) при просторовому осесиметричному (двомірному) температурному полі. Характерною особливістю цих досліджень була побудова точних аналітичних розв'язків вирішальних рівнянь в спеціальних функціях і перетворення їх до форми, зручної для практичного застосування. При цьому широко використано властивості гіпергеометричних функцій, в розробку теорії яких вчений також зробив вагомий вклад.

А. Д. Коваленком також проаналізовані задачі про напружений стан неоднорідних пластин змінної жорсткості з несиметричною структурою за товщиною, пологих оболонок обертання змінної товщини в просторовому температурному полі при модулі пружності матеріалу, що змінюється в залежності від температури уздовж меридіана і за товщиною оболонки.

Велике практичне значення мали результати досліджень просторових задач термопружності у контексті істотно тривимірного характеру температурних полів в елементах конструкцій. Важливим класом цих задач була осесиметрична задача, характерні особливості якої з'ясовано при дослідженні теплових напруг в циліндрі кінцевої довжини та товстостінній сферичній оболонці. На прикладі задачі про теплові напруги в короткому циліндрі проілюстровано специфіку осесиметричної задачі термопружності, для якої неможливо представити граничні значення невідомих величин в рядах за повною ортогональною системою функцій на всій поверхні тіла обертання. Застосування А. Д. Коваленком методу суперпозиції рішень для більш простих граничних задач, в даному випадку для нескінченного циліндра і шару, дозволило дослідити термопружний напружений стан по всій його ділянці разом з кутковими точками, і виявити важливі особливості в розподілі теплових напруг поблизу торцевих поверхонь.

Задача про теплові напруги в товстостінній сферичній оболонці була представлена А. Д. Коваленком як типова задача, розв'язувана за допомогою класичних методів поділу змінних і подання величин, що входять в граничні умови, у вигляді рядів за повною ортогональною системою функцій. Як приклад наведено розрахунок теплових напруг, що виникали при аеродинамічному нагріванні в носовій сферичній частині літального апарату.

На основі теорії незв'язаної динамічної термопружності А. Д. Коваленко дослідив вплив сил інерції при імпульсному тепловому впливі для двох характерних задач — про тепловий удар на поверхні пружного півпростору та на поверхні тонкої круглої пластини. Перша задача була характерною для теплового удару на поверхні монолітного тіла. Вчений встановив, що для неї динамічні ефекти виявилися несуттєвими. При дослідженні другої задачі А. Д. Коваленко з'ясував можливість виникнення коливань пластини, що мало велике принципове значення при дослідженні поведінки тонкостінних конструкцій в умовах імпульсного теплового впливу. Також вчений дослідив співвідношення кінцевої швидкості зміни теплових впливів до величини динамічних ефектів.

Проведення А. Д. Коваленком обліку взаємозв'язку полів деформацій та температури під час дослідження динамічних задач термопружності дало змогу виявити нові якісні особливості протікання процесу деформування. Проведений аналіз порівняно простого розв'язку одновимірної задачі про поширення плоских гармонічних термопружних хвиль в необмеженому тілі призвів до правильного розуміння основних рис термопружних явищ при різних частотах хвиль і параметрах зв'язаності матеріалу, зокрема пружна хвиля під впливом теплового ефекту модифікувалася, піддавалася згасанню та дисперсії. В якості основних граничних зв'язаних задач термопружності

вченим проаналізовано двомірні задачі про поширення плоских термопружних хвиль уздовж поверхні півпростору і поздовжніх термопружних хвиль в довгому циліндрі.

Окрім того, А. Д. Коваленко узагальнив представлення розв'язків класичної теорії пружності Б. Г. Гальоркіна і П. Ф. Папковича, а також початку можливих переміщень Лагранжа для зв'язаної динамічної задачі термопружності.

В анотації «Цикла работ по термоупругости» зазначено, що в процесі підготовки А. Д. Коваленко широко застосував передові досягнення термодинаміки, механіки суцільних середовищ і математичного апарату (спеціальні функції, тензорну алгебру, операційне обчислення тощо). Водночас він спрямував дослідження у практичне русло, проаналізувавши задачі, необхідні для застосування під час діагностики роботи конструкцій нової техніки, що стало істотним внеском у розвиток теорії і методів термопружності, а також охопив її основні проблеми та тенденції розвитку³²⁷.

На підтримку циклу праць А. Д. Коваленка надійшло 20 схвальних рецензій від видатних вчених-механіків — академіків АН СРСР М. М. Боголюбова³²⁸, О. Ю. Ішлінського, Ю. М. Работнова³²⁹, члена-кореспондента АН СРСР О. А. Ільюшина³³⁰, академіка АН УРСР С. В. Серенсена, провідних наукових установ та підприємств³³¹. 21 грудня 1971 р., як вказано у відповідному дипломі, постановою Ради Міністрів УРСР Анатолію Дмитровичу за цикл робіт з термопружності присуджено Державну премію УРСР в галузі науки і техніки³³².

Ця подія знайшла відображення на сторінках провідних фахових видань, періодичної преси, на радіо та телебаченні³³³. У наукових журналах було опубліковано рецензії британського вченого І. Н. Снеддона на монографію «Введение в термоупругость»³³⁴, О. Ю. Ішлінського³³⁵ та Ю. М. Работнова³³⁶ на монографію «Основы термоупругости». Доробок А. Д. Коваленка розглянуто в науково-публіцистичних статтях Президента АН УРСР Б. Є. Патона, академіка АН УРСР Г. С. Писаренка³³⁷, члена-кореспондента АН УРСР Ю. М. Даденкова, а також Ю. М. Шевченка³³⁸, Б. Кован³³⁹, О. Александровського. 31 грудня 1971 р. Анатолій Дмитрович виступив українською мовою у радіопередачі, де окреслив задачі термопружності та пояснив роль теплових напруг при оцінці міцності елементів конструкцій. 8 січня 1972 р. вчений дав інтерв'ю для передачі «Горизонти української науки» на радіо «Київ»³⁴⁰. 17 січня того ж року виступ вченого було трансльовано по телебаченню³⁴¹.

В останні роки життя А. Д. Коваленко разом зі своїми учнями проводив дослідження у галузі термов'язкопружності. Вчений на підставі термодинаміки незворотних процесів розвинув лінійну і нелінійну теорії термов'язкопружності з урахуванням залежності властивостей матеріалу від температури, а також виклав методи та представив розв'язки низки динамічних і квазістатичних зв'язаних і незв'язаних задач термов'язкопружності. У цей період А. Д. Коваленком були написані чудові навчальні посібники для студентів механіко-математичних факультетів університетів —

«Термоупругость пластин и оболочек» (1971) і «Термоупругость» (видана після смерті вченого, у 1975 р.), за якими навчалося не одне покоління майбутніх інженерів³⁴².

Загалом же, згідно зі списком опублікованих праць, складеним А. Д. Коваленком, з 1966 р. за його життя вийшли друком 50 наукових праць³⁴³. Доробок вченого як наукового редактора поповнився монографіями І. О. Мотовилова «Теплопроводность пластин и тел вращения» (1969)³⁴⁴, Ю. М. Шевченка «Термопластичность при переменных нагружениях» (1970)³⁴⁵ та Я. М. Григоренка «Изотропные и анизотропные слоистые оболочки вращения переменной жесткости» (1973)³⁴⁶. У досліджуваний період А. Д. Коваленко як відповідальний редактор продовжував керувати підготовкою збірника «Тепловые напряжения в элементах конструкций», а 30 вересня 1971 р. був призначений заступником головного редактора журналу «Доповіди АН УРСР»³⁴⁷. Анатолій Дмитрович підготував також 13 відгуків та рецензій на роботи інших вчених³⁴⁸.

Активно розвивалася та поповнювалася новими представниками наукова школа А. Д. Коваленка. Під його керівництвом підготовлено 12 дипломних робіт студентами КДУ ім. Т. Г. Шевченка³⁴⁹, а також успішно захищено 35 дисертацій, із яких 6 — на здобуття наукового ступеня доктора наук³⁵⁰. У 1967 р., відповідно до наказу ректора КДУ ім. Т. Г. Шевченка академіка АН УРСР І. Т. Швеця, за багаторічну успішну роботу в галузі підготовки висококваліфікованих кадрів через аспірантуру А. Д. Коваленку, серед інших досвідчених вчених — наукових керівників аспірантів, оголошено подяку³⁵¹.

За досліджуваний період вчений взяв участь у 50 засіданнях експертної комісії з механіки Вищої атестаційної комісії³⁵². В автобіографічному записнику А. Д. Коваленко відзначив, що 26 березня 1971 р. його було звільнено від роботи у комісії та висловлено подяку за багаторічну роботу³⁵³. Натомість, 10 січня 1972 р. вченого затверджено членом експертної комісії Відділення математики, механіки та кібернетики АН УРСР з виборів дійсних членів та членів-кореспондентів на 1972 рік³⁵⁴, а 18 травня 1973 р. — заступником голови Ради з розвитку творчої співдружності установ АН УРСР та університетів Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти УРСР³⁵⁵. У жовтні 1969 р. А. Д. Коваленко взяв участь у двох засіданнях секції математики, механіки та кібернетики Комітету з Державних премій УРСР у галузі науки і техніки при Раді Міністрів УРСР як член цієї секції³⁵⁶.

У період 1966—1973 рр. вчений представив результати своїх досліджень у доповідях на 42 наукових заходах, серед яких Міжнародний конгрес математиків (Москва, 1966), 1-ша, 2-га та 3-тя радянсько-польські конференції «Некласичні проблеми теорії пружності» (Варшава, 1970; Київ, 1971; Варшава, 1973), 4-та Всесоюзна конференція з пружності та пластичності (Москва, 1967), Всесоюзний симпозіум з перехідних процесів деформації оболонок і пластин (Тарту, 1967), 3-й Всесоюзний з'їзд з теоретичної та прикладної механіки (Москва, 1968), 7-ма Всесоюзна конференція з теорії оболонок і пластин (Дніпропетровськ, 1969), 8-ма Всесоюзна конференція з теорії

оболонок і пластин (Ростов-на-Дону, 1971), 5-й Всесоюзний симпозиум з розповсюдження пружних та пружно-пластичних хвиль (Алма-Ата, 1971)³⁵⁷.

В автобіографічному записнику А. Д. Коваленко зафіксував поїздку у США на 12-й Міжнародний конгрес з прикладної механіки (Стенфорд, Каліфорнія, 1968), описав участь у 13-му Міжнародному конгресі з теоретичної та прикладної механіки (Москва, 1972), представив відомості про 5-ту Міжнародну конференцію з нелінійних коливань (1969) та 6-ту Всесоюзну конференцію з теорії оболонок і пластин (Баку, 1966). Окрім участі як доповідача або гостя, вчений долучився до організації окремих наукових заходів, зокрема був головою радянської делегації на 3-й радянсько-польській конференції «Некласичні проблеми теорії пружності» (Варшава, 1973), членом оргбюро та оргкомітету двох науково-технічних нарад з проблем міцності двигунів (1968, 1969)³⁵⁸.

В опрацьованих джерелах знаходимо інформацію про те, що вчений в різні роки був керівником секції «Термопружність» Наукової ради АН СРСР з проблеми «Міцність і пластичність», членом бюро Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР, членом Наукової ради з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності» при Відділенні математики, механіки і кібернетики АН УРСР, членом Наукової ради з проблеми «Розвиток наукових досліджень, створення нової техніки в галузі енергетики та електрифікації УРСР», членом Техніко-економічної ради Київського раднаргоспу, членом Комісії з механіки і фізики полімерів при Президії АН СРСР, а також членом вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій в Інституті механіки АН УРСР і КДУ ім. Т. Г. Шевченка³⁵⁹. Варто відзначити, що за досягнуті успіхи в розвитку науки та впровадження наукових досягнень у народне господарство в квітні 1967 р. Анатолія Дмитровича було нагороджено другим орденом «Знак Пошани»³⁶⁰.

2.10. Вшанування пам'яті та загальна оцінка діяльності А. Д. Коваленка сучасниками

Наукова спадщина А. Д. Коваленка, результати його науково-організаційної та педагогічної діяльності і через роки викликають повагу серед науковців, його колег, учнів, широкого кола спеціалістів у галузі термомеханіки деформівного твердого тіла. Завдяки цьому вшанування пам'яті Анатолія Дмитровича в різних формах відбувається і в наші дні.

А. Д. Коваленко помер 19 вересня 1973 р. на 69 році життя³⁶¹, похований на Байковому кладовищі³⁶². Журнали «Прикладна механіка» та «Вісник АН УРСР» надрукували некрологи³⁶³.

Упродовж кінця 1973—1975 рр. опубліковано п'ять праць, підготовлених вченим ще за життя, зокрема у 1975 р. вийшов друком посібник для студентів механіко-математичних факультетів університетів «Термоупругість»³⁶⁴. З метою вшанування пам'яті та з нагоди відзначення ювілеїв Анатолія Дмитровича вийшла низка наукових публікацій про нього. У 70-ту річницю від

дня народження передано до видавництва, а через рік, у 1976 р. видано «Вибрані праці» А. Д. Коваленка³⁶⁵. Автором короткого біографічного нарису про Анатолія Дмитровича до цього видання є Г. С. Писаренко³⁶⁶. У рік 75-річчя від дня народження А. Д. Коваленка побачила світ книга про вченого із серії «Біобібліографія вчених Української РСР», підготовлена його учнем, а згодом колегою Ю. М. Шевченком³⁶⁷. Журнал «Прикладна механіка» опублікував статтю з нагоди 90-річчя від дня народження вченого³⁶⁸. Стаття Ю. М. Шевченка «О жизни и научно-педагогической деятельности академика НАН Украины А. Д. Коваленко» приурочена до 100-літнього ювілею³⁶⁹.

З 16 до 22 січня 2015 р. у Державній науково-технічній бібліотеці України проходила тематична виставка видань з нагоди 110-річчя від дня народження А. Д. Коваленка³⁷⁰. На Міжнародній науковій конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація», яка проходила у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського у жовтні 2015 р., представлені результати наукового опрацювання особового архівного фонду А. Д. Коваленка в ІА НБУВ³⁷¹.

У дні роботи в Києві 4-го Всесоюзного з'їзду з теоретичної та прикладної механіки (травень 1976 р.) з метою вшанування пам'яті про багаторічну роботу А. Д. Коваленка на будинку Інституту механіки АН УРСР (вул. Нестерова, 3) відкрито меморіальну дошку вченому³⁷². До цієї події газета «Вечірній Київ» опублікувала статтю, в якій зазначено, що 25 травня 1976 р. відкрито бронзову меморіальну дошку роботи скульптора О. М. Кальницької³⁷³. На ній представлено барельєфний портрет вченого і напис: «У цьому будинку в 1961—1973 рр. працював видатний вчений у галузі механіки академік АН УРСР Анатолій Дмитрович Коваленко (1905—1973)». В особовому архівному фонді вченого відклалися діапозитиви фотознімків, зроблених під час зборів з нагоди відкриття меморіальної дошки за участю Г. С. Писаренка, С. В. Серенсена та Ю. М. Шевченка³⁷⁴.

Життя, діяльність та особисті якості А. Д. Коваленка залишили у його колег та учнів найтепліші спогади. За враженнями Г. С. Писаренка та Ю. М. Шевченка, Анатолію Дмитровичу були властиві глибока принциповість і велика вимогливість до себе, до своїх учнів і колег. Він відрізнявся винятковою скромністю, людяністю і чуйністю по відношенню до колег. В Інституті механіки АН УРСР та інших колективах, де йому довелося працювати, він незмінно користувався повагою і любов'ю³⁷⁵.

Підсумовуючи діяльність А. Д. Коваленка, варто зазначити, що його науковий доробок налічує 125 праць, з яких 11 — монографії, та 6 видань за редакцією вченого. З 1961 р. щорічно видавався тематичний збірник «Тепловые напряжения в элементах конструкций» за редакцією вченого, а з 1971 р. він був заступником головного редактора журналу «Доповіді АН УРСР». Окрім того, Анатолій Дмитрович підготував відгуки та рецензії на 49 праць інших науковців. Вчений брав активну участь у вітчизняному та міжнародному науково-інформаційному обміні у галузі механіки як організатор та учасник різноформатних наукових форумів, про що йтиметься у окремому розділі нашого дослідження.

Під науковим керівництвом А. Д. Коваленка студентами-випускниками механіко-математичного факультету КДУ ім. Т. Г. Шевченка було підготовлено 62 дипломні роботи. Вчений став науковим керівником 52 дисертаційних досліджень, з них 7 — на здобуття наукового ступеня доктора наук³⁷⁶. Завдяки діяльності Анатолія Дмитровича з підготовки висококваліфікованих дослідників сформувалася наукова школа у галузі термомеханіки деформівного твердого тіла, історію становлення якої буде висвітлено у відповідному розділі даної монографії.

Можна цілком погодитись із твердженням про те, що А. Д. Коваленко був провідним українським вченим свого часу у галузі механіки твердого деформівного тіла, зокрема його дослідження присвячені напружено-деформованому стану круглих пластин і оболонок обертання змінної товщини, що знаходилися під дією силових і теплових навантажень, викладу фундаментальних положень і методів термопружності, необхідних для дослідження теплових напруг в елементах конструкцій і вирішення низки практично важливих задач про термонапружений стан дисків, пластин, оболонок і тіл обертання.

Діяльність та здобутий авторитет А. Д. Коваленка як фахівця в галузі механіки стали підґрунтям для його обрання до складу членів-кореспондентів (1951), а згодом академіків АН УРСР (1961); наукові досягнення вченого відзначені почесним званням «Заслужений діяч науки і техніки УРСР» (1964), Державною премією УРСР в галузі науки і техніки (1971) та двома орденами «Знак Пошани» (1954, 1967).

---

⁶⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 19. Арк. 1зв.

⁶⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 20. Арк. 2.

⁶⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 71.

⁶⁷ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 2.

⁶⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 73—74.

⁶⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 20. Арк. 2.

⁷⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 23. Арк. бзв, 19зв.

⁷¹ Там само. Арк. бзв.

⁷² Там само. Арк. 3.

⁷³ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 2.

⁷⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 23. Арк. 19зв.

⁷⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 41. Арк. 2.

⁷⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 23. Арк. 18зв., 19зв.

⁷⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 20. Арк. 1.

⁷⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 2. Арк. 2зв.—11.

⁷⁹ Анатолій Дмитрійович Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. Киев: Наукова думка, 1980. С. 3.

⁸⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 148.

⁸¹ Хто є хто: Довідник. Професори Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Київ: Освіта, 1998. С. 121—122.

- ⁸² Коваленко С. М. Життєвий і творчий шлях академіка Г. Й. Сухомела // З історії університетської освіти в Україні: 100-річчя Національного університету водного господарства та природокористування. Рівне: НУВГП, 2015. С. 67, 69, 70.
- ⁸³ *Зеркалов Д. В.* НТУУ «КПІ». Минувле і сьогодення [Електронне видання]: Монографія. Київ: Основа, 2012. С. 230.
- ⁸⁴ Хто є хто. ... С. 50.
- ⁸⁵ *Зеркалов Д. В.* Вказана праця. С. 403.
- ⁸⁶ Там само.
- ⁸⁷ Хто є хто. ... С. 22.
- ⁸⁸ Там само. С. 74—75.
- ⁸⁹ Історія кафедри // Кафедра прикладної механіки. Режим доступу: http://mmi-рm.kpi.ua/?page_id=65. Назва з екрана.
- ⁹⁰ *Зеркалов Д. В.* Вказана праця. С. 102.
- ⁹¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 3зв.—5.
- ⁹² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 20. Арк. 1.
- ⁹³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 71—71зв.
- ⁹⁴ Рощальский химический комбинат им. А. А. Косякова. Часть 1. Режим доступу: <https://bronetractor.livejournal.com/2588.html>. Назва з екрана.
- ⁹⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 4зв.—5.
- ⁹⁶ Там само. Арк. 5зв.—7.
- ⁹⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 6. Арк. 15.
- ⁹⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 7. Арк. 1.
- ⁹⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 5. Арк. 1.
- ¹⁰⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 1. Арк. 8зв.—9.
- ¹⁰¹ Анатолий Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 4.
- ¹⁰² *Зеркалов Д. В.* Вказана праця. С. 403—404.
- ¹⁰³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 71зв.
- ¹⁰⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 9. Арк. 6
- ¹⁰⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 2зв.—3.
- ¹⁰⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 22. Арк. 4.
- ¹⁰⁷ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 2.
- ¹⁰⁸ Тимошина Т. М. Экономическая история России: учебное пособие. 15-е изд., перераб. и доп. Москва: ЗАО Юстицинформ, 2009. С. 249—250.
- ¹⁰⁹ *Зеркалов Д. В.* Вказана праця. С. 404.
- ¹¹⁰ Архівні фонди установ Національної академії наук України: путівник. Київ, 2008. С. 64.
- ¹¹¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 18.
- ¹¹² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 29. Арк. 1—2.
- ¹¹³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 22. Арк. 3—4; Спр. 28. Арк. 1—2; Спр. 29. Арк. 1—2.
- ¹¹⁴ Анатолий Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 5.
- ¹¹⁵ Історія Національної академії наук України, 1938—1941: документи і матеріали. Київ, 2003. С. 302.
- ¹¹⁶ Там само. С. 488.
- ¹¹⁷ *Писаренко Г. С.* Сергей Владимирович Серенсен. Киев: Наукова думка, 1993. С. 3, 8.
- ¹¹⁸ Там само. С. 6—7.

- ¹¹⁹ *Писаренко Г. С.* Сергей Владимирович Серенсен. ... С. 8—9.
- ¹²⁰ Анатолий Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 23.
- ¹²¹ Там само. С. 23—34.
- ¹²² *Коваленко А. Д.* Дослідження розподілу напруг в колесі турбокомпресора з лопатками, розміщеними по радіусу. Київ: Вид-во АН УРСР, 1938. 100 с. (Праці Ін-ту буд. механіки АН УРСР; № 31).
- ¹²³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 75зв.
- ¹²⁴ Там само. Арк. 71зв.—72.
- ¹²⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 8. Арк. 1.
- ¹²⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 9. Арк. 9.
- ¹²⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 2зв.—3.
- ¹²⁸ Анатолий Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 5.
- ¹²⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 3зв.—4.
- ¹³⁰ *Писаренко Г. С.* Сергей Владимирович Серенсен. ... С. 13.
- ¹³¹ Там само. С. 13—14.
- ¹³² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 9.
- ¹³³ Там само. Арк. 72зв.
- ¹³⁴ *Писаренко Г. С.* Сергей Владимирович Серенсен. ... С. 19—20.
- ¹³⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 53. 4 арк. Арк. 1.
- ¹³⁶ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 3.
- ¹³⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 3зв.—4.
- ¹³⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 53. Арк. 2.
- ¹³⁹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 4.
- ¹⁴⁰ Там само. Арк. 5.
- ¹⁴¹ Там само. Арк. 8.
- ¹⁴² Там само. Арк. 7.
- ¹⁴³ Там само. Арк. 6.
- ¹⁴⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 18.
- ¹⁴⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 11.
- ¹⁴⁶ Там само. Арк. 72зв.
- ¹⁴⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 6. Арк. 19.
- ¹⁴⁸ *Коваленко А. Д.* До теорії обертових дисків експоненціального профілю // Доповіді АН УРСР. 1943. № 1/2. С. 51—59.
- ¹⁴⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 24зв.
- ¹⁵⁰ Підрахунки автора.
- ¹⁵¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 45.
- ¹⁵² Там само. Арк. 48.
- ¹⁵³ Там само. Арк. 72зв.
- ¹⁵⁴ Історія Національної академії наук України, 1941—1945. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2007. С. 273.
- ¹⁵⁵ *Писаренко Г. С.* Сергей Владимирович Серенсен. ... С. 20.
- ¹⁵⁶ Там само.
- ¹⁵⁷ Там само. С. 20—21.
- ¹⁵⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 2 зв.
- ¹⁵⁹ Там само. Арк. 10.

- ¹⁶⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 72зв.—73.
- ¹⁶¹ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 6.
- ¹⁶² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 10. Арк. 1.
- ¹⁶³ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 32.
- ¹⁶⁴ Там само. Арк. 20.
- ¹⁶⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 74—75зв.
- ¹⁶⁶ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 23—24.
- ¹⁶⁷ Коваленко А. Д. Расчет на прочность дисков турбомашин. Москва: 1-я тип. Трансжелдориздата, 1947. 68 с. (Труды Комиссии прочности / Всесоюз. науч. инж.-техн. о-во машиностроителей «ВНИТОМаш»; Вып. 1).
- ¹⁶⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 24зв.—25зв.
- ¹⁶⁹ Там само. Арк. 45—45зв.
- ¹⁷⁰ Болтовые соединения: сб. статей. Киев; Москва: Машгиз, 1949. 36 с.
- ¹⁷¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41.
- ¹⁷² Там само. Арк. 44зв.
- ¹⁷³ Історія Національної академії наук України, 1941—1945. Ч. 2: Додатки. Київ, 2007. С. 140; Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. Київ, 2008. С. 14; Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 76.
- ¹⁷⁴ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 27.
- ¹⁷⁵ Там само. Арк. 17.
- ¹⁷⁶ Там само. Арк. 22.
- ¹⁷⁷ Там само. Арк. 25, 28.
- ¹⁷⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 4зв.—5.
- ¹⁷⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 73.
- ¹⁸⁰ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 6.
- ¹⁸¹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 19.
- ¹⁸² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 26. Арк. 2—3.
- ¹⁸³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 32. Арк. 1—2.
- ¹⁸⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 11. Арк. 2.
- ¹⁸⁵ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 63, 67.
- ¹⁸⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 11зв.
- ¹⁸⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 21. Арк. 5зв.—6.
- ¹⁸⁸ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 8.
- ¹⁸⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 49—50.
- ¹⁹⁰ Там само. Арк. 51.
- ¹⁹¹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 95.
- ¹⁹² Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. ... С. 135.
- ¹⁹³ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. Київ, 2016. С. 152.
- ¹⁹⁴ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. ... С. 213.

- ¹⁹⁵ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. Київ, 2012. С. 42, 347; Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 90, 92, 94, 149, 150; ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 11зв.—12зв.
- ¹⁹⁶ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 214, 229.
- ¹⁹⁷ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. ... С. 219.
- ¹⁹⁸ Там само. С. 231.
- ¹⁹⁹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 152—153.
- ²⁰⁰ Там само. С. 217.
- ²⁰¹ Там само. С. 304.
- ²⁰² Там само. С. 37.
- ²⁰³ Там само. С. 102.
- ²⁰⁴ Там само. С. 218.
- ²⁰⁵ Там само. С. 20.
- ²⁰⁶ Там само. С. 126.
- ²⁰⁷ Там само. С. 105.
- ²⁰⁸ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. ... С. 242.
- ²⁰⁹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 45.
- ²¹⁰ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. ... С. 230.
- ²¹¹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 43.
- ²¹² Там само. С. 184.
- ²¹³ Там само. С. 30.
- ²¹⁴ Там само. С. 48.
- ²¹⁵ Там само. С. 215.
- ²¹⁶ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2012. С. 272—274.
- ²¹⁷ Там само. С. 274—275.
- ²¹⁸ Там само. С. 389—390.
- ²¹⁹ Там само. С. 394.
- ²²⁰ Там само. С. 408—409.
- ²²¹ Там само. С. 410—411.
- ²²² Там само. С. 411—412.
- ²²³ Там само. С. 532—533.
- ²²⁴ Там само. С. 457—459.
- ²²⁵ Там само. С. 276—278.
- ²²⁶ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2008. С. 475—476.
- ²²⁷ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 1: Документи і матеріали. ... С. 400—404.
- ²²⁸ Там само. С. 395.
- ²²⁹ Там само. С. 249.
- ²³⁰ Там само. С. 465.
- ²³¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 14. Арк. 1.
- ²³² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 73.
- ²³³ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 218, 274.
- ²³⁴ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 267.
- ²³⁵ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 203.
- ²³⁶ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 18.

- ²³⁷ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 8.
- ²³⁸ Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 1: Документи і матеріали. ... С. 461.
- ²³⁹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 12.
- ²⁴⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 13. Арк. 1, 2.
- ²⁴¹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 1: Документи і матеріали. ... С. 738.
- ²⁴² Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2016. С. 208.
- ²⁴³ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 1. Арк. 173.
- ²⁴⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 19. 2 арк.
- ²⁴⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 18. Арк. 3.
- ²⁴⁶ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 24—27.
- ²⁴⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 25зв.—29зв.
- ²⁴⁸ Там само. Арк. 45зв.—46.
- ²⁴⁹ Там само. Арк. 41—41зв.
- ²⁵⁰ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 404.
- ²⁵¹ О награждении орденами и медалями работников науки научно-исследовательских учреждений Академии наук Украинской ССР по г. Киеву: Указ Президиума Верхов. Совета СССР // Правда Украины. 1954. 7 мая.
- ²⁵² Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 294.
- ²⁵³ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 1: Документи і матеріали. ... С. 425.
- ²⁵⁴ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 281, 303.
- ²⁵⁵ Там само. С. 303.
- ²⁵⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 22. Арк. 1.
- ²⁵⁷ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 409.
- ²⁵⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 73зв.
- ²⁵⁹ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 450.
- ²⁶⁰ Там само. С. 481.
- ²⁶¹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 166.
- ²⁶² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 14.
- ²⁶³ Там само. Арк. 14—14зв.
- ²⁶⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 16. Арк. 5.
- ²⁶⁵ Там само. Арк. 4.
- ²⁶⁶ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 130.
- ²⁶⁷ Там само. Арк. 146.
- ²⁶⁸ Там само. Арк. 157.
- ²⁶⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 16. Арк. 90—91.
- ²⁷⁰ Там само. Арк. 87.
- ²⁷¹ Там само. Арк. 85—86.
- ²⁷² Там само. Арк. 89.
- ²⁷³ Там само. Арк. 93—94.

- ²⁷⁴ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 152.
- ²⁷⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 16. Арк. 84.
- ²⁷⁶ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 112.
- ²⁷⁷ Там само. Арк. 88.
- ²⁷⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 230—234.
- ²⁷⁹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 110.
- ²⁸⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 16. Арк. 2.
- ²⁸¹ Там само. Арк. 1.
- ²⁸² Там само. Арк. 73—74.
- ²⁸³ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 99.
- ²⁸⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 16. Арк. 44—48.
- ²⁸⁵ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 159.
- ²⁸⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 16. Арк. 38—42.
- ²⁸⁷ Там само. Арк. 49, 65—66, 67—68, 69—70, 71—72, 76—78.
- ²⁸⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 36. Арк. 2.
- ²⁸⁹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 164.
- ²⁹⁰ Анатолій Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 9.
- ²⁹¹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка НАН України Шевченка Юрія Миколайовича. Арк. 49.
- ²⁹² Анатолій Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 9.
- ²⁹³ Там само. С. 11.
- ²⁹⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 81зв.—82.
- ²⁹⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 1.
- ²⁹⁶ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 169.
- ²⁹⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 2.
- ²⁹⁸ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 19.
- ²⁹⁹ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 377, 475.
- ³⁰⁰ *Коваленко А. Д.* Введение в термоупругость. Киев: Наукова думка, 1965. С. 3.
- ³⁰¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 55—56зв.
- ³⁰² Там само. Арк. 46зв.—47.
- ³⁰³ Там само. Арк. 50—50зв.
- ³⁰⁴ Там само. Арк. 41—41зв.
- ³⁰⁵ Там само. Арк. 15.
- ³⁰⁶ Там само. Арк. 70.
- ³⁰⁷ *Кильчевский Н. А.* Основы аналитической механики оболочек. Киев: Изд-во АН УССР, 1963. 354 с.
- ³⁰⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 29зв.—33.
- ³⁰⁹ Анатолій Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 11.

- ³¹⁰ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 168.
- ³¹¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 38. Арк. 4.
- ³¹² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 26. Арк. 1.
- ³¹³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 261.
- ³¹⁴ Там само. Арк. 277—278.
- ³¹⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 76—81.
- ³¹⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 244зв.—245.
- ³¹⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 28. Арк. 2—2зв.
- ³¹⁸ Там само. Арк. 3—6.
- ³¹⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 33—34.
- ³²⁰ Там само. Арк. 257.
- ³²¹ Там само. Арк. 258.
- ³²² *Kovalenko A. D.* The design of conical shells subjected to antisymmetric loadings. 1969. III+497 p. (National Aeronautics and Space Administration Technical Translation; F-518).
- ³²³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 13.
- ³²⁴ *Kovalenko A. D.* Thermoelasticity. Groningen: Wolters Noordhoff Publ., 1969. 251 p.
- ³²⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 82зв.
- ³²⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 4.
- ³²⁷ Там само. Арк. 5—12.
- ³²⁸ Там само. Арк. 118—119а.
- ³²⁹ Там само. Арк. 102—103.
- ³³⁰ Там само. Арк. 120.
- ³³¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 87зв.
- ³³² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 43. Арк. 2зв.
- ³³³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 89зв.—92зв.
- ³³⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 30. Арк. 32.
- ³³⁵ Там само. Арк. 18—22.
- ³³⁶ Там само. Арк. 23—25зв.
- ³³⁷ Там само. Арк. 81.
- ³³⁸ Там само. Арк. 80.
- ³³⁹ Там само. Арк. 66.
- ³⁴⁰ Там само. Арк. 73—76.
- ³⁴¹ Там само. Арк. 77—79.
- ³⁴² Анатолий Дмитриевич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 15—16.
- ³⁴³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 56зв.—61.
- ³⁴⁴ *Мотовиловец И. А.* Теплопроводность пластин и тел вращения. Киев: Наукова думка, 1969. 144 с.
- ³⁴⁵ *Шевченко Ю. Н.* Термопластичность при переменных нагружениях. Киев: Наукова думка, 1970. 288 с.
- ³⁴⁶ *Григоренко Я. М.* Изотропные и анизотропные слоистые оболочки вращения переменной жесткости. Киев: Наукова думка, 1973. 228 с.
- ³⁴⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 20.
- ³⁴⁸ Там само. Арк. 47—48.
- ³⁴⁹ Там само. Арк. 50зв.—51.
- ³⁵⁰ Там само. Арк. 42—44зв.
- ³⁵¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 35. Арк. 2.
- ³⁵² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 15.

- ³⁵³ ІА НБУВ. Ф 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 20.
- ³⁵⁴ Там само. Арк. 20зв.
- ³⁵⁵ Там само. Арк. 21зв.
- ³⁵⁶ Там само. Арк. 19зв.
- ³⁵⁷ Там само. Арк. 32зв.—40зв.
- ³⁵⁸ Там само. Арк. 17зв.—18.
- ³⁵⁹ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 16.
- ³⁶⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 2зв.
- ³⁶¹ Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 176.
- ³⁶² Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 17.
- ³⁶³ Анатолій Дмитрієвич Коваленко // Прикладная механика. 1973. Т. 9, вып. 11. С. 138—139; Анатолій Дмитрович Коваленко // Вісник АН УРСР. 1973. № 11. С. 110—111.
- ³⁶⁴ Коваленко А. Д. Термоупругость. Киев: «Вища школа», 1975. 216 с.
- ³⁶⁵ Коваленко А. Д. Избранные труды. Киев: Наукова думка, 1976. 762 с.
- ³⁶⁶ Писаренко Г. С. Анатолій Дмитрієвич Коваленко (Краткий очерк о жизни и научной деятельности // Коваленко А. Д. Избранные труды. Киев: Наукова думка, 1976. С. 5—8.
- ³⁶⁷ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. Киев: Наукова думка, 1980. 41 с.
- ³⁶⁸ Анатолій Дмитрієвич Коваленко (к девятидесятилетию со дня рождения) // Прикладная механика. 1995. Т. 31, №. 1. С. 95—96.
- ³⁶⁹ Шевченко Ю. Н. О жизни и научно-педагогической деятельности академика НАН Украины А. Д. Коваленко // Прикладная механика. 1995. Т. 41, № 9. С. 5—15.
- ³⁷⁰ Тематична виставка 110 років від дня народження Коваленка А. Д. // Державна науково-технічна бібліотека України. Режим доступу: <http://gntb.gov.ua/ua/n/templn.html?n2015a>. Назва з екрана.
- ³⁷¹ Булгаков Ю. В. Нові документи в особовому архівному фонді академіка АН УРСР А. Д. Коваленка // Бібліотека. Наука. Комунікація: матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6—8 жовт. 2015 р.): в 2 ч. Ч. 2. Київ, 2015. С. 74—77.
- ³⁷² Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 17.
- ³⁷³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46. Арк. 6.
- ³⁷⁴ Там само. Арк. 2—5.
- ³⁷⁵ Анатолій Дмитрієвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. ... С. 16; Писаренко Г. С. Анатолій Дмитрієвич Коваленко (Краткий очерк о жизни и научной деятельности // Коваленко А. Д. Избранные труды. Киев: Наукова думка, 1976. С. 8.
- ³⁷⁶ Підрахунки автора.

УЧАСТЬ А. Д. КОВАЛЕНКА У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОБМІНІ

3.1. Участь А. Д. Коваленка у роботі вітчизняних наукових форумів з питань механіки (1942—1957)

Однією з важливих складових наукової діяльності А. Д. Коваленка була апробація та популяризація отриманих наукових результатів, про що свідчать численні факти його участі у роботі наукових конференцій, сесій, семінарів, нарад тощо. Під час їх проведення він міг поділитися досвідом та налагодити творчі зв'язки з представниками науково-дослідних установ механічного профілю, що діяли в Україні та за кордоном. На період 1942—1957 рр. припало становлення наукового авторитету А. Д. Коваленка серед вітчизняних вчених, що стало запорукою його успішного виходу в 1958 р. на арену міжнародної наукової співпраці в галузі механіки.

Хронологічно перші відомості про виголошення А. Д. Коваленком публічних наукових доповідей відносяться до періоду Другої світової війни. Як зазначено в попередньому розділі, напередодні окупації А. Д. Коваленко виїхав з Києва разом з Інститутом будівельної механіки АН УРСР до Уфи, де був призначений старшим науковим співробітником групи динамічної пружності. В Уфі, у складі групи динамічної пружності, вчений продовжив активні наукові дослідження динаміки елементів турбін, результати яких потребували оприлюднення та широкого обговорення. Так, на засіданнях Відділення технічних наук, які проходили в Інституті будівельної механіки АН УРСР в межах січневої та липневої сесій АН УРСР (м. Уфа, 12—17 січня та 8—12 липня 1942 р.), були заслухані доповіді А. Д. Коваленка «Исследование напряжений в колесных лопатках турбоагрегатов»³⁷⁷ та «Про згин та розтяг дисків змінної товщини»³⁷⁸, 15 січня та 9 липня 1942 р. відповідно, що зафіксовано у програмах сесій. Окрім того, як бачимо у списку доповідей вченого, 11 квітня та 4 липня 1942 р. він виступив на семінарі голови Відділення технічних наук АН УРСР (1941—1943), завідувача відділу теорії пружності Інституту гірничої механіки АН УРСР (1941—1950) академіка АН УРСР О. М. Динника з доповідями «Об изгибе диска конического профиля» та «Об изгибе и растяжении дисков переменной толщины»³⁷⁹.

З 18 вересня до 1 жовтня 1942 р. А. Д. Коваленко поєднував роботу в Інституті будівельної механіки АН УРСР і технічному бюро відділу технічного

контролю та відділу головного металурга (групи С. В. Серенсена) на заводі № 384 (26), а з 3 жовтня 1942 р. до 1 лютого 1944 р. у ЦІАМ. За результатами досвіду, отриманого у процесі поєднання суто теоретичних розробок із практикою виробництва, Аанатолій Дмитрович виніс на обговорення 14-го відділу ЦІАМ питання про розроблення методу теоретичних розрахунків розтягнення та вигину дисків турбін під дією теплових напруг. В особовому архівному фонді вченого представлено автограф тексту тез доповіді А. Д. Коваленка «Обобщенный метод расчета дисков переменной толщины на растяжение и изгиб» для представлення на технічній нараді 14-го відділу ЦІАМ 28 липня 1943 р.³⁸⁰ У списку доповідей також зафіксований виступ вченого на технічній нараді 14-го відділу ЦІАМ 10 січня 1944 р. із доповіддю «О тепловых напряжениях в дисках газовых турбин»³⁸¹.

Під час роботи у Москві А. Д. Коваленко започаткував практику широкої апробації власних досліджень серед викладачів вищих навчальних закладів, що сприяло своєчасній модернізації курсів з механіки. 2 лютого 1944 р. він виступив на кафедрі опору матеріалів Московського авіаційного технологічного інституту (МАТІ). Автограф тексту тез виголошеної доповіді «Тепловые напряжения в дисках газовых турбин» представлений в особовому фонді вченого³⁸².

У лютому 1944 р. А. Д. Коваленко разом з АН УРСР повернувся до Києва. Тут він продовжив працювати в Інституті будівельної механіки АН УРСР та розробляти методи теоретичних розрахунків напруг у дисках змінної товщини. Влітку того ж року вчений представив результати досліджень на двох засіданнях семінару динамічної міцності 14 червня та 5 липня 1944 р., які проходили під керівництвом заступника директора інституту з наукової роботи М. М. Афанасьєва, виступивши з доповідями «Обобщенный метод расчета напряжений при растяжении и изгибе дисков переменной толщины» та «Расчет тепловых напряжений в дисках переменной толщины»³⁸³. У фонді вченого відклався текст короткого змісту першої доповіді³⁸⁴.

Через півроку після повернення з евакуації А. Д. Коваленко відновив педагогічну діяльність на кафедрі теоретичної теплотехніки КПІ. У 1945 р. науковець захистив докторську дисертацію, з 1946 р. працював доцентом, а в 1949 р. — професором кафедри опору матеріалів. Того ж року його було затверджено у вченому званні професора.

У Києві А. Д. Коваленко брав участь у семінарах академіка АН УРСР О. М. Динника 11 січня та 8 лютого 1945 р. Після повернення з евакуації О. М. Динник обіймав посаду професора кафедри теорії пружності та опору матеріалів КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Анатолій Дмитрович представив на семінарах доповіді, присвячені механічним явищам, які виникають у диску під час його обертання — «Изгиб диска в поле центробежных сил» та «Диск несимметричного профиля как вращающаяся коническая оболочка». Кілька варіантів тез першої доповіді³⁸⁵ та тези другої доповіді³⁸⁶ представлено в особовому фонді вченого.

Обговорення проблемних питань, поставлених А. Д. Коваленком на семінарах О. М. Динника, дістало продовження у теоретичній площині у

доповідях «Расчет дисков несимметричного профиля» та «Влияние радиальных усилий на изгиб диска» на семінарах Інституту будівельної механіки АН УРСР 9 та 23 квітня 1945 р.³⁸⁷ Цікаво, що на одному з варіантів тез доповіді «Расчет дисков несимметричного профиля»³⁸⁸ автор вказав, що цю ж доповідь було представлено 23 травня 1945 р. на науковій конференції, присвяченій підсумкам наукової роботи КПІ у воєнні роки (1941—1944) та 6 вересня 1945 р. на технічній нараді 14-го відділу ЦІАМ у Москві. При цьому, згідно з програмою конференції в КПІ, що збереглася у фонді вченого, тема доповіді дещо конкретизована та спрямована на практичне впровадження отриманих теоретичних результатів — «Расчет дисков несимметричного профиля в паровых турбинах»³⁸⁹. У списку доповідей А. Д. Коваленка зафіксовано його виступи в Інституті будівельної механіки АН УРСР на науковій нараді 8 серпня 1945 р. з доповіддю «Растяжение и изгиб дисков симметричного и несимметричного профиля» та на засіданні секції теорії міцності, будівельної механіки і сільськогосподарської механіки 7 грудня 1945 р., яке проходило у межах сесії АН УРСР, з доповіддю «Одновременная деформация и прогибы в круглых пластинах»³⁹⁰. Назву останньої доповіді уточнено за наявною програмою сесії³⁹¹.

У січні 1946 р. А. Д. Коваленко призначений виконувачем обов'язків завідувача відділу міцності і динаміки деталей машин Інституту будівельної механіки АН УРСР. У новому статусі він 27 березня 1946 р. взяв участь у нараді з теорії пружності, будівельної механіки і теорії пластичності, яка проходила в Інституті механіки АН СРСР у Москві. Для цієї події вчений підготував доповідь, де синтезував власні основні напрацювання при розробленні методики теоретичного розрахунку дисків. Тези доповіді «Расчет дисков несимметричного профиля как вращающихся и неравномерно нагретых конических оболочек с линейным изменением толщины»³⁹² опубліковані у збірнику матеріалів конференції³⁹³. Варто зауважити, що вказана публікація не відображена у біобібліографії А. Д. Коваленка. На науково-технічній конференції в КПІ 22 травня 1946 р. науковець представив на обговорення професорсько-викладацького складу, студентів та аспірантів доповідь «Новый метод расчета дисков турбомашин на растяжение и изгиб», що зафіксовано у програмі конференції³⁹⁴.

Окрім згаданих, у списку виступів А. Д. Коваленка за 1946—1948 рр. значаться доповіді про методи теоретичного розрахунку дисків з використанням моментної теорії оболонок та гіпергеометричних функцій другого роду. Під час сесій АН УРСР 26 квітня 1946 р. та 10 квітня 1947 р. вчений виступив з доповідями на теми «Расчет дисков турбомашин по моментной теории оболочек» та «Гипергеометрические функции второго рода в связи с некоторыми задачами теории упругости». На науковій конференції та ювілейній науковій сесії в КПІ 31 жовтня 1947 р. та 13 листопада 1948 р. Анатолій Дмитрович представив доповіді «Напряженное состояние вращающегося диска в случае, когда модуль упругости является функцией радиуса» та «Проблема исследования напряженного состояния быстровращающихся деталей турбомашин». 4 та 7 лютого 1948 р. датовано виступи вченого у

Москві на засіданні Комітету міцності ВНІТТМаш та на науковій нараді 14-го відділу ЦІАМ з доповідями «Расчет на прочность быстровращающихся конических дисков с учетом неравномерного нагрева» та «О напряженном состоянии вращающихся конических оболочек»³⁹⁵. У цей період, поряд із традиційною апробацією наукових результатів в академічній (АН УРСР), вузівській (КПІ) та галузевій (ЦІАМ) площині, А. Д. Коваленко виніс результати досліджень на обговорення широкого кола інженерно-технічних наукових кадрів у галузі міцності, репрезентованих у ВНІТТМаш.

У 1949 р. Аанатолій Дмитрович перейшов з КПІ до КДУ ім. Т. Г. Шевченка на посаду професора та завідувача кафедри теорії пружності. Вчений продовжував керувати відділом в Інституті будівельної механіки АН УРСР. У 1951 р. його було обрано до складу членів-кореспондентів АН УРСР.

Зміна пріоритетів у педагогічній діяльності та концентрування на розробці теоретичних питань механіки в Інституті будівельної механіки АН УРСР вплинуло на зміст доповідей А. Д. Коваленка. Тому у 1949—1957 рр. вони набувають більш концептуального та узагальнюючого рівня. Як професор, завідувач кафедри КДУ ім. Т. Г. Шевченка та згодом член-кореспондент АН УРСР вчений брав активну участь у наукових форумах Відділення технічних наук АН УРСР. В особовому архівному фонді А. Д. Коваленка збереглися доповіді «Исследование напряженного состояния роторов турбомашин» (виголошена під час виїзної наукової сесії у м. Краматорськ 16 листопада 1951 р.)³⁹⁶, «Нові розв'язки задачі про несиметричний згин круглих пластинок змінної жорсткості» (семінар з механіки 23 лютого 1952 р.)³⁹⁷, доповідь опублікована³⁹⁸, «Исследования по технической теории упругости применительно к задачам машиностроения» (сесія 26 березня 1953 р.)³⁹⁹, «Тепловые напряжения в пластинах и оболочках» (збори 24 квітня 1957 р.)⁴⁰⁰. Назва останньої доповіді у програмі зборів вказана як «Теплові напруги в пластинах і оболонках обертання»⁴⁰¹. Окрім вищезазначених, у списку доповідей А. Д. Коваленка зафіксовано його виступ 22 вересня 1949 р. на виїзній науковій сесії у м. Сталіно (нині — м. Донецьк) з доповіддю «Исследования Института строительной механики в области прочности деталей быстровращающихся машин»⁴⁰², а у звіті науковця за 1955 р. — виступ 26 жовтня 1955 р. на виїзній сесії у Харкові з доповіддю «Некоторые задачи строительной механики турбомашин»⁴⁰³.

А. Д. Коваленко виступав із доповідями на наукових нарадах та семінарах в Інституті будівельної механіки АН УРСР. Варто зазначити, що упродовж 1954—1956 рр. він став ініціатором створення і керував семінаром з будівельної механіки турбомашин, який мав велике значення для налагодження науково-інформаційного обміну між інженерно-технічними науковими кадрами інститутів АН УРСР та інших республіканських академій наук, галузевих науково-дослідних інститутів, вищих навчальних закладів, а також промислових підприємств. У звітах вчений відзначав, що семінар був організований у листопаді 1954 р.

Робота семінару сприяла налагодженню творчих зв'язків колективу Інституту будівельної механіки АН УРСР із низкою наукових установ, вищих

навчальних закладів та турбобудівних заводів, серед яких інститути механіки та машинознавства АН СРСР, математики АН Грузинської РСР, Центральний науково-дослідний і проектно-конструкторський котлотурбінний інститут ім. І. І. Ползунова (ЦКТІ), Ленінградський кораблебудівний інститут, Казанський авіаінститут, Кіровський завод у Ленінграді, Калузький завод, Ленінградський металічний завод, Державний союзний завод у Москві, Південний турбінний завод та ін. Крім наукових співробітників інститутів будівельної механіки, математики, гірничої справи, лабораторій спецсплавів та проблем швидкохідних машин і механізмів АН УРСР, у роботі семінару брали участь представники від КПІ та КДУ ім. Т. Г. Шевченка⁴⁰⁴. Робота семінару завершилася Координаційною нарадою з міцності коліс турбомашин, яка відбулася 24—26 жовтня 1956 р.⁴⁰⁵ Загалом за час роботи семінару та наради її учасниками було представлено 40 наукових доповідей⁴⁰⁶. На теми «Пластины и оболочки в роторах турбомашин»⁴⁰⁷, «О колебаниях дисков переменной толщины» та «Точные решения некоторых задач строительной механики турбомашин» виступив також і А. Д. Коваленко (тексти двох останніх доповідей є в особовому фонді вченого)⁴⁰⁸. У документах згадуються ще два виступи А. Д. Коваленка на наукових семінарах в Інституті будівельної механіки АН УРСР: «Некоторые задачи динамики турбинных дисков переменной толщины» (23 червня 1953 р.)⁴⁰⁹ та «Тепловые напряжения в пластинах и оболочках» (11 червня 1957 р.)⁴¹⁰.

Упродовж 28 вересня — 1 жовтня 1957 р. у Київському Будинку вчених проходила Наукова нарада з питань міцності елементів турбомашин при високих температурах, організована інститутами металокераміки і спеціальних сплавів, будівельної механіки та теплоенергетики АН УРСР, до програми якої увійшла узагальнююча доповідь А. Д. Коваленка «Исследование тепловых напряжений в турбинных роторах». Співдоповідачами вченого виступили його колеги та учні: Л. О. Їльїн, З. Д. Костюк, І. С. Бобир, В. Т. Корнієнко та Ю. М. Шевченко⁴¹¹. В особовому фонді вченого представлені тексти цієї доповіді⁴¹², а також доповіді на розширеному засіданні вченої ради Інституту будівельної механіки АН УРСР 22 жовтня 1957 р. на тему «Приложение методов технической теории упругости к изучению напряженного состояния элементов турбомашин»⁴¹³.

А. Д. Коваленко брав активну участь у наукових форумах, які проходили в КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Зокрема, згідно зі списком доповідей вченого, він мав виступ на 7-й науковій сесії професорсько-викладацького складу 16 лютого 1950 р. на тему «О гипергеометрических функциях «второго рода» в связи с некоторыми задачами теории упругости», на 9-й науковій сесії у лютому 1952 р. — «Расчет пластин переменной толщины», а на науковому семінарі механіко-математичного факультету 3 листопада 1952 р. — «Применение специальных функций в задачах о плоском напряженном состоянии и об изгибе круглых пластинок переменной толщины в случае симметричной нагрузки»⁴¹⁴. В особовому фонді вченого представлені тези доповіді на 12-й науковій сесії 17 лютого 1955 р. «Згин круглих пластин змінної товщини» (співдоповідач — Д. М. Борисенко)⁴¹⁵ (тези опубліковані⁴¹⁶) та

на 14-й науковій сесії 28 березня 1957 р. — «Аналогія між слабо зігнутою та нерівномірно нагрітою круглими пластинами змінної товщини»⁴¹⁷. Виступи А. Д. Коваленка перед студентами та викладачами КДУ ім. Т. Г. Шевченка мали на меті узагальнити теоретичні напрацювання задля їх включення до навчальних курсів.

Вчений здійснив декілька робочих поїздок до низки регіональних наукових та виробничих центрів України, представивши на обговорення їхніх колективів доповіді з ґрунтовним аналізом власних розробок у галузі напруженості та жорсткості газотурбінних двигунів. У вищезгаданому списку значиться виступ Анатолія Дмитровича 9 лютого 1950 р. у відділі головного конструктора Харківського турбогенераторного заводу (ХТГЗ) на тему «Работы Института сторительной механики в области расчета деталей турбомашин на прочность»⁴¹⁸. В особовому фонді науковця зберігся текст доповіді «Развитие методов технической теории упругости для решения задач о напряженном состоянии элементов турбомашин», зачитаної 31 жовтня 1957 р. у Дніпропетровському державному університеті⁴¹⁹. 13 грудня 1957 р. співробітники Інституту теплоенергетики АН УРСР та Південного турбінного заводу у м. Миколаїв прослухали доповіді «Обзор научных исследований в области напряженности и жесткости газотурбинных двигателей», «Исследования напряженного состояния деталей турбомашин» та «Исследования напряженного состояния элементов газотурбинных установок», про що зазначено в річному звіті⁴²⁰. Два варіанти тексту першої з них представлені в особовому фонді А. Д. Коваленка⁴²¹.

На період 1953—1956 рр. припали декілька наукових відряджень А. Д. Коваленка, під час яких вчений зміг поділитися узагальненим досвідом, напрацьованим в Україні, з представниками установ АН СРСР, відомчих науководослідних інститутів, а також провідних промислових підприємств СРСР. Зокрема відбулися виступи вченого у Москві на Науково-технічній координаційній нараді з питань динаміки турбомашин, що проходила в Інституті машинознавства АН СРСР (29 жовтня 1953 р.) на тему «Некоторые задачи динамики турбинных дисков переменной толщины», на Державному союзному заводі № 165 (30 жовтня 1953 р.) — «Изгиб дисков от действия кориолисовых сил»⁴²². Доповідь А. Д. Коваленка «Згин круглих пластин змінної товщини», представлену 23 грудня 1954 р. на Нараді з теорії пружності, теорії пластичності і теоретичних питань будівельної механіки в АН СРСР (22—25 грудня 1954 р.), було опубліковано в журналі «Прикладна механіка»⁴²³. Її текст зберігається в особовому фонді вченого⁴²⁴. З індивідуальних річних звітів та списку доповідей вченого дізнаємося про його виступ на Координаційній нараді з динаміки і міцності турбомашин в Інституті машинознавства АН СРСР 10 червня 1955 р. на тему «Исследования по теории пластин и оболочек применительно к роторам турбомашин», а також участь у 9-й координаційній сесії АН СРСР з проблеми газотурбінних установок, організованій Комісією з газових турбін АН СРСР 21 листопада 1955 р., засіданнях Комісії під головуванням академіка АН СРСР Б. С. Стечкіна 30—31 травня 1956 р., нарадах відділу випробування газотурбінних

установок Центрального науково-дослідного інституту технології машинобудування (ЦНДІТМаш) 1 червня 1956 р. та СКБТ Кіровського заводу в Ленінграді⁴²⁵.

В особовому фонді А. Д. Коваленка відкладалася програма республіканської науково-технічної конференції молодих вчених 18—21 лютого 1957 р., де вказано, що Анатолій Дмитрович мав керувати секцією машинобудування, робота якої проходила у Харкові⁴²⁶. Також зберігся текст вступного слова, підготовлений вченим⁴²⁷. Однак в інших документах — річному звіті та автобіографічному записнику вченого — підтвердження його участі у форумі не знайдено.

Таким чином, за період 1942—1957 рр. А. Д. Коваленко як доповідач взяв участь у 56 наукових форумах. Зокрема, він виступив в українських науково-дослідних установах на п'яти сесіях АН УРСР, чотирьох сесіях та одних зборах Відділення технічних наук АН УРСР, спільній нараді Інституту металокераміки і спеціальних сплавів, Інституту будівельної механіки та Інституту теплоенергетики АН УРСР, двох нарадах та розширеному засіданні вченої ради Інституту будівельної механіки АН УРСР, сесії та засіданні вченої ради Інституту теплоенергетики АН УРСР, трьох конференціях та одній сесії КПІ, чотирьох сесіях КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Окремо варто сказати про участь Анатолія Дмитровича у семінарах Відділення технічних наук АН УРСР (1), КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1), голови Відділення технічних наук АН УРСР, завідувача відділу теорії пружності Інституту гірничої механіки АН УРСР, професора кафедри теорії пружності та опору матеріалів КДУ ім. Т. Г. Шевченка академіка АН УРСР О. М. Динника (4), а також в Інституті будівельної механіки АН УРСР під керівництвом М. М. Афанасьєва, очолюваних самим вченим та його колегами (8). По одному виступу вченого відбулося в Дніпропетровському державному університеті, на промислових підприємствах України — ХТГЗ та Південному турбінному заводу. Як було вказано, у 1954—1956 рр. А. Д. Коваленко був керівником семінару з будівельної механіки турбомашин в Інституті будівельної механіки АН УРСР.

Анатолій Дмитрович представив доповіді у низці установ АН СРСР — на нарадах в Інституті механіки (2), Інституті машинознавства (2), на сесії та засіданні, організованих Комісією з газових турбін АН СРСР, а також мав виступи у галузевих наукових установах, вищих навчальних закладах та на промислових підприємствах — під час чотирьох технічних нарад 14-го відділу ЦІАМ, на засіданнях ЦНДІТМаш (1), Комітету міцності ВНІТТМаш (1) та кафедри опору матеріалів МАТІ (1), на Державному союзному заводі № 165 та Кіровському заводу.

Тематика наукових доповідей А. Д. Коваленка поступово розгорталася від дослідження питань механічних напруг, згину та розтягу в дисках газових турбін до ґрунтового аналізу власних розробок у руслі новітніх досягнень вітчизняної науки у галузі напруженості та жорсткості газотурбінних двигунів. Можна констатувати, що високий рівень представлення широкій науковій громадськості напрацювань А. Д. Коваленка на різноманітних форумах упродовж 1942—1957 рр. сприяв, з одного боку, налагодженню

науково-інформаційного обміну у даній галузі у межах СРСР, а з іншого — професійному зростанню вченого, визнанню важливості його досліджень серед наукової спільноти та обранню до складу членів-кореспондентів АН УРСР. Його кандидатуру було включено до складу групи вчених АН УРСР, які у січні—лютому 1958 р. представили українську науку у галузі механіки перед колективами науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів Польської Народної Республіки. Розпочався якісно новий етап в науковій діяльності А. Д. Коваленка, пов'язаний з паралельною участю вченого у вітчизняному науково-інформаційному обміні та в міжнародній науковій співпраці.

3.2. Співпраця А. Д. Коваленка у галузі механіки з іноземними вченими (1958—1973)

Документально зафіксовано, що участь А. Д. Коваленка у міжнародному науково-інформаційному обміні розпочалась у 1958 р. Однак і раніше вчений докладав зусиль задля донесення результатів своїх досліджень до світової наукової спільноти. В особовому архівному фонді А. Д. Коваленка відкладалася доповідь, підготовлена на конференцію з температурних напруг у м. Бристоль (Велика Британія) на тему «Основные принципы и методы термоупругости», датована 8 січня 1954 р.⁴²⁸ На жаль, відрядження вченого до Бристоля не відбулося.

Натомість, у 1958 р. розпочалася багаторічна співпраця А. Д. Коваленка з вченими-механіками Польської Народної Республіки. У січні—лютому 1958 р. він у складі групи українських вчених на запрошення Польської АН відвідав ряд науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів ПНР, в яких виступив з доповідями. Українську наукову делегацію очолював академік АН УРСР, директор Інституту механіки АН УРСР **Гурій Миколайович Савін** (1907—1975); до неї також увійшли член-кореспондент АН УРСР **Г. С. Писаренко** (академік АН УРСР з 1964 р.) та професор **Юрій Олексійович Митропольський** (1917—2008), у майбутньому академік АН УРСР (1961) та директор Інституту математики АН УРСР.

Передумови, перебіг та результати відрядження Анатолія Дмитровича до ПНР у 1958 р. детально досліджені у статті «До історії українсько-польської наукової співпраці у галузі механіки: наукове відрядження академіка А. Д. Коваленка до ПНР (16 січня — 5 лютого 1958 р.)»⁴²⁹.

З питань попередньої організації відрядження упродовж 26 жовтня — 19 грудня 1957 р. **Г. М. Савін** листувався з академіком Польської АН, у майбутньому президентом Польської АН **Вітольдом Новацьким** (1911—1986). З листів довідуємося, що науковці дійшли спільної думки про відсутність будь-яких перешкод для налагодження українсько-польського обміну вчених з прикладної механіки. **Пан Новацький** надіслав запрошення для українських вчених, окреслив програму та визначив орієнтовний час відрядження — середина січня 1958 р.⁴³⁰ З листа Анатолія Дмитровича до своєї

майбутньої дружини Зої Павлівни від 17 січня маємо додаткову інформацію про те, що план заходів щодо перебування українських вчених у ПНР був розрахований на 20 днів⁴³¹.

Варто відзначити, що власна ініціатива вчених дещо випереджала проходження офіційного оформлення відрядження на найвищому рівні. Так, угода про наукове співробітництво між АН СРСР та Польською АН, план наукового співробітництва АН СРСР та Польської АН на 1958 р., рішення 12-ї сесії Радянсько-Польської комісії з науково-технічної співпраці між СРСР та ПНР, які регулювали питання співпраці радянських та польських вчених, з'явилися лише 21 грудня 1957 р.⁴³², а розпорядження Президії АН СРСР про направлення групи українських вчених-механіків до ПНР — 21 січня 1958 р., тобто після тижня перебування українських науковців у Польщі⁴³³.

Г. М. Савін упродовж 13 січня — 7 лютого 1958 р. зафіксував перебіг подій у хронологічній послідовності на сторінках щоденника, завдяки чому цей документ можна взяти за основу для реконструкції щоденної програми відрядження. З нотаток дізнаємося, що українські вчені 13 січня спочатку виїхали з Києва до Москви, де наступного дня отримали в іноземному відділі АН СРСР паспорти та квитки до Варшави; 16 січня літаком прибули до Мінська, а звідти — до Варшави. У столиці делегацію зустріли заступник вченого секретаря Польської АН академік В. Новацький та професор Варшавського політехнічного інституту академік В. Ольшак. Українських вчених розмістили у готелі «Полонія» по двоє в номері — Г. М. Савіна з Ю. О. Митропольським, А. Д. Коваленка з Г. С. Писаренком.

Як видно із записів Г. М. Савіна, програма відрядження була насичена як науковими, так і культурними заходами, найбільша кількість яких припала на перші дні перебування. До початку активної наукової роботи, виступів з доповідями, українських вчених запросили на виставу «Досконале вбивство» до театру «Сатира» та на програму столичного цирку; вони послушали концерт у Варшавській філармонії, побували на балеті «Пан Твардовський» оглянули архітектурні пам'ятки Варшави. Тоді ж відбулися дві непересічні події: 17 січня для делегації влаштували прийом у В. Новацького та екскурсію бібліотекою Польської АН; 18 січня відбувся візит до одного з інститутів Польської АН, імовірно, Інституту основних проблем техніки, прийоми у В. Новацького та В. Ольшака як офіційних представників Польської АН та Варшавської політехніки.

20 січня Г. М. Савін та Ю. О. Митропольський представили свої перші доповіді. Для делегації було влаштовано прийом у президента Польської АН Т. Котарбинського, у якому взяли участь один з віце-президентів академії, директор Інституту основних проблем техніки, а також В. Новацький та В. Ольшак. Наступного дня відбувся виступ Г. С. Писаренка⁴³⁴. З листа Анатолія Дмитровича до Зої Павлівни дізнаємося, що 21 січня він також доповідав в Інституті основних проблем механіки⁴³⁵. Цього ж дня українські вчені відвідали виставу «Kiss me Kate» у театрі «Комедія»⁴³⁶.

22—24 січня українська делегація працювала у Варшавському університеті. 22 січня з доповідями виступили Г. М. Савін та Ю. О. Митропольський,

23 січня — А. Д. Коваленко, 24 січня — А. Д. Коваленко та Г. С. Писаренко. У ректора університету професора С. Турського на честь українських вчених було організовано прийом за участю В. Новацького, В. Ольшака та декана математично-фізичного факультету професора Петровського.

25 січня українські вчені відвідали Інститут лотництва Польської АН, де мали бесіду з професором-консультантом Фішдоном. На завершення перебування у Варшаві, українська делегація оглянула Національний музей і виїхала потягом до Кракова⁴³⁷. Підсумовуючи перший період свого перебування у Польщі, А. Д. Коваленко відзначав, що успішно виступив з трьома доповідями у Варшаві та був запрошений Інститутом основних проблем механіки Польської АН для участі у всесвітньому симпозіумі, який мав проходити у Варшаві у вересні 1958 р.⁴³⁸

26 січня делегація прибула до Кракова. Розмістившись у готелі, вчені ознайомилися з архітектурою міста. Наступного дня для українських вчених було влаштовано прийом у ректора Гірничо-металургійної академії, академіка Польської АН В. Будрика, на якому були присутні проректори та декани факультетів академії. З доповіддю виступив Г. М. Савін. Українські вчені оглянули лабораторії академії, Королівські соляні шахти Величка.

За планом культурної програми відвідали оперу «Севільський цирюльник» та оглянули історичні пам'ятки Кракова⁴³⁹. У листах до Зої Павлівни Анатолій Дмитрович із захопленням згадує про відвідання Вавеля, кафедрального костелу з гробницями польських королів, про спуск до соляних копалень у м. Величка. 27 січня вчений виголосив доповідь під час спільного прийому у ректорів Гірничо-металургійної академії та Краківського політехнічного інституту⁴⁴⁰.

28 січня, згідно із записами Г. М. Савіна, відбувся прийом у проректора Краківського політехнічного інституту професора Кунца за участю проректорів та деканів факультетів інституту, де Анатолій Дмитрович мав промову. Цього ж дня в Інституті математики Ягеллонського університету виступив з доповіддю Ю. О. Митропольський. Під час заходу були присутні професори інституту, зокрема Т. Вашевський та С. Голаб.

29 січня відбулись доповіді Г. М. Савіна «О динамике подъемного каната» та Г. С. Писаренка в Гірничо-металургійній академії, де вчені зустрілись з академіком Круковським. Упродовж 30 січня — 1 лютого українські вчені відвідали курортне місто Закопане та с. Поронін. По завершенню туристичної поїздки виїхали потягом до Сопота, де їх зустріли представники Турбінного інституту Польської АН та Гданського політехнічного інституту.

2 лютого українські вчені ознайомилися з історичними пам'ятками Гданська. Наступного дня для делегації влаштували прийом у ректора Гданського політехнічного інституту, зустріч з професором Налешкевичем на кафедрі опору матеріалів, екскурсії лабораторіями інституту та гданськими суднобудівними верфями. В академічному Інституті турбомашин вчені виступили з доповідями перед науковцями Гданська, зустріч з якими була організована директором інституту членом-кореспондентом Польської АН Р. Шевальським.

Завершуючи науковий тур академічними установами та вищими навчальними закладами Польщі, 4 лютого українські вчені прибули до Варшави, де для них влаштували прийом у ректора Варшавського політехнічного інституту. Делегація побувала на екскурсії лабораторіями Варшавської політехніки та Інституту будівельної техніки, на прийомі у начальника Військово-технічної академії генерала М. Овчинникова, а також оглянула лабораторії академії. Українські науковці стали учасниками зборів механіків Польщі, на яких заслухали доповіді Х. Зорського та З. Мроза.

Програма перебування закінчилася 5 лютого і українські вчені попрямували з Варшави до Києва через Москву. З польської сторони вчених проводжали В. Новацький та В. Ольшак. 6 лютого в іноземному відділі АН СРСР у Москві вчені коротко відзвітували про візит до ПНР та взяли участь у підготовці документа до АН УРСР про доцільність організації візиту польських механіків в Україну. 7 лютого Г. М. Савін та А. Д. Коваленко відвідали Інститут механіки АН СРСР, зустрілись з його директором членом-кореспондентом АН СРСР О. А. Ільюшиним та обговорили питання щодо організації конференції з теорії пружності у Києві у травні—червні 1959 р.⁴⁴¹

Офіційним документом, в якому висвітлено перебіг та результати відрядження, є звіт, підготовлений Г. М. Савіним, повний текст якого представлено в особовому архівному фонді Ю. О. Митропольського. З нього довідуємося, що на запрошення Польської АН група механіків АН УРСР у складі академіка АН УРСР Г. М. Савіна, члена-кореспондента АН УРСР А. Д. Коваленка, члена-кореспондента АН УРСР Г. С. Писаренка, професора Ю. О. Митропольського відвідала Польську АН, а також низку науководослідних і навчальних інститутів Польщі в період з 16 січня до 5 лютого 1958 р. Членами делегації було виголошено 21 доповідь в інститутах Польської АН, університетах та інших наукових установах, зокрема 10 доповідей у Варшаві, 6 — в Кракові і 5 — в Гданську. Виступи були присвячені огляду загального стану механіки, останнім досягненням в галузі механіки в Україні, а також результатам особистих наукових розробок, отриманих членами делегації та їх колегами за останні роки у галузі механіки і математики. Зміст доповідей базувався на опублікованих статтях і монографіях.

Усі доповіді пройшли за активної участі аудиторії, з численними запитаннями від слухачів і жвавими дискусіями. Разом з тим члени делегації провели чимало консультацій для молоді, бесіди та обговорення наукових питань під час прийомів, відвідувань лабораторій, відділів, бібліотек тощо.

Г. М. Савін наводить назви доповідей, виголошених членами української наукової делегації. Згідно з цим переліком А. Д. Коваленко у Варшаві виступив в Інституті основних проблем техніки Польської АН перед співробітниками цього інституту, Інституту лотництва та інших інститутів Польської АН, Варшавського університету, Варшавського політехнічного інституту на теми «Новый метод исследования напряжений в лопатках турбин», «К вопросу о температурных напряжениях в дисках» та «Некоторые вопросы теории гипергеометрических функций». У Кракові науковець представив доповіді «Исследование напряжений в дисках переменного профиля» (у Кра-

ківському політехнічному інституті) та «Некоторые вопросы определения напряжений с помощью электроинтегратора» (в Гірничо-металургійній академії). У Гданську, на спільному засіданні співробітників Гданського політехнічного інституту і Турбінного інституту Польської АН, Анатолій Дмитрович мав промову «Исследование напряжений в лопатках турбин, дисках и т. д.»⁴⁴².

Варто зазначити, що у хронологічному списку доповідей А. Д. Коваленка з його автобіографічного записника, назви дещо відрізняються від наведених у звіті Г. М. Савіна. Так, за даними Анатолія Дмитровича він виступив з доповідями: у Варшаві — «Развитие методов технической теории упругости для изучения напряженного состояния деталей быстроходных машин», «Современные методы исследования напряженного состояния элементов турбомашин» та «Применение гипергеометрических функций в теории пластин и оболочек»; у Кракові «Развитие методов технической теории упругости для решения задач о напряженном состоянии деталей турбомашин»; у Гданську «Исследование напряженного состояния деталей турбомашин»⁴⁴³.

За свідченням Г. М. Савіна, члени української наукової делегації мали змогу детально ознайомитися з діяльністю науково-дослідних інститутів Польської АН, галузевих інститутів та відповідних факультетів університетів і політехнічних інститутів (у галузі механіки, частково математики). У Варшаві делегація відвідала лабораторії Інституту основних проблем техніки, Інститут лотництва, Інститут математики, Обчислювальний центр Польської АН, університет, політехнічний інститут та декілька лабораторій Військово-технічної академії; у Кракові — філію Інституту математики Польської АН, політехнічний інститут та численні лабораторії Гірничо-металургійної академії; у Гданську — Турбінний інститут Польської АН і політехнічний інститут.

Цікавим є короткий аналіз стану наукових досліджень у галузі механіки в ПНР, представлений у звіті. Зокрема, провідними вченими-механіками Польщі були академіки Польської АН В. Новацький та В. Ольшак, професори С. Каліський, Налешкевич та Фішдон, навколо яких групувалася наукова молодь. Основними напрямками досліджень, які виконувалися у Польщі на високому теоретичному рівні, були механіка неоднорідного середовища, анізотропних пластин і плит, окремі задачі термопружності, а також динамічні задачі. Однак, вони мали переважно теоретичну спрямованість та відірваність від практики.

Обміну науковою інформацією між польськими вченими сприяв високий рівень організації видавничої та бібліотечної справи. У багатьох академічних інститутах існувала практика представлення співробітниками наприкінці року надрукованих статей замість технічних звітів. У науково-дослідних інститутах та вищих навчальних закладах Польщі велику увагу приділяли комплектуванню бібліотек. Приміром, лише одна бібліотека Інституту математики Польської АН налічувала понад 20 тис. примірників книг та журналів, передплата перевищувала 400 назв періодичних видань з усього світу. Велику допомогу у справі комплектування бібліотек надавала

постійно діюча книжкова виставка світової літератури, організована у Палаці науки і культури.

На думку Г. М. Савіна, рівень експериментальної бази та забезпечення обладнанням у вищих навчальних закладах ПНР у порівнянні з СРСР був однаковим, а в установах Польської АН — неоднорідним. З огляду на це, найдинамічніше розвивалися Гірничо-металургійна академія у Кракові, Військово-технічна академія та Інститут лотництва Польської АН у Варшаві. Вчений особливо відзначив забезпечення наукових установ Польщі обладнанням та вимірювальними пристроями з Англії, Франції, Швейцарії, НДР та майже повну відсутність таких радянського виробництва.

Загалом, Г. М. Савін дійшов висновку про успішність поїздки делегації українських вчених-механіків до ПНР, яка дала змогу досить повно ознайомити польських вчених зі станом науки в Україні, а українським вченим побачити організацію та результати науково-дослідної роботи в Польщі. Зауважив, що до цього візиту польські вчені були орієнтовані переважно на наукові центри Москви і Ленінграда, а тепер є нагода налагодити польсько-українські наукові відносини. Вчений наголосив на необхідності залучення польської наукової молоді до розгортання певних напрямів в механіці, що розвивалися в Україні, через прийом до аспірантури, проведення консультацій, організацію прослуховування доповідей, участь у наукових сесіях, нарадах, а також безпосередній обмін між висококваліфікованими фахівцями Польської АН та АН УРСР, взаємні візити та книгообмін⁴⁴⁴.

Відрядження 1958 р. стало поштовхом до розгортання подальшої наукової співпраці Анатолія Дмитровича з польськими вченими-механіками. Одним з проявів таких взаємин з В. Новацьким стало стажування польського вченого-техніка К. Борсука в Україні у 1961—1962 рр. 7 жовтня 1961 р. В. Новацький надіслав А. Д. Коваленку лист з проханням організувати стажування тривалістю 6 місяців кандидата технічних наук К. Борсука в Інституті будівельної механіки АН УРСР та особисто керувати цим процесом⁴⁴⁵. 22 грудня 1961 р. Анатолій Дмитрович погодився допомогти з практичним навчанням польського вченого і бути його науковим керівником⁴⁴⁶.

У січні та березні 1964 р. А. Д. Коваленко отримав запрошення директора Інституту прикладних проблем техніки Польської АН В. Ольшака взяти участь у науковій конференції з питань теорії пружності та пластичності у м. Закопане 11—20 вересня 1964 р.⁴⁴⁷ Однак документального підтвердження факту участі вченого у цьому форумі не зафіксовано.

Натомість, А. Д. Коваленко взяв участь в організації та проведенні трьох радянсько-польських конференцій під спільною назвою «Некласичні проблеми теорії пружності». Перша з них відбулася у Варшаві 26—29 жовтня 1970 р. На жаль, Анатолій Дмитрович не мав змоги особисто бути серед присутніх, однак, з робочого щоденника вченого бачимо, що, починаючи з 8 жовтня 1970 р., він підбирає матеріали для свого виступу⁴⁴⁸, 15 жовтня розпочав писати власне текст доповіді, яку на конференції мав представити А. Ф. Улітко⁴⁴⁹. 18 жовтня обидва дослідники зустрілися і обговорили основні положення промови. Водночас А. Д. Коваленко доручив підготувати роз-

діл доповіді з термов'язкопружності В. Г. Карнаухову, а з термопластичності — Ю. М. Шевченку⁴⁵⁰.

21 жовтня А. Д. Коваленко телефоном погодив з В. Г. Карнауховим та Ю. М. Шевченком остаточний текст доповіді, а також підготував супровідного листа на адресу В. Новацького. Того ж дня А. Ф. Улітко та В. Т. Грінченко виїхали до Польщі для участі в конференції⁴⁵¹. 23 жовтня навздогін українським вченим Анатолій Дмитрович переслав до Москви (через яку пролягав їхній шлях до Польщі) щойно отриманий з видавництва «Наукова думка» примірник своєї праці «Основы термоупругости»⁴⁵².

4 листопада 1970 р. з нагоди участі української делегації у радянсько-польській конференції в Інституті механіки АН УРСР відбувся семінар під головуванням В. О. Кононенка, на якому було відзначено успішний виступ А. Ф. Улітка з доповіддю А. Д. Коваленка⁴⁵³. Суть самого виступу на тему «Развитие исследований по термомеханике твердого деформируемого тела в АН УССР» маємо змогу дізнатися з анотації, вміщеної у збірнику матеріалів конференції, що зберігся серед документів особового фонду вченого⁴⁵⁴.

9 листопада 1970 р. Анатолій Дмитрович отримав листа від В. Новацького, який висловив жаль у зв'язку з неможливістю візиту вченого до Польщі. В. Новацький також повідомив про те, що він у своїй вступній промові на конференції згадав про А. Д. Коваленка і про Г. М. Савіна, та подякував українському вченому за надіслану монографію⁴⁵⁵.

У проміжку між 1-ю та 2-ю радянсько-польськими конференціями відбувся візит до України заступника директора Інституту окремих проблем техніки Польської АН В. Гутковського. Згідно з робочим щоденником А. Д. Коваленка, 16 грудня 1971 р. польський вчений виступив на семінарі в Інституті механіки АН УРСР з доповіддю про дискретну механіку періодичних систем⁴⁵⁶. У листі від 7 січня 1971 р. В. Гутковський дякував Анатолію Дмитровичу за гостинний прийом⁴⁵⁷.

Початок переговорам щодо організації і проведення 2-ї радянсько-польської конференції у Києві поклав лист В. Новацького до А. Д. Коваленка від 27 лютого 1971 р. Особлива увага приділялася термінам проведення конференції з огляду на з'їзд механіків у Польщі 1—10 вересня та польсько-французьку конференцію з реології 14—18 вересня⁴⁵⁸. У відповідь Анатолій Дмитрович повідомив, що питання щодо проведення конференції на базі Інституту механіки АН УРСР вирішується⁴⁵⁹. Також дописувач надіслав на адресу В. Новацького тексти доповідей, представлених на минулій радянсько-польській конференції⁴⁶⁰. У листі від 4 травня 1971 р. В. Новацький повідомив про передачу доповідей до редакції «Архіву прикладної механіки», а також просив не розпочинати конференцію раніше 18 жовтня, оскільки більша частина польських делегатів брала участь у Конференції механіки твердого тіла у Берліні⁴⁶¹.

У підсумку обидві сторони дійшли згоди і 19—22 жовтня 1971 р. у Києві відбулася 2-га радянсько-польська конференція «Некласичні проблеми теорії пружності». У своєму робочому щоденнику Анатолій Дмитрович записав, що 18 жовтня в аеропорту «Бориспіль» він разом з директором Інституту

механіки АН УРСР В. О. Кононенко та членом-кореспондентом АН УРСР Я. С. Підстригачем зустрічали делегацію 13 польських вчених. У готелі «Україна» до них долучився А. Ф. Улітко.

19 жовтня відбулось відкриття конференції, на якому виступили Г. С. Писаренко, В. О. Кононенко, віце-президент Польської АН В. Новацький, член-кореспондент АН СРСР О. А. Ільюшин, академік АН УРСР Г. М. Савін та інші вчені⁴⁶². В особовому архівному фонді А. Д. Коваленка зберігся фотознімок, на якому його зображено поряд з Г. С. Писаренком під час цього засідання⁴⁶³. Після офіційної частини відбувся прийом у відділі термопружності і термопластичності Інституту механіки АН УРСР, де Анатолій Дмитрович коротко поінформував польських колег про організацію відділу⁴⁶⁴.

За програмою конференції 20 жовтня відбулася спільна доповідь А. Д. Коваленка та його учня В. І. Козлова на тему «Связанные динамические задачи термоупругости для тонкостенных элементов конструкций»⁴⁶⁵, текст якої також представлено в особовому фонді вченого⁴⁶⁶. 21 жовтня, після засідання на якому головував А. Д. Коваленко, для польських колег було організовано культурно-розважальну програму, зокрема, вони відвідали театр опери та балету. 23 жовтня А. Д. Коваленко проводжав членів польської делегації до аеропорту⁴⁶⁷.

У наступному році А. Д. Коваленко отримав запрошення від академіка-секретаря четвертого відділення Польської АН М. Наленча взяти участь у польсько-радянській науковій сесії на тему «Проблеми сучасної механіки» у м. Сандомир (12—15 червня 1972 р.)⁴⁶⁸, однак змушений був відмовитися.

22—25 травня 1973 р. група вчених під головуванням А. Д. Коваленка стала учасником 3-ї радянсько-польської конференції «Некласичні проблеми теорії пружності». Відповідно до розпорядження Президії АН УРСР, у відрядженні в Польщі з 17 травня 1973 р. тривалістю 17 днів перебували академік АН УРСР А. Д. Коваленко, доктори технічних наук Я. М. Григоренко та М. Е. Гарф. Поїздка українських вчених до ПНР відбулася за кошти Інституту механіки АН УРСР⁴⁶⁹.

У своєму робочому щоденнику Анатолій Дмитрович подав таку хронологію подій. З Києва до Москви виїхали 17 травня 1973 р. Два наступних дні вчені перебували у Москві, а 20 травня попрямували до Варшави поїздом «Шопен». 22 травня у Палаці культури і науки відбулось відкриття конференції, а на наступний день — доповідь А. Д. Коваленка, В. Г. Карнахова та В. І. Козлова на тему «Динамические задачи термовязкоупругости»⁴⁷⁰. У фонді вченого представлені анотації до неї російською та польською мовами⁴⁷¹.

24 травня науковці здійснили поїздки до Торуня і Плоцька, 26 травня виїхали з Варшави до Бреста, а звідти наступного дня — до Києва⁴⁷². 20 липня 1973 р. А. Д. Коваленко написав на адресу В. Новацького листа з подякою за сердечне ставлення, увагу та турботу, з якою польська сторона прийняла українську делегацію і висловив сподівання, що 4-та конференція ще більше поглибить взаємну дружбу та співробітництво. Особливо відзначив

Анатолій Дмитрович незабутнє враження від знайомства з сучасною Варшавою, захоплення поїздкою до Торуня та відвідинами музею Миколи Коперника⁴⁷³. В особовому архівному фонді А. Д. Коваленка відклалися 12 фотознімків, зроблених під час 3-ї радянсько-польської конференції «Некласичні проблеми теорії пружності»⁴⁷⁴.

На жаль, А. Д. Коваленку не судилося взяти участь у 4-й радянсько-польській конференції «Некласичні проблеми теорії пружності», яка проходила у Києві у 1975 р., вже після смерті вченого.

У 1958 р., 1968 р. та 1972 р. документально зафіксовано ще три факти міжнародної наукової співпраці А. Д. Коваленка у галузі механіки. 3 червня 1958 р. до Інституту будівельної механіки АН УРСР завітав видатний вчений, один з перших академіків УАН, член-кореспондент АН СРСР **Степан Прокіпович Тимошенко** (1878—1972). Відповідно до звіту, підготовленого директором інституту академіком АН УРСР Г. М. Савіним, у зустрічі з ним взяли участь співробітники Інституту будівельної механіки АН УРСР академік, АН УРСР Ф. П. Белянкін, члени-кореспонденти АН УРСР А. Д. Коваленко та Б. Д. Грозін, а також директор Інституту математики АН УРСР Ю. О. Митропольський, академік АН УРСР С. В. Серенсен, член-кореспондент АН УРСР Г. С. Писаренко та ін. С. П. Тимошенко розповів українським вченим про систему викладання у вищих навчальних закладах США⁴⁷⁵.

З 20 серпня до 6 вересня 1968 р. відбулася туристична поїздка А. Д. Коваленка до США у зв'язку з проведенням 12-го Міжнародного конгресу з прикладної механіки у Стенфордському університеті (Стенфорд, Каліфорнія, 26—31 серпня 1968 р.). Відповідно до розпорядження по АН УРСР, у відрядження до Москви, а звідти — до США з 14 серпня 1968 р. тривалістю 15 днів було відправлено академіків АН УРСР Г. М. Савіна та А. Д. Коваленка, члена-кореспондента АН УРСР П. В. Харламова та кандидата технічних наук А. П. Ковревського. Цікаво, що згадані вчені здійснили цю поїздку власним коштом на засадах наукового туризму. Однак, на час відрядження їм було збережено заробітну платню⁴⁷⁶.

Згідно зі щоденником А. Д. Коваленка, у 12-му Міжнародному конгресі з прикладної механіки від СРСР взяли участь 45 осіб, з них 16 у складі делегації та 29 як туристи. Вражений умовами цього відрядження вчений занотував такі факти: 1) 20 серпня 1968 р. туристична група виїхала з готелю «Метрополь» у Москві автобусом до аеропорту Шереметьєво; 2) в автобусі членам групи замінили паспорти та видали візи на виїзд та в'їзд до СРСР; 3) перед посадкою до літака перевірили паспорти, міжнародні свідоцтва про вакцинацію, а саме щодо щеплення від віспи, та вилучили візи на виїзд.

Група радянських вчених здійснила авіапереліт за маршрутом Москва — Копенгаген — Монреаль; 21 серпня вилетіла до Нью-Йорка, де її розмістили у «Hotel Century», і після нетривалого відпочинку науковці мали оглядову екскурсію містом. Анатолію Дмитровичу видали гроші на харчування — 91\$ на 14 днів з розрахунку 6,5\$ на день. У щоденнику є запис про те, що саме у цей день вченим стало відомо про події у Чехословаччині.

22 серпня група вилетіла до Лос-Анджелеса через Балтимор, де відвідала Disneyland та зупинилася у «Hollywood Roosevelt Hotel». Наступного дня науковці побували на кіностудії «Universal Studios» і лише 24 серпня здійснили переліт до Сан-Франциско, а звідти переїзд автобусом до Стенфорда, де оселилася у гуртожитку університету. 25 серпня вчені здійснили автобусну екскурсію в Монтерей.

А. Д. Коваленко був присутнім на відкритті 12-го Міжнародного конгресу з прикладної механіки, яке відбулось 26 серпня 1968 р. в амфітеатрі Лоуренса Фроста, та загальній лекції шведського вченого професора Одквіста (F. K. G. Odquist) на тему «Нелинейная механика, прошлое, настоящее и будущее» у залі «Меморіал», прослухав доповідь з механіки континууму, а пізніше — доповідь професора Є. І. Шемякіна «О волнах напряжений в твердых телах». Увечері вчені мали урочистий прийом у резиденції президента Стенфордського університету У. Стерлінга.

27 серпня А. Д. Коваленко взяв участь у засіданні в аудиторії «Дінкельшпіль», на якому заслухали доповіді академіка АН СРСР Ю. М. Работнова (було прочитано), американських вчених професорів Флюге (W. Flügge) та Друкера (D. C. Drucker). Після виступів Анатолій Дмитрович передав професору Флюге книгу «Теория тонких конических оболочек и ее приложение в машиностроении» та окремих відбиток статті «Развитие теории гипергеометрических функций в связи с задачами об упругом равновесии пластин и оболочек». Після обідньої перерви А. Д. Коваленко прослухав доповіді в аудиторії «Кабберлі» з динаміки оболонок та побував на засіданні «Пружність II».

Наступного дня вчений переклав анотації доповідей учасників конгресу, в аудиторії «Кабберлі» слухав доповідь академіка АН СРСР Л. І. Седова «О теории тензоров напряжения для моделей из сплошных сред с внутренними степенями свободы», побував на екскурсії в Сан-Франциско.

29 серпня вчений був запрошений секцією «В'язкопружність» на загальну лекцію французького вченого професора Готьє (L. Gauthier) на тему «О выпучивании и вопросах потери устойчивости» у залі «Меморіал». Наприкінці засідання польський вчений Олесьяк познайомив Анатолія Дмитровича з американським вченим професором Шепері (B. A. Shapery), якому він передав окремі відбитки своїх статей «Про вплив циклічного навантаження на температуру циліндра з в'язкопружного матеріалу» та «Колівання круглої пластини, зумовлені тепловим ударом». Професор Шепері пообіцяв також подарувати свої розвідки Інституту механіки АН УРСР. У другій половині дня А. Д. Коваленко побував на секції «Поширення тріщин».

Наступний день був насичений екскурсіями. А. Д. Коваленко мав автобусну поїздку по Сан-Франциско, відвідав Дослідницький центр Еймса, який входив до структури НАСА. 31 серпня вчений заслухав доповідь академіка АН УРСР С. В. Серенсена «Механическое разрушение как случайный процесс во времени» на секції «Руйнування», та виступи на секції «Теорія оболонок II».

А. Д. Коваленко взяв участь у церемонії закриття конгресу, під час якої підбили підсумки і подякували всім учасникам форуму, яких загалом зареєстровано 1232. До п'ятірки лідерів за кількістю представників на конгресі увійшли США — 814, Великобританія — 71, Франція — 56, ФРН — 48 та СРСР, який репрезентували 45 вчених.

По завершенню відбулась розмова А. Д. Коваленка з М. Д. Фрідманом (M. D. Friedman), який переклав статтю вченого для «Lockheed Missiles and Space Company». На пропозицію М. Д. Фрідмана надати для перекладу нові свої напрацювання, вчений рекомендував йому звернутися до видавництва «Наукова думка».

Під час конгресу А. Д. Коваленко передав В. Новацькому книгу «Введение в термоупругость», статті «Про вплив циклічного навантаження на температуру циліндра з в'язкопружного матеріалу» та «Коливання круглої пластини, зумовлені тепловим ударом».

Зворотній шлях додому розпочався 1 вересня 1968 р. вильотом із Сан-Франциско до Нью-Йорка, де вчені через відкладений рейс до Монреалю мали змогу відвідати Empire State Building, будівлі ООН, Rockefeller Center та музей образотворчого мистецтва.

У Монреалі, куди група радянських вчених прибула 4 вересня літаком «Аерофлоту», виліт також було затримано через несправність літака, завдяки чому А. Д. Коваленку та його колегам пощастило здійснити екскурсію містом. Врешті, 5 вересня група радянських вчених безперешкодно дісталася Москви⁴⁷⁷.

За результатами відрядження А. Д. Коваленко підготував ґрунтовний звіт, у якому виклав основні враження від відвідин Стенфордського університету та НАСА, проаналізував наукові результати 12-го Міжнародного конгресу з прикладної механіки. Скажімо, вчений відзначив роль наукової школи С. П. Тимошенка, який у 1936—1953 рр. обіймав тут посаду професора, у розвитку наукових досліджень з механіки в університеті. Тут викладали та проводили дослідження учні С. П. Тимошенка — Дж. Н. Гудьєр (J. N. Goodier) (відділ прикладної механіки), Н. Дж. Хофф (N. J. Hoff) (відділ аеронавтики та астронавтики) та Д. Юнг (D. H. Young) (відділ цивільної інженерної справи).

За підрахунками Анатолія Дмитровича, на конгресі заслухали 290 доповідей, серед них чотири генеральні лекції, 23 доповіді по 40 хв., 8 доповідей по 20 хв. та 255 доповідей на тематичних засіданнях (з них близько 160 присвячені питанням механіки твердого тіла). На основі аналізу змісту виступів на конгресі А. Д. Коваленко виділив 32 тематичні напрями, з яких 14 — з аерогідродинаміки та 18 — з механіки твердого тіла (всі теми останнього розділу, крім виступів на засіданні «Динаміка», вчений відніс до механіки твердого деформівного тіла).

А. Д. Коваленко детальніше зосередився на аналізі доповідей з прикладної механіки твердого деформівного тіла, які він умовно розподілив на 10 груп. Викладаючи основні результати роботи іноземних вчених, науковець проаналізував і рівень аналогічних досліджень в СРСР. Особливу увагу

А. Д. Коваленка привернула доповідь Тілмана (S. C. Tillman) (Англія), присвячена дослідженню випинання сферичної оболонки під дією зовнішнього тиску, в результаті чого отримали збіг експериментальних значень критичних тисків з теоретичними.

Вчений не знайшов аналогів в СРСР дослідженням динамічного стрибка під дією імпульсної та ступінчастої напруги (N. C. Huang, США), формули для визначення параметрів хвилеутворення при випинанні з пластичною течією під дією імпульсних навантажень (H. Vaughn, A. Florence, США), термічної втрати стійкості шаруватих пологих сферичних оболонок (A. Kalnins, США) та деяким іншим. Однак, аналізуючи переважну більшість доповідей іноземних вчених, Анатолій Дмитрович дійшов висновку, що тематика їхніх досліджень перегукувалася з дослідженнями науковців СРСР⁴⁷⁸.

А. Д. Коваленко взяв участь у наступному 13-му Міжнародному конгресі, який проходив у Москві 21—26 серпня 1972 р. Його назва доповнилася словом «теоретичної» і тепер звучала «Міжнародний конгрес з теоретичної та прикладної механіки». Прибуття до Москви та розміщення в університетському готелі припало на 20 серпня, а урочисте відкриття конгресу — 21 серпня у Кремлівському палаці з'їздів. На відкритті форуму вчений особливо відзначив виступи президента АН СРСР М. В. Келдиша та академіка АН СРСР М. І. Мухелішвілі про значення розвитку механіки у прискоренні прогресу суспільства.

Після церемонії відкриття відбувся прийом для іноземних учасників конгресу, на якому А. Д. Коваленко познайомився з японськими вченими з кафедри машинобудування Сідзуоцького університету. Всі засідання проводилися у головній будівлі Московського державного університету імені М. В. Ломоносова. У робочому щоденнику Анатолій Дмитрович упродовж 21—25 серпня зафіксував свою присутність на 17 доповідях вчених — представників від СРСР (11), США (2), Великобританії (1), Польщі (1), Бельгії (1) та Нідерландів (1)⁴⁷⁹.

20 вересня 1972 р. А. Д. Коваленко виступив в Інституті механіки АН УРСР на загальноінститутському семінарі з повідомленням про роботу 13-го Міжнародного конгресу з теоретичної і прикладної механіки. У своїй промові вчений порівняв кількісні характеристики 12-го та 13-го конгресів. За кількістю учасників 13-й конгрес виявився майже удвічі масовішим — загалом було зареєстровано 2255 осіб. При цьому розташування п'ятірки лідерів за кількістю представників на 13-му конгресі у порівнянні з 12-м змінилось. Від СРСР у конгресі взяли участь 1206 осіб (у 12-му — 45). Натомість США змогли делегувати для участі у московському конгресі 181 людину. Не дивлячись на те, що представництво Великобританії, Франції та ФРН дещо збільшилося, лише перша змогла потрапити до п'ятірки лідерів з 89 делегатами порівняно з 71 на 12-му конгресі.

Цікаво, що на 13-му Міжнародному конгресі з теоретичної і прикладної механіки у Москві з'явилися делегації, що не брали участі у конгресі у Стенфордї: від Чехословаччини (76), Болгарії (69), Югославії (27), НДР (25), Угорщини (15), Туреччини (9), Демократичної Республіки В'єтнам (3), Гани (3),

Шрі-Ланки (1). Збільшилися делегації від Польщі (з 11 до 64 осіб), вже згаданих Франції (з 56 до 67) та ФРН (з 48 до 54), а також Швеції (з 19 до 31), Японії (з 19 до 29), Індії (з 4 до 24), Італії (з 7 до 22), Румунії (з 8 до 21), Австралії (з 13 до 19), Австрії (з 2 до 4). Натомість делегація від Канади зменшилась з 42 до 28 осіб, Нідерландів — з 35 до 30⁴⁸⁰.

За підрахунками А. Д. Коваленка, кількість виголошених доповідей на 13-му конгресі зменшилася до 250 у порівнянні з 290 на 12-му. Вчений підкреслив відсутність з боку іноземних вчених доповідей з термомеханіки твердого деформівного тіла⁴⁸¹. Загалом, проаналізувавши наведені дані, можемо стверджувати про те, що у кількісному представленні делегацій різних країн на 12-му та 13-му конгресах простежується певна закономірність. Скажімо, в обох випадках від країни-господарки, тобто від США у Стенфорді та від СРСР у Москві, було порівняно найбільше делегатів. Водночас, їх процентне співвідношення різнилося. З 1232 учасників 12-го конгресу американських делегатів було 814, тобто 66%, а з 2255 учасників 13-го конгресу радянських делегатів — 1206, тобто 53%. Таким чином, американська сторона була зацікавлена у якомога ширшому представленні власних напрацювань серед світової наукової спільноти. Це саме простежується і щодо представництва США на 13-му конгресі, де друга по кількості делегація (181 особа) репрезентувала саме цю країну, на відміну від СРСР, від якої на стенфордський конгрес прибуло лише 45 осіб.

Також впадає в око нерівномірність з представленням на цих форумах країн-учасників від капіталістичного та соціалістичного табору. На 13-й конгрес від капіталістичних країн, крім Канади та Нідерландів, поїхали збільшені делегації. Натомість, у Стенфорді не було представників від Чехословаччини, Болгарії, Югославії, НДР, Угорщини, Туреччини, Демократичної Республіки В'єтнам, Гани, Шрі-Ланки як від країн із закритим у політичному плані, або ж нестабільним режимом.

Особовий фонд А. Д. Коваленка зберігає фотознімки з церемоній відкриття конгресів⁴⁸² за участю А. Д. Коваленка, академіків АН УРСР Г. С. Писаренка та С. В. Серенсена, академіків АН СРСР М. В. Келдиша та М. І. Мухелішвілі.

Підсумовуючи досягнення А. Д. Коваленка у налагодженні міжнародної наукової співпраці у галузі механіки, варто відзначити, що саме наукове відрядження у 1958 р. до ПНР стало однією з ключових подій у налагодженні та подальшому розгортанні тісної співпраці української академічної науки з провідними науковими та освітніми осередками Польщі, дотичними до механіки. Рівень розповсюдження у наукових установах ПНР обладнання та вимірювальних пристроїв з розвинутих країн та майже повна його відсутність з СРСР, відкривав перед українськими вченими широкі можливості для дослідження досягнень зарубіжного верстатострою та приладобудування, а зрештою і освоєння українськими академічними установами раніше невідомого ринку збуту власної високотехнологічної продукції.

Відрядження 1958 р. стало поштовхом до розгортання подальшої наукової співпраці А. Д. Коваленка з польськими вченими-механіками, зокрема

організації стажування польського вченого-техніка К. Борсука в Україні у 1961—1962 рр., організації та проведення трьох радянсько-польських конференцій з неklasичних проблем теорії пружності у 1970 р., 1971 р. та 1973 р.

Участь Анатолія Дмитровича у 12-му та 13-му міжнародних конгресах з теоретичної та прикладної механіки як представника від Інституту механіки АН УРСР уможливило налагодити нові ділові контакти, презентувати власні новітні наукові публікації американським вченим, професорам Флюґе (W. Flügge) та Шепері (B. A. Shapery), підтримати книгообмін з польським вченим В. Новацьким, відвідати дослідний центр НАСА. За результатами відряджень до Стенфорда у 1968 р. та Москви у 1972 р. А. Д. Коваленко підготував та представив в Інституті механіки АН УРСР ґрунтовні аналітичні звіти. Матеріали наукових доповідей та звітів ученого, підготовлених в межах його участі у міжнародних форумах у галузі механіки, у повному обсязі використовувалися учнями та колегами А. Д. Коваленка у подальших науково-дослідних роботах.

3.3. А. Д. Коваленко — організатор та учасник вітчизняних наукових форумів у галузі механіки (1958—1973)

Виконуючи обов'язки та обіймаючи посаду директора, А. Д. Коваленко упродовж 1959—1965 рр. репрезентував Інститут механіки АН УРСР на різних всесоюзних наукових форумах. Вчений взяв участь у роботі підсекції теорії пластинок і оболонок секції механіки твердого тіла на 1-му та 2-му всесоюзних з'їздах з теоретичної і прикладної механіки, які проходили у Москві в 1960 р. та 1964 р., виступивши з доповідями «Пологие оболочки вращения переменной толщины в пространственном температурном поле»⁴⁸³ та «Точные аналитические решения для оболочек вращения»⁴⁸⁴. У фонді А. Д. Коваленка відклалися анотації цих доповідей⁴⁸⁵. Окрім того, взявши за основу доповідь на 1-му Всесоюзному з'їзді з теоретичної та прикладної механіки, Анатолій Дмитрович підготував статтю, яку було опубліковано у журналі «Прикладна механіка»⁴⁸⁶ (також зберігається в його особовому фонді)⁴⁸⁷. Текст виступу А. Д. Коваленка на 2-му Всесоюзному з'їзді з теоретичної та прикладної механіки та відомості про з'їзд вміщено у робочому щоденнику вченого⁴⁸⁸.

Гортаючи робочий щоденник А. Д. Коваленка, довідуємося, що в 1961 р. вчений виступив на засіданні секції «Теорія функцій» 4-го Всесоюзного математичного з'їзду у Ленінграді на тему «О гипергеометрических функциях второго рода»⁴⁸⁹. Два варіанти текстів та тез доповіді представлені у фонді вченого⁴⁹⁰. Того ж року А. Д. Коваленко став учасником Всесоюзної наради наукових працівників у Москві, про що також є запис у робочому щоденнику⁴⁹¹.

А. Д. Коваленко взяв участь у низці конференцій з теорії пластин і оболонок. Так, у 1960 р. Казанська філія АН СРСР та Казанський державний університет організували конференцію, на якій А. Д. Коваленко виступив із

доповіддю «Решение в специальных функциях задач о несимметричной деформации пологих сферических и конических оболочек»⁴⁹². Згідно з робочим щоденником вченого, його участь у конференції була одним з пунктів відрядження, яке відбулося впродовж 18—29 жовтня 1960 р. за маршрутом Київ — Москва — Ленінград — Москва — Казань — Москва — Дніпропетровськ — Київ. 20—21 жовтня А. Д. Коваленко був запрошений на нараду до Центрального котлотурбобудівного інституту, 20 жовтня відвідав Державний комітет авіаційної техніки, 22 жовтня — Всесоюзний науково-дослідний інститут авіаційних матеріалів (ВІАМ). 24 жовтня вчений побував на відкритті конференції, а наступного дня мав доповідь; текст тез Анатолій Дмитрович подав у своєму щоденнику⁴⁹³. В автобіографічному записнику вченого зафіксовано факт його виступу 28 жовтня 1960 р. на підприємстві військово-промислового комплексу п/с 203 на тему «Об исследовании термopочности изделия»⁴⁹⁴.

На пленарному засіданні Всесоюзної конференції з теорії пластин і оболонок, яка відбулась у Львові у 1961 р., А. Д. Коваленко виступив на тему «Развитие теории расчета конических оболочек применительно к задачам машиностроения»⁴⁹⁵. У робочому щоденнику вчений виклав статистичні дані щодо кількості представлених на конференції доповідей, а також зміст власної⁴⁹⁶. На Всесоюзній конференції з теорії оболонок і пластин в Єревані у 1962 р. прозвучала доповідь «Решение задачи о циклически симметричной деформации конической оболочки в вырожденных гипергеометрических функциях»⁴⁹⁷. У документах фонду зазначено, що її виголосив Я. М. Григоренко⁴⁹⁸. Анотація власне доповіді також відклалася у фонді А. Д. Коваленка⁴⁹⁹.

У робочих щоденниках А. Д. Коваленка інформативно представлена його участь у загальноакадемічних наукових заходах в часи перебування на посаді директора Інституту механіки АН УРСР. Так, у 1960 р. вчений був учасником звітно-планової сесії Загальних зборів АН УРСР⁵⁰⁰. На засіданнях Бюро Президії АН УРСР у 1960 та 1961 рр. він доповідав про перспективні напрями науково-дослідної діяльності та розвиток структури Інституту механіки АН УРСР⁵⁰¹. У 1962 р. делегований на нараду представників технічних наук при Президії АН УРСР⁵⁰². Упродовж 1963—1965 рр. був запрошений на Загальні збори АН УРСР та на розширені засідання і наради Президії АН УРСР⁵⁰³.

У зазначений період А. Д. Коваленко і надалі був активним учасником наукових форумів, які організовувало Відділення технічних наук АН УРСР, де виступав з доповідями: «О результатах отраслевого совещания по энергомашиностроению» — на семінарі з механіки у березні 1958 р.⁵⁰⁴, «Исследование напряженного состояния элементов турбомашин» — на тепловозбудівному заводі м. Луганська під час виїзної наукової сесії Відділення у 1959 р.⁵⁰⁵, «Развитие теории конических оболочек и приложение ее к практике» — на Загальних зборах Відділення⁵⁰⁶, «Новые результаты в области исследования напряженного состояния турбомашин» — на виїзній науковій сесії Відділення в Одесі у 1961 р.⁵⁰⁷ та «Исследования в области технической

теории упругости» — на пленарному засіданні Об'єднаної сесії Відділення технічних наук АН СРСР і Відділення технічних наук АН УРСР у 1962 р.⁵⁰⁸ Деякі з цих доповідей збереглися у фонді вченого⁵⁰⁹. Окрім того, у робочому щоденнику вченого є запис про його участь у зборах Відділення технічних наук АН УРСР у 1960 р.⁵¹⁰

Також у робочих щоденниках Анатолій Дмитрович виклав враження від участі у загальних зборах Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР, які проходили у 1964 та 1965 рр.⁵¹¹ У 1964 р. він виступив на тему «Термоупругость оболочек вращения»⁵¹². Текст доповіді «Термодинамические основы и методы термоупругости», виголошеної А. Д. Коваленком у 1965 р., відклався в особовому фонді вченого⁵¹³.

А. Д. Коваленко як директор Інституту механіки АН УРСР опікувався організацією та проведенням наукових форумів, які відбувалися під егідою інституту. З 1960 р. регулярно проводилися наукові наради з питань теплових напруг. У 1960 р. та 1961 р. до їх організації долучилися Постійна комісія з турбінних установок ДНТК РМ УРСР і АН УРСР, Комісія з міцності газових турбін при Інституті механіки АН СРСР, у 1962 р. та 1963 р. — Наукова рада з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності» при Відділенні технічних наук АН СРСР та КДУ ім. Т. Г. Шевченка, а з 1964 р. — Наукова рада з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності» при Відділенні механіки і процесів управління АН СРСР та КДУ ім. Т. Г. Шевченка. У 1960 р. форум мав назву «Наукова нарада з теплових напруг у стержнях, пластинках і оболонках стосовно до турбобудування», у 1961 р. — «Наукова нарада з теплових напруг в елементах турбомашин», а з 1962 р. — «Наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій».

У 1960—1964 рр. було проведено п'ять таких нарад. Згідно з програмами та річними звітами про роботу, та автобіографічним записником, Анатолій Дмитрович на цих нарадах виступив з доповідями «Тепловые напряжения в пологих оболочках вращения» (1960)⁵¹⁴, «Обобщение некоторых вопросов теории расчета тепловых напряжений в конических оболочках» (1961)⁵¹⁵, «Несимметричная деформация конических оболочек, обусловленная неравномерным нагревом» (1962)⁵¹⁶, «Тепловые напряжения в оболочке вращения» (1963)⁵¹⁷ та «Термодинамические основы и методы термоупругости» (1964)⁵¹⁸. Зі звітів вченого довідуємося, що він був організатором та ведучим нарад у 1960—1962 рр.⁵¹⁹ У робочих щоденниках А. Д. Коваленка є детальні відомості про зібрання та виступи, скажімо з наради 1960 р. збереглися тексти вступного слова й анотації 17 доповідей⁵²⁰, вступного слова та доповіді на нараді 1961 р.⁵²¹, інформація про перебіг та тексти доповідей на нарадах 1962 та 1963 рр.⁵²² На нараді 1964 р. вчений, окрім доповіді, мав також і вступне слово⁵²³, текст якого представлено у його робочому щоденнику⁵²⁴.

А. Д. Коваленко брав активну участь в інших наукових форумах, організованих інститутом. Зокрема, виступив зі вступним словом «Краткая характеристика перспективного семилетнего плана н. и. работ институтов Отделения технических наук АН УССР» та доповіддю «Напряженное состояние дисков газовых турбин» на розширеному семінарі інституту у Миколаєві

у грудні 1958 р.⁵²⁵, доповіддю «Развитие методов технической теории упругости при исследовании напряженного состояния элементов турбомашин» на Координаційній нараді зі статичної міцності тонкостінних конструкцій у 1959 р.⁵²⁶ (текст останньої представлено у фонді вченого⁵²⁷).

У 1960 р. Анатолій Дмитрович організував Координаційну нараду з просторових задач теорії пружності та пластичності⁵²⁸, на якій сам виступив на тему «Методы исследования, результаты и планы научно-исследовательских работ по пространственным задачам теории упругости и пластичности на 1961 год»⁵²⁹. Текст доповіді знаходимо у робочому щоденнику вченого⁵³⁰.

З нотаток у робочому щоденнику бачимо, що А. Д. Коваленко у 1963 р. побував на симпозіумі з питань термонапруженості графітових та пластмасових виробів, виступив з повідомленням на семінарі відділу технічної теорії пружності і пластичності, був учасником наради представників інститутів АН УРСР з питання організації комплексних досліджень з пластмас, наради з досліджень коливань, які проходили в Інституті механіки АН УРСР⁵³¹. У 1964 р. брав участь у роботі декількох нарад з представниками підприємств військово-промислового комплексу, а саме з розвитку досліджень у галузі питань міцності склопластиків, семінарів свого відділу, семінару з механіки та конференції молодих дослідників Інституту механіки АН УРСР⁵³². У автобіографічних записниках за 1964 р. є інформація про виступ вченого на семінарі інституту на тему «Точные аналитические решения для оболочек вращения»⁵³³. Поза тим, у робочих щоденниках йдеться про доповіді Анатолія Дмитровича на звітних загальних зборах та розширеному засіданні вченої ради Інституту механіки АН УРСР у 1961—1963 рр.⁵³⁴

У контексті підтримки творчих зв'язків з іншими академічними інститутами у 1962 р. А. Д. Коваленко здійснив відрядження до Донецька, де відвідав загальні збори наукових співробітників Інституту гірничої справи АН УРСР⁵³⁵.

У 1959 р. та 1964 р. Анатолій Дмитрович представив доповіді на форумах, організованих Державним науково-технічним комітетом РМ УРСР та Державним комітетом РМ УРСР з координації науково-дослідних робіт. Під час виїзного розширеного засідання Постійної комісії ДНТК РМ УРСР із впровадження газових турбін і парогазового циклу в енергетиці України (м. Одеса) учасники заслухали доповідь А. Д. Коваленка «Исследования Института строительной механики АН УССР по вопросам прочности газовых турбин»⁵³⁶. За автобіографічним записником, у відділі енергетики і енергомашинобудування комітету темою виступу науковця значиться «Исследование напряженного состояния и разработка методов расчета элементов новых конструкций паровых и газовых турбин»⁵³⁷.

У 1958—1964 рр. А. Д. Коваленко був учасником наукових форумів, які проходили у вищих навчальних закладах України. В особовому фонді вченого відклалися програми 15-ї, 16-ї та 17-ї наукової сесії в КДУ ім. Т. Г. Шевченка, у яких значаться назви його доповідей: «Деякі питання термопружності» (1958)⁵³⁸, «Дослідження кафедри теорії пружності, зв'язані з вивченням напруженого стану турбінних деталей» (1959)⁵³⁹, «Несиметрична деформація

пологих оболонки обертання змінної товщини» (1960)⁵⁴⁰. Згідно з наявними в особовому фонді вченого протоколами засідань секції механіки 16-ї наукової сесії, Анатолій Дмитрович був керівником цієї секції⁵⁴¹. Текст тез виступу вченого на 17-й науковій сесії міститься у його робочому щоденнику⁵⁴². В автобіографічному записнику науковець розповідає про свою участь у науковій сесії професорсько-викладацького складу на механіко-математичному факультеті університету у 1964 р. з інформаційною доповіддю «О работе Второго всесоюзного съезда по теоретической и прикладной механике»⁵⁴³.

У звіті про роботу А. Д. Коваленка в 1958 р. зазначена інформація про його участь у тематичній науково-технічній конференції в Харківському вищому авіаційно-інженерному військовому училищі⁵⁴⁴ з доповіддю «Сложный изгиб круглых пластин переменной толщины в осесимметричном температурном поле» (її анотація представлена в особовому фонді вченого⁵⁴⁵). З автобіографічного записника дізнаємося про виступ А. Д. Коваленка під час роботи 1-ї Міжвузівської наради з науково-методичних питань викладання курсів опору матеріалів і будівельної механіки (1963) на тему «Современные методы решения задач термоупругости»⁵⁴⁶. До робочого щоденника вченого включено текст, підготовлений для виступу на традиційному Дні механічно-го факультету КПІ в 1961 р.⁵⁴⁷

Робочі щоденники вченого рясніють інформацією про його участь у наукових форумах на профільних промислових підприємствах. Під час відряджень до Дніпропетровська у 1960—1964 рр. Анатолій Дмитрович відвідував підприємство п/с 203. Скажімо, у 1960 р. на науково-звітній нараді колективу підприємства вчений виступив на тему «Тепловые напряжения в элементах двигателей»⁵⁴⁸ та взяв участь у нараді з коефіцієнтів безпеки та норм міцності⁵⁴⁹. У 1962 р. А. Д. Коваленко керував роботою виїзної сесії Інституту механіки АН УРСР на цьому підприємстві, де запрошені заслухали доповідь «О результатах научной деятельности Института механики АН УССР в 1961 г.»⁵⁵⁰. У робочому щоденнику вченого є склад учасників та послідовність виступів, які відбулися під час наради⁵⁵¹. Також А. Д. Коваленко брав участь у нараді на підприємстві у 1963 р.⁵⁵² та у заходах з відзначення 10-річчя його створення⁵⁵³.

11—15 січня 1961 р. А. Д. Коваленко здійснив наукове відрядження до Запоріжжя, де на науковому семінарі з питань підвищення зносостійкості, строку служби та втомлюванісної міцності деталей машин і механізмів виступив на тему «Вопросы теории упругости и термоупругости в турбиностроении». На одному з підприємств міста вчений мав доповідь «Методы расчета на прочность деталей турбомашин»⁵⁵⁴. У робочому щоденнику він подав тези першої доповіді⁵⁵⁵.

У 1959—1963 рр. Анатолій Дмитрович взяв участь у трьох науково-громадських зібраннях. У 1959 р. на вечорі «Вимпели Радянського Союзу на Місяці», присвяченому успішному запуску другої радянської космічної ракети, він представив доповідь «Роль механики в освоении космического пространства»⁵⁵⁶. Став учасником конференції представників громад-

ськості УРСР за загальне роззброєння та мир, яка відбулась у 1962 р.⁵⁵⁷, та об'єднаного пленуму Київської промислової ради профспілок та Київської обласної ради науково-технічних товариств у 1963 р.⁵⁵⁸

Упродовж 1958—1963 рр. А. Д. Коваленко здійснив декілька наукових відряджень до міст РРФСР — Москви, Уфи та Ленінграда. У Москві у 1961 р. вчений виступив із доповіддю «Об итогах совещаний по тепловым напряжениям в элементах турбомашин» на засіданні Наукової ради з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності»⁵⁵⁹. У робочому щоденнику Анатолій Дмитрович описав перебіг відрядження до Москви, яке відбулося 13—18 листопада 1962 р. За програмою відрядження вчений взяв участь у 16-й науково-технічній сесії, яка проходила в ЦНДІТМаш⁵⁶⁰. Наступна поїздка до Москви 12—16 травня 1963 р. також описана в робочому щоденнику та автобіографічному записнику. Тоді вчений побував на нараді на підприємстві п/с 14, а також виступив з доповіддю «Результаты расчета термических напряжений в изделиях» на науково-технічній нараді в Державному науково-дослідному інституті конструкційних матеріалів на основі графіту (НДІГрафіт)⁵⁶¹. Під час відрядження до Москви та Уфи 6—13 жовтня 1963 р. А. Д. Коваленко взяв участь у роботі наради у ВІАМ та безпосередньо в керівника підприємства п/с 296⁵⁶². У 1964 р. був учасником загальних зборів Відділення механіки і процесів управління АН СРСР⁵⁶³.

А. Д. Коваленко у звітах про роботу та автобіографічному записнику подав інформацію про відрядження до Ленінграда. Так, у 1958 р. він виступив на галузевій нараді з енергомашинобудування, організованій Держпланом СРСР із доповіддю «Об участии институтов АН УССР в научных исследованиях, связанных с прочностью турбомашин»⁵⁶⁴, у 1959 р. — на нарадах, організованих Комісією з міцності газових турбін АН СРСР, із доповідями «Тепловые напряжения в круглых пластинах переменной толщины при пространственном температурном поле», «Исследование напряженного состояния закрытых рабочих колес центробежных нагнетателей»⁵⁶⁵ та «Результаты н. и. работ за 1959 г. и о планах н. и. работ на 1960»⁵⁶⁶. У звіті про роботу за 1960 р. А. Д. Коваленка йдеться про участь у роботі наукової наради з питань статичної міцності елементів турбомашин, скликаної Комісією з міцності газових турбін при Інституті механіки АН СРСР, та у координаційній нараді при Центральному котлотурбобудівному інституті, яку було проведено у Ленінграді⁵⁶⁷. Перебіг відрядження 16—21 травня 1960 р. викладено у робочому щоденнику вченого⁵⁶⁸.

Загалом у період 1958 р. — початку 1965 р. А. Д. Коваленко узяв участь у роботі близько 70 вітчизняних наукових форумів різного рівня, серед яких 1-й та 2-й Всесоюзні з'їзди з теоретичної і прикладної механіки, 4-й Всесоюзний математичний з'їзд, конференції з теорії пластин і оболонок у Казані, Львові, Єревані, Загальні збори АН УРСР, Відділень технічних наук та математики, механіки і кібернетики АН УРСР, п'ять наукових нарад з теплових напруг та інші форуми Інституту механіки АН УРСР, три наукові сесії в КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Вчений здійснював регулярні наукові відрядження до Дніпропетровська, а також до Москви, Уфи та Ленінграда.

Вчений відвідав понад 40 форумів, де представив доповіді, які за характером можна умовно розподілити на чотири групи. До першої належать ті, які подають результати теоретичних розробок науковця, зокрема, у галузі теорії термопружності, згину та напруг пластин і оболонок, гіпергеометричних функцій другого роду. До другої — доповіді прикладного характеру, присвячені питанням міцності турбомашин. Третя група охоплювала обговорення планів та звітів науково-дослідних робіт. Четверта — це інформаційні повідомлення про наукові форуми (в організації та проведенні яких взяв участь А. Д. Коваленко) та їх огляди. Сюди ж можна віднести тексти вступного та заключного слова.

26 лютого 1965 р. А. Д. Коваленко залишив посаду директора Інституту механіки АН УРСР, однак продовжив в ньому керувати відділом технічної теорії пружності і пластичності. Звісно, що і в оновленому статусі вчений продовжив поїздки на головні наукові форуми, які проходили в СРСР. У робочому щоденнику А. Д. Коваленка представлено інформацію про Міжнародний конгрес математиків (м. Москва, 16—26 серпня 1966 р.). Скажімо, описана церемонія відкриття та закриття конгресу, зафіксований факт виступу вченого на секції «Прикладна математика і математична статистика» із доповіддю «Развитие теории гипергеометрических функций в связи с задачами об упругом равновесии пластин и оболочек», подані виписки з газети «Правда» про перебіг конгресу. У щоденнику, однак, відсутня інформація про будь-які контакти Анатолія Дмитровича з іноземними вченими⁵⁶⁹.

А. Д. Коваленко активно залучався до роботи всесоюзних конференцій з теорії пластин і оболонок. Він входив до оргкомітету 5-ї Всесоюзної конференції з теорії пластин і оболонок, яка відбулася у Москві у 1965 р.⁵⁷⁰ Згідно з робочим щоденником, й у наступному році вчений взяв участь у 6-й Всесоюзної конференції з теорії оболонок і пластин (м. Баку, 1966 р.)⁵⁷¹.

Організація та проведення 7-ї Всесоюзної конференції з теорії пластин і оболонок (м. Дніпропетровськ, 11—16 вересня 1969 р.) також не обійшлися без Анатолія Дмитровича. Згідно з його звітом про роботу за 1969 р., він був членом оргкомітету конференції⁵⁷². В автобіографічному записнику зазначено, що, вчений представив оглядову доповідь «Термоупругость пластин и оболочек». Окрім того, підготовлене А. Д. Коваленком повідомлення «Решение задач об осесимметричной деформации многослойных оболочек вращения с учетом поперечного сдвига» (співавтори — В. Г. Карнаухов, О. О. Кільчинський) увійшло до оглядової доповіді професора, завідувача кафедри будівельної механіки Новосибірського інституту інженерів залізничного транспорту А. Я. Александрова «Многослойные пластинки и оболочки», а повідомлення «Анализ напряженного состояния жестко защемленной пластины на основе решения пространственной теории упругости» (співавтори — В. Т. Грінченко та А. Ф. Улітко) — стало частиною доповіді професора, завідувача відділу теорії пружності і пластичності Інституту проблем механіки АН СРСР О. Л. Гольденвейзера «Некоторые вопросы общей линейной теории оболочек»⁵⁷³. У фонді А. Д. Коваленка відклалися три

варіанти тексту його оглядової доповіді⁵⁷⁴. Враження від відрядження до Дніпропетровська вчений виклав у робочому щоденнику⁵⁷⁵.

Доповідь «О нестационарных колебаниях вязко-упругих оболочек при механических и тепловых воздействиях», підготовлену спільно з В. Г. Карнауховим, А. Д. Коваленко представив на засіданні 2-ї підсекції секції «Динаміка оболонок і пластин» 8-ї Всесоюзної конференції з теорії оболонок і пластин (м. Ростов-на-Дону, 16—21 вересня 1971 р.)⁵⁷⁶. Водночас, у робочому щоденнику вчений описує церемонію відкриття конференції в Ростовському інженерно-будівельному інституті, свою присутність на пленарному засіданні, керування роботою засідання секції «Методи розрахунку оболонок і пластин»⁵⁷⁷.

А. Д. Коваленко долучився до організації та проведення 4-ї Всесоюзної конференції з міцності і пластичності (м. Москва, 1—4 лютого 1967 р.), був головою секції термопружності, на засіданні якої виступив з доповіддю «Методы и задачи термоупругости»⁵⁷⁸. Три варіанти тексту доповіді відклалися у фонді вченого⁵⁷⁹. Інформація про перебіг подій на конференції міститься у робочому щоденнику вченого⁵⁸⁰.

Анатолій Дмитрович став учасником 3-го Всесоюзного з'їзду з теоретичної і прикладної механіки (м. Москва, 25 січня — 1 лютого 1968 р.). У робочому щоденнику вченого зафіксовано факт відрядження вченого до Москви. У межах секції «Механіка твердого тіла» на засіданні підсекції «Некласичні моделі механіки твердого тіла» В. Г. Карнаухов представив доповідь, підготовлену спільно з А. Д. Коваленком та В. І. Тюптею, на тему «О распространении волн в вязко-упругой среде с учетом термомеханического сопряжения», а на засіданні підсекції «Теорія пружності» В. Т. Грінченко виголосив спільну з А. Д. Коваленком та А. Ф. Улітком доповідь «Осесимметричные краевые задачи теории упругости для тел конечных размеров»⁵⁸¹ (їх анотації збережені в особовому фонді Анатолія Дмитровича)⁵⁸².

У звіті про роботу А. Д. Коваленка за 1967 р. та його автобіографічному записнику міститься інформація про представлення доповіді «Колебания круглой пластины, обусловленные тепловым ударом» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов) на Всесоюзному симпозіумі з перехідних процесів деформації оболонок і пластин (м. Тарту, 28 червня — 3 липня 1967 р.)⁵⁸³. Однак з невідомих нам причин у робочому щоденнику А. Д. Коваленка відсутні відомості про відрядження до Естонії.

В автобіографічному записнику А. Д. Коваленко вказав факт участі у 5-му Всесоюзному симпозіумі із розповсюдження пружних і пружно-пластичних хвиль (м. Алма-Ата, 1—9 жовтня 1971 р.), де на секції «Непружні хвилі» прозвучала його доповідь «О распространении поверхностных волн в неоднородном вязко-упругом полупространстве», підготовлену спільно з В. Г. Карнауховим⁵⁸⁴. Однак у робочому щоденнику вчений уточнив, що доповідь представив В. Г. Карнаухов⁵⁸⁵.

У щоденнику А. Д. Коваленка міститься коротка інформація про його участь у роботі 5-ї Міжнародної конференції з нелінійної механіки, яка проходила у 1969 р. у Києві. Вчений на цій конференції з доповіддю не виступав

та з іноземними вченими не контактував⁵⁸⁶. Серед документів фонду є програма 1-ї Республіканської конференції молодих вчених з механіки твердо-го деформівного тіла, яка також проходила у 1969 р., де зазначено, що Анатолій Дмитрович входив до складу її оргкомітету⁵⁸⁷.

У 1973 р. в Інституті математики АН УРСР проходила Республіканська конференція «Роль математики в науково-технічному прогресі», на якій, згідно з робочим щоденником А. Д. Коваленка, він представив доповідь «Применение гипергеометрических функций в теории пластин и оболочек»⁵⁸⁸. Текст доповіді відклався в особовому фонді науковця⁵⁸⁹. Вчений був запрошений на 24-й Міжнародний астронавтичний конгрес (м. Баку, 7—13 жовтня 1973 р.)⁵⁹⁰, однак взяти у ньому участь Анатолію Дмитровичу не судилося.

У період з 26 лютого 1965 р. до 1973 р. А. Д. Коваленко жодного разу не виступав з доповіддю на наукових зібраннях АН УРСР, хоча у робочому щоденнику вчений пише про регулярну участь у них. У 1965 р. А. Д. Коваленко був присутній на Загальних зборах АН УРСР до 200-річчя від дня смерті М. В. Ломоносова та Загальних зборах АН УРСР з виборів до складу академіків та членів-кореспондентів по Донецькому науковому центру⁵⁹¹; у 1966 р. — на Загальних зборах АН УРСР⁵⁹²; у 1967 р. — на поточних та ювілейних Загальних зборах АН УРСР⁵⁹³, урочистих зборах академіків, членів-кореспондентів та представників наукових установ АН УРСР⁵⁹⁴; у 1968 р. — на нарадах у Президії АН УРСР⁵⁹⁵ та Загальних зборах АН УРСР⁵⁹⁶; у 1969 р. — на Загальних зборах АН УРСР та урочистих заходах з нагоди 50-річчя АН УРСР⁵⁹⁷; у 1970 р. — на Загальних зборах АН УРСР⁵⁹⁸; у 1971 р. — на Загальних зборах АН УРСР⁵⁹⁹, нараді у Президії АН УРСР з перспектив дослідження міцності та надійності машинобудівних конструкцій у 1971—1975 рр.⁶⁰⁰; у 1972 р. — на Загальних зборах АН УРСР⁶⁰¹ та нараді під головуванням Президента АН УРСР Б. Є. Патона, присвяченій обговоренню повідомлення С. В. Серенсена про організацію робіт з нормування міцності спеціального енергетичного устаткування⁶⁰².

Більш плідною щодо виступів була участь А. Д. Коваленка у наукових форумах, організованих Відділеннями АН УРСР. Під час проведення під егідою Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР, Харківської філії Інституту механіки АН УРСР, Харківського політехнічного інституту та Харківського турбінного заводу науково-технічної наради «Сучасні методи розрахунків у машинобудуванні із застосуванням електронних математичних машин» (м. Харків, 23—29 січня 1966 р.) вчений керував секцією «Статика конструктивних елементів машин», зачитав доповідь «Исследование напряженного состояния элементов машин в Институте механики АН УССР»⁶⁰³, текст якої зберігається в його особовому фонді⁶⁰⁴. У програмі засідання науково-методичної наради з координації науково-дослідних робіт у галузі міцності, організованої Науковою радою з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності» Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР у 1969 р., значиться доповідь А. Д. Коваленка «Термоупругость и термопластичность»⁶⁰⁵. Робочий щоденник Анатолія Дмитровича

містить записи про відрядження 14—19 листопада 1971 р. до Харкова, де він взяв участь у роботі спільної виїзної сесії Відділень АН УРСР, представивши доповідь «Современная теория и методы термоупругости»⁶⁰⁶. Два варіанти тексту під згаданою назвою представлено в особовому фонді вченого⁶⁰⁷.

Згідно з робочим щоденником, у 1967—1972 рр. А. Д. Коваленко взяв участь у спільній сесії Відділення математики АН СРСР та Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР, присвяченій стану та основним напрямкам розвитку досліджень щодо звичайних диференціальних рівнянь, форумах Відділень АН УРСР з нагоди 60-річчя з дня народження О. К. Антонова, 250-річчя з дня смерті Г. Лейбніца, а також поточних та ювілейних сесіях, Загальних зборах Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР⁶⁰⁸.

У період 1965—1972 рр. було проведено 6-у—12-у наукові наради з теплових напруг в елементах конструкцій (загалом сім), головою оргкомітету з підготовки та проведення яких був А. Д. Коваленко. Відповідно, у програмі 6-ї наради (1965) значиться вступне слово вченого⁶⁰⁹. У робочому щоденнику науковець подав інформацію про перебіг та результати наради⁶¹⁰.

На 7-й нараді (1966), відповідно до програми, А. Д. Коваленко виступив зі вступним словом та доповіддю «Уравнения и решения простейших задач для тел из вязкоупругого материала» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов)⁶¹¹. У робочому щоденнику вченого наведені підготовчі матеріали та робоча програма наради, тексти вступного і заключного слова⁶¹². Анотація доповіді зберігається в особовому фонді вченого⁶¹³.

Під час роботи 8-ї наради (1967) А. Д. Коваленко представив зведену доповідь «Общие вопросы термоупругости» з використанням доповіді «Термодинамические основы термоупругости»⁶¹⁴. Цей узагальнений текст відклався у фонді вченого⁶¹⁵. У його робочому щоденнику є проекти вступного та заключного слова⁶¹⁶.

В автобіографічному записнику Анатолій Дмитрович зазначив, що на 9-й Науковій нараді з теплових напруг в елементах конструкцій (1968) він представив загалу зведену доповідь «Некоторые задачи термовязкоупругости», в якій розкрив теми «О теплообразовании в вязкоупругих телах при периодических воздействиях» (у співавторстві — з В. Г. Карнауховим) та «Распространение волн Релея в вязкоупругом полупространстве с учетом термомеханического сопряжения» (співавтори — В. Г. Карнаухов та В. І. Тюття)⁶¹⁷. У робочому щоденнику А. Д. Коваленко подав текст вступного слова та витяг із заключного слова⁶¹⁸, а в особовому фонді зберігається текст його зведеної доповіді⁶¹⁹.

Спираючись на автобіографічний записник, робочий щоденник Анатолія Дмитровича та програму 10-ї Наукової наради з теплових напруг в елементах конструкцій (1969), зазначимо, що вчений виступив на цій нараді зі вступним словом «Работа научных совещаний по тепловым напряжениям в элементах конструкций за 10 лет», зведеною доповіддю «Некоторые задачи термовязкоупругости», в якій проаналізував свої доповіді «О колебаниях вязкоупругих стеклопластиковых оболочек с учетом термомеханического

сопряжения» (співавтори — В. Г. Карнаухов, О. О. Кільчинський), «Решение задач о термонапряженности многослойных оболочек вращения с учетом поперечных сдвигов» (співавтори — О. О. Кільчинський, В. Г. Карнаухов) та «Распространение продольных волн в вязкоупругом цилиндре с учетом термомеханического сопряжения» (співавтор — В. І. Тюптя), та заключним словом⁶²⁰. Тези цієї зведеної доповіді представлені у фонді вченого⁶²¹. У робочому щоденнику А. Д. Коваленка вміщено текст вступного слова та матеріали до нього, витяги із заключного слова, а також відомості про відрядження до Канева⁶²².

У програмі 11-ї наради (1970) значиться вступне слово та повідомлення А. Д. Коваленка «О теплообразовании в ортотропных вязкоупругих оболочках вращения при периодических воздействиях» (співавтор — В. Г. Карнаухов)⁶²³. Текст повідомлення відклався в особовому фонді вченого⁶²⁴, а в робочому щоденнику Анатолія Дмитровича подані тексти вступного та заключного слова на нараді⁶²⁵.

У списку доповідей А. Д. Коваленка є його вступне слово та доповідь «Методы решения динамических задач термоупругости и термовязкоупругости» (співавтори — В. Г. Карнаухов та В. І. Козлов), представлені на 12-й нараді⁶²⁶. Текст вступного слова, тези до заключного слова та інші записи вченого стосовно наради вміщені у його робочому щоденнику⁶²⁷, а в особовому фонді є збірник анотацій доповідей, представлених на нараді. Серед інших у ньому містяться анотації ще двох доповідей, підготовлених за участю вченого — «О теплообразовании в вязкоупругих стержнях из разных материалов при вынужденных поперечных колебаниях» та «Термонапряженность длинного цилиндра с эксцентрическим отверстием»⁶²⁸.

За вказаний період у джерелах зафіксовано десять виступів А. Д. Коваленка на різноманітних наукових форумах, організованих Інститутом механіки АН УРСР. У 1966 р. вчений представив доповіді «Влияние циклического нагружения на температуру тел из вязкоупругого материала» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов) на науково-технічному семінарі з теорії пружності і пластичності⁶²⁹ та «Применение специальных функций в теории упругости» на конференції з механіки, присвяченій 90-річчю з дня народження академіка О. М. Динника⁶³⁰. У 1967 р. — «Второй закон термодинамики в механике сплошных сред»⁶³¹ (тези виступу зберігаються в особовому фонді вченого⁶³²) на філософському семінарі та «Развитие исследований в области термоупругости и термопластичности» на ювілейному засіданні вченої ради інституту⁶³³. У 1968 р. — «О 12 Международном конгрессе по прикладной механике (Стенфорд, Калифорния)» на засіданні розширеної вченої ради інституту⁶³⁴.

У 1969 р. відбулась ювілейна сесія з нагоди 50-річчя Інституту механіки АН УРСР, на якій А. Д. Коваленко презентував доповідь «Развитие исследований в области термоупругости, термопластичности и термовязкоупругости»⁶³⁵. В особовому фонді вченого є два варіанти тексту цієї доповіді⁶³⁶, а інформація про сесію міститься у його робочому щоденнику⁶³⁷. У цьому ж році вчений виступив з інформаційним повідомленням «Научно-техническое совещание по проблемам прочности двигателей (14—17 апреля 1969 г.,

Ленинград)» на семінарі з механіки твердого деформівного тіла⁶³⁸. Програма семінару також відображена у його робочому щоденнику⁶³⁹.

Під час відрядження до Дніпропетровська у 1971 р. А. Д. Коваленко виступив на технічній нараді представників КБ «Південне» та Інституту механіки АН УРСР із доповіддю «Обсуждение результатов н. и. работ по созданию метода термпрочностного расчета деталей вкладышей узлов истечения и уточнение задач исследований на 1971—72 гг.»⁶⁴⁰. У робочому щоденнику вченого подані матеріали до вступного слова на відкритті наради, а також його враження від перебігу відрядження⁶⁴¹.

На загальноінститутському семінарі 20 вересня 1972 р., як вже зазначалося, вчений виступив з повідомленням про роботу 13-го Міжнародного конгресу з теоретичної і прикладної механіки, текст та матеріали до якого вміщено у його робочому щоденнику⁶⁴². У щоденнику також йдеться про виступ А. Д. Коваленка на Ювілейному засіданні вченої ради Інституту механіки АН УРСР до 50-річчя створення СРСР з доповіддю «Развитие в Академии наук УССР исследований по термомеханике твердого деформируемого тела»⁶⁴³.

Також у робочих щоденниках Анатолій Дмитрович пише про свою участь у 1965 р. в семінарах відділу, зокрема, присвяченому задачам НДІграфіт⁶⁴⁴, та іншим питанням⁶⁴⁵, у розширеному засіданні вченої ради інституту з нагоди 60-річного ювілею О. І. Стрельбицької⁶⁴⁶, у науково-технічних семінарах «Теорія пружності і пластичності» та деяких інших⁶⁴⁷.

У 1966 р. А. Д. Коваленко взяв участь у семінарах відділу⁶⁴⁸, 2-й конференції молодих дослідників Інституту механіки АН УРСР⁶⁴⁹, науково-технічних семінарах з теорії пружності і пластичності⁶⁵⁰. В 1967 р. — у загальних зборах інституту⁶⁵¹, загальноінститутських семінарах⁶⁵², семінарах відділу⁶⁵³, науково-технічних семінарах з теорії пружності і пластичності⁶⁵⁴, методологічному семінарі з філософських питань механіки суцільного середовища⁶⁵⁵. У 1968 р. — у семінарах відділу⁶⁵⁶, науково-технічних семінарах з теорії пружності і пластичності⁶⁵⁷, загальноінститутських семінарах⁶⁵⁸, методологічному семінарі з філософських питань природознавства⁶⁵⁹, об'єднаному засіданні вченої ради інституту та Бюро Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР⁶⁶⁰, 4-й конференції молодих дослідників Інституту механіки АН УРСР⁶⁶¹, розширеному засіданні вченої ради інституту⁶⁶². У 1969 р. вчений керував семінаром інституту⁶⁶³, спільно з Г. М. Савіним керував та був присутнім як слухач на семінарах «Механіка деформівного твердого тіла»⁶⁶⁴, брав участь у семінарах відділу⁶⁶⁵, розширеному семінарі із застосування полімерів у машинобудуванні⁶⁶⁶, авторському семінарі Г. М. Савіна⁶⁶⁷, семінарі відділу реології⁶⁶⁸, урочистих зборах з нагоди вручення Інституту механіки АН УРСР Почесної грамоти Президії Верховної Ради УРСР⁶⁶⁹, загальних зборах колективу інституту⁶⁷⁰, загальноінститутському семінарі⁶⁷¹.

У 1970 р. А. Д. Коваленко головував та був учасником семінарів «Механіка деформівного твердого тіла»⁶⁷², об'єднаного засідання вчених рад Інституту механіки АН УРСР та Інституту проблем міцності АН УРСР⁶⁷³, розширеного засідання вченої ради Інституту механіки АН УРСР⁶⁷⁴, семінарів

відділу⁶⁷⁵, методологічного семінару з філософських питань природознавства⁶⁷⁶, загальних зборів Інституту механіки АН УРСР⁶⁷⁷, загальноінститутських семінарів⁶⁷⁸, наради з представниками підприємств⁶⁷⁹. У 1971 р. науковець керував роботою та брав участь у семінарах «Механіка деформівного твердого тіла»⁶⁸⁰, у семінарах відділу⁶⁸¹, нараді при відділі⁶⁸², 5-й конференції молодих дослідників (організував церемонію закриття конференції)⁶⁸³, загальноінститутському семінарі⁶⁸⁴, нараді співробітників відділу та кафедри теорії пружності КДУ ім. Т. Г. Шевченка⁶⁸⁵, розширеному засіданні вченої ради інституту⁶⁸⁶. У 1972 р. — керував роботою та брав участь у семінарах «Механіка деформівного твердого тіла»⁶⁸⁷, брав участь у семінарах відділу⁶⁸⁸, загальноінститутських семінарах⁶⁸⁹, методологічному семінарі з філософських питань природознавства⁶⁹⁰. У 1973 р. — керував роботою наради про спільні роботи Інституту механіки АН УРСР та Інституту проблем машинобудування АН УРСР⁶⁹¹, керував роботою та брав участь у семінарах відділу⁶⁹², семінарах «Механіка деформівного твердого тіла»⁶⁹³, брав участь у семінарі щодо спільних робіт з ЦКБЕМ⁶⁹⁴.

У записах робочого щоденника Анатолія Дмитровича за 1968—1969 рр. йдеться про його участь у форумах, організованих іншими інститутами АН УРСР. У 1968 р. вчений був присутній на засіданні науково-технічної наради з міцності елементів двигунів в Інституті проблем міцності АН УРСР⁶⁹⁵, у 1969 р. — на урочистих зборах з нагоди вручення Інституту кібернетики АН УРСР ордену Леніна⁶⁹⁶ та вручення Інституту математики АН УРСР ордену Трудового Червоного Прапора⁶⁹⁷, на науковій сесії Інституту технічної теплофізики АН УРСР з нагоди 30-річчя його заснування⁶⁹⁸.

У звітах про роботу А. Д. Коваленка міститься інформація про два його виступи з доповідями в КДУ ім. Т. Г. Шевченка. На урочистому засіданні кафедри теорії пружності механіко-математичного факультету, яке відбулося в 1970 р., вчений представив доповідь «Особенности современной теории термоупругости»⁶⁹⁹, а на «Дні науки» під час 28-ї студентської конференції у 1971 р. — «Исследования по термомеханике твердого деформируемого тела»⁷⁰⁰. Матеріали про «День науки» містяться у робочому щоденнику Анатолія Дмитровича⁷⁰¹. З цього ж джерела довідуємося, що у 1968 р. А. Д. Коваленко виступив з двома лекціями на тему «Основы термоупругости» на курсах з підвищення кваліфікації викладачів при КДУ ім. Т. Г. Шевченка⁷⁰², взяв участь у розширеному засіданні вченої ради механіко-математичного факультету⁷⁰³, у 1969, 1971 та 1972 рр. — у Днях механіко-математичного факультету⁷⁰⁴.

Під час наукового відрядження 19—21 жовтня 1965 р. до Дніпропетровська А. Д. Коваленко виступив на підприємстві п/с 203 та на зборах професорсько-викладацького складу фахових вузів Дніпропетровська з доповіддю «Задачи термоупругости и методы их решения»⁷⁰⁵. У робочому щоденнику вченого є відомості про його участь у роботі 2-ї Міжвузівської науково-технічної конференції, яка проходила у Харківському авіаційному інституті в 1972 р.⁷⁰⁶

У 1970 р. А. Д. Коваленко був серед запрошених на двох науково-просвітницьких зібраннях. На «Днях науки», які проходили на заводі «Більшовик» за сприяння Президії АН УРСР і Київської міської та обласної

організації товариства «Знання», вчений виголосив доповідь «Термопрочность и термопластичность в машиностроении»⁷⁰⁷. Анатолій Дмитрович здійснював наукове керівництво роботою семінару «Теплові напруги в елементах конструкції» при Київському будинку науково-технічної пропаганди, на засіданні якого мав виступ на тему «Термоупругие напряжения в элементах конструкций»⁷⁰⁸. А. Д. Коваленко прокоментував перебіг семінару у своєму робочому щоденнику⁷⁰⁹, а також зробив короткі записи про проведення під його керівництвом у 1970 р. семінару з міцності конструкцій на підприємстві, де працював його учень О. О. Журавель⁷¹⁰, та про участь у нараді, організованій Держпланом УРСР, з прогнозу розвитку народного господарства на 1976—1990 рр.⁷¹¹

Під час відрядження до Москви в 1969 р., згідно зі звітом А. Д. Коваленка, вчений став учасником науково-технічної конференції зі статичної міцності літальних апаратів у Центральному аерогідродинамічному інституті імені професора М. Є. Жуковського (ЦАГІ), на засіданні якої представив доповідь «Некоторые динамические и квазистатические задачи вязкоупругих оболочек» (співавтори — В. Г. Карнаухов та О. О. Кільчинський)⁷¹². Про це вчений зробив відповідні записи у своєму робочому щоденнику⁷¹³. У програмі ювілейної сесії Відділення механіки і процесів управління АН СРСР, присвяченої 50-річчю створення СРСР (1972), значиться доповідь А. Д. Коваленка «Развитие исследований по термомеханике твердого деформируемого тела в АН УССР»⁷¹⁴. В особовому фонді вченого зберігається декілька варіантів тексту цієї доповіді⁷¹⁵. Підтвердження факту виступу вченого знаходимо у робочому щоденнику А. Д. Коваленка⁷¹⁶. Також це джерело подає нам інформацію про участь вченого у науково-технічній конференції зі статичної міцності літальних апаратів під час наукового відрядження 25—29 травня 1965 р. до Москви та Уфи⁷¹⁷, у роботі семінару з механіки суцільних середовищ під головуванням члена-кореспондента АН СРСР Л. О. Галіна у 1969 р.⁷¹⁸, в науково-технічній конференції у Військово-повітряній інженерній академії імені М. Є. Жуковського в 1971 р.⁷¹⁹, у загальних зборах Національного комітету СРСР з теоретичної і прикладної механіки у 1972 р.⁷²⁰

У 1968—1969 рр. Анатолій Дмитрович взяв участь у роботі низки наукових нарад, які проходили у Ленінграді. У звіті про роботу за 1968 р. йдеться про виступ вченого на засіданні галузевої наради з проблеми трициноутворення паровпускних деталей і корпусів парових турбін, організованої ЦКТІ, з доповіддю «Научно-исследовательские работы Института механики АН УССР по пространственной термоупругости и термопластичности»⁷²¹. Перебіг наради викладено у робочому щоденнику вченого⁷²². У цьому ж звіті значиться доповідь «Вопросы термоупругости в проблемах прочности двигателей», виголошена на науково-технічній нараді, організованій Комісією з міцності двигунів АН СРСР⁷²³. Текст доповіді представлено у фонді А. Д. Коваленка⁷²⁴.

У наступному році на Науково-технічній нараді з проблем міцності двигунів вчений мав виступ на тему «Характер напряженного состояния вблизи граничных поверхностей в задачах пространственной термоупругости»

(співавтори — В. Т. Грінченко та А. Ф. Улітко)⁷²⁵. Анотацію доповіді представлено у фонді А. Д. Коваленка⁷²⁶. До свого робочого щоденника науковець заніс основний зміст доповідей, виголошених на нараді⁷²⁷, а також коротку інформацію про свою участь у роботі конференції з механіки полімерів у Ризі⁷²⁸.

Порівнянню з періодом перебування А. Д. Коваленка на посаді директора Інституту механіки АН УРСР, досліджувані 1965—1973 рр. відзначилися такою ж кількістю форумів, де були представлені доповіді вченого (40) та значним збільшенням їх загальної кількості — майже 255 (у попередній період — близько 70). Зокрема, у вказаний період за участю Анатолія Дмитровича відбулися Міжнародний конгрес математиків, чотири всесоюзні конференції з теорії пластин і оболонок, 4-та Всесоюзна конференція з міцності і пластичності, 3-й Всесоюзний з'їзд з теоретичної і прикладної механіки, Всесоюзний симпозіум з перехідних процесів деформації оболонок і пластин, 5-й Всесоюзний симпозіум із розповсюдження пружних і пружно-пластичних хвиль, 5-та Міжнародна конференція з нелінійної механіки, 1-ша Республіканська конференція молодих вчених з механіки твердого деформівного тіла, Республіканська конференція «Роль математики в науково-технічному прогресі», сім наукових нарад з теплових напруг в елементах конструкцій, ювілейна сесія Відділення механіки і процесів управління АН СРСР тощо. Щодо тематичного спрямування доповідей А. Д. Коваленка 1965—1973 рр. варто відзначити, що до традиційних тем у галузі теорії термопружності, згину та напруг пластин і оболонок, гіпергеометричних функцій другого роду, які розглядались у доповідях попереднього періоду, додалися питання термов'язкопружності та термопластичності.

Підсумовуючи діяльність А. Д. Коваленка у контексті розгортання вітчизняного та міжнародного науково-інформаційного обміну впродовж тридцятирічного періоду 1942—1973 рр., можна стверджувати, що вона була достатньо продуктивною. Так, за нашими підрахунками, за цей час вчений був учасником понад 390 вітчизняних та міжнародних наукових форумів, а на більш ніж 140 з них були представлені його доповіді. У реконструйованому нами списку доповідей А. Д. Коваленка на наукових форумах налічується 159 позицій (Додаток 1). Географічні межі наукових контактів вченого поширювались на США, ПНР та провідні наукові центри у галузі механіки та промислові підприємства у Києві, Львові, Харкові, Донецьку, Луганську, Дніпропетровську, Одесі, Миколаєві, а також Москві, Ленінграді, Уфі, Казані, Ростові-на-Дону, Ризі, Тарту, Баку, Єревані, Алма-Аті. Завдяки зусиллям вченого було налагоджено обмін новітньою науковою інформацією між Інститутом механіки АН УРСР та КДУ ім. Т. Г. Шевченка з одного боку, та названими установами з другого боку, у галузі механічних напруг, згину та розтягу в дисках газових турбін, напруженості та жорсткості газотурбінних двигунів, теорії термопружності, згину та напруг пластин і оболонок, гіпергеометричних функцій другого роду, термов'язкопружності та термопластичності.

- 377 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 8зв.
- 378 Там само. Арк. 21зв.
- 379 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 24зв.
- 380 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 3—6зв.
- 381 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 24зв.
- 382 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 2. 3 арк.
- 383 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 24зв.
- 384 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1—2зв.
- 385 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 3. 3 арк.
- 386 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 6—6зв.
- 387 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 25.
- 388 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1—2зв.
- 389 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 2.
- 390 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 25.
- 391 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 35.
- 392 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 13—13зв.
- 393 *Коваленко А. Д.* Расчет дисков несимметричного профиля как вращающихся и неравномерно нагретых конических оболочек с линейным изменением толщины // Тезисы Совещания по теории упругости, строительной механике и теории пластичности 25—28 марта 1946 г. Москва, 1946. С. 19—20.
- 394 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 7.
- 395 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 25зв.
- 396 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 7. 22 арк.
- 397 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 1. Арк. 6зв.—9зв.
- 398 *Коваленко А. Д.* Нові розв'язки задачі про несиметричний згин круглих пластинок змінної жорсткості // Доповіді АН УРСР. 1952. № 3. С. 242—248.
- 399 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 8. 20 арк.
- 400 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 18. 15 арк.
- 401 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 41зв.
- 402 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 25зв.
- 403 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 15.
- 404 Там само. Арк. 2—3.
- 405 Там само. Арк. 20.
- 406 Підрахунки автора.
- 407 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 4.
- 408 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 10. 4 арк.; Спр. 15. 14 арк.
- 409 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 26зв.
- 410 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 27.
- 411 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 71зв.
- 412 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 19. 23 арк.
- 413 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 20. Арк. 1—24.
- 414 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 26.
- 415 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 62. Арк. 16зв.—17.
- 416 *Коваленко А. Д., Борисенко Д. М.* Згин круглих пластин змінної товщини // 12-та наукова сесія: секція математики: тези доповідей. Київ: Вид-во Київ. держ. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка, 1955. С. 6—7.
- 417 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 16. 7 арк.
- 418 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 26.
- 419 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 20. Арк. 25—38.

- 420 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 27.
- 421 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 21. 31 арк.
- 422 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 26зв.
- 423 *Коваленко А. Д.* Згин круглих пластин змінної товщини // Прикладна механіка. 1955. Т. 1, вип. 2. С. 154—176.
- 424 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 6. Арк. 9зв.—21.
- 425 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 15, 22, 23; 3, 26зв.—27.
- 426 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 27зв.
- 427 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 99. Арк. 268—285.
- 428 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 9. 6 арк.
- 429 *Булгаков Ю. В.* До історії українсько-польської наукової співпраці у галузі механіки: наукове відрядження академіка А. Д. Коваленка до ПНР (16 січня — 5 лютого 1958 р.) // Рукописна та книжкова спадщина України. Київ, 2017. Вип. 21. С. 492—505.
- 430 ІА НБУВ. Ф. 158. Оп. 3. Спр. 108. Арк. 11, 12.
- 431 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 113. Арк. 4.
- 432 Документы и материалы по истории советско-польских отношений. Т. 11: Январь 1956 г. — декабрь 1960 г. / подгот. Э. Басинский, В. Бальцерак, И. И. Костюшко [и др.]. Москва: Наука, 1963. С. 165—173.
- 433 ІА НБУВ. Ф. 125. Оп. 2. Спр. 54. Арк. 8.
- 434 ІА НБУВ. Ф. 158. Оп. 2. Спр. 98. Арк. 5—8.
- 435 Тут і далі правильно: «техніки».
- 436 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 113. Арк. 7.
- 437 ІА НБУВ. Ф. 158. Оп. 2. Спр. 98. Арк. 8—10.
- 438 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 113. Арк. 8.
- 439 ІА НБУВ. Ф. 158. Оп. 2. Спр. 98. Арк. 10—11.
- 440 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 113. Арк. 9.
- 441 ІА НБУВ. Ф. 158. Оп. 2. Спр. 98. Арк. 12—23.
- 442 ІА НБУВ. Ф. 125. Оп. 2. Спр. 54. Арк. 3—13.
- 443 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 28—28зв.
- 444 ІА НБУВ. Ф. 125. Оп. 2. Спр. 54. Арк. 13—24.
- 445 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 73. Арк. 1.
- 446 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 11. Арк. 13.
- 447 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 76. Арк. 1, 3.
- 448 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 137.
- 449 Там само. Арк. 139зв.
- 450 Там само. Арк. 141.
- 451 Там само. Арк. 142—142зв.
- 452 Там само. Арк. 143зв.
- 453 Там само. Арк. 148зв.
- 454 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 63. Арк. 61.
- 455 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 11. Арк. 5.
- 456 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 187.
- 457 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 35. 1 арк.
- 458 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 11. Арк. 7.
- 459 Там само. Арк. 4.
- 460 Там само. Арк. 3.
- 461 Там само. Арк. 8.
- 462 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 166зв.—167.
- 463 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 109. 1 арк.

- 464 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 167.
- 465 Там само. Арк. 167зв.
- 466 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 67. Арк. 1—22.
- 467 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 167зв.—168.
- 468 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 70. Арк. 1.
- 469 Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 175.
- 470 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 203зв.—204.
- 471 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 63. Арк. 31—31зв.
- 472 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 203—204зв.
- 473 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 3. Спр. 11. Арк. 2.
- 474 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 109. 12 арк.
- 475 Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 1: Документи і матеріали. Київ, 2016. С. 388.
- 476 Архів Президії НАН України. Особова справа академіка АН УРСР Коваленка Анатолія Дмитровича. Т. 2. Арк. 174.
- 477 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 81. Арк. 79—101.
- 478 Там само. Арк. 102—145.
- 479 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 103зв.—104зв., 107—109зв.
- 480 Там само. Арк. 124—125зв.
- 481 Там само. Арк. 125зв., 129зв.
- 482 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 102. 2 арк.; Спр. 110. 3 арк.
- 483 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 75. Арк. 31.
- 484 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 76. Арк. 28зв.
- 485 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 75. Арк. 135зв.; Спр. 76. Арк. 96.
- 486 *Коваленко А. Д.* Пологі оболонки обертання змінної товщини в просторовому температурному полі // Прикладна механіка. 1960. Т. VI, вип. 3. С. 241—250.
- 487 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 6. Арк. 31—35зв.
- 488 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 64зв.—77.
- 489 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 158.
- 490 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 36. Арк. 1—9, 10—11; Оп. 4. Спр. 64. Арк. 158—162.
- 491 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 124зв.
- 492 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 61зв.
- 493 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 27—28зв.
- 494 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 48; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 30.
- 495 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 78. Арк. 3зв.
- 496 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 163зв.—170.
- 497 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 78. Арк. 26зв.
- 498 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 65.
- 499 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 78. Арк. 65зв.
- 500 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 9.
- 501 Там само. Арк. 9зв., 158.
- 502 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 134.
- 503 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 168, 177, 223зв.; Спр. 66. Арк. 63зв., 84зв.—88, 170зв., 227зв.
- 504 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 28зв.
- 505 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 39—40.
- 506 Там само. Арк. 56.
- 507 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 51.

- 508 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 59—59зв.
- 509 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 28. Арк. 33—36; Оп. 4. Спр. 64. Арк. 95—99зв., 186зв.—194.
- 510 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 8—9.
- 511 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 83—84зв., 227.
- 512 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 32.
- 513 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 40. Арк. 1—29.
- 514 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 85.
- 515 Там само. Арк. 92зв.
- 516 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 66.
- 517 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 97зв.
- 518 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 160зв.
- 519 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 47, 55, 65—66.
- 520 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 18зв.—23зв.
- 521 Там само. Арк. 104—112.
- 522 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 248зв.—252зв.; Спр. 65. Арк. 2—8, 201—223.
- 523 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 155.
- 524 Там само. Арк. 161зв.—170.
- 525 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 29.
- 526 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 82зв.
- 527 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 28. Арк. 52—60зв.
- 528 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 47.
- 529 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 89.
- 530 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 33—38зв.
- 531 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 233—234; Спр. 66. Арк. 14, 22, 44—45.
- 532 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 89, 98, 147, 181зв., 182, 185, 190зв.
- 533 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 32.
- 534 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 200; Спр. 65. Арк. 114зв.; Спр. 66. Арк. 42зв.
- 535 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 124зв.
- 536 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 40; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 29зв.
- 537 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 32.
- 538 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 62. Арк. 39.
- 539 Там само. Арк. 50зв.—51.
- 540 Там само. Арк. 71зв.
- 541 Там само. Арк. 53—60.
- 542 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 7—7зв.
- 543 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 32.
- 544 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 34.
- 545 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 57.
- 546 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 31зв.
- 547 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 102—102зв.
- 548 Там само. Арк. 18—18зв.
- 549 Там само. Арк. 44зв.
- 550 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 65—66.
- 551 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 230—230зв.
- 552 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 238.
- 553 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 118зв.
- 554 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 56; Оп. 4. Спр. 64. Арк. 62зв.—63.

- 555 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 56—62зв.
556 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 40; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 29зв.
557 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 231.
558 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 234зв.
559 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 57; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 31.
560 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 65. Арк. 92.
561 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 31зв.; Спр. 65. Арк. 191—196зв.
562 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 2—3.
563 Там само. Арк. 148—151.
564 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 33; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 28зв.
565 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 39, 40; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 29, 29зв.
566 Там само.
567 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 47.
568 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 64. Арк. 10зв.—18.
569 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 208зв.—224.
570 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 78. Арк. 128.
571 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 229зв.—255.
572 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 100.
573 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 37зв.—38.
574 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 56. Арк. 2—96.
575 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 196—199зв.
576 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 78. Арк. 280зв.
577 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 131—134зв.
578 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 78. Арк. 179.
579 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 40. Арк. 30—53; Спр. 48. Арк. 1—7, 8—12.
580 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 26—28зв.
581 Там само. Арк. 119—119зв.
582 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 77. Арк. 54, 77зв.
583 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 87; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 36.
584 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 39зв.
585 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 147.
586 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 194—195.
587 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 97зв.
588 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 185—186.
589 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 74. Арк. 43—55зв., 80—95.
590 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 211—211зв.
591 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 238зв.; Спр. 67. Арк. 118.
592 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 152—154.
593 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 84, 104зв., 109.
594 Там само. Арк. 89зв.—90.
595 Там само. Арк. 113, 127зв.
596 Там само. Арк. 151—153.
597 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 71—76зв., 131зв.—137, 241зв., 242зв.—243.
598 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 24—26зв.
599 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 32—32зв., 34—36.
600 Там само. Арк. 37—45.
601 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 49зв.—50, 51, 52—53зв., 55, 167—169.
602 Там само. Арк. 61—61зв.

- 603 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 120—121.
- 604 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 28. Арк. 1—32зв.
- 605 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 250зв.—251.
- 606 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 183зв.—188зв.
- 607 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 69. Арк. 30—44, 45—72.
- 608 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 78, 117зв., 132, 146—151; Спр. 68. Арк. 9зв.—10, 39, 84зв., 105, 150—150зв.; Спр. 69. Арк. 69—70, 104—104зв., 241зв.—242; Спр. 70. Арк. 21зв.—23зв.; Спр. 71. Арк. 25—31зв., 144зв.—146; Спр. 72. Арк. 45зв.—46зв.
- 609 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 103, 108.
- 610 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 20—32зв.
- 611 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 127.
- 612 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 167зв.—182.
- 613 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 140зв.
- 614 Там само. Арк. 153, 162зв.
- 615 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 45. 28 арк.
- 616 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 45.
- 617 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 36зв.
- 618 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 180зв.—185.
- 619 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 51. 18 арк.
- 620 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 37—37зв.; Спр. 57. Арк. 203зв.; Спр. 69. Арк. 153.
- 621 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 55. Арк. 1—21.
- 622 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 139—153.
- 623 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 254, 254зв, 265зв.
- 624 Там само. Арк. 276зв.—277.
- 625 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 72—78.
- 626 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 39зв.—40.
- 627 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 82—86зв.
- 628 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 67. Арк. 86зв., 87.
- 629 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 132зв.
- 630 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 91.
- 631 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 45.
- 632 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 44. 11 арк.
- 633 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 82зв.
- 634 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 37; Спр. 69. Арк. 27.
- 635 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 90.
- 636 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 54. Арк. 1—64, 124—164.
- 637 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 101зв.—104.
- 638 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 37.
- 639 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 129.
- 640 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 113.
- 641 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 244—249.
- 642 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 118зв.—133зв.
- 643 Там само. Арк. 180зв.
- 644 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 66. Арк. 228.
- 645 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 5зв., 51зв., 83зв.
- 646 Там само. Арк. 107зв.
- 647 Там само. Арк. 84, 85зв., 103.

- 648 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 122, 125зв., 137зв.; Спр. 68. Арк. 23зв.
- 649 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 126—127.
- 650 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 137зв., 159зв., 260, 264зв.; Спр. 68. Арк. 4зв., 9зв.
- 651 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 87.
- 652 Там само. Арк. 30зв., 42зв.
- 653 Там само. Арк. 36зв., 48зв., 71зв., 72, 73, 73зв., 109зв.
- 654 Там само. Арк. 40, 43зв., 48, 82, 90зв.
- 655 Там само. Арк. 81зв.
- 656 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 112зв., 114, 115зв., 144зв., 199, 216зв.—217, 230; Спр. 69. Арк. 9—9зв., 18зв., 23зв.
- 657 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 147, 157зв., 159, 169зв.
- 658 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 178зв.; Спр. 69. Арк. 11.
- 659 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 179зв.
- 660 Там само. Арк. 198зв.
- 661 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 3зв.—9.
- 662 Там само. Арк. 33зв.—34.
- 663 Там само. Арк. 54.
- 664 Там само. Арк. 78—78зв., 79—80зв., 90зв.—92зв., 119, 219зв., 225, 229—229зв.
- 665 Там само. Арк. 86зв.—87зв., 106—106зв., 129зв., 137зв.—138, 204зв., 218, 221, 224—224зв.
- 666 Там само. Арк. 89зв.—90.
- 667 Там само. Арк. 118.
- 668 Там само. Арк. 126зв.
- 669 Там само. Арк. 130зв.—131.
- 670 Там само. Арк. 207зв.—208зв.
- 671 Там само. Арк. 225.
- 672 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 248зв.; Спр. 70. Арк. 5, 20—21, 42, 53, 168зв.—169, 176.
- 673 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 3зв.—5.
- 674 Там само. Арк. 190зв.—191.
- 675 Там само. Арк. 17, 41—41зв., 46зв.—47зв., 89, 96зв.—97, 173—173зв., 182.
- 676 Там само. Арк. 21—21зв.
- 677 Там само. Арк. 46, 53.
- 678 Там само. Арк. 46, 148зв.
- 679 Там само. Арк. 78—78зв.
- 680 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 207зв.—208зв., 212зв.—213, 241; Спр. 71. Арк. 2, 9зв., 70зв., 83зв.—84, 84зв.—85, 88—88зв., 144, 174зв., 181зв., 190.
- 681 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 196—196зв., 211, 239; Спр. 71. Арк. 5зв., 11зв.—12, 24зв., 189.
- 682 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 197—197зв.
- 683 Там само. Арк. 215зв.—216.
- 684 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 46зв.
- 685 Там само. Арк. 90—91.
- 686 Там само. Арк. 195зв.
- 687 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 20, 36, 41зв., 58зв.—59, 159зв.
- 688 Там само. Арк. 5, 8зв., 20зв., 56зв., 57зв.—58, 59—59зв., 68зв., 89—90, 98зв., 154зв., 157.
- 689 Там само. Арк. 56зв., 65, 159.

- 690 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 181.
- 691 Там само. Арк. 186—186зв.
- 692 Там само. Арк. 196, 200.
- 693 Там само. Арк. 185зв.—186, 195—195зв., 206.
- 694 Там само. Арк. 187зв.—188.
- 695 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 210—216зв.
- 696 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 126.
- 697 Там само. Арк. 127.
- 698 Там само. Арк. 128.
- 699 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 107.
- 700 Там само. Арк. 113.
- 701 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 14зв.—22зв.
- 702 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 169зв.—170, 175.
- 703 Там само. Арк. 180.
- 704 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 240; . Спр. 71. Арк. 193; Спр. 72. Арк. 176зв.
- 705 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 74; Оп. 4. Спр. 67. Арк. 84зв.—85.
- 706 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 75—79.
- 707 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 107; Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 38зв.
- 708 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 165, 165зв.
- 709 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 70. Арк. 37—37зв.
- 710 Там само. Арк. 42зв.
- 711 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 165зв.—166зв.
- 712 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 101.
- 713 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 233—237зв.
- 714 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 54. Арк. 103.
- 715 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 72. Арк. 1—68, 69—92, 93—131, 157—182, 183—215, 216—248.
- 716 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 169зв.
- 717 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 13зв.—16.
- 718 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 232.
- 719 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 71. Арк. 65зв.—70.
- 720 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 72. Арк. 117—117зв.
- 721 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 94.
- 722 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 68. Арк. 242зв.—256.
- 723 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 2. Спр. 38. Арк. 93.
- 724 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 50. 31 арк.
- 725 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 57. Арк. 78.
- 726 Там само. Арк. 194зв.—195.
- 727 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 69. Арк. 111—118.
- 728 ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 67. Арк. 86—102зв.

НАУКОВА ШКОЛА А. Д. КОВАЛЕНКА

4.1. Історія та особливості формування наукової школи А. Д. Коваленка

На думку учня А. Д. Коваленка — Ю. М. Шевченка, формування в Україні наукової школи з термомеханіки деформівного твердого тіла під його керівництвом розпочалося у 1960 р., оскільки з цього року в Києві, а потім у Каневі регулярно стали проводитися всесоюзні наукові наради з теплових напружень в елементах конструкцій. Вони мали велике значення для координації наукових досліджень в СРСР у галузі термопружності. За матеріалами нарад щорічно, починаючи з 1961 р., видавався тематичний збірник «Теплові напруги в елементах конструкцій» за редакцією А. Д. Коваленка. З 1974 р., вже після смерті вченого, він отримав статус республіканського міжвідомчого збірника. Ю. М. Шевченко відзначав вагомий вплив регулярного проведення нарад на розвиток цього напрямку механіки деформівного твердого тіла для вирішення питань технічного прогресу, а також на формування наукових шкіл з термомеханіки деформівного твердого тіла у Києві, Львові та Челябінську⁷²⁹.

Ю. М. Шевченко також навів дані щодо кількісного складу представників наукової школи А. Д. Коваленка. Так, вчений упродовж життя підготував 50 кандидатів і 7 докторів наук. Втім, численні випускники КДУ ім. Т. Г. Шевченка, кому пощастило слухати лекції і писати курсові та дипломні роботи під його керівництвом, успішно працювали в різних установах і організаціях України. Багато з них продовжили ідеї А. Д. Коваленка у галузі термомеханіки деформівного твердого тіла⁷³⁰.

Варто наголосити, що діяльність А. Д. Коваленка як рецензента дисертаційних досліджень та інших наукових праць своїх учнів і представників інших наукових шкіл у галузі термомеханіки деформівного твердого тіла сприяла поширенню наукових ідей вченого. Основним критерієм, за яким можна визначити представників наукової школи А. Д. Коваленка, є рівень співпраці між ними щодо підготовки наукових праць, а саме дипломних робіт і дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук. Вважаємо за доцільне розглянути в окремих параграфах даного дослідження наукові здобутки осіб, які підготували дипломні роботи, кандидатські та докторські дисертації під безпосереднім науковим керівництвом А. Д. Коваленка.

З огляду на сказане, часові межі початку формування наукової школи А. Д. Коваленка можна перенести принаймні на 13 років раніше, тобто до 1947 р., коли успішно відбувся захист першої дисертації, підготовленої під керівництвом А. Д. Коваленка. Верхня ж хронологічна межа функціонування наукової школи вченого сягає сьогодення, оскільки його ідеї і нині втілюються в діяльності його учнів. Разом з тим, на особливу увагу заслуговує доробок А. Д. Коваленка як наукового рецензента, що почав формуватися ще у 1944 р., та, певною мірою, вплинув на створення наукової школи вченого та діяльність науковців, які з нею співпрацювали.

В автобіографічному записнику Анатолія Дмитровича представлено власноручно складені ним списки робіт його учнів, а також рецензій на праці інших вчених. За нашими підрахунками, список дипломних робіт, підготовлених під науковим керівництвом А. Д. Коваленка, налічує 62 позиції⁷³¹, а дисертацій — 51 роботу⁷³². А ще вдалося віднайти і підтвердити факт наукового керівництва А. Д. Коваленком докторською дисертацією співробітника Невського турбінного заводу Г. А. Раєра⁷³³.

Загалом встановлено прізвища 94 науковців — учнів А. Д. Коваленка. Під керівництвом вченого було підготовлено: 62 дипломні роботи; 45 кандидатських дисертацій: 27 на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук та 18 — кандидата фізико-математичних наук; 7 докторських дисертацій: 5 на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук та 2 — доктора фізико-математичних наук.

Рецензій же на праці інших вчених в автобіографічному записнику А. Д. Коваленка налічується 49⁷³⁴. Водночас, в особовому архівному фонді вченого відклався масив текстів відгуків А. Д. Коваленка не лише на дисертаційні дослідження, а й на інші наукові праці — монографії, брошури, статті тощо.

Далі ми зосередимося на викладі основних біографічних відомостей про вчених — учнів А. Д. Коваленка та спробуємо на їх основі відтворити процес формування наукової школи А. Д. Коваленка та показати її місце у науковому просторі сучасної України.

4.2. Учні А. Д. Коваленка — автори дипломних робіт та кандидатських дисертацій

Як було зазначено, під науковим керівництвом А. Д. Коваленка підготовлено 62 дипломні роботи випускниками механіко-математичного факультету КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Згодом 15 з них продовжили співпрацю з Анатолієм Дмитровичем при підготовці кандидатських дисертацій. Серед них:

1. Олександр Іванович Борисюк
2. Віктор Тимофійович Грінченко
3. Василь Гаврилович Карнаухов
4. Іван Федорович Киричок

5. Олександр Олександрович Кільчинський
6. Геннадій Миколайович Комаров
7. Валентина Тимофіївна Корнієнко
8. Нонна Олександрівна Лобкова
9. Іван Опанасович Мотовиловець
10. Валентин Васильович Піскун
11. Іван Власович Прохоренко
12. Віталій Іванович Савченко
13. Володимир Іванович Тюптя
14. Олександр Дмитрович Шарапов
15. Юрій Миколайович Шевченко.

Здійснений пошук показав майже повну відсутність у джерелах з відкритим доступом біографічної інформації про осіб, які підготували під керівництвом А. Д. Коваленка лише дипломні роботи. Винятком стали три його дипломники — у майбутньому академік НАН України, віце-президент НАН України Валерій Михайлович Геєць, професор Анатолій Тихонович Василенко та доктор технічних наук Микола Кирилович Кучер.

В. М. Геєць здобув вищу освіту на механіко-математичному факультеті КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1968 р.⁷³⁵ У списку дипломних робіт, підготовлених під науковим керівництвом А. Д. Коваленка, вказано, що В. М. Геєць у 1968 р. успішно захистив дипломну роботу на тему «Тепловой удар на поверхности оболочки»⁷³⁶.

Після закінчення університету В. М. Геєця було направлено до Інституту економіки АН УРСР. У 1997 р. за ініціативою Кабінету Міністрів України вчений організував Інститут економічного прогнозування НАН України, який у 2005 р. перейменовано на ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Упродовж 1998—2009 рр. науковець обіймав посаду академіка-секретаря Відділення економіки НАН України, а в подальшому — віце-президента НАН України. В. М. Геєць — автор понад 500 наукових праць, серед яких 40 індивідуальних та колективних монографій. Вчений створив власну потужну наукову школу у складі 21 доктора і 22 кандидатів економічних наук. Він був удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки⁷³⁷.

А. Т. Василенко (1941—2003) підготував під науковим керівництвом А. Д. Коваленка у 1963 р. дипломну роботу на тему «Построение разрешающих уравнений для антисимметрично нагруженной оболочки вращения»⁷³⁸. Згідно з біографічною довідкою, підготовленою Я. М. Григоренком, після закінчення КДУ ім. Т. Г. Шевченка він працював в Інституті механіки НАН України: у 1981—1996 рр. — завідувачем лабораторії анізотропних оболонок конструцій, з 1996 р. — головним науковим співробітником. За сумісництвом у 1990—1995 рр. був професором кафедри механіки суцільних середовищ Київського університету імені Тараса Шевченка. Вчений отримав важливі результати з фундаментальної та прикладної механіки шаруватих анізотропних оболонок у класичній, уточненій та просторовій постановках; розв'язки контактних задач теорії анізотропних оболонок; успішно

проводив дослідження параметричних коливань оболонкових систем. У 1979 р. став доктором фізико-математичних наук, а у 1991 р. — професором. Лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1986) та премії імені О. М. Динника НАН України (1996)⁷³⁹.

М. К. Кучер підготував дипломну роботу на тему «Некоторые динамические несвязанные задачи вязкоупругости» у 1972 р.⁷⁴⁰ Від 1975 р. учений працює в Інституті проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України, з 2002 р. — провідним науковим співробітником. Досліджує деформування та міцність композицій матеріалів при дії статичних і циклічних навантажень. У 1977 р. став кандидатом фізико-математичних наук, у 1999 р. — доктором технічних наук⁷⁴¹.

Троє учнів А. Д. Коваленка — В. Т. Грінченко, О. І. Мотовиловець та Ю. М. Шевченко — продовжили співпрацю зі своїм вчителем та підготували під його керівництвом кандидатські та докторські дисертації, тому їх біографії розглянемо у наступному параграфі. Тут же ми зупинимось на долі тих вчених, яким пощастило мати науковим керівником Анатолія Дмитровича при підготовці кандидатських дисертацій.

Так, про **О. І. Борисюка** відомо те, що він успішно захистив під керівництвом А. Д. Коваленка у 1962 р. дипломну роботу на тему «Тепловые напряжения в конической оболочке при несимметричном ее нагреве» та у 1968 р. дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук⁷⁴². В особовому фонді А. Д. Коваленка зберігається його відгук на дисертацію О. І. Борисюка «Упруго-пластическое напряженное состояние оболочек вращения при осесимметричном неравномерном нагреве», у якому вказано, що на момент захисту він працював на посаді старшого інженера відділу термопружності та термопластичності Інституту механіки АН УРСР⁷⁴³.

В. Г. Карнаухов підготував у 1960 р. під керівництвом Анатолія Дмитровича дипломну роботу на тему «Пологая коническая оболочка постоянной толщины в объемном температурном поле», у 1964 р. — дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Колебания и устойчивость конических оболочек»⁷⁴⁴. Відгук А. Д. Коваленка на дисертацію В. Г. Карнаухова також відклався в його особовому фонді⁷⁴⁵.

В. Г. Карнаухов народився у 1937 р. Після закінчення КДУ ім. Т. Г. Шевченка працює в Інституті механіки НАН України: з 1981 р. — завідувач лабораторії термов'язкопружності, з 1988 р. — завідувач відділу термопружності. У 1981 р. він став доктором фізико-математичних наук, у 1983 р. — професором. В. Г. Карнаухов розробив термодинамічні основи термомеханіки в'язкопружних матеріалів з урахуванням взаємодії механічних, теплових і електромагнітних полів; побудував моделі термоелектромеханіки непружних матеріалів при моногармонічному деформуванні; розвинув моделі термоелектромеханіки тонкостінних елементів; розробив критерії та чисельно-аналітичні методи дослідження теплового руйнування полімерних елементів конструкцій з пасивних (без п'єзо ефекту) і п'єзоактивних матеріалів; дослідив вплив спряженості полів на термоелектромеханічну поведінку непружних елементів, на теплове руйнування полімерних тіл і на ефективність

активно-пасивного демпфування вимушених резонансних коливань пластин та оболонки. У 1990 р. вченого було удостоєно Державної премії України в галузі науки і техніки⁷⁴⁶.

І. Ф. Киричок народився у 1937 р. Закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1964 р. Ще під час навчання в 1963 р. розпочав трудову діяльність у відділі термопружності Інституту механіки НАН України, з 1992 р. — провідний науковий співробітник. У цьому ж році здобув науковий ступінь доктора фізико-математичних наук, а в наступному був удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки. Наукові дослідження вченого присвячені питанням теорії та методам розв'язання задач термов'язкопружності й електротермов'язкопружності тонкостінних елементів з урахуванням взаємодії механічних, теплових та електричних полів, залежностей властивостей матеріалу від температури, фазових переходів, фізичних і геометричних нелінійностей при циклічному навантаженні⁷⁴⁷.

Під науковим керівництвом А. Д. Коваленка І. Ф. Киричок успішно підготував та захистив дипломну роботу на тему «Расчет напряженного состояния элементов котла» у 1964 р. та дисертацію на тему «Динамика тонких упругих оболочек и пластинок с начальными деформациями» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук у 1972 р.⁷⁴⁸ Відгук на дисертацію представлено в особовому фонді А. Д. Коваленка⁷⁴⁹.

Нам вдалося віднайти лише фрагментарні відомості про **О. О. Кільчинського**. Так, вчений підготував під керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Построение в специальных функциях задачи о несимметрично деформированной конической оболочке» у 1962 р. та дисертацію на тему «Исследование напряженного и деформированного состояния стеклопластиковых оболочек с учетом реономных свойств связующего» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук у 1969 р.⁷⁵⁰, відгук на яку представлено в особовому фонді вченого⁷⁵¹. О. О. Кільчинський працював доцентом кафедри «Вища математика» Державного економіко-технологічного університету транспорту (м. Київ)⁷⁵², у Військовому інституті телекомунікацій та інформатизації⁷⁵³.

Г. М. Комаров (1936—2009) успішно захистив підготовлені під керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Экспериментальное исследование теплового напряженного состояния диска при двумерном температурном поле» у 1959 р. та дисертацію на тему «Теплопроводность и термонапряженность многослойных систем» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук у 1969 р.⁷⁵⁴ В архівному фонді А. Д. Коваленка відклався його відгук на цю дисертацію⁷⁵⁵. По закінченні КДУ ім. Т. Г. Шевченка Г. М. Комаров працював у університеті до 1969 р., коли перейшов до Київського торгово-економічного інституту. З 1997 р. — професор кафедри вищої та прикладної математики Київського державного торговельно-економічного університету, якому у 2000 р. надано статус національного. У 1996 р. вчений став доктором фізико-математичних наук, у 1997 р. — професором. Його наукові дослідження присвячені математичним

моделям та наближеним методам розв'язання нелінійних проблем термопружності⁷⁵⁶.

Інформацію про **В. Т. Корнієнко** знаходимо в автобіографічному записнику А. Д. Коваленка та відгуку на її дисертацію, представленому в архівному фонді вченого⁷⁵⁷. Відповідно до них, вчена підготувала та успішно захистила під керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Изгиб пластинки переменной толщины в форме полукруга» у 1954 р., а у 1961 р. — дисертацію на тему «Исследование тепловых напряжений в круглых пластинах переменной толщины» на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук⁷⁵⁸.

Н. О. Лобкова під керівництвом А. Д. Коваленка у 1958 р. підготувала дипломну роботу на тему «Построение решений уравнения класса Фукса для торообразной оболочки», а у 1966 р. успішно захистила дисертацію на тему «Некоторые вопросы теории тонких неоднородных пластин в связи с задачей о тепловых напряжениях в изделии» на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук⁷⁵⁹. У фонді А. Д. Коваленка відклалися рекомендації вченого щодо цієї дисертації⁷⁶⁰. Коротка біографічна інформація про Н. О. Лобкову міститься лише у списку наукових співробітників АН УРСР, представленому у виданні «Історія Національної академії наук України. 1956—1960». Так, у 1960 р. вона обіймала посаду молодшого наукового співробітника відділу технічної динаміки Інституту механіки АН УРСР⁷⁶¹.

В. В. Піскун підготував дипломну роботу на тему «Упруго-пластическое напряженное состояние цилиндрической оболочки, обусловленное неравномерным нагревом» у 1963 р., а дисертацію на тему «Упруго-пластическое напряженно-деформированное состояние цилиндрической оболочки при неизотермическом нагружении» на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук — у 1970 р.⁷⁶² Відгук на дисертацію також представлено у фонді А. Д. Коваленка⁷⁶³.

Про **І. В. Прохоренка** відомо, що він у 1965 р. підготував під науковим керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Осесимметричная термоупругая деформация конической ортотропной оболочки», дисертацію же на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук йому довелося захищати вже після смерті А. Д. Коваленка, у 1975 р.⁷⁶⁴ Як вказано в обліковій картці, у 1986 р. вчений, котрий на той час працював на посаді начальника сектора Спеціального конструкторсько-технологічного бюро з дослідним виробництвом склопластиків Інституту механіки АН УРСР, став лауреатом Державної премії УРСР у галузі науки і техніки⁷⁶⁵.

У 1954 р. підготував під керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Несимметричный изгиб диска в поле центробежных сил», а у 1962 р. — дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук **В. І. Савченко** (1932—1996)⁷⁶⁶. В особовому фонді А. Д. Коваленка зберігся відгук на цю дисертацію на тему «Поляризационно-оптический метод исследования плоской задачи термоупругости»⁷⁶⁷. Закінчивши навчання, вчений працював на кафедрі теорії пружності університету на посадах лаборанта (1954—1958), асистента, доцента та професора (1958—1976).

Був заступником декана механіко-математичного факультету (1962—1966), очолював кафедри теорії пружності (1976—1983) та механіки суцільних середовищ (1983—1992). У 1975 р. В. І. Савченко став доктором фізико-математичних наук.

В. І. Савченком було розширено застосування поляризаційно-оптичного методу дослідження напружень у твердих деформівних тілах на задачі термопружності, лінійної механіки руйнування, розроблено метод радіаційної фотопружності. Вчений заснував першу в Україні лабораторію поляризаційно-оптичного методу дослідження напружень та деформацій. При лабораторії його зусиллями був організований перший в університеті дисплейний клас для студентів, що значно підвищило рівень підготовки спеціалістів-механіків. Став науковим керівником для 13 кандидатів наук⁷⁶⁸.

В. І. Тюття підготував у 1966 р. дипломну роботу на тему «Распространение плоских гармонических волн в бесконечной вязкоупругой среде», а захистив дисертацію на тему «Распространение термовязко-упругих волн» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук у 1969 р.⁷⁶⁹ Відгук на цю дисертацію також відклався в особовому фонді А. Д. Коваленка⁷⁷⁰. В. І. Тюття працював в університеті з 1967 р. на посадах — асистента, старшого викладача (1967—1980) та доцента кафедри дослідження операцій (1980—2007). Вивчав питання механіки суцільного середовища, математичні методи дослідження операцій⁷⁷¹.

О. Д. Шарапов (1937—2018) підготував під науковим керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Исследование напряженного состояния системы, состоящей из дисков, колец и оболочек» у 1959 р., захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук у 1968 р.⁷⁷² Відгук на дисертацію вченого на тему «Исследование осесимметричной и антисимметричной деформации элементов осевых компрессоров» представлено в особовому фонді А. Д. Коваленка⁷⁷³. О. Д. Шарапов закінчив у 1959 р. КДУ ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю «Механіка твердого деформівного тіла». У 1986 р. очолив кафедру інформатики (нині — кафедра інформатики та системології) Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (КНЕУ імені Вадима Гетьмана). Під його науковим керівництвом захищено 46 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук⁷⁷⁴. Був деканом факультету інформаційних систем і технологій (у 1974—1980 рр. та з 1987 р.), завідувачем кафедри економіко-математичних методів (1975—1980), проректором з навчальної роботи та міжнародного співробітництва (1980—1987)⁷⁷⁵.

Під науковим керівництвом А. Д. Коваленка підготували та успішно захистили кандидатські дисертації ще 30 вчених:

1. Іван Савелійович Бобир
2. Іван Петрович Васильченко
3. Сергій Іванович Волк
4. Іван Пилипович Волкодав
5. Юрій Іванович Вологжанінов
6. Володимир Ілліч Гололобов

7. Ярослав Михайлович Григоренко
8. Н. Г. Гурський
9. Олексій Омелянович Журавель
10. Леонід Олексійович Їльїн
11. Юрій Степанович Їльїн
12. Борис Зиновійович Їтенберг
13. Володимир Ілліч Козлов
14. Григорій Андрійович Коломієць
15. Юрій Семенович Королевич
16. Зінаїда Дмитрівна Костюк
17. Григорій Васильович Куценко
18. Віктор Соломонович Мандель
19. Владислав Іванович Павленко
20. Т. І. Поліщук
21. Віктор Григорович Попков
22. Ольга Михайлівна Рубач
23. Юрій Юрійович Рубіш
24. Віктор Кіндратович Стрюк
25. Рем Георгійович Терехов
26. Андрій Феофанович Улітко
27. Еммануїл Соломонович Уманський
28. Лев Олександрович Черкасов
29. Валерій Михайлович Юдін
30. Георгій Олексійович Яковлев.

Варто відзначити, що двоє з названих осіб, а саме Я. М. Григоренко та А. Ф. Улітко, підготували під науковим керівництвом А. Д. Коваленка ще й докторські дисертації, тому відомості про них ми подамо у наступному параграфі даного розділу.

В автобіографічному записнику А. Д. Коваленка містяться відомості про учнів вченого: кандидатів технічних наук С. І. Волка, В. І. Гололобова, Ю. С. Їльїна, В. С. Манделя, В. І. Павленка, О. М. Рубач, Р. Г. Терехова, Г. О. Яковлева та кандидатів фізико-математичних наук І. П. Волкодава, Г. А. Коломійця та Т. І. Поліщук⁷⁷⁶.

В особовому фонді А. Д. Коваленка відклалися його відгуки на дисертації С. І. Волка «Метод расчета оболочек вращения с меридиональными ребрами, учитывающий циклически симметричный характер деформации» (1968)⁷⁷⁷, В. І. Гололобова «Некоторые задачи рационального проектирования оболочек вращения» (1971)⁷⁷⁸, І. П. Волкодава «Развитие теории обобщенных гипергеометрических функций в связи с задачами о напряженном состоянии пластин и оболочек» (1967)⁷⁷⁹, Г. А. Коломійця «Связанные электроупругие колебания пьезокерамических тел» (1971)⁷⁸⁰, а також відгук невідомої особи на дисертацію Р. Г. Терехова «Экспериментальное исследование упруго-пластического деформирования вращающихся неравномерно нагретых дисков» (1968)⁷⁸¹.

І. С. Бобир (1922—1988) у 1967 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Метод исследования осесимметрической задачи теории упругости с помощью сеточного электроинтегратора и ЭЦВМ»⁷⁸², відгук на яку представлено у фонді А. Д. Коваленка. На час захисту вчений був завідувачем лабораторії електромоделювання Обчислювального центру КДУ ім. Т. Г. Шевченка⁷⁸³. І. С. Бобир закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1955 р. З 1973 р. — доцент кафедри теорії пружності (нині — кафедра механіки суцільних середовищ). Проводив дослідження осесиметричних задач теорії пружності й термопружності за допомогою чисельних методів і моделювання на створеному в університеті, єдиному в СРСР, електроінтеграторі⁷⁸⁴.

І. П. Васильченко підготував дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Анализ напряженного состояния тел вращения методом фотоупругости» (1970)⁷⁸⁵. Відгук на неї також міститься у фонді А. Д. Коваленка⁷⁸⁶. Вчений закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1967 р., працював у ньому асистентом (з 1970 р.), старшим викладачем (з 1972 р.), доцентом (з 1981 р.) та професором кафедри загальної математики (з 1988 р.). У 1986 р. став доктором технічних наук. І. П. Васильченко закладено основи поляризаційно-оптичного методу моделювання напружень у лінійно-в'язкопружних композиційних матеріалах⁷⁸⁷.

Віднайдено лише фрагментарну інформацію про **Ю. І. Вологжанінова**, який захистив у 1968 р. дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Исследование концентрации напряжений возле отверстий в оболочках методом фотоупругости»⁷⁸⁸, відгук на яку відклався у фонді А. Д. Коваленка⁷⁸⁹. Скажімо відомо, що вчений очолював кафедру технічної механіки (з 1972 р.)⁷⁹⁰ та був деканом нафтогазопромислового факультету Ухтинського індустріального інституту (1973—1974)⁷⁹¹. У 1984 р. він став доктором фізико-математичних наук⁷⁹².

Н. Г. Гурський захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук у 1974 р., тобто вже після смерті А. Д. Коваленка⁷⁹³. Про вченого відомо лише те, що він упродовж 1974—1994 рр. був викладачем кафедри хімічного, полімерного та силікатного машинобудування КПІ⁷⁹⁴.

Існують поодинокі відомості також про **О. О. Журавля**, який підготував під науковим керівництвом А. Д. Коваленка дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Осесимметричная деформация конических конструктивно-ортотропных оболочек вращения» (1966)⁷⁹⁵, відгук на яку представлено в особовому фонді А. Д. Коваленка⁷⁹⁶. У виданні «Історія Національної академії наук України. 1956—1960» вказано, що станом на 1960 р. О. О. Журавель був молодшим науковим співробітником відділу технічної динаміки Інституту механіки АН УРСР⁷⁹⁷. За інформацією електронної сторінки Кафедри інформаційних технологій проектування та прикладної математики Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА), вчений був першим завідувачем цієї кафедри (1977—1983)⁷⁹⁸.

Біографічна довідка про аспіранта **Л. О. Ільїна**, який у 1955 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Антисимметрическая деформация тонкой конической оболочки»⁷⁹⁹ міститься у відгуку А. Д. Коваленка⁸⁰⁰, а також у виданні «Історія Національної академії наук України. 1956—1960». У зазначений період Л. О. Ільїн обіймав посади молодшого (1956—1959) та старшого наукового співробітника відділу технічної теорії пружності (1959), старшого наукового співробітника відділу технічної динаміки (1960) Інституту механіки АН УРСР⁸⁰¹.

Про **Б. З. Ігенберга**, який підготував дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Напряженное состояние дисков, ослабленных круговыми отверстиями» (1953)⁸⁰², відомо, що він працював в Інституті механіки АН УРСР на посаді молодшого наукового співробітника відділу стійкості конструкцій (1957—1959) та відділу динаміки стійкості оболонок (1959)⁸⁰³.

В особовому архівному фонді А. Д. Коваленка зберігається відгук вченого на дисертацію **В. І. Козлова** на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Тепловой удар на поверхностях упругих и вязко-упругих элементов конструкций»⁸⁰⁴, захищену у 1973 р.⁸⁰⁵ В. Г. Карнаухов у біографічній статті про вченого вказав, що після закінчення КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1966 р. В. І. Козлов працював в Інституті технічної теплофізики АН УРСР, з 1968 р. — в Інституті механіки АН УРСР. У 1994 р. він став доктором фізико-математичних наук та обійняв посаду провідного наукового співробітника. У 1993 р. — удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки. Займався розробкою чисельно-аналітичних методів вивчення нелінійних коливань неоднорідних в'язкопружних тіл із врахуванням взаємодії механічних, теплових і електромагнітних полів⁸⁰⁶.

Ю. С. Королевич підготував під керівництвом А. Д. Коваленка дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Асимптотическое решение для конической оболочки линейно-переменной толщины и приложение его к расчету элементов машин» (1959)⁸⁰⁷. Відгук на дисертацію представлено в особовому фонді А. Д. Коваленка⁸⁰⁸. Станом на 1959 р. Ю. С. Королевич був молодшим науковим співробітником відділу технічної теорії пружності Інституту будівельної механіки АН УРСР⁸⁰⁹.

З. Д. Костюк захистила у 1953 р. дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Исследование напряженного состояния лопаток турбовоздуховок по моментной теории оболочек»⁸¹⁰. Вчена обіймала посади молодшого наукового співробітника відділу стійкості конструкцій (1953—1955), молодшого (1956—1959) та старшого наукового співробітника відділу технічної динаміки (1960) Інституту механіки АН УРСР⁸¹¹.

Г. В. Куценко підготував під керівництвом А. Д. Коваленка дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Осесимметричная деформация толстостенной тороидальной оболочки» (1969)⁸¹². Г. В. Куценко закінчив КДУ ім. Т. Г. Шевченка у 1960 р., працював у ньому впродовж 1984—2002 рр. на посадах старшого наукового співробітника, доцента кафедри теоретичної механіки. Розробляв питання про-

сторових задач теорії пружності, динаміки матеріальних тіл зі змінною масою⁸¹³. Відгук на дисертацію вченого відклався в особовому фонді А. Д. Коваленка⁸¹⁴.

Факти трудового шляху **В. Г. Попкова**, який захистив у 1947 р. дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Изгиб дисков при одновременном действии поперечных и радиальных сил»⁸¹⁵, вдалося встановити лише завдяки біографічним довідкам, розміщеним у виданнях «Історія Національної академії наук України». Так, у період Другої світової війни В. Г. Попков працював в Інституті будівельної механіки АН УРСР на посаді старшого наукового співробітника (1941—1944). Згодом вчений повернувся до інституту та працював на посадах старшого наукового співробітника фізико-технічної лабораторії (1947—1950) та відділу технічної теорії пружності (1951—1955). У 1955 р. В. Г. Попков перейшов на роботу до Інституту металокераміки і спецсплавів АН УРСР, де очолив лабораторію механічних і стендових випробувань (1955—1959)⁸¹⁶. Як вказано в обліковій картці, у 1980 р. В. Г. Попков, котрий на той час був доцентом Київського інституту інженерів цивільної авіації, став лауреатом Державної премії УРСР у галузі науки і техніки⁸¹⁷.

В особовому фонді А. Д. Коваленка представлено його відгук на дисертацію старшого викладача Ужгородського державного університету (УжДУ) **Ю. Ю. Рубіша** (1943—2014) на тему «Исследование напряженного состояния соединений с гарантированным натягом методом фотоупругости», яка була представлена на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук⁸¹⁸ та успішно захищена у 1971 р.⁸¹⁹ Вчений закінчив КДУ ім. Т.Г. Шевченка за спеціальністю «Механіка» у 1965 р. Тривалий час працював на загальнотехнічному факультеті Ужгородського державного університету. У 1991 р. в УжДУ за його активної участі було відкрито інженерно-технічний факультет, який Ю. Ю. Рубіш очолював до 2005 р. До останніх днів свого життя працював доцентом кафедри технології машинобудування⁸²⁰.

До когорти випускників КДУ ім. Т. Г. Шевченка, чийм керівником був Анатолій Дмитрович, належить і **В. К. Стрюк**, який, вже після смерті свого вчителя, захистив у 1973 р.⁸²¹ дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Упруго-пластическое напряженное состояние коротких цилиндров при неизотермическом нагружении»⁸²². В. К. Стрюк закінчив механіко-математичний факультет у 1962 р. З 1974 р. працював в університеті старшим викладачем (1974—1982) та доцентом (з 1982 р.) кафедри дослідження операцій. У 1987—1991 рр. керував навчальним відділом університету, у 1991 р. очолював навчально-методичне управління цього вузу, упродовж 1996—1998 рр. був заступником декана факультету кібернетики з навчальної роботи. З 2004 р. — проректор з навчально-методичної роботи в Інституті муніципального менеджменту та бізнесу. Наукові праці вченого присвячені питанням механіки суцільного середовища, дослідження операцій, алгебри⁸²³.

Одна з біографічних статей в довіднику «Професори Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»»

присвячена **Е. С. Уманському** (1916—1994). У ній вказано, що він працював в інституті з 1947 р., був професором кафедри динаміки і міцності машин та опору матеріалів⁸²⁴. Під керівництвом А. Д. Коваленка вчений підготував дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Расчет дисков с несимметричной нагрузкой от лопаток» (1948)⁸²⁵. У 1980 р., згідно з обліковою карткою, він став лауреатом Державної премії УРСР у галузі науки і техніки⁸²⁶.

Поодинокі відомості вдалося відшукати про учнів А. Д. Коваленка — Л. О. Черкасова та В. М. Юдіна — які підготували дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на теми «Новые методы экспериментального исследования деформаций и температур вращающихся элементов турбомашин» (1968)⁸²⁷ та «Температурные поля в конструкциях летательных аппаратов из армированных пластиков» (1970)⁸²⁸ відповідно. **Л. О. Черкасов** закінчив у 1959 р. Харківський авіаційний інститут; станом на 2000 р. був президентом міжнародної авіаційної науково-технічної корпорації «ВЗЛЕТ»; професор, доктор технічних наук, академік Міжнародної кадрової академії⁸²⁹. **В. М. Юдін** — провідний науковий співробітник НДВ-3 ДНЦ ФДУП «Центральний аерогідродинамічний інститут імені професора М. Є. Жуковського»⁸³⁰.

4.3. Вчені — автори докторських дисертацій, підготовлених під науковим керівництвом А. Д. Коваленка

Троє вчених, а саме В. Т. Грінченко, О. І. Мотовиловець та Ю. М. Шевченко, розпочавши співпрацю з А. Д. Коваленком ще під час підготовки дипломних робіт, продовжили її на ґрунті підготовки кандидатських та докторських дисертацій.

Майбутній видатний учений в галузі механіки суцільного середовища та акустики, доктор фізико-математичних наук (1973), професор (1980), заслужений діяч науки і техніки України (1998), лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1988), премій імені О. М. Динника (1984) та імені М. К. Янгеля АН України (1992), академік НАН України (1995) **В. Т. Грінченко** підготував під науковим керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Исследование решения задачи о деформации круглой пластины переменной толщины при пространственном температурном поле» (1959), дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата технічних наук та доктора фізико-математичних наук на теми «Термоупругость многослойных конических оболочек» (1963) та «Граничные задачи статики и динамики для упругих тел конечных размеров» (1973)⁸³¹. У фонді А. Д. Коваленка представлено відгук на останню роботу⁸³² та її автореферат⁸³³.

В. Т. Грінченко з 1962 р. працював в Інституті механіки АН УРСР, у 1975—1980 рр. обіймав посаду завідувача відділу термопружності цього інституту. Упродовж 1981—1987 рр. вчений очолював відділ гідродинамічної акустики і був заступником директора з наукової роботи Інституту гідро-

механіки НАН України, а у 1987 р. очолив цей інститут. Водночас з 1976 р. В. Т. Грінченко є професором НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»⁸³⁴.

У статті з нагоди 80-річчя з дня народження В. Т. Грінченка, розміщеній у «Віснику НАН України», підсумовано результати його наукової діяльності. Зокрема, вченим виявлено закономірності деформування просторово розвинених пружних тіл та формування їх спектрів власних частот і форм коливань, загалом зроблено значний внесок у розвиток такого новітнього напрямку механіки, як електропружність. Результати досліджень науковця, пов'язаних з вивченням закономірностей генерації звукових полів турбулентними потоками пульсацій тиску на поверхнях тіл, що обтікаються рідиною, в умовах великих швидкостей, одержали практичне застосування при створенні об'єктів низькочастотної гідроакустичної техніки. Під керівництвом В. Т. Грінченка створено комп'ютерний комплекс для реєстрації та обробки звуків дихання людини, рекомендований МОЗ України для використання в медичних закладах.

Вчений доклав зусиль для формування власної наукової школи, зокрема, керує постійнодіючими семінарами в Інституті гідромеханіки НАН України та Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (КНУ імені Тараса Шевченка), долучився до організації єдиної в Україні спеціалізованої вченої ради з присудження наукових ступенів доктора і кандидата наук з акустики, сам є науковим керівником 10 докторів і 15 кандидатів наук⁸³⁵.

І. О. Мотовиловець (1927—2002) підготував під науковим керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Аналитическое распределение температуры в диске, обогреваемом на контуре» (1953), дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата фізико-математичних наук та доктора технічних наук на теми «Нестационарная теплопроводность полого цилиндра конечной длины» (1957) та «Некоторые эффективные методы решения задач теплопроводности и термоупругости» (1973)⁸³⁶. Збереглися відгук А. Д. Коваленка на кандидатську дисертацію⁸³⁷ та тези його виступу під час захисту докторської дисертації І. О. Мотовиловця⁸³⁸. З видання «Історія Національної академії наук України. 1956—1960» довідуємося, що Іван Опанасович працював на посадах молодшого наукового співробітника відділу технічної теорії пружності (1957—1959), молодшого (1960) та старшого наукового співробітника відділу технічної динаміки (1960) Інституту механіки АН УРСР⁸³⁹. Згідно з обліковою карткою, у 1993 р. вченого удостоєно Державної премії України в галузі науки і техніки. На той час він був головним науковим співробітником Інституту механіки НАН України⁸⁴⁰.

Майбутній видатний вчений-механік, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1986, 1993), премій імені М. К. Янгеля (1985) та імені О. М. Динника НАН України (2003), академік НАН України (1997) **Ю. М. Шевченко** (1926—2016) підготував під керівництвом А. Д. Коваленка дипломну роботу на тему «Температурные напряжения в дисках, находящихся в упруго-пластическом напряженном состоянии» (1951), дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора технічних наук на теми

«Осесимметричная задача о тепловых напряжениях при переменном модуле упругости» (1959) та «Термопластичность при переменных нагружениях» (1968)⁸⁴¹. Відгук А. Д. Коваленка на кандидатську дисертацію Ю. М. Шевченка представлено в особовому фонді вченого⁸⁴².

Ю. М. Шевченко у 1946 р. закінчив Київський річковий технікум, а в 1951 р. — механіко-математичний факультет КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Трудову діяльність розпочав вчителем середньої школи, згодом викладачем лісотехнічного технікуму. З 1954 р. був асистентом кафедри теоретичної механіки КПІ, де у 1959 р. захистив кандидатську дисертацію. З 1961 р. працював в Інституті механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України на посадах старшого наукового співробітника (1961—1972) та завідувача відділу термопластичності (з 1972 р.). У 1968 р. він захистив докторську дисертацію, в 1982 р. обраний членом-кореспондентом АН УРСР, у 1997 р. — академіком НАН України.

Ю. М. Шевченком отримані фундаментальні наукові результати в галузі термов'язкопластичності, зокрема теоретичного і експериментального дослідження явищ запізнювання скалярних і векторних властивостей матеріалів в процесах складного навантаження при підвищених температурах. Зусиллями вченого та представників його наукової школи було створено експериментально обґрунтовану теорію процесів непружного деформування ізотропних матеріалів за плоскими траєкторіями і траєкторіями довільної кривизни і малого крутіння. Ю. М. Шевченко — автор понад 260 наукових праць, серед яких 17 монографій, був науковим керівником 29 кандидатів і 10 докторів наук⁸⁴³. Водночас вчений вів плідну педагогічну діяльність. Упродовж 1973—2003 рр. він обіймав посаду професора кафедри опору матеріалів КНУБА⁸⁴⁴.

Двоє видатних вчених, а саме Я. М. Григоренко та А. Ф. Улітко, підготували під науковим керівництвом А. Д. Коваленка кандидатські та докторські дисертації.

Видатний учений-механік, доктор технічних наук (1970), професор (1973), лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1979), премій імені М. К. Янгеля (1985) та імені О. М. Динника НАН України (1996), академік НАН України (1992) **Я. М. Григоренко** у 1961 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Напряженное состояние круглых пластин и конических оболочек линейно-переменной толщины при несимметричных нагрузках», у 1970 р. — докторську дисертацію на тему «Изотропные и анизотропные слоистые оболочки вращения переменной жесткости при несимметричных нагрузках»⁸⁴⁵. В особовому фонді А. Д. Коваленка відклався його відгук на кандидатську дисертацію Я. М. Григоренка⁸⁴⁶.

Стислий виклад основних фактів про життя та наукову діяльність Я. М. Григоренка міститься у біографічній статті, підготовленій О. М. Гузем для «Енциклопедії Сучасної України», статті у «Віснику НАН України» з нагоди 90-річчя від дня народження вченого, а також в «Енциклопедії Київського національного університету імені Тараса Шевченка». Відповідно до

знайденої інформації, Ярослав Михайлович у 1942—1945 рр. перебував на примусових роботах у Німеччині. Після втечі та повернення на батьківщину пішов добровольцем до лав армії, де служив до 1948 р. У 1948—1950 рр. навчався у вечірній школі, яку закінчив із золотою медаллю. Вищу освіту здобув на механіко-математичному факультеті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. В 1955 р. після отримання диплома працює в Інституті механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України⁸⁴⁷. З 1961 р. вчений очолював відділ обчислювальних методів, з 2005 р. обіймає посаду головного наукового співробітника інституту. Водночас, упродовж 1977—1987 рр. був заступником директора з наукової роботи⁸⁴⁸.

З 1971 р. вчений вів педагогічну діяльність на посаді професора кафедри обчислювальної математики КНУ імені Тараса Шевченка, був одним з перших професорів на новоствореному факультеті кібернетики. Створив наукову школу з розвитку різних аспектів теорії та розробки ефективних методів розрахунку у сфері неоднорідних анізотропних оболонок і пружних тіл.

Вніс суттєвий вклад у низку розділів механіки деформівного твердого тіла, зокрема у теорію конічних оболонок змінної товщини, теорію анізотропних шаруватих оболонок з шарами змінної жорсткості. Розробив підхід до чисельного розв'язання широкого класу задач в класичній, уточненій та просторовій постановках для оболонок обертання довільного обрису на основі континуальної схеми. Був науковим керівником 8 докторів і 43 кандидатів наук⁸⁴⁹. За останніми даними, наукові результати Я. М. Григоренка відображені в 35 монографіях та понад 450 наукових статтях⁸⁵⁰.

Відомий в Україні та далеко за її межами вчений у галузі механіки і математики, доктор фізико-математичних наук (1972), член-кореспондент НАН України (1982), заслужений діяч науки УРСР (1984), лауреат премії ім. О. М. Динника АН УРСР (1984), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1989), заслужений професор кафедри теоретичної та прикладної механіки КНУ імені Тараса Шевченка **А. Ф. Улітко** (1934—2015) підготував під керівництвом А. Д. Коваленка дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора фізико-математичних наук на теми «Решение пространственных задач теории упругости методом собственных вектор-функций» (1961) та «Метод собственных векторных функций в пространственных задачах теории упругости» (1971)⁸⁵¹. Відгук наукового керівника на кандидатську дисертацію вченого представлено в особовому фонді А. Д. Коваленка⁸⁵².

А. Ф. Улітко у 1952 р. закінчив із золотою медаллю Тарандинцівську середню школу (тепер Лубенського району Полтавської області) та в 1957 р. з відзнакою механіко-математичний факультет КДУ ім. Т. Г. Шевченка. З 1960 р. працював в Інституті механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України, у 1972 р. очолив відділ електропружності інституту.

З 1979 р. А. Ф. Улітко вів науково-педагогічну діяльність в КНУ імені Тараса Шевченка, був деканом механіко-математичного факультету (1980—1985), першим проректором університету (1985—1988), завідувачем кафедри

теоретичної і прикладної механіки (1985—2002). У 1980 р. за ініціативи вченого було створено науково-дослідну лабораторію механіки спряжених хвильових полів, яку він згодом і очолив. А. Ф. Улітком було розроблено оригінальні спецкурси з механіки взаємодіючих деформівних тіл, теорії електромеханічних коливань і хвильових гіроскопів, підготовлено понад 250 наукових праць.

Вчений створив власну наукову школу з теорії п'єзоефекту в керамічних матеріалах, яка налічує 5 докторів і 33 кандидати наук. Серед його учнів — доктори фізико-математичних наук, професори В. В. Мелешко, О. Ю. Жарій, В. І. Острик, кандидат фізико-математичних наук, доцент Г. М. Зражевський та ін. Формуванню наукової школи вченого сприяло проведення в університеті, починаючи з 1980 р., міжрегіонального наукового семінару «Сучасні проблеми механіки» під керівництвом А. Ф. Улітка та В. Т. Грінченка⁸⁵³.

А. Д. Коваленко був науковим консультантом дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора технічних наук ще двох вчених — Олега Миколайовича Іванова та Гілі Айзиковича Раєра.

О. М. Іванов підготував дисертацію на тему «Исследование несущей способности стеклопластиковых оболочек в связи с созданием высокопрочных изделий» (1968)⁸⁵⁴. Закінчивши у 1956 р. Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова, він працював інженером, старшим інженером, керівником групи, начальником лабораторії Науково-дослідного хіміко-технологічного інституту. З 1970 р. — начальник хіміко-технологічного відділу. У 1993 р. призначений директором Центрального науково-конструкторського бюро⁸⁵⁵.

У книзі про Інститут механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України, виданій у 1998 р., міститься інформація про те, що А. Д. Коваленко був науковим консультантом докторської дисертації співробітника Невського турбінного заводу **Г. А. Раєра**, захищеної у 1970 р.⁸⁵⁶ Дисертація вченого має назву «Исследование динамики и прочности роторов стационарных центробежных компрессорных машин»⁸⁵⁷. В особовому фонді А. Д. Коваленка представлено відгук об'єднаного семінару відділу термопружності і термопластичності та відділу обчислювальних методів Інституту механіки АН УРСР на цю роботу⁸⁵⁸.

У нашому дослідженні ми обмежились лише біографічним аспектом наукової школи А. Д. Коваленка, встановивши особи його учнів та навівши основні відомості про їхнє життя та діяльність. Безумовно, кожна із захищених під науковим керівництвом вченого робіт зробила певний науковий внесок у загальний розвиток механіки деформівного твердого тіла. З'ясування цього питання є перспективним напрямком для подальшого спеціального дослідження.

4.4. А. Д. Коваленко як науковий рецензент

В автобіографічному записнику А. Д. Коваленка міститься список його відгуків та рецензій на праці інших вчених, який налічує 49 позицій⁸⁵⁹. З них 34 — на кандидатські дисертації, 10 — на докторські дисертації, 2 — на лекції для Товариства «Знання» України, а також по одній — на колективну працю «Теоретические и экспериментальные методы исследования прочности и надежности машин и конструкций, работающих в условиях интенсивных силовых нагрузок и высоких температур», рукопис праці члена-кореспондента АН УРСР В. М. Майзеля «Метод теоретичного і експериментального дослідження температурного напруженого стану в пружних системах та його застосування» та брошуру члена-кореспондента АН УРСР О. М. Боголюбова «Механика машин».

До рецензованих праць у вказаному списку віднесено докторську дисертацію Г. А. Раєра. Але, згідно з документами, які відклалися в особовому архівному фонді А. Д. Коваленка, вчений також рецензував автореферат дисертації Г. А. Раєра на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук. Про це свідчать наявний лист А. Д. Коваленку про направлення йому для ознайомлення автореферату роботи Г. А. Раєра, представленої на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук (1958)⁸⁶⁰, сам автореферат дисертації на тему «Исследование напряженного состояния колес центробежных компрессорных машин» (1958)⁸⁶¹ та відгук на нього, підготовлений А. Д. Коваленком (1959)⁸⁶². Фактично вчений сприяв формуванню Г. А. Раєра як фахівця в галузі динаміки та міцності центробіжних компресорних машин.

Згідно зі списком, А. Д. Коваленко прорецензував докторські дисертації таких вчених, як Б. К. Венцковський, Ю. М. Коляно, К. І. Коленчук, А. Г. Макаренков, М. С. Можаровський, В. К. Наумов, Я. С. Підстригач, Г. М. Третьяченко, М. І. Янковський. На жаль, не всі з них отримали науковий ступінь доктора наук.

Рівень кваліфікованості та об'єктивності А. Д. Коваленка як наукового рецензента не викликає сумнівів та підтверджується наявними в особовому фонді вченого відгуками та рецензіями, які далеко не завжди були позитивними, але містили ґрунтовний аналіз тексту рецензованих праць із представленням основних здобутків та недоліків. Зокрема, у фонді представлено його відгуки та рецензії на докторські дисертації Б. К. Венцковського, Ю. М. Коляно, А. Г. Макаренкова, М. М. Малініна, М. С. Можаровського, В. К. Наумова, Я. С. Підстригача, Г. М. Третьяченка, О. Ф. Чернявського та Ю. І. Швеця; кандидатські дисертації О. І. Беспалової, С. І. Богомолова, В. М. Булгакова, К. Ф. Войцеховської, В. В. Карамишкіна, Ю. М. Коляно, А. Н. Коновалова, Е. М. Костюк, Н. М. Маслової, В. М. Миткевича, Б. І. Мосеєнкова, Н. Д. Панкратової, К. А. Разживіна, В. А. Родіонової, Б. М. Ружицького, М. І. Сайковського, В. В. Степанюка, Р. М. Швеця, Л. А. Юровського та С. Я. Яреми; статті та інші праці А. В. Амелянчика, Л. П. Беседіної, О. В. Бугрім, В. Л. Гонсовського, Д. П. Єлізарова,

М. О. Кільчевського, Г. С. Писаренка, Я. С. Підстригача, Є. С. Синайського, М. М. Сідяра, В. Л. Торського, А. П. Філіппова, П. Р. Шевчука та інших авторів.

Особливо промовистою є негативна рецензія А. Д. Коваленка на роботу, підготовлену колективом проблемної лабораторії «Динамічна міцність деталей машин» Харківського політехнічного інституту під керівництвом академіка АН УРСР А. П. Філіппова на тему «Теоретические и экспериментальные методы исследования прочности и надежности машин и конструкций, работающих в условиях интенсивных силовых нагрузок и высоких температур», яку в 1969 р. було висунуто на здобуття Державної премії УРСР у галузі науки і техніки⁸⁶³.

При підготовці рецензії на рукопис монографії В. М. Марченко «Температурные поля и температурные напряжения в элементах конструкций летательных аппаратов»⁸⁶⁴ Анатолій Дмитрович склав докладний список помічених недоліків⁸⁶⁵. І лише після їх усунення вчений вбачав за можливе рекомендувати монографію до друку.

У фонді А. Д. Коваленка також представлені схвальна рецензія на монографію М. О. Кільчевського «Теория соударений твердых тел» з рекомендацією до публікації у видавництві «Наукова думка»⁸⁶⁶, а також відгук на брошуру члена-кореспондента АН УРСР О. М. Боголюбова «Механика машин» (1970) з допущенням до перевидання⁸⁶⁷.

Підсумовуючи діяльність академіка А. Д. Коваленка як фундатора власної наукової школи, варто наголосити на декількох позиціях.

До наукової школи А. Д. Коваленка тією чи іншою мірою можна віднести осіб, які підготували під його науковим керівництвом дипломні роботи, дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук. Нам вдалося встановити, що таких налічується 94 особи (Додаток 2). Під керівництвом А. Д. Коваленка ними було підготовлено 62 дипломні роботи, 45 кандидатських дисертацій (кандидата технічних наук — 27, кандидата фізико-математичних наук — 18) та 7 докторських дисертацій (доктора технічних наук — 5, доктора фізико-математичних наук — 2).

З 62 дипломників 15 продовжили співпрацю з Анатолієм Дмитровичем при підготовці кандидатських дисертацій: О. І. Борисюк, В. Т. Грінченко, В. Г. Карнаухов, І. Ф. Киричок, О. О. Кільчинський, Г. М. Комаров, В. Т. Корнієнко, Н. О. Лобкова, І. О. Мотовиловець, В. В. Піскун, І. В. Прохоренко, В. І. Савченко, В. І. Тюття, О. Д. Шарапов, Ю. М. Шевченко. Окрім колишніх дипломників А. Д. Коваленка, під його науковим керівництвом підготували та успішно захистили кандидатські дисертації ще 30 вчених.

Троє вчених, а саме В. Т. Грінченко, О. І. Мотовиловець та Ю. М. Шевченко, розпочавши співпрацю з А. Д. Коваленком ще під час підготовки дипломних робіт, продовжили її на ґрунті підготовки кандидатських, а потім докторських дисертацій. Двоє вчених — Я. М. Григоренко та А. Ф. Улітко — підготували під науковим керівництвом Анатолія Дмитровича кандидатські та докторські дисертації. Окрім того, А. Д. Коваленко був науковим консультантом докторських дисертацій О. М. Іванова та Г. А. Раєра.

Подальша співпраця вчених з А. Д. Коваленком сприяла їх професійному науковому зростанню. Так, В. М. Геєць, Я. М. Григоренко, В. Т. Грінченко та Ю. М. Шевченко були обрані до складу академіків, а А. Ф. Улітко — членів-кореспондентів НАН України. А. Т. Василенко, І. П. Васильченко, В. Г. Карнаухов, Г. М. Комаров, В. І. Савченко, Е. С. Уманський, Л. О. Черкасов, О. Д. Шарапов отримали вчене звання професора.

Деякі учні А. Д. Коваленка самі стали засновниками потужних наукових шкіл: Я. М. Григоренко — з теорії та розробки методів розрахунку в галузі неоднорідних анізотропних оболонок і пружних тіл, В. Т. Грінченко — з акустики, А. Ф. Улітко — з теорії п'єзоефекту в керамічних матеріалах, Ю. М. Шевченко — з термов'язкопластичності, В. М. Геєць — з макроекономіки та фінансів, О. Д. Шарапов — з моделювання та ризикології в економіці.

Учні А. Д. Коваленка плідно працювали та продовжують працювати в науково-дослідних установах та вищих навчальних закладах як в Україні, так і за її межами, а саме: Інституті механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України, Інституті гідромеханіки НАН України, Інституті проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України, Інституті проблем матеріалознавства імені І. М. Францевича НАН України, Інституті економіки та прогнозування НАН України, ЦАГІ (РФ), Науково-дослідному хіміко-технологічному інституті (РФ), а також КНУ імені Тараса Шевченка, УжНУ, НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», КНУБА, Національному авіаційному університеті, КНЕУ імені Вадима Гетьмана, Київському національному торговельно-економічному університеті, Державному університеті інфраструктури та технологій (Державному економіко-технологічному університеті транспорту), Військовому інституті телекомунікацій та інформатизації, Інституті муніципального менеджменту та бізнесу.

---

⁷²⁹ Анатолій Дмитриєвич Коваленко / вступ. ст. и указ. печат. раб. Ю. Н. Шевченко. Киев: Наукова думка, 1980. С. 11.

⁷³⁰ Там само. С. 16.

⁷³¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 51.

⁷³² Там само. Арк. 44зв.

⁷³³ Інститут механіки ім. С. П. Тимошенка. Киев: А. С. К., 1998. С. 105.

⁷³⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 48.

⁷³⁵ До 70-річчя з дня народження академіка Національної академії наук України Валерія Михайловича Гейця // Економіка АПК. 2015. № 5. С. 101.

⁷³⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 51.

⁷³⁷ До 70-річчя з дня народження академіка Національної академії наук України Валерія Михайловича Гейця. ... С. 101—102.

⁷³⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 50зв.

⁷³⁹ Григоренко Я. М. Василенко Анатолій Тихонович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 4: В—Вог. Київ: Поліграфкнига, 2003. С. 102.

⁷⁴⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 51.

⁷⁴¹ Стрижало В. О. Кучер Микола Кирилович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 16: Куз—Лев. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2016. С. 307.

- ⁷⁴² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43, 50зв.
- ⁷⁴³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 16—17.
- ⁷⁴⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 42, 50.
- ⁷⁴⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 180—182.
- ⁷⁴⁶ Шевченко Ю. М. Карнаухов Василь Гаврилович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 12: Кал—Киї. Київ: Фенікс, 2012. С. 350.
- ⁷⁴⁷ Карнаухов В. Г. Киричок Іван Федорович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 13: Киї—Кок. Київ: Держ. вид-во «Преса України», 2013. С. 66.
- ⁷⁴⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 44—44зв., 50зв.
- ⁷⁴⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 190—191.
- ⁷⁵⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43зв., 50зв.
- ⁷⁵¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 186—187.
- ⁷⁵² Андрейцев А. Ю., Клецька Т. С., Кільчинський О. О. Про вдосконалення методики перевірки складних статистичних гіпотез при аналізі своєчасності доставки вантажів // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія: Транспортні системи і технології. 2014. Вип. 25. С. 99.
- ⁷⁵³ Математика в сучасному технічному університеті: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 29—30 грудня 2016 р.). Київ: НТУУ «КПІ», 2017. С. 65.
- ⁷⁵⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43зв., 50.
- ⁷⁵⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 184—185.
- ⁷⁵⁶ Мазуренко Н. І. Комаров Геннадій Миколайович // Енциклопедія Сучасної України. Т. 14: Кол—Кос. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. С. 163.
- ⁷⁵⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 178—179.
- ⁷⁵⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41зв., 49зв.
- ⁷⁵⁹ Там само. Арк. 42, 50.
- ⁷⁶⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 247—250зв.
- ⁷⁶¹ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. Київ, 2016. С. 650.
- ⁷⁶² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43зв., 50зв.
- ⁷⁶³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 177—178.
- ⁷⁶⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 44зв., 50зв.
- ⁷⁶⁵ Прохоренко Иван Власович. Учетная карточка Лауреата Государственной премии УССР 1986 г. (в области науки и техники) // Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки: офіційний веб сайт. Режим доступу: http://www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/card/6785_11.jpg. Назва з екрана.
- ⁷⁶⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41зв., 49зв.
- ⁷⁶⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 31—33.
- ⁷⁶⁸ Кеніч Т. Ю. Савченко Віталій Іванович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/mekhaniky-sutsil%60nykh-seredovy/savchenko-vitaliy-ivanovych-/?sphrase_id=45205. Назва з екрана.
- ⁷⁶⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43зв., 50зв.
- ⁷⁷⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 179—180.
- ⁷⁷¹ Гюпта Володимир Іванович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/doslidzhennya-operatsiy-kafedr/tyuptya-volodymyr-ivanovych/?sphrase_id=45399. Назва з екрана.
- ⁷⁷² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43, 50.
- ⁷⁷³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 198—200.
- ⁷⁷⁴ Кафедра інформатики та системології // Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана: електронна версія. Київ: Логос Україна, 2016. Режим доступу: <http://www.logos.biz.ua/proj/kneu/242.php>.

⁷⁷⁵ Шарапов Олександр Дмитрович // КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Інститут інформаційних технологій в економіці. Режим доступу: http://fisit.kneu.edu.ua/ua/depts9/k_informatyku/Vikladachi20/Sharov_Oleksandr_Dmitrovich/. Назва з екрана.

⁷⁷⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41, 42, 42зв., 43, 44, 44зв.

⁷⁷⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 39—40.

⁷⁷⁸ Там само. Арк. 53—54.

⁷⁷⁹ Там само. Арк. 37—38.

⁷⁸⁰ Там само. Арк. 188—189.

⁷⁸¹ Там само. Арк. 362—363.

⁷⁸² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 42зв.

⁷⁸³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 14—15.

⁷⁸⁴ *Кеніч Т. Ю.* Бобир Іван Савелійович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/mekhaniky-sutsil%60nykh-seredovy/bobyr-ivan-saveliyovych-/?sphrase_id=45208. Назва з екрана.

⁷⁸⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 44.

⁷⁸⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 77—79.

⁷⁸⁷ *Станжицький О. М.* Васильченко Іван Петрович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/zagal%60noi-matematyky-kafedra-vasyl%60chenko-ivan-petrovych-/?sphrase_id=45430. Назва з екрана.

⁷⁸⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 42зв.

⁷⁸⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 47—49.

⁷⁹⁰ Теоретическая механика и начертательная геометрия // Ухтинский государственный технический университет. Режим доступу: <https://www.ugtu.net/university/faculties/ifp/tming>. Назва з екрана.

⁷⁹¹ Інститут нафти і газу // Ухтинский государственный технический университет. Режим доступу: <https://www.ugtu.net/university/faculties/inig>. Назва з екрана.

⁷⁹² *Воложжанинов Ю. И.* Приближенные методы разделения напряжений в экспериментальной механике: диссертация ... доктора физико-математических наук: 01.02.04. Киев, 1984. 303 с.

⁷⁹³ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 44зв.

⁷⁹⁴ Історія кафедри // Кафедра хімічного, полімерного та силікатного машинобудування. Режим доступу: <http://crpsm.kpi.ua/pro-kafedru/istoriya-kafedri.html>. Назва з екрана.

⁷⁹⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 42.

⁷⁹⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 112—113.

⁷⁹⁷ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 598.

⁷⁹⁸ Кафедра інформаційних технологій проектування та прикладної математики // Київський національний університет будівництва і архітектури. Режим доступу: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=586. Назва з екрана.

⁷⁹⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41.

⁸⁰⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 80—85.

⁸⁰¹ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 606.

⁸⁰² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41.

⁸⁰³ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 607.

⁸⁰⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 174—175.

⁸⁰⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 4—4зв.

⁸⁰⁶ *Карнаухов В. Г.* Козлов Володимир Ілліч // Енциклопедія Сучасної України. Т. 13: Кіі—Кок. Київ: Держ. вид-во «Преса України», 2013. С. 667.

⁸⁰⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41зв.

⁸⁰⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 176—177.

- ⁸⁰⁹ Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 629.
- ⁸¹⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41.
- ⁸¹¹ Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. Київ, 2012. С. 627; Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 631.
- ⁸¹² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43.
- ⁸¹³ Мелешко В. В. Куценко Григорій Васильович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/inshi-pidrozdily-mekhaniko-mat/kutsenko-grygoriy-vasyl%60ovych-/?sphrase_id=45372. Назва з екрана.
- ⁸¹⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 183—183а.
- ⁸¹⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41.
- ⁸¹⁶ Історія Національної академії наук України, 1941—1945. Ч. 2: Додатки. Київ, 2007. С. 299; Історія Національної академії наук України, 1946—1950. Ч. 2: Додатки. Київ, 2008. С. 354; Історія Національної академії наук України, 1951—1955. Ч. 2: Додатки. ... С. 666; Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ... С. 694.
- ⁸¹⁷ Попков Віктор Григорович. Облікова картка Лауреата Державної премії УРСР 1980 р. // Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки: офіційний веб сайт. Режим доступу: http://www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/card/6063_11.jpg. Назва з екрана.
- ⁸¹⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 163—165.
- ⁸¹⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 44.
- ⁸²⁰ Пам'яті Юрія Юрійовича Рубіша... // Ужгородський національний університет. Новини. Режим доступу: <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/pamyati-yuriya-yurijovicha-rubisha.htm>. Назва з екрана.
- ⁸²¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 44зв.
- ⁸²² Стрюк В. К. Упруго-пластическое напряженное состояние коротких цилиндров при неизотермическом нагружении: Автореферат дис. на соискание ученой степени кандидата технических наук. (01.02.04). Киев, 1973. 15 с.
- ⁸²³ Стрюк Віктор Кіндратович // Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/doslidzhennya-operatsiy-kafedr/stryuk-viktor-kindratovych/?sphrase_id=45616. Назва з екрана.
- ⁸²⁴ Хто є хто: Довідник. Професори Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Київ: Освіта, 1998. С. 137.
- ⁸²⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41.
- ⁸²⁶ Уманський Еммануїл Соломонович. Учетная карточка Лауреата Государственной премии УССР 1986 г. (в области науки и техники) // Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки: офіційний веб сайт. Режим доступу: http://www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/card/6062_11.jpg. Назва з екрана.
- ⁸²⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43.
- ⁸²⁸ Там само. Арк. 43зв.
- ⁸²⁹ Арасланов С. GUADEAMUS // Авиация общего назначения. 2000. № 5. Режим доступу: http://www.aviajournal.com/arhiv/2000_2002/magazine/20005/st1_2000.html. Назва з екрана.
- ⁸³⁰ Отзыв о диссертационной работе Агеевой Татьяны Геннадьевны на тему «Разработка методики проектирования теплонагруженных элементов конструкций крыльев суборбитальных многоразовых космических аппаратов», представленной на соискание ученой степени кандидата технических наук по специальности 05.07.03 — «Прочность и тепловые режимы летательных аппаратов». Режим доступу: http://195.19.40.226/dissertations/var/www/uch/assets/reviews/Отзыв_офиц_оппонент_Юдин_В.М._без_подписи.pdf. Назва з екрана.
- ⁸³¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 42, 44зв., 50.

- ⁸³² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 86—90зв.
- ⁸³³ Там само. Арк. 91—111зв.
- ⁸³⁴ *Корецька Л. Ф.* Грінченко Віктор Тимофійович // *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 6: Го—Гю. Київ : Поліграфкнига, 2006. С. 509.
- ⁸³⁵ 80-річчя академіка НАН України В. Т. Грінченка // *Вісник НАН України*, 2017, № 10, С. 107.
- ⁸³⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41, 44зв., 49зв.
- ⁸³⁷ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 353—354.
- ⁸³⁸ Там само. Арк. 282—283.
- ⁸³⁹ *Історія Національної академії наук України, 1956—1960. Ч. 2: Додатки. ...* С. 650.
- ⁸⁴⁰ Мотовиловець Іван Опанасович. Облікова картка Лауреата Державної премії України 1993 р. // Комітет з Державних премій України в галузі науки і техніки: офіційний веб сайт. Режим доступу: http://www.kdpu-nt.gov.ua/sites/default/files/card/5665_11.jpg. Назва з екрана.
- ⁸⁴¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41зв., 43, 49.
- ⁸⁴² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 195—197.
- ⁸⁴³ Шевченко Юрий Николаевич (1926—2016) // *Прикладная механика*. 2016. Т. 52, №2. С. 144.
- ⁸⁴⁴ Шевченко Юрій Миколайович // *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2016. № 26. С. 5.
- ⁸⁴⁵ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41зв., 43зв.
- ⁸⁴⁶ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 50—52.
- ⁸⁴⁷ 90-річчя академіка НАН України Я. М. Григоренка // *Вісник НАН України*. 2017. № 10. С. 106.
- ⁸⁴⁸ *Гузь О. М.* Григоренко Ярослав Михайлович // *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 6: Го—Гю. Київ: Поліграфкнига, 2006. С. 429.
- ⁸⁴⁹ Григоренко Ярослав Михайлович // *Енциклопедія Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Режим доступу: http://eu.univ.kiev.ua/departments/obchysluval%60noyi-matematyku-k/grigorenko-yaroslav-mykhaylovu/?sphrase_id=45400. Назва з екрана.
- ⁸⁵⁰ 90-річчя академіка НАН України Я. М. Григоренка. ... С. 106.
- ⁸⁵¹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 41зв., 44.
- ⁸⁵² ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 146—148.
- ⁸⁵³ Андрій Фефанович Улітко // *Математичні методи та фізико-механічні поля*. 2015. Т. 58, № 3. С. 141—143.
- ⁸⁵⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 43.
- ⁸⁵⁵ Иванов Олег Николаевич // *Энциклопедия Угрешы*. Режим доступу: http://gordzer.monnet.ru/ivanov_on.htm. Назва з екрана.
- ⁸⁵⁶ *Институт механики им. С. П. Тимошенко. ...* С. 105.
- ⁸⁵⁷ *Раер Г. А.* Исследование динамики и прочности роторов стационарных центробежных компрессорных машин: Автореферат дис. на соискание ученой степени доктора технических наук. Ленинград, 1970. 31 с.
- ⁸⁵⁸ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 183—184.
- ⁸⁵⁹ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 4. Спр. 46а. Арк. 48.
- ⁸⁶⁰ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 24. Арк. 34.
- ⁸⁶¹ Там само. Арк. 35—41.
- ⁸⁶² Там само. Арк. 42—44.
- ⁸⁶³ Там само. Арк. 150—155.
- ⁸⁶⁴ ІА НБУВ. Ф. 102. Оп. 1. Спр. 23. Арк. 284—287.
- ⁸⁶⁵ Там само. Арк. 288—300.
- ⁸⁶⁶ Там само. Арк. 163—166.
- ⁸⁶⁷ Там само. Арк. 18—19.

П І С Л Я М О В А

У книзі на широкій документальній та історіографічній базі досліджено життєвий шлях та наукову діяльність видатного українського вченого у галузі механіки, спеціаліста з теорії пружності і термопружності, доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки, лауреата Державної премії УРСР, академіка АН УРСР А. Д. Коваленка. В основу джерельної бази дослідження покладено архівну спадщину науковця — документи особового архівного фонду вченого, що зберігається в ІА НБУВ.

Водночас доповненню та уточненню інформації про життя та діяльність вченого сприяло залучення до аналізу окремих документів з особових фондів академіків НАН України Ю. О. Митропольського та Г. М. Савіна, які теж зберігаються в ІА НБУВ, особової справи А. Д. Коваленка в Архіві Президії НАН України, опублікованих документів та матеріалів у збірниках із серії «Джерела до історії науки в Україні». Враховано та відзначено науковий, науково-популярний та публіцистичний доробок, в якому різною мірою презентовано особистість А. Д. Коваленка, таких авторів, як О. Александровський, І. Я. Аміро, Ю. О. Бойко, Т. В. Брязкало, Я. М. Григоренко, О. М. Гузь, Д. В. Зеркалов, В. А. Каліон, Б. Кован, В. О. Кононенко, О. Р. Купчик, В. А. Кучмаренко, І. І. Ладивір, С. М. Левтеров, Н. О. Лобкова, Ю. М. Неміш, В. В. Немошкаленко, М. В. Новиков, О. С. Онищенко, Б. Є. Патон, В. М. Пелих, Г. С. Писаренко, Г. М. Савін, С. В. Старовойт, О. І. Стрельбицька, В. М. Терлецький, А. Ф. Улітко, С. А. Хорошева, А. І. Шаповал, Ю. М. Шевченко, Л. В. Шипко, Л. М. Яременко та ін.

На основі зібраних джерел окреслено коло питань наукової біографії А. Д. Коваленка: походження, навчання та становлення як професійного вченого; діяльність в умовах евакуації (1941—1944) та післявоєнної відбудови народного господарства (1944—1949); робота на посадах завідувача кафедри теорії пружності КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1949—1959), очільника Інституту механіки АН УРСР (1959—1965) та завідувача відділу технічної теорії пружності і пластичності цього інституту. Розглянуто заходи із вшанування пам'яті вченого та підсумовано загальну оцінку діяльності А. Д. Коваленка, висловлену його колегами та учнями. У процесі дослідження виокремлених періодів життя та діяльності вченого проаналізовано та загалом підсумовано кількісні та якісні характеристики його наукового доробку.

У процесі розроблення хронологічної канви наукової біографії А. Д. Коваленка віднайдено та проаналізовано масив документів про його участь упродовж 1942—1973 рр. у вітчизняному та міжнародному науково-інформаційному обміні у галузі окремих питань механіки, а саме механічних напруг, згину

та розтягу в дисках газових турбін, напруженості та жорсткості газотурбінних двигунів, теорії термопружності, згину та напруг пластин і оболонок, гіпергеометричних функцій другого роду, термов'язкопружності та термопластичності.

Документи особового архівного фонду А. Д. Коваленка також пролили світло на раніше не досліджену проблему формування його наукової школи, завдяки чому було значно розширено список учнів вченого. Дослідження біографічної інформації про вчених — учнів Анатолія Дмитровича дало змогу встановити генетичну тяглість його ідей аж до сьогодення. Аналіз масиву рецензій А. Д. Коваленка на понад 50 кандидатських та докторських дисертацій, монографій та великої кількості статей відкрив можливість простежити поширення ідей вченого серед представників інших наукових шкіл в механіці.

Зважаючи на те, що дана праця покликана представити у формі монографічного дослідження наукову біографію А. Д. Коваленка загалом та розкрити її окремі аспекти на основі документальних джерел, очевидною стає необхідність подальшого поглибленого розроблення як окресленого кола питань, так і його розширення. Одним із шляхів такого розширення є виведення дослідження особового архівного фонду А. Д. Коваленка за межі реконструкції лише життя та діяльності цієї непересічної людини, проведення глибокого джерелознавчого дослідження документів фонду на предмет їх інформативного потенціалу як джерел з історії механіки в Україні та світі, зокрема наукових біографій видатних вчених-механіків.

Таким чином, є очевидною доцільність подальшого наукового опрацювання та дослідження документальної спадщини української механіки як науки та її ключових осіб, видатних вчених-механіків. Сподіваємося, що дана монографія буде корисною для дослідників життєвого та наукового шляху видатного українського вченого у галузі механіки, спеціаліста з теорії пружності і термопружності академіка А. Д. Коваленка, а також всіх, хто цікавиться історією науки механіки в Україні.

Автор висловлює найщирішу подяку всім, хто сприяв та допомагав, щоб ця праця побачила світ. Передусім кандидату історичних наук, директору Інституту архівознавства НБУВ Л. М. Яременко за цінні поради та всебічну підтримку під час роботи над книгою, рецензентам — доктору історичних наук, професору, професору кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка М. Г. Щербак, кандидату історичних наук, старшому науковому співробітнику, завідувачу відділу теорії та методики біобібліографії Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Н. І. Любовець за надані консультації. Кандидату фізико-математичних наук, старшому науковому співробітнику відділу термопружності Інституту механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України О. Ю. Шевченку за цінне доповнення особового архівного фонду А. Д. Коваленка автобіографічним записником вченого. Співробітникам Інституту архівознавства НБУВ — кандидату історичних наук, завідувачу відділу археографії С. В. Старовойт та старшому науковому співробітнику А. І. Шаповалу за надану допомогу у процесі комплектування, описування та залучення до наукового обігу документальної спадщини А. Д. Коваленка.

Д О Д А Т К И

Додаток 1

Список доповідей А. Д. Коваленка на наукових форумах*

1. «Исследование напряжений в колесных лопатках турбонагнетателей». 15 січня 1942 р.
Інститут будівельної механіки АН УРСР. Січнева сесія АН УРСР (м. Уфа, БАРСР, 12—17 січня 1942 р.), засідання Відділення технічних наук.
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 8зв.
2. «Об изгибе диска конического профиля». 11 квітня 1942 р.
[Інститут гірничої механіки АН УРСР]. Семінар [відділу теорії пружності], керівник — О. М. Динник (м. Уфа, БАРСР).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 24зв.
3. «Об изгибе и растяжении дисков переменной толщины». 4 липня 1942 р.
[Інститут гірничої механіки АН УРСР]. Семінар [відділу теорії пружності], керівник — О. М. Динник (м. Уфа, БАРСР).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 24зв.
4. «Про згин та розтяг дисків змінної товщини». 9 липня 1942 р.
Інститут будівельної механіки АН УРСР. Липнева сесія АН УРСР (м. Уфа, БАРСР, 8—12 липня 1942 р.), засідання Відділення технічних наук.
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 21зв.
5. «Обобщенный метод расчета дисков переменной толщины на растяжение и изгиб». 28 липня 1943 р.
ЦІАМ. Технічна нарада 14-го відділу (м. Москва, РРФСР).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 1, арк. 3—6зв.

---

* У списку представлено назви доповідей, підготовлених А. Д. Коваленком та виголошених на наукових форумах. Вказано назви, дати й місця проведення форумів, а також прізвища співдоповідачів, дати виступів з посиланням на джерело, у якому віднайдемо відповідну інформацію.

6. «О тепловых напряжениях в дисках газовых турбин».

10 січня 1944 р.

ЦІАМ. Технічна нарада 14-го відділу (м. Москва, РРФСР).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 24зв.

7. «Тепловые напряжения в дисках газовых турбин».

2 лютого 1944 р.

МАТІ. Засідання кафедри опору матеріалів (м. Москва, РРФСР).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 2, 3 арк.

8. «Обобщенный метод расчета напряжений при растяжении и изгибе дисков переменной толщины».

14 червня 1944 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар динамічної міцності, керівник — М. М. Афанасьєв (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 1, арк. 1—2зв.

9. «Расчет тепловых напряжений в дисках переменной толщины».

5 липня 1944 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар динамічної міцності, керівник — М. М. Афанасьєв (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 24зв.

10. «Изгиб диска в поле центробежных сил».

11 січня 1945 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар теорії пружності, керівник — О. М. Динник (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 3, арк. 1—3зв.

11. «Диск несимметричного профиля как вращающаяся коническая оболочка».

8 лютого 1945 р.

[Інститут гірничої механіки АН УРСР]. Семінар [відділу теорії пружності], керівник — О. М. Динник (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 4, арк. 6—6зв.

12. «Расчет дисков несимметричного профиля».

9 квітня 1945 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар колективу інституту (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 4, арк. 1—2зв.

- 13.** «Влияние радиальных усилий на изгиб диска».
23 квітня 1945 р.
Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар колективу інституту (м. Київ).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25.
- 14.** «Расчет дисков несимметричного профиля в паровых турбинах».
23 травня 1945 р.
КПІ. Наукова конференція, присвячена підсумкам наукової роботи КПІ у воєнні роки (1941—1944 рр.) (м. Київ, 15—25 травня 1945 р.), теплотехнічна секція.
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 56, арк. 2.
- 15.** «Растяжение и изгиб дисков симметричного и несимметричного профиля».
8 серпня 1945 р.
Інститут будівельної механіки АН УРСР. Наукова нарада колективу інституту (м. Київ).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25.
- 16.** «Расчет дисков несимметричного профиля».
6 вересня 1945 р.
ЦІАМ. Технічна нарада 14-го відділу (м. Москва, РРФСР).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 4, арк. 1—2зв.
- 17.** «Одновременное деформирование и изгиб в круглых пластинках».
7 грудня 1945 р.
Інститут будівельної механіки АН УРСР. Сесія АН УРСР (м. Київ, 6—9 грудня 1945 р.), засідання секції теорії міцності, будівельної механіки і сільськогосподарської механіки.
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 35.
- 18.** «Расчет дисков несимметричного профиля как вращающихся и неравномерно нагретых конических оболочек с линейным изменением толщины».
27 березня 1946 р.
Інститут механіки АН СРСР. Нарада з теорії пружності, будівельної механіки і теорії пластичності (м. Москва, РРФСР, 25—28 березня 1946 р.), засідання секції «Оболонки».
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 13—13зв.
- 19.** «Расчет дисков турбомашин по моментной теории оболочек».
26 квітня 1946 р.
Сесія АН УРСР (м. Київ, 25—26 квітня 1946 р.).
ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

20. «Новый метод расчета дисков турбомашин на растяжение и изгиб».
22 травня 1946 р.
КПІ. Науково-технічна конференція (м. Київ, 15—25 травня 1946 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 56, арк. 7.

21. «Гипергеометрические функции второго рода в связи с некоторыми задачами теории упругости».

10 квітня 1947 р.

Сесія АН УРСР (м. Київ, 8—12 квітня 1947 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

22. «Напряженное состояние вращающегося диска в случае, когда модуль упругости является функцией радиуса».

31 жовтня 1947 р.

КПІ. Наукова конференція (м. Київ, 31 жовтня 1947 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

23. «Расчет на прочность быстровращающихся конических дисков с учетом неравномерного нагрева».

4 лютого 1948 р.

ВНІТТМАШ. Засідання комітету міцності, [м. Москва, РРФСР].

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

24. «О напряженном состоянии вращающихся конических оболочек».

7 лютого 1948 р.

ЦІАМ. Наукова нарада 14-го відділу (м. Москва, РРФСР).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

25. «Проблема исследования напряженного состояния быстровращающихся деталей турбомашин».

13 листопада 1948 р.

КПІ. Ювілейна наукова сесія (м. Київ, 13 листопада 1948 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

26. «Исследования Института строительной механики в области прочности деталей быстровращающихся машин».

22 вересня 1949 р.

Відділення технічних наук АН УРСР. Вїзна наукова сесія (м. Сталіно, 21—24 вересня 1949 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 25зв.

27. «Работы Института сторительной механики в области расчета деталей турбомашин на прочность».

9 лютого 1950 р.

ХТГЗ. Нарада відділу головного конструктора (м. Харків).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26.

28. «О гипергеометрических функциях «второго рода» в связи с некоторыми задачами теории упругости».

16 лютого 1950 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка, механіко-математичний факультет. 7-ма наукова сесія (м. Київ, 14—18 лютого 1950 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26.

29. «Исследование напряженного состояния роторов турбомашин».

16 листопада 1951 р.

Відділення технічних наук АН УРСР. Виїзна наукова сесія (м. Краматорськ, 15—18 листопада 1951 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 7, 22 арк.

30. «Расчет пластин переменной толщины».

18 лютого 1952 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 9-та наукова сесія (м. Київ, 12—16 лютого 1952 р.), секція математики.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26.

31. «Нові розв'язки задачі про несиметричний згин круглих пластинок змінної жорсткості».

23 лютого 1952 р.

Відділення технічних наук АН УРСР. Семінар з механіки (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 1, арк. бзв.—9зв.

32. «Применение специальных функций в задачах о плоском напряженном состоянии и об изгибе круглых пластинок переменной толщины в случае симметричной нагрузки».

3 листопада 1952 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Науковий семінар механіко-математичного факультету (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26.

33. «Исследования по технической теории упругости применительно к задачам машиностроения».

26 березня 1953 р.

Сесія Відділення технічних наук АН УРСР (м. Київ, 26 березня 1953 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 8, 20 арк.

34. «Некоторые задачи динамики турбинных дисков переменной толщины».
23 червня 1953 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Науковий семінар (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26зв.

35. «Некоторые задачи динамики турбинных дисков переменной толщины».

29 жовтня 1953 р.

Інститут машинознавства АН СРСР. Науково-технічна координаційна нарада з питань динаміки турбомашин (м. Москва, РРФСР, 29 жовтня 1953 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26зв.

36. «Изгиб дисков от действия кориолисовых сил».

30 жовтня 1953 р.

Державний союзний завод № 165. Нарada колективу заводу (м. Москва, РРФСР).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 26зв.

37. «Пластины и оболочки в роторах турбомашин».

21 жовтня 1954 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар з будівельної механіки турбомашин, керівник — А. Д. Коваленко (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 4.

38. «Згин круглих пластин змінної товщини».

23 грудня 1954 р.

Інститут механіки АН СРСР, МДУ ім. В. М. Ломоносова. Нарada з теорії пружності, теорії пластичності і теоретичних питань будівельної механіки (м. Москва, РРФСР, 22—25 грудня 1954 р.), секція «Пластини і оболонки», поза програмою.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 6, арк. 9зв.—21.

39. «Згин круглих пластин змінної товщини» (співдоповідач — Д. М. Борисенко).

17 лютого 1955 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 12-та наукова сесія (м. Київ, 14—19 лютого 1955 р.), секція механіки.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 62, арк. 16зв.—17.

40. «О колебаниях дисков переменной толщины».

31 березня 1955 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Семінар з будівельної механіки турбомашин, керівник — А. Д. Коваленко (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 10, 4 арк.

41. «Исследования по теории пластин и оболочек применительно к роторам турбомашин».

10 червня 1955 р.

Інститут машинознавства АН СРСР. Координаційна нарада з динаміки і міцності турбомашин (м. Москва, РРФСР, 10 червня 1955 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 15.

42. «Некоторые задачи строительной механики турбомашин».

26 жовтня 1955 р.

Відділення технічних наук АН УРСР. Виїзна сесія (м. Харків, 26 жовтня 1955 р.), секція «Турбобудування».

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 15.

43. [О результатах научно-исследовательских работ в области газовых турбин и о планах на 1956 г. исследований, связанных с ГТУ].

21 листопада 1955 р.

Комісія з газових турбін АН СРСР. 9-та координаційна сесія АН СРСР з проблеми газотурбінних установок (м. Москва, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 15;
оп. 4, спр. 46а, арк. 27.*

44. [О результатах н. и. работ в области разработки методов расчета на прочность элементов ГТУ, полученных в 1955 г. отделом технической теории упругости ИСМ АН УССР; о ходе выполнения плана на 1956 г. по теме «Исследование напряженного состояния элементов газотурбинных установок»].

30—31 травня 1956 р.

Комісія з газових турбін АН СРСР. Засідання комісії, голова — академік Б. С. Стечкін (м. Москва, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 22;
оп. 4, спр. 46а, арк. 27.*

45. «Некоторые результаты н. и. работ в области строительной механики турбомашин».

1 червня 1956 р.

ЦНДІТМаш. Нарада відділу випробування газотурбінних установок (м. Москва, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 23;
оп. 4, спр. 46а, арк. 27.*

46. «Некоторые результаты н. и. работ в области строительной механики турбомашин».

5 червня 1956 р.

Кіровський завод. Засідання колективу СКБТ (м. Ленінград, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 23;
оп. 4, спр. 46а, арк. 27.*

47. «Точные решения некоторых задач строительной механики турбомашин».

24 жовтня 1956 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Координаційна нарада з міцності коліс турбомашин: повітродувок, вентиляторів, крильчаток та ін. (м. Київ, 24—26 жовтня 1956 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 15, 14 арк.

48. «Аналогія між слабо зігнутою та нерівномірно нагрітою круглими пластинами змінної товщини».

28 березня 1957 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 14-та наукова сесія (м. Київ, 25—29 березня 1957 р.), секція механіки.

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 16, 7 арк.;
оп. 4, спр. 62, арк. 30.*

49. «Теплові напруги в пластинах і оболонках обертання».

24 квітня 1957 р.

[Сесія] Відділення технічних наук АН УРСР (м. Київ, 23—25 квітня 1957 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 41зв.

50. «Тепловые напряжения в пластинах и оболочках».

11 червня 1957 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Загальноінститутський семінар (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 27.

51. «Исследование тепловых напряжений в турбинных роторах» (співдоповідачі — Л. О. Їльїн, З. Д. Костюк, І. С. Бобир, В. Т. Корнієнко, Ю. М. Шевченко).

28 вересня 1957 р.

Наукова нарада з питань міцності елементів турбомашин при високих температурах (м. Київ, 28 вересня — 1 жовтня 1957 р.), секція «Питання теплопровідності і термопружності».

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 71зв.

52. «Приложение методов технической теории упругости к изучению напряженного состояния элементов турбомашин».

22 жовтня 1957 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Розширене засідання вченої ради (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 20, арк. 1—24.

53. «Развитие методов технической теории упругости для решения задач о напряженном состоянии элементов турбомашин».

31 жовтня 1957 р.

Дніпропетровський державний університет. [Збори професорсько-викладацького складу університету].

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 20, арк. 25—38.

54. «Обзор научных исследований в области напряженности и жесткости газотурбинных двигателей».

13 грудня 1957 р.

Інститут теплоенергетики АН УРСР. Виїзна сесія (м. Миколаїв, 13 грудня 1957 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 1, спр. 21, арк. 1—10, 11—31.

55. «Исследования напряженного состояния деталей турбомашин».

13 грудня 1957 р.

Інститут теплоенергетики АН УРСР. Розширена вчена рада інституту спільно з Південним турбінним заводом (м. Миколаїв).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 27.

56. «Исследования напряженного состояния элементов газотурбинных установок».

13 грудня 1957 р.

Південний турбінний завод. Нарада колективу КБ (м. Миколаїв).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 27.

57. «Развитие методов технической теории упругости для изучения напряженного состояния деталей быстроходных машин».

21 січня 1958 р.

Інститут основних проблем техніки Польської АН. Загальні збори наукових співробітників інституту (м. Варшава, ПНР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 33;
оп. 4, спр. 46а, арк. 28.*

58. «Современные методы исследования напряженного состояния элементов турбомашин».

23 січня 1958 р.

Інститут основних проблем техніки Польської АН. Загальні збори наукових співробітників інституту (м. Варшава, ПНР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 34;
оп. 4, спр. 46а, арк. 28.*

59. «Применение гипергеометрических функций в теории пластин и оболочек».

24 січня 1958 р.

Варшавський університет. [Збори професорсько-викладацького складу університету] (м. Варшава, ПНР).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 34.

60. «Развитие методов технической теории упругости для решения задач о напряженном состоянии деталей турбомашин».

27 січня 1958 р.

Краківський політехнічний інститут. [Збори професорсько-викладацького складу університету] (м. Краків, ПНР).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 34.

61. «Исследование напряженного состояния деталей турбомашин».

3 лютого 1958 р.

Гданський політехнічний інститут, Турбінний інститут Польської АН. Спільні збори співробітників (м. Гданськ, ПНР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 34;
оп. 4, спр. 46а, арк. 28.*

62. «Деякі питання термопружності».

19 лютого 1958 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 15-та наукова сесія (м. Київ, 17—21 лютого 1958 р.), секція механіки.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 62, арк. 39.

63. «Об участии институтов АН УССР в научных исследованиях, связанных с прочностью турбомашин».

6 березня 1958 р.

Держплан СРСР. Галузева нарада з енергомашинобудування (м. Ленінград, РРФСР, 3—7 березня 1958 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 33;
оп. 4, спр. 46а, арк. 28зв.*

64. «О результатах отраслевого совещания по энергомашиностроению». 22 березня 1958 р.

Відділення технічних наук АН УРСР. Семінар з механіки (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 28зв.

65. «Сложный изгиб круглых пластин переменной толщины в осесимметричном температурном поле».

20 жовтня 1958 р.

Харківське вище авіаційно-інженерне військове училище. Тематична науково-технічна конференція (м. Харків, 20 жовтня 1958 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 34;
оп. 4, спр. 56, арк. 57.*

66. «Краткая характеристика перспективного семилетнего плана н. и. работ институтов Отделения технических наук АН УССР (вступительное слово)».

2 грудня 1958 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Розширений виїзний семінар (м. Миколаїв).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 29.

67. «Напряженное состояние дисков газовых турбин».

2 грудня 1958 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Розширений виїзний семінар (м. Миколаїв).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 29.

68. «Тепловые напряжения в круглых пластинах переменной толщины при пространственном температурном поле».

10 лютого 1959 р.

Комісія з міцності газових турбін АН СРСР, Ленінградське відділення АН СРСР. Виїзна нарада зі статичної міцності елементів турбомашин (м. Ленінград, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 40;
оп. 4, спр. 46а, арк. 29.*

69. «Исследование напряженного состояния закрытых рабочих колес центробежных нагнетателей».

10 лютого 1959 р.

Комісія з міцності газових турбін АН СРСР, Ленінградське відділення АН СРСР. Виїзна нарада зі статичної міцності елементів турбомашин (м. Ленінград, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 40;
оп. 4, спр. 46а, арк. 29.*

70. «Дослідження кафедри теорії пружності, зв'язані з вивченням напруженого стану турбінних деталей».

6 березня 1959 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 16-та наукова сесія (м. Київ, 2—7 березня 1959 р.), секція механіки.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 62, арк. 51.

71. «Исследование напряженного состояния элементов турбомашин». 11 червня 1959 р.

Луганський тепловозобудівний завод. Виїзна наукова сесія Відділення технічних наук АН УРСР (м. Луганськ, 9—11 червня 1959 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 39—40.

72. «Развитие методов технической теории упругости при исследовании напряженного состояния элементов турбомашин».

17 червня 1959 р.

Інститут будівельної механіки АН УРСР. Координаційна нарада зі статичної міцності тонкостінних конструкцій (м. Київ, 16—17 червня 1959 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 82зв.

73. «Исследования Института строительной механики АН УССР по вопросам прочности газовых турбин».

22 вересня 1959 р.

ДНТК РМ УРСР, Науково-технічне товариство енергетичної промисловості, Одеське обласне правління. Виїзне розширене засідання Постійної комісії ДНТК РМ УРСР з впровадження газових турбін і парогазового циклу в енергетиці України (м. Одеса).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 40;
оп. 4, спр. 46а, арк. 29зв.*

74. «Роль механики в освоении космического пространства».

23 вересня 1959 р.

«Вимпели Радянського Союзу на Місяці». Вечір, присвячений успішному запуску другої радянської космічної ракети (м. Київ, 23 вересня 1959 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 40;
оп. 4, спр. 46а, арк. 29зв.*

75. «Результаты н. и. работ за 1959 г. и о планах н. и. работ на 1960».

26 листопада 1959 р.

Комісія з міцності газових турбін АН СРСР. Координаційна нарада (м. Ленінград, РРФСР, 26 листопада 1959 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 39;
оп. 4, спр. 46а, арк. 29зв.*

76. «Пологие оболочки вращения переменной толщины в пространственном температурном поле».

1 лютого 1960 р.

Всесоюзний з'їзд з теоретичної і прикладної механіки (м. Москва, РРФСР, 27 січня — 3 лютого 1960 р.), секція механіки твердого тіла, підсекція теорії пластинок і оболонок.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 75, арк. 31.

77. «Несимметрична деформація пологих оболонкок обертання змінної товщини».

25 березня 1960 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка. 17-та наукова сесія (м. Київ, 23—26 березня 1960 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 62, арк. 71зв.

78. «Тепловые напряжения в элементах двигателей».

27 травня 1960 р.

Підприємство п/с 203. Науково-звітна нарада (м. Дніпропетровськ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 64, арк. 18—18зв.

79. Вступне слово.

7 червня 1960 р.

Наукова нарада з теплових напруг у стрижнях, пластинках і оболонках застосувально до турбобудування (м. Київ, 6—7 червня 1960 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 64, арк. 18зв.—20зв.

80. «Тепловые напряжения в пологих оболочках вращения».

7 червня 1960 р.

Наукова нарада з теплових напруг у стрижнях, пластинках і оболонках застосувально до турбобудування (м. Київ, 6—7 червня 1960 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 85.

81. «Решение в специальных функциях задач о несимметричной деформации пологих сферических и конических оболочек».

25 жовтня 1960 р.

Казанська філія АН СРСР, Казанський державний університет. Конференція з теорії пластин і оболонкок (м. Казань, Татарська АРСР, 24—29 жовтня 1960 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 56, арк. 61зв.

82. «Об исследовании термочности изделия».

28 жовтня 1960 р.

Підприємство п/с 203. Нарада колективу підприємства (м. Дніпропетровськ).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 48;
оп. 4, спр. 46а, арк. 30.*

83. «Методы исследования, результаты и планы научно-исследовательских работ по пространственным задачам теории упругости и пластичности на 1961 год».

18 листопада 1960 р.

Інститут механіки АН УРСР. Координаційна нарада з просторових задач теорії пружності та пластичності (м. Київ, 18—19 листопада 1960 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 89.

84. «Вопросы теории упругости и термоупругости в турбиностроении». 13 січня 1961 р.

Раднаргосп Запорізького економічно-адміністративного району, Запорізький машинобудівний інститут, Запорізьке обласне відділення Товариства з розповсюдження політичних і наукових знань. Науковий семінар з питань підвищення зносостійкості, строку служби та стомлюванісної міцності деталей машин і механізмів (м. Запоріжжя).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 56;
оп. 4, спр. 64, арк. 62зв.*

85. «Методы расчета на прочность деталей турбомашин». 14 січня 1961 р.

Підприємство п/с 18. Засідання технічного кабінету (м. Запоріжжя).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 56.

86. «Развитие теории конических оболочек и приложение ее к практике».

13 квітня 1961 р.

Загальні збори Відділення технічних наук АН УРСР (м. Київ, 12—17 квітня 1961 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 56.

87. Вступне слово.

6 червня 1961 р.

Наукова нарада з теплових напруг в елементах турбомашин (м. Київ, 6—8 червня 1961 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 64, арк. 104—107зв.

88. «Обобщение некоторых вопросов теории расчета тепловых напряжений в конических оболочках».

6 червня 1961 р.

Наукова нарада з теплових напруг в елементах турбомашин (м. Київ, 6—8 червня 1961 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 92зв.

89. «О гипергеометрических функциях второго рода».

11 липня 1961 р.

4-й Всесоюзний математичний з'їзд (м. Ленінград, РРФСР, 3—12 липня 1961 р.), секція «Теорія функцій».

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 56;
оп. 4, спр. 64, арк. 158.*

90. «Развитие теории расчета конических оболочек применительно к задачам машиностроения».

18 вересня 1961 р.

Всесоюзна конференція з теорії пластин і оболонок (м. Львів, 15—21 вересня 1961 р.), пленарне засідання.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 78, арк. 3зв.

91. «Новые результаты в области исследования напряженного состояния турбомашин».

23 листопада 1961 р.

Відділення технічних наук АН УРСР, Раднаргосп Одеського економічного адміністративного району. Виїзна наукова сесія Відділення технічних наук АН УРСР (м. Одеса, 22—24 листопада 1961 р.), секція механіки.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 51.

92. «Об итогах совещаний по тепловым напряжениям в элементах турбомашин».

19 грудня 1961 р.

Наукова рада АН СРСР з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності» при Відділенні технічних наук АН СРСР. Засідання ради (м. Москва, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 57;
оп. 4, спр. 46а, арк. 31.*

93. «О результатах научной деятельности Института механики АН УССР в 1961 г.».

17 квітня 1962 р.

Підприємство п/с 203. Виїзна сесія Інституту механіки АН УРСР (м. Дніпропетровськ, 15—21 квітня 1962 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 65—66.

94. «Несимметричная деформация конических оболочек, обусловленная неравномерным нагревом».

6 червня 1962 р.

Наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Київ, 6—8 червня 1962 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 65—66.

95. «Решение задачи о циклически симметричной деформации конической оболочки в вырожденных гипергеометрических функциях».

29 жовтня 1962 р.

Всесоюзна конференція з теорії оболонок і пластин (м. Єреван, Вірменська РСР, 24—31 жовтня 1962 р.), секція загальних питань теорії оболонок і пластин.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 78, арк. 26зв.

96. «Исследования в области технической теории упругости».

29 жовтня 1962 р.

Об'єднана сесія Відділення технічних наук АН СРСР і Відділення технічних наук АН УРСР (29 жовтня — 1 листопада 1962 р.), пленарне засідання (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 59—59зв.

97. «Современные методы решения задач термоупругости».

7 лютого 1963 р.

1-ша Міжвузівська нарада з науково-методичних питань викладання курсів опору матеріалів і будівельної механіки (м. Київ, 5—7 лютого 1963 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 31зв.

98. «Результаты расчета термических напряжений в изделиях».

15 травня 1963 р.

НДІграфіт. Засідання вченої ради (м. Москва, РРФСР).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 31зв.;
спр. 65, арк. 193.*

99. «Тепловые напряжения в оболочке вращения».

5 червня 1963 р.

4-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Київ, 5—8 червня 1963 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 97зв.

100. «Точные аналитические решения для оболочек вращения».

22 січня 1964 р.

Інститут механіки АН УРСР. Семінар з механіки (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 32.

101. «Точные аналитические решения для оболочек вращения».

31 січня 1964 р.

2-й Всесоюзний з'їзд з теоретичної і прикладної механіки (м. Москва, РРФСР, 29 січня — 5 лютого 1964 р.), секція механіки твердого тіла, підсекція «Теорія пластин і оболонок».

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 76, арк. 28зв.

102. «Термоупругость оболочек вращения».

18 лютого 1964 р.

Загальні збори Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР (м. Київ, 18 лютого 1964 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 32;
спр. 66, арк. 83.*

103. «Исследование напряженного состояния и разработка методов расчета элементов новых конструкций паровых и газовых турбин».

27 лютого 1964 р.

Державний комітет РМ УРСР з координації науково-дослідних робіт. Нарада відділу енергетики і енергомашинобудування (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 32.

104. «О работе второго всесоюзного съезда по теоретической и прикладной механике».

27 лютого 1964 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка, механіко-математичний факультет. Наукова сесія професорсько-викладацького персоналу (м. Київ, 27 лютого 1964 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 32.

105. Вступне слово.

6 червня 1964 р.

5-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Київ, 3—6 червня 1964 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 66, арк. 155.

106. «Термодинамические основы и методы термоупругости».

6 червня 1964 р.

5-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Київ, 3—6 червня 1964 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 66, арк. 160зв.

107. «Термодинамические основы и методы термоупругости».

22 лютого 1965 р.

Загальні збори Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР (м. Київ, 22 лютого 1965 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 74.

108. Вступне слово.

8 червня 1965 р.

6-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Київ, 8—12 червня 1965 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 103, 108.

109. «Задачи термоупругости и методы их решения».

20 жовтня 1965 р.

Підприємство п/с 203. Збори колективу підприємства (м. Дніпропетровськ).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 74;
оп. 4, спр. 67, арк. 84зв.*

110. «Задачи термоупругости и методы их решения».

21 жовтня 1965 р.

Збори професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів м. Дніпропетровськ.

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 74;
оп. 4, спр. 67, арк. 84зв.*

111. «Исследования напряженного состояния элементов машин в Институте механики АН УССР».

25 січня 1966 р.

АН УРСР, Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР, Харківська філія Інституту механіки АН УРСР, Харківський політехнічний інститут, Харківський турбінний завод. Науково-технічна нарада «Сучасні методи розрахунків у машинобудуванні з використанням електронних математичних машин» (м. Харків, 23—29 січня 1966 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 67, арк. 120—120зв.

112. «Влияние цикличного нагружения на температуру тел из вязкоупругого материала» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов).

14 березня 1966 р.

Інститут механіки АН УРСР. Науково-технічний семінар з теорії пружності і пластичності (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 67, арк. 132зв.

113. «Применение специальных функций в теории упругости».

14 квітня 1966 р.

Інститут механіки АН УРСР. Конференція з механіки, присвячена 90-річчю від дня народження академіка О. М. Динника (м. Київ, 14—15 квітня 1966 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 56, арк. 91.

114. Вступне слово.

7 червня 1966 р.

7-ма наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Канів, 7—10 червня 1966 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 127.

115. «Уравнения и решения простейших задач для тел из вязкоупругого материала» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов).

7 червня 1966 р.

7-ма наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Канів, 7—10 червня 1966 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 127.

116. «Развитие теории гипергеометрических функций в связи с задачами об упругом равновесии пластин и оболочек».

19 серпня 1966 р.

Міжнародний конгрес математиків (м. Москва, РРФСР, 16—26 серпня 1966 р.), секція «Прикладна математика і математична статистика».

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 67, арк. 211.

117. «Методы и задачи термоупругости».

3 лютого 1967 р.

4-та Всесоюзна конференція з міцності і пластичності (м. Москва, РРФСР, 1—4 лютого 1967 р.), секція термопружності.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 78, арк. 179.

118. «Второй закон термодинамики в механике сплошных сред».

30 березня 1967 р.

Інститут механіки АН УРСР. Філософський семінар (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 68, арк. 45.

119. Звідна доповідь «Общие вопросы термоупругости», з використанням доповіді «Термодинамические основы термоупругости».

30 травня 1967 р.

8-ма наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Кानів, 30 травня — 2 червня 1967 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 153.

120. «Колебания круглой пластины, обусловленные тепловым ударом» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов).

30 червня 1967 р.

Всесоюзний симпозіум з перехідних процесів деформації оболонок і пластин (м. Тарту, Естонська РСР, 28 червня — 3 липня 1967 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 87;
оп. 4, спр. 46а, арк. 36.*

121. «Развитие исследований в области термоупругости и термопластичности».

3 жовтня 1967 р.

Інститут механіки АН УРСР. Засідання вченої ради (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 68, арк. 82зв.

122. «О распространении волн в вязкоупругой среде с учетом термомеханического сопряжения» (співдоповідачі — В. Г. Карнаухов та В. І. Тютя).

30 січня 1968 р.

3-й Всесоюзний з'їзд з теоретичної і прикладної механіки (м. Москва, РРФСР, 25 січня — 1 лютого 1968 р.), секція «Механіка твердого тіла», підсекція «Некласичні моделі механіки твердого тіла».

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 68, арк. 119—119зв.

123. «Осесимметричные краевые задачи теории упругости для тел конечных размеров» (співдоповідачі — В. Т. Грінченко, А. Ф. Улітко).

31 січня 1968 р.

3-й Всесоюзний з'їзд з теоретичної і прикладної механіки (м. Москва, РРФСР, 25 січня — 1 лютого 1968 р.), секція «Механіка твердого тіла», підсекція «Теорія пружності».

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 68, арк. 119—119зв.

124. «Вопросы термоупругости в проблемах прочности двигателей».

23 квітня 1968 р.

Комісія з міцності двигунів АН СРСР. Науково-технічна нарада (м. Ленінград, РРФСР, 23—25 квітня 1968 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 4.

125. «Основы термоупругости».

6 травня 1968 р.

Відкрита лекція для слухачів факультету з підвищення кваліфікації викладачів при КДУ ім. Т. Г. Шевченка (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 68, арк. 169зв.—170.

126. «Основы термоупругости».

13 травня 1968 р.

Відкрита лекція для слухачів факультету з підвищення кваліфікації викладачів при КДУ ім. Т. Г. Шевченка (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 68, арк. 175.

127. Зведена доповідь «Некоторые задачи термовязкоупругости» з використанням доповідей «О теплообразовании в вязкоупругих телах при периодических воздействиях» (співдоповідач — В. Г Карнаухов) та «Распространение волн Релея в вязкоупругом полупространстве с учетом термомеханического сопряжения» (співдоповідачі — В. Г Карнаухов та В. І. Тюптя).

4 червня 1968 р.

9-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Кानів, 4—7 червня 1968 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 94;
оп. 4, спр. 46а, арк. 36зв.*

128. «Научно-исследовательские работы Института механики АН УССР по пространственной термоупругости и термопластичности».

15 жовтня 1968 р.

ЦКТІ. Галузева нарада з проблеми тріщиноутворення паровпускних органів і корпусів парових турбін (м. Ленінград, РРФСР, 15—16 жовтня 1968 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 94.

129. «О 12 Международном конгрессе по прикладной механике (Стенфорд, Калифорния)».

4 грудня 1968 р.

Інститут механіки АН УРСР. Засідання розширеної вченої ради (м. Київ).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 37;
спр. 69, арк. 27.*

130. «Развитие исследований в области термоупругости, термопластичности и термовязкоупругости».

1 квітня 1969 р.

Інститут механіки АН УРСР. Ювілейна сесія, присвячена 50-річчю від дня заснування Інституту механіки АН УРСР (м. Київ, 1—2 квітня 1969 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 90.

131. «Характер напряженного состояния вблизи граничных поверхностей в задачах пространственной термоупругости» (співдоповідачі — В. Т. Грінченко, А. Ф. Улітко).

14 квітня 1969 р.

АН СРСР. Науково-технічна нарада з проблем міцності двигунів (м. Ленінград, РРФСР, 14—17 квітня 1969 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 78.

132. Інформаційне повідомлення «Научно-техническое совещание по проблемам прочности двигателей (14—17 апреля 1969, Ленинград)».

14 травня 1969 р.

Інститут механіки АН УРСР. Семінар з механіки твердого деформівного тіла (м. Київ).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 37;
спр. 69, арк. 129.*

133. Зведена доповідь «Некоторые задачи термовязкоупругости» з використанням доповідей «О колебаниях вязкоупругих стеклопластиковых оболочек с учетом термомеханического сопряжения» (співдоповідачі — В. Г. Карнаухов, О. О. Кільчинський), «Решение задач о термонапряженности многослойных оболочек вращения с учетом поперечных сдвигов» (співдоповідачі — О. О. Кільчинський, В. Г. Карнаухов) та «Распространение

продольных волн в вязкоупругом цилиндре с учетом термомеханического сопряжения» (співдоповідач — В. І. Тюптя).

3 червня 1969 р.

10-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Канів, 3—6 червня 1969 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 37—37зв.;
спр. 69, арк. 152—152зв.*

134. Вступне слово «Работа научных совещаний по тепловым напряжениям в элементах конструкций за 10 лет».

3 червня 1969 р.

10-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Канів, 3—6 червня 1969 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 37зв.;
спр. 69, арк. 152.*

135. Заключне слово.

3 червня 1969 р.

10-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Канів, 3—6 червня 1969 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 69, арк. 153.

136. Оглядова доповідь «Термоупругость пластин и оболочек».

12 вересня 1969 р.

7-ма Всесоюзна конференція з теорії пластин і оболонок (м. Дніпропетровськ, 11—16 вересня 1969 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 37зв.—38.

137. Повідомлення «Решение задач об осесимметричной деформации многослойных оболочек вращения с учетом поперечного сдвига» (співдоповідачі — В. Г. Карнаухов, О. О. Кільчинський), включене до оглядової доповіді А. Я. Александрова «Многослойные пластинки и оболочки».

11 вересня 1969 р.

7-ма Всесоюзна конференція з теорії пластин і оболонок (м. Дніпропетровськ, 11—16 вересня 1969 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 38.

138. Повідомлення «Анализ напряженного состояния жестко защемленной пластины на основе решения пространственной теории упругости» (співдоповідачі — В. Т. Грінченко та А. Ф. Улітко), включене у доповідь О. Л. Гольденвейзера «Некоторые вопросы общей линейной теории оболочек».

16 вересня 1969 р.

7-ма Всесоюзна конференція з теорії пластин і оболонок (м. Дніпропетровськ, 11—16 вересня 1969 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 38.

139. «Термоупругость и термопластичность».

23 вересня 1969 р.

Наукова рада з проблеми «Наукові основи міцності і пластичності» Відділення математики, механіки і кібернетики АН УРСР, секція «Будівельна механіка» науково-технічної ради МВССО УРСР. Науково-методична нарада з координації науково-дослідних робіт у галузі міцності (м. Київ, 23—24 вересня 1969 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 251.***140.** «Некоторые динамические и квазистатические задачи вязкоупругих оболочек» (співдоповідачі — В. Г. Карнаухов, О. О. Кільчинський).

19 листопада 1969 р.

ЦАГІ. Науково-технічна конференція зі статичної міцності літальних апаратів (м. Москва, РРФСР, 19—21 листопада 1969 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 101.***141.** «Термопрочность и термопластичность в машиностроении».

29 січня 1970 р.

Завод «Більшовик». Науково-популярний захід Київської міської та обласної організації товариства «Знання» «Дні науки» (м. Київ та райони Київської обл., 26—31 січня 1970 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 38зв.***142.** «Термоупругие напряжения в элементах конструкций».

18 березня 1970 р.

Київський будинок науково-технічної пропаганди. Семінар «Теплові напруги в елементах конструкцій» (м. Київ, 18—19 березня 1970 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 56, арк. 251.***143.** «Особенности современной теории термоупругости».

20 квітня 1970 р.

КДУ ім. Т. Г. Шевченка, механіко-математичний факультет. Засідання кафедри теорії пружності (м. Київ).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 107.***144.** Вступне слово.

2 червня 1970 р.

11-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Кानів, 2—5 червня 1970 р.).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 254.***145.** Повідомлення «О теплообразовании в ортотропных вязкоупругих оболочках вращения при периодических воздействиях» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов).

2 червня 1970 р.

11-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Калінів, 2—5 червня 1970 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 57, арк. 254зв.

146. «Развитие исследований по термомеханике твердого деформируемого тела в АН УССР» (представлена А. Ф. Улітко).

26 жовтня 1970 р.

Радянсько-польська конференція «Некласичні проблеми теорії пружності» (м. Варшава, ПНР, 26—29 жовтня 1970 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 63, арк. 61.

147. «Обсуждение результатов н. и. работ по созданию метода термомеханического расчета деталей вкладышей узлов истечения и уточнение задач исследований на 1971—72 гг.».

3 березня 1971 р.

КБ «Південне», Інститут механіки АН УРСР. Спільна технічна нарада (м. Дніпропетровськ).

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 113.;
оп. 4, спр. 70, арк. 244.*

148. «Исследования по термомеханике твердого деформируемого тела».

7 квітня 1971 р.

ҚДУ ім. Т. Г. Шевченка. «День науки» у зв'язку з 28-ю студентською конференцією (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 113.

149. «О нестационарных колебаниях вязкоупругих оболочек при механических и тепловых воздействиях» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов).

17 вересня 1971 р.

8-ма Всесоюзна конференція з теорії оболонок і пластин (м. Ростов-на-Дону, РРФСР, 16—21 вересня 1971 р.), секція «Динаміка оболонок і пластин», 2-га підсекція.

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 78, арк. 280зв.

150. «О распространении поверхностных волн в неоднородном вязкоупругом полупространстве» (співдоповідач — В. Г. Карнаухов).

4 жовтня 1971 р.

Інститут математики і механіки АН Казахської РСР. 5-й Всесоюзний симпозиум із розповсюдження пружних і пружно-пластичних хвиль (м. Алмата, КазРСР, 1—9 жовтня 1971 р.), секція «Непружні хвилі».

*ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 39зв.;
спр. 71, арк. 147.*

151. «Связанные динамические задачи термоупругости для тонкостенных элементов конструкций» (співдоповідач — В. І. Козлов).

20 жовтня 1971 р.

2-га радянсько-польська конференція «Некласичні проблеми теорії пружності» (м. Київ, 19—21 жовтня 1971 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 112, 114.

152. «Современная теория и методы термоупругости».

17 листопада 1971 р.

Спільна виїзна сесія відділень АН УРСР (м. Харків, 17 листопада 1971 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 71, арк. 187зв.

153. Вступне слово.

30 травня 1972 р.

12-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Кानів, 30 травня — 1 червня 1972 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 39зв.

154. «Методы решения динамических задач термоупругости и термовязкоупругости» (співдоповідачі — В. Г. Карнаухов, В. І. Козлов).

30 травня 1972 р.

12-та наукова нарада з теплових напруг в елементах конструкцій (м. Канів, 30 травня — 1 червня 1972 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 38, арк. 120.

155. [О работе 13-го Международного конгресса по теоретической и прикладной механике].

20 вересня 1972 р.

Інститут механіки АН УРСР. Загальноінститутський семінар (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 7, спр. 72, арк. 124.

156. «Развитие исследований по термомеханике твердого деформируемого тела в АН УССР».

22 листопада 1972 р.

Сесія Відділення механіки і процесів управління АН СРСР (м. Москва, РРФСР, 22 листопада 1972 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 54, арк. 103.

157. «Развитие в Академии наук УССР исследований по термомеханике твердого деформируемого тела».

25 грудня 1972 р.

Інститут механіки АН УРСР. Засідання вченої ради (м. Київ).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 72, арк. 180зв.

158. «Применение гипергеометрических функций в теории пластин и оболочек».

25 січня 1973 р.

Інститут математики АН УРСР. Республіканська конференція «Роль математики в науково-технічному прогресі» (м. Київ, 23—25 січня 1973 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 72, арк. 186.

159. «Динамические задачи термовязкоупругости» (співдоповідачі — В. Г. Карнаухов та В. І. Козлов).

23 травня 1973 р.

3-я польсько-радянська конференція «Некласичні проблеми теорії пружності» (м. Варшава, ПНР, 22—25 травня 1973 р.).

ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 72, арк. 204.

Додаток 2
Дипломні та дисертаційні роботи, підготовлені під керівництвом
А. Д. Коваленка*

№ з/п	ПІБ автора, науковий ступінь, вчене звання	Дипломна	Кандидатська	Докторська
1	Бобир І. С., к. ф.-м. н., доц.		к. ф.-м. н.	
2	Бойко А. І.	+		
3	Бондарчук Г. С.	+		
4	Борисюк О. І., к. т. н.	+	к. т. н.	
5	Бочковський В. С.	+		
6	Бродер Е. Х.	+		
7	Василенко А. Т., д. ф.-м. н., проф.	+		
8	Васильченко І. П., д. т. н., проф.		к. ф.-м. н.	
9	Вишне夫斯基 В. К.	+		
10	Волк С. І., к. т. н.		к. т. н.	
11	Волкодав І. П., к. ф.-м. н.		к. ф.-м. н.	
12	Воложанінов Ю. І., д. ф.-м. н., доц.		к. ф.-м. н.	
13	Воронін І. П.	+		
14	Вурман Ю. С.	+		
15	Геєць В. М., акад. НАН України.	+		
16	Гололобов В. І., к. т. н.		к. т. н.	
17	Горелік (Гельман) Р. С.	+		
18	Григоренко Я. М., акад. НАН України.		к. ф.-м. н.	д. т. н.
19	Грінченко В. Т., акад. НАН України.	+	к. т. н.	д. ф.-м. н.
20	Гуменюк Б. П.	+		
21	Гурський Н. Г., к. т. н., доц.		к. т. н.	
22	Данько О. А.	+		
23	Докторов А. Л.	+		
24	Еланська Л. В.	+		
25	Журавель О. О., к. т. н., доц.		к. т. н.	
26	Зіненко В. П.	+		
27	Іванов О. М., д. т. н.			д. т. н.
28	Ільїн Л. О., к. т. н.		к. т. н.	
29	Ільїн Ю. С., к. т. н.		к. т. н.	
30	Ітенберг Б. З., к. т. н.		к. т. н.	
31	Карнаухов В. Г., д. ф.-м. н., проф.	+	к. ф.-м. н.	
32	Карпов А. В.	+		
33	Киричок І. Ф., д. ф.-м. н.	+	к. ф.-м. н.	
34	Кільчинська Г. А.	+		
35	Кільчинський О. О., к. ф.-м. н., доц.	+	к. ф.-м. н.	
36	Ковалевська Л. П.	+		
37	Ковальський І. П.	+		
38	Козлов В. І., д. ф.-м. н.		к. ф.-м. н.	
39	Коломієць Г. А., к. ф.-м. н.		к. ф.-м. н.	
40	Кольченко В. І.	+		
41	Комаров Г. М., д. ф.-м. н., проф.	+	к. ф.-м. н.	
42	Копиця Л. І.	+		
43	Корнієнко В. Т., к. т. н.	+	к. т. н.	

* У таблиці представлено перелік прізвищ учнів А. Д. Коваленка із позначенням виду праць, підготовлених під керівництвом вченого. Біля прізвищ вказано встановлені нами станом на 2018 р. найактуальніші наукові ступені та вчені звання, отримані учнями А. Д. Коваленка.

№ з/п	ПІБ автора, науковий ступінь, вчене звання	Дипломна	Кандидатська	Докторська
44	Королевич Ю. С., к. т. н.		к. т. н.	
45	Костюк З. Д., к. т. н.		к. т. н.	
46	Кравченко В. І.	+		
47	Куценко Г. В., к. ф.-м. н., доц.		к. ф.-м. н.	
48	Кучер М. К., д. т. н.	+		
49	Лобкова Н. О., к. т. н.	+	к. т. н.	
50	Малахов Г. Я.	+		
51	Мандель В. С., к. т. н.		к. т. н.	
52	Мотовиловець І. О., д. т. н.	+	к. ф.-м. н.	д. т. н.
53	Музиченко А.	+		
54	Мукоїд А. П.	+		
55	Осокіна С. К.	+		
56	Павленко В. І., к. т. н.		к. т. н.	
57	Пивоваренко Н. М.	+		
58	Піскун В. В., к. т. н.	+	к. т. н.	
59	Поліщук Т. І., к. ф.-м. н.		к. ф.-м. н.	
60	Попков В. Г., к. т. н., доц.		к. т. н.	
61	Прохоренко І. В., к. ф.-м. н.	+	к. ф.-м. н.	
62	Проценко О. П.	+		
63	Раєр Г. А., д. т. н.			д. т. н.
64	Рубач О. М., к. т. н.		к. т. н.	
65	Рубіш Ю. Ю., к. ф.-м. н.		к. ф.-м. н.	
66	Савіченко А. А.	+		
67	Савченко В. Г.	+		
68	Савченко В. І., д. ф.-м. н., проф.	+	к. т. н.	
69	Сивченко В. М.	+		
70	Скляр В. А.	+		
71	Скрипка В. І.	+		
72	Скубченко Д. А.	+		
72	Стратонітська М. Г.	+		
74	Стрелевська Л.	+		
75	Стрюк В. К., к. т. н., доц.		к. т. н.	
76	Терехов Р. Г., к. т. н.		к. т. н.	
77	Тихий В. Г.	+		
78	Тобієва Г. А.	+		
79	Тряпишко В. Є.	+		
80	Тюптя В. І., к. ф.-м. н., доц.	+	к. ф.-м. н.	
81	Улітко А. Ф., чл.-кор. НАН України.		к. ф.-м. н.	д. ф.-м. н.
82	Уманський Е. С., д. т. н., проф.		к. т. н.	
83	Федорцева А. Н.	+		
84	Хорошун Л. Г.	+		
85	Храмова С. І.	+		
86	Цигоева Н. Д.	+		
87	Черкасов Л. О., д. т. н., проф.		к. т. н.	
88	Чуприна А. Я.	+		
89	Шарапов О. Д., к. т. н., проф.	+	к. т. н.	
90	Шаривкер М. Ю.	+		
91	Шевченко О. Ю., к. ф.-м. н.	+		
92	Шевченко Ю. М., акад. НАН України.	+	к. т. н.	д. т. н.
93	Юдін В. М., к. т. н.		к. т. н.	
94	Яковлев Г. О., к. т. н.		к. т. н.	
Всього:	94	62	45	7

ІЛЮСТРАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Выпись из метрической книги, часть первая, в родившихся, за 1905 год.						
Выпись рождения	Выпись крещения	Имя рожденнаго	Земль, имя, отчество и фамилия родителей, и какого вероисповѣданія.	Земль, имя, отчество и фамилия крестильниковъ	Кто исполняетъ таинство крещения.	Родившагося или крещенаго по имени
15.	3.	6	<p>Киевской губ. Таращанскаго у. волость Станиславская Александръ Семеновичъ Коваленко всякая рожашаи зясе 8 вѣрнѣи сѣртисно во ода православнѣи.</p> <p>Вѣрность сей выписи съ подлинною статьею надлежащею удостоверяется. Г. Киевъ, 1914 г. 17 квітня</p> <p style="text-align: right;"><i>Витязь П. Старовитина</i> Діаконъ Вѣрнѣи</p>	<p>Киевской губ. Таращанскаго у. волость Станиславская Александръ Семеновичъ Коваленко всякая рожашаи зясе 8 вѣрнѣи сѣртисно во ода православнѣи.</p>	<p>М. П. Крестильники</p>	<p>М. П. Крестильники</p>

Витязь з метричної книги про народження та хрещення А. Д. Коваленка.
17 квітня 1914 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, стр. 19, арк. 1зв.)

<p style="text-align: center;">фотографична картка студента.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">18 грудня 1922 року Власноручний підпис студента.</p> <p style="text-align: center;"><i>А. Д. Коваленко</i></p>	<p style="text-align: center;">У. С. Р. Р. Н. К. О.</p> <p style="text-align: center;">Київський Політехнічний Інститут.</p> <h3 style="text-align: center;">МАТРИКУЛ</h3> <p style="text-align: center;">Чо 212 (212)</p> <p>Прізвище <i>Коваленко</i></p> <p>Імя <i>Александръ</i></p> <p>По батькові <i>Семеновичъ</i></p> <p>Рік вступу до Інституту 1922</p> <p>Факультет <i>механічний</i></p> <p>Відділ _____</p> <p style="text-align: center;">ректор. <i>К. П. І.</i> декан факультету <i>К. П. І.</i></p> <p style="text-align: center;">Київ, 19 грудня 1922 року.</p> <p style="text-align: center;">Друкарня К. П. І.</p>
--	---

Залікова книжка (матрикул) А. Д. Коваленка — студента механічного факультету КПІ.
18 грудня 1922 р. — 1 червня 1927 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, стр. 2, арк. 1—2)

А. Д. Коваленко
(у центрі) серед учасників
літньої практики на заводі
«Красный Путиловец».
Ленінград,
9 жовтня 1926 р.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4,
спр. 82, арк. 1)

Свідоцтво про закінчення КПІ. 11 грудня 1929 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 20, арк. 1)

Н.К.Т.П.—С.С.С.Р.
ЗАВОД им КОСЯКОВА
УПРАВЛЕНИЕ ДЕЛАМИ

14. Сентября 1935 г.
№ 4/35-44

Адрес Печки: Пос. РОШАЛЬ Мяс. обл.
 Почтовый ящик 3.

Х А Р А К Т Е Р И С Т И К А .-

Инженер **КОВАЛЕНКО** работает на заводе **КОСЯКОВА** с 13 Марта 1929 г. по 14 Сентября 1935 года и последовательно исполнял обязанности пом. завед. электр. отделом, Н-ка Энергобюро и, наконец, Начальника Энерго-цеха /с 1932г./

Заводуправление отмечает плодотворную и полезную работу инженера **КОВАЛЕНКО** в течении семи лет на данном заводе.

Особо отмечаются следующие работы, проведенные под руководством инж. **КОВАЛЕНКО** А. Д.

- 1/ Пуск в эксплуатацию и наладка нормальной работы Новой Котельной на торфу. В результате проведенных мероприятий /наладки работы цепных решеток, устранение загрязнений пароперегревателей, и пр./ Продолжительность работы котла увеличена с 7-10 суток до 1 + 1,5 месяца.
- 2/ Поднятия коэф. полезн. действия котельной с 66% / I и 2 кв. 34г/ до 77% / май-июнь 1935г. /.
- 3/ Приведение турбинного хозяйства в полный порядок / устранение вибрации турбин, кап.рем. турбины и пр. /.
- 4/ Освоение сжигания на котлах новой котельной сильно влажного торфа / 50-60% / в смеси с дровами и углем.
- 5/ Снижение себестоимости вырабатываемой продукции ТЭС, напр. в I-м полугодии 1935г. на 200 тыс. руб.

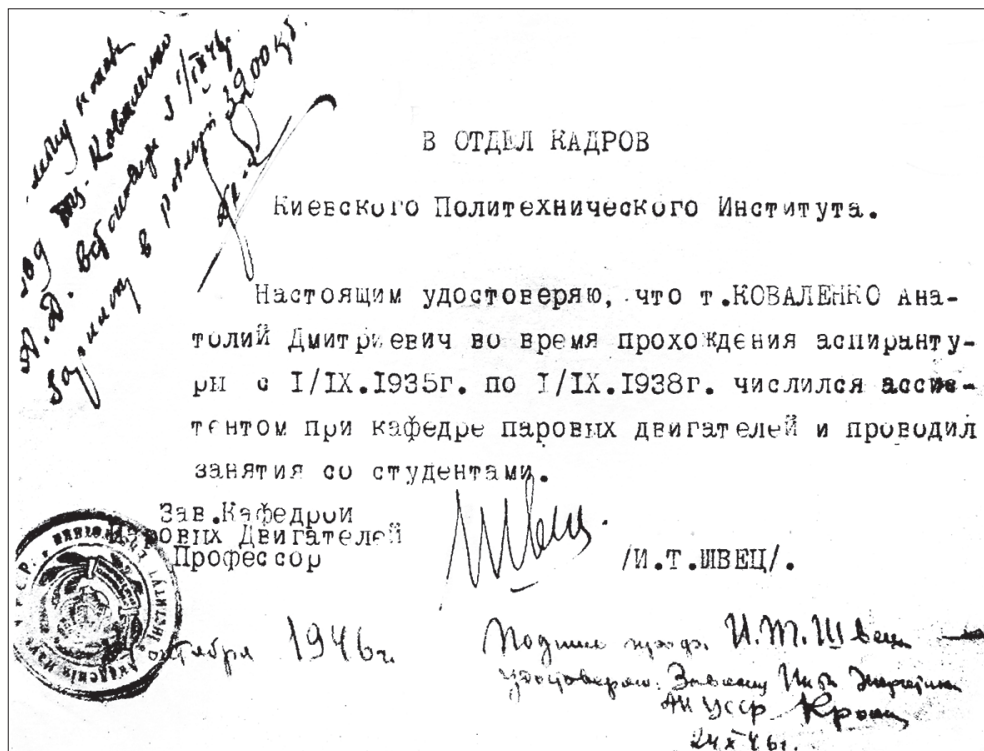
Под его руководством Энерго-цех шел впереди всех остальных производств и цехов по разработке и внедрению рационализаторских мероприятий и рабочих предложений / держит в своих руках третий год переходное красное знамя по рационализации /.

Откомандировывается в Киевский Индустриальный Институт на аспирантскую работу, согласно распоряжения за № 26/384 по ГУУЗ-у НКВД от 16 августа 1935 года.

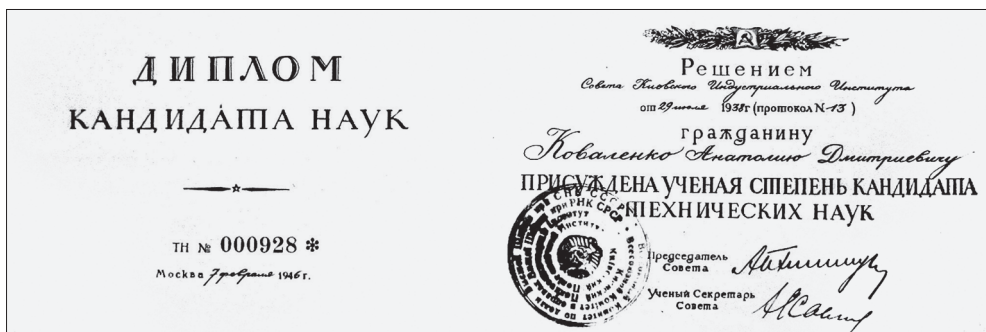
Начальник Завода. —
 Технический директор. — *В. Шиняев*

Характеристика про работу А. Д. Коваленка у 1929—1935 pp.,
 на заводи ім. Косякова. 14 вересня 1935 р. Оригінал.
 (ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 6, арк. 15)

Довідка про роботу А. Д. Коваленка асистентом кафедри парових двигунів КІІ у 1935—1938 рр. 24 жовтня 1946 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 9, арк. 6)

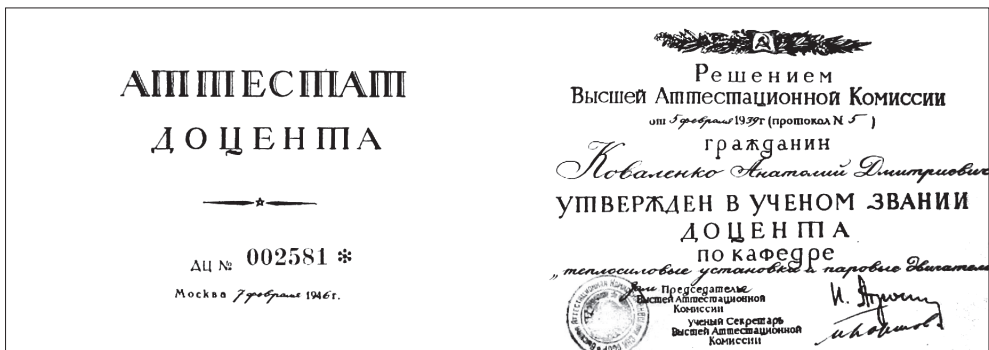

Диплом про присудження А. Д. Коваленку наукового ступеня кандидата технічних наук рішенням Ради КІІ від 29 липня 1938 р.
7 лютого 1946 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 28, арк. 1зв.—2)

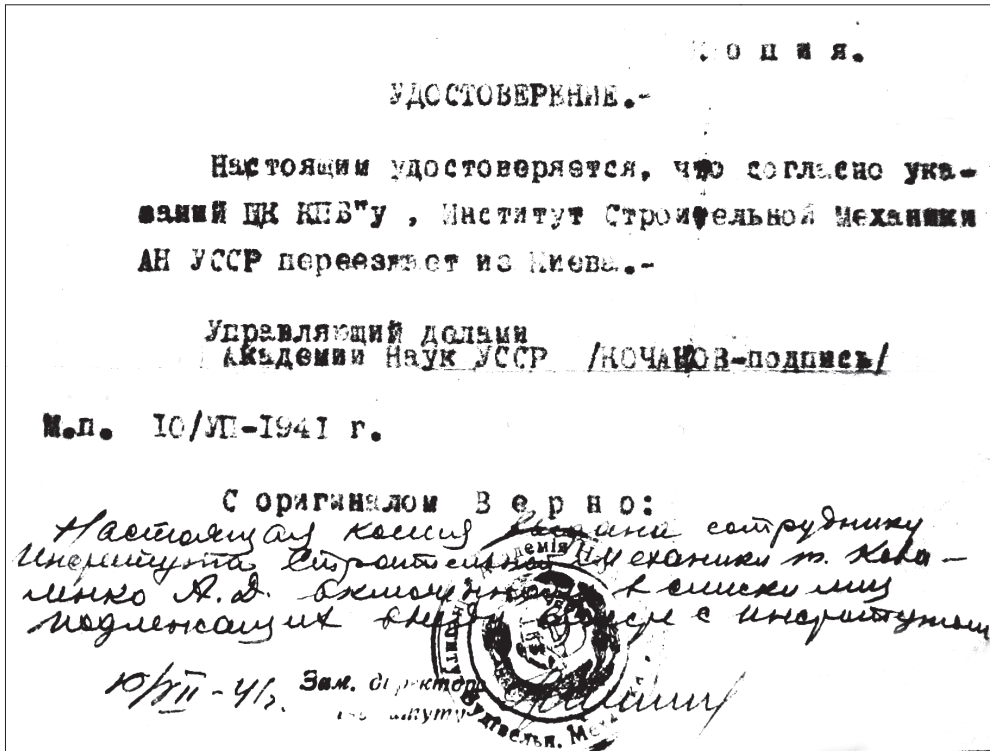

Атестат про затвердження А. Д. Коваленка у вченому званні старшого наукового співробітника по спеціальності «механіка» рішенням Президії АН УРСР від 8 серпня 1938 р. 30 березня 1946 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 29, арк. 1зв.—2)

Атестат про затвердження А. Д. Коваленка у вченому званні доцента по кафедрі «теплові установки і парові двигуни» рішенням ВАК СРСР від 5 лютого 1939 р. 7 лютого 1946 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 22, арк. 3зв.—4)

Копія посвідчення про включення А. Д. Коваленка до списків осіб, які підлягають евакуації разом з Інститутом будівельної механіки АН УРСР. 10 липня 1941 р. Оригінал. (ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 9, арк. 9)

Старший научный сотрудник Академии Наук УССР Коваленко А. Д. за время пребывания в Ц.И.А.М. с 8 октября 1942 г. по 1 февраля 1944 г. провел ряд работ и консультаций по расчету деталей авиамоторов.

В частности им разработаны эффективные методы расчета дисков переменной толщины на изгиб и на растяжение от тепловых деформаций, применительно к деталям авиационного мотора.

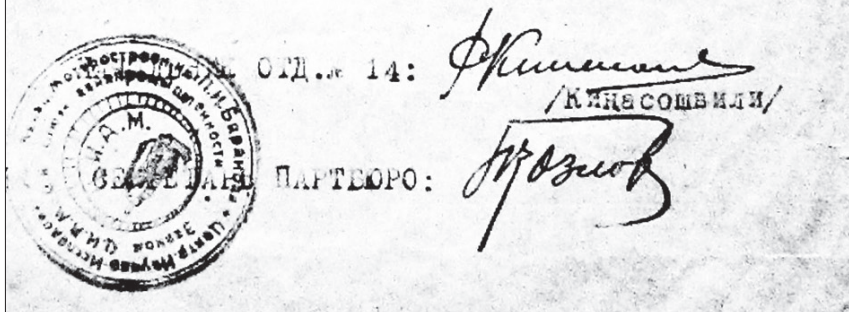
По своим работам на техсоветских отделах сделал два доклада:

1. "Обобщенный метод расчета дисков переменной толщины на растяжение и изгиб", 29 июля 1943 года.

2. "О тепловых напряжениях в дисках газовых турбин" 11 января 1944 г.

За свою работу в отделе награжден званием стахановца.

Принимал активное участие в общественной работе и исполнял обязанности зам. секретаря партбюро отдела.

Лист ЦІАМ Президенту АН УРСР академіку О. О. Богомольцю з характеристикою наукової діяльності А. Д. Коваленка у 1942—1944 рр. (фрагмент).
10 лютого 1944 р. Оригінал.

(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 6, арк. 19)

С. С. С. Р.
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ АВИАЦИОННОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.
ЦЕНТРАЛЬНЫЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ
АВИАЦИОННОГО МОТОРОСТРОЕНИЯ имени П. И. Баранова.
Ц. И. А. М.

При ответе ссылаетесь на наш индекс и дату : " 3 " мая 1943 г.
 На В. № ..... Индекс 96

г. Уфа, Сталинский р-н, п/я II.

У Д О С Т О В Е Р Е Н И Е.

Дано научному сотруднику инженеру ЦИАМ т. КОВАЛЕНКО Г. Д. в том, он является начальником эшелона, едущего в г. Москву со срочными грузами для нужд оборонной промышленности. Просьба ко всем организациям оказывать ему всякое содействие.

НАЧАЛЬНИК ФИЛИАЛА ЦИАМ. *[Подпись]* /ВЛСЛИН/

Посвідчення начальника ешелону ЦІАМ до Москви. 3 травня 1943 р. Оригінал.
 (ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 9, арк. 7)

ДИПЛОМ
ДОКПОРА НАУК

Решением
 Высшей Аттестационной Комиссии
 от 18 ноября 1947 г. (протокол № 20)
 гражданину
Коваленко Анатолию Дмитриевичу
 ПРИСУЖДЕНА УЧЕНАЯ СТЕПЕНЬ ДОКПОРА
 ПЕХНИЧЕСКИХ НАУК

МТН № 00193
 Москва 31 октября 1947 г.

Председатель Высшей Аттестационной Комиссии *[Подпись]*
 Ученый Секретарь Высшей Аттестационной Комиссии *[Подпись]*

Диплом про присудження А. Д. Коваленку наукового ступеня доктора технічних наук рішенням ВАК СРСР від 18 жовтня 1947 р. 31 жовтня 1947 р. Оригінал.
 (ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 26, арк. 23в.—3)

<p>Серия Ш № 025167</p> <p><i>Коваленко</i> (фамилия)</p> <p><i>Анатолий</i> (имя)</p> <p><i>Вештушевич</i> (отчество)</p> <p>личная подпись владельца билета)</p> <p>Военный билет выдан</p> <p>м. п. <i>Львов</i> 1948 г.</p> <p>Ленинским ГВК г. Киева (фамилия военного комиссариата)</p> <p><i>Вайсенок</i> (должность, звание, подпись)</p>	<p>Серия Ш</p> <p>I. ВОЕННО-УЧЕТНЫЕ ДАННЫЕ</p> <p>1. Род войск (служба) <i>инженерно-технич.</i> ВУС № <i>182</i></p> <p>2. Военное звание <i>инженер Майор</i></p> <p>3. Запас <i>1</i> разряда _____ разряда _____ разряда</p> <p>4. Должность <i>инженер конструктор по самолётно-моторостроению</i></p> <p>5. Должен состоять на учете по 31 декабря 19<i>65</i> года</p> <p style="text-align: right;">1</p>
---	---

Військовий квиток А. Д. Коваленка (військове звання — інженер-майор, посада — інженер-конструктор з літако-моторобудування).

9 грудня 1948 р. — 10 січня 1961 р. Оригінал.

(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 12, арк. Ізв.—2)

<p>АПШЕСПАМ ПРОФЕССОРА</p> <p>МПР № 15457</p> <p>Москва <i>Зарис</i> 1949 г.</p>	<p style="text-align: center;">Решением Высшей Аппестационной Комиссии от <i>12 марта</i> 1949 г (протокол № 5)</p> <p style="text-align: center;">гражданин <i>Коваленко Анатолий Вештушевич</i> УШВЕРЖДЕН В УЧЕНОМ ЗВАНИИ ПРОФЕССОРА</p> <p>ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «<i>опир материалов — теория упругости</i>»</p> <p>Председатель Высшей Аппестационной Комиссии</p> <p>Ученый Секретарь Высшей Аппестационной Комиссии</p> <p><i>С. Кудряков</i> <i>Ю. Замеслов</i></p>
--	---

Атестат про затвердження А. Д. Коваленка у вченому званні професора по спеціальності «опір матеріалів — теорія пружності» рішенням ВАК СРСР від 12 березня 1949 р.

9 квітня 1949 р. Оригінал.

(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 32, арк. Ізв.—2)

Академія наук УРСР

ПОСВІДЧЕННЯ
№ 551

Видано тов. Коваленко
Анатолію Дмитровичу

про те, що він працює в Академії наук УРСР на посаді Зав.
Відділу інституту
Будівельної механіки

Видано 5 жовтня 1949 р.
Дійсно до 31 грудня 1950 р.

Нач. Відділу кадрів А. Коваленко
АН УРСР

Посвідчення завідувача відділу
Інституту механіки АН УРСР.
5 жовтня 1949 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 9, арк. 2)

Дійсне на 1951 рік

Продовжено на 1952 рік

Президент АН УРСР
академік
(О. В. Палладін)

(особистий підпис)

Призначений 18 серпня 1950 р.

**АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

Учений Секретар Президії

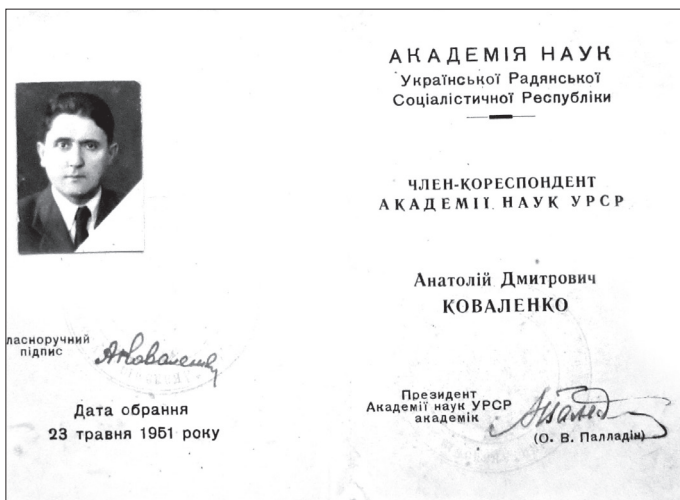
**Анатолій Дмитрович
КОВАЛЕНКО**

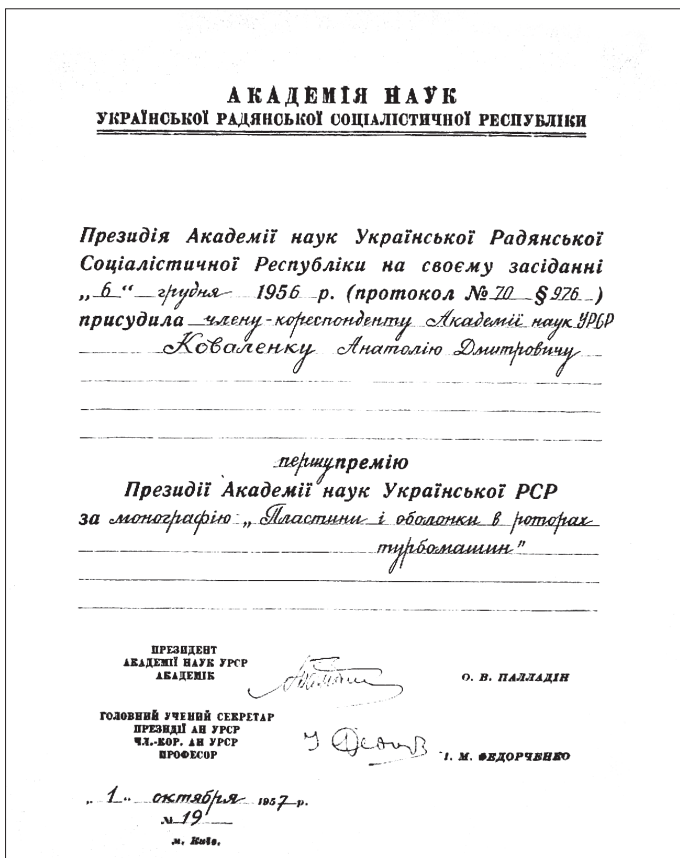
Президент АН УРСР
академік
(О. В. Палладін)

Посвідчення ученого секретаря Президії АН УРСР. 18 серпня 1950 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 9, арк. 5)

Посвідчення члена-кореспондента АН УРСР.
23 травня 1951 р.
Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, стр. 9, арк. 3)

Диплом про присудження А. Д. Коваленку 1-ї премії Президії АН УРСР за монографію «Пластини і оболонки в роторах турбомашин». 1 жовтня 1957 р.
Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, стр. 19, арк. 2)

Під час наукового
відрадженьня до ПНР.

Зліва направо:
А. Д. Коваленко,
Г. М. Савін,
Г. С. Писаренко,
Ю. О. Митрополь-
ський. Січень-лютий
1958 р.

(ІА НБУВ, ф. 102,
оп. 4, спр. 89, арк. 7)

Зустріч українських вчених-механіків з С. П. Тимошенком.

Перший ряд зліва направо: Б. Д. Грозін, Ф. П. Белянкін, Г. М. Савін,
С. П. Тимошенко, С. В. Серенсен, А. Д. Коваленко.

Другий ряд зліва направо: Ю. В. Благовещенський; П. С. Поляков,
П. М. Варвак, М. П. Хотяїнцев, Д. В. Вайнберг, А. А. Крицук, М. І. Черняк.

Київ, 3 червня 1958 р.

(ІА НБУВ, ф. 158, оп. 2, спр. 150, арк. 1)

Диплом про обрання
А. Д. Коваленка
до складу академіків
АН УРСР
по спеціальності
«прикладна теорія
пружності». 18 квітня
1961 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4,
спр. 36, арк. 2)

Посвідчення директора Інституту механіки АН УРСР. [19 квітня 1961 р.] Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 2, спр. 9, арк. 1)

ПРЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

За видатні заслуги в розвитку
радянської науки й техніки
та підготовку кадрів для народного господарства

ПРЕЗИДІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

УКАЗОМ від 26 грудня 1964 р. ПРИСВОЇЛА

професорові Коваленку Анатолію Дмитровичу

ПОЧЕСНЕ ЗВАННЯ

ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА НАУКИ Й ТЕХНІКИ
УКРАЇНСЬКОЇ РСРГолова Президії Верховної Ради
Української РСР*Д. Карась-Синько*Секретар Президії Верховної Ради
Української РСР*А. Зинько**29 грудня 1964 р. № 42*

Диплом про присвоєння А. Д. Коваленку почесного звання заслуженого діяча науки і техніки УРСР. 29 грудня 1964 р. Оригінал.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 38, арк. 4)

А. Д. Коваленко (в останньому ряду) та Г. М. Савін (на передньому плані)
серед учасників 5-ї Всесоюзної конференції з теорії оболонок і пластин. Москва,
3 лютого 1965 р.

(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 95, арк. 1)

А. Д. Коваленко з О. І. Стрельбицькою на розширеному засіданні вченої ради
Інституту механіки АН УРСР з нагоди святкування 60-річчя від дня народження вченої.
Київ, 19 листопада 1965 р.

(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 96, арк. 1)

А. Д. Коваленко (перший зліва у 5-му ряду) на пленарному засіданні Міжнародного конгресу математиків. Москва, 16 серпня 1966 р.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 97, арк. 6)

А. Д. Коваленко та Г. М. Савін (у 1-му ряду 1-й та 2-й справа) під час засідання 6-ї Всесоюзної конференції з теорії оболонок і пластин. Баку, 15 вересня 1966 р.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 106, арк. 8)

А. Д. Коваленко (у 7-му ряду 3-й справа) серед учасників 12-го Міжнародного конгресу з прикладної механіки. Стенфордський університет, штат Каліфорнія, США, 26 серпня 1968 р.

(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 102, арк. 2)

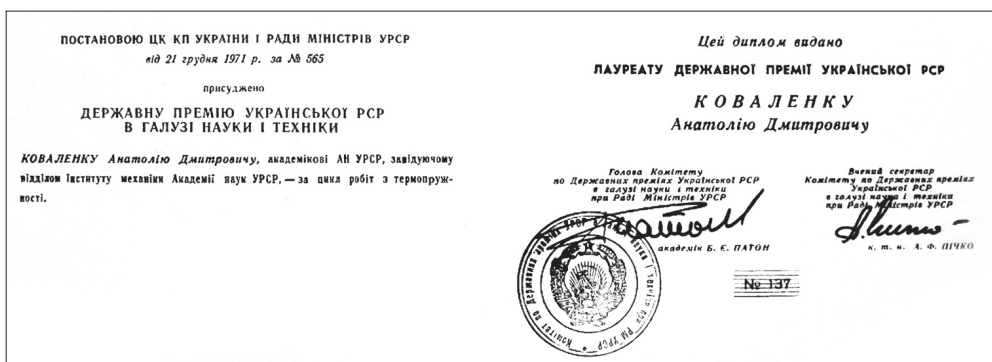
А. Д. Коваленко з Г. С. Писаренком у перерві засідання 10-ї наукової наради з теплових напруг в елементах конструкції. Канів, червень 1969 р.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 103, арк. 1)

А. Д. Коваленко (у 1-му ряду 2-й справа) у президії 7-ї Всесоюзної конференції з теорії пластин і оболонок. Дніпропетровськ, 11 вересня 1969 р.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 104, арк. 2)

А. Д. Коваленко (справа) з Г. С. Писаренком на засіданні 2-ї радянсько-польської конференції «Некласичні проблеми теорії пружності». Київ, 19 жовтня 1971 р.
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 109, арк. 1)

Диплом про присудження А. Д. Коваленку Державної премії УРСР в галузі науки і техніки за цикл робіт з термопружності. 21 грудня 1971 р. Оригінал.

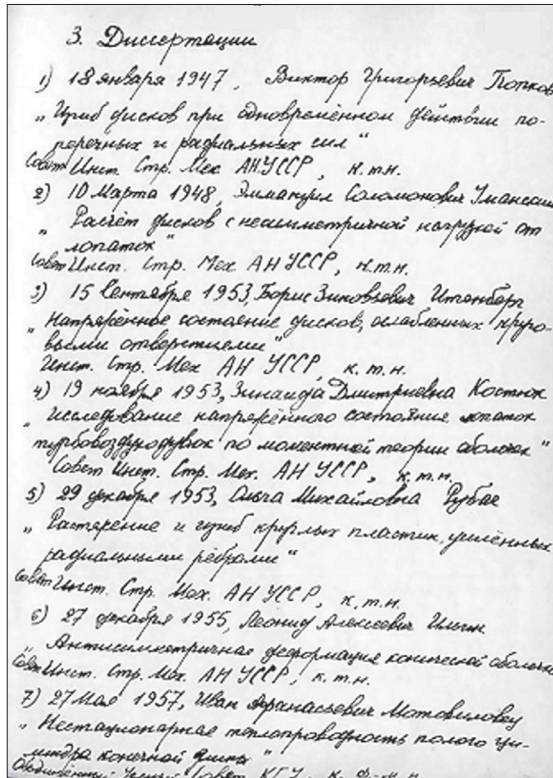
(ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 43, арк. 2зв.—3)

А. Д. Коваленко під час виступу на засіданні 3-ї радянсько-польської конференції «Некласичні проблеми теорії пружності». Варшава, 23 травня 1973 р. (ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 111, арк. 12)

Перший аркуш списку дисертацій, підготовлених під науковим керівництвом А. Д. Коваленка, складеного вченим та Ю. М. Шевченком. Оригінал. 1973—1975 рр. (ІА НБУВ, ф. 102, оп. 4, спр. 46а, арк. 41)

Меморіальна дошка, встановлена на вшанування пам'яті А. Д. Коваленка на фасаді будинку Інституту механіки АН УРСР (м. Київ, вул. Нестерова, 3) у 1976 р. (бронза; барельєф; скульптор О. М. Кальницька, архітектор А. А. Сницьарев). Київ, 11 жовтня 2009 р. (https://uk.wikipedia.org/wiki/Файл:МД_Коваленко.jpg)

СПИСОК АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ

акад. — академік

АН — Академія наук

БАРСР — Башкирська Автономна Радянська Соціалістична Республіка

ВАК — Вища атестаційна комісія

ВІАМ, ВИАМ (рос.) — Всесоюзний науково-дослідний інститут авіаційних матеріалів

ВНІТТМаш, ВНИТОМаш (рос.) — Всесоюзне наукове інженерно-технічне товариство машинобудівників

в. о. — виконувач обов'язків

ВПС — Військово-повітряні сили

ГЕС — гідроелектростанція

ГрузРСР — Грузинська Радянська Соціалістична Республіка

Держплан СРСР — Державний плановий комітет РМ СРСР

Держплан УРСР — Державна планова комісія при РМ УРСР

ДНТК — Державний науково-технічний комітет

ДНЦ ФДУП, ГНЦ ФГУП (рос.) — Державний науковий центр Федеральне державне унітарне підприємство

доц. — доцент

д. т. н. — доктор технічних наук

ДУ — державна установа

д. ф.-м. н. — доктор фізико-математичних наук

Енерговідділ — енергетичний відділ

ЕОМ — електронно-обчислювальна машина

ІА НБУВ — Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

ім. — імені

ін. — інші

к. т. н. — кандидат технічних наук

к. ф.-м. н. — кандидат фізико-математичних наук

КазРСР — Казахська РСР

КБ — конструкторське бюро

КДУ ім. Т. Г. Шевченка — Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка

КЕІ — Київський енергетичний інститут

КІ — Київський індустріальний інститут

- КНЕУ імені Вадима Гетьмана** — Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
- КНТЕУ** — Київський національний торговельно-економічний університет
- КНУ імені Тараса Шевченка** — Київський національний університет імені Тараса Шевченка
- КНУБА** — Київський національний університет будівництва і архітектури
- коп.** — копія
- КПІ** — Київський політехнічний інститут
- КПРС** — Комуністична партія Радянського Союзу
- КПУ** — Комуністична партія України
- крб** — карбованець
- ЛДУ** — Львівський державний університет ім. І. Франка
- м.** — місто
- МАТІ** — Московський авіаційний технологічний інститут
- НАН України** — Національна академія наук України
- нарком** — народний комісар
- НАСА, NASA** (англ.) — Національне управління з авіонавтики і дослідження космічного простору
- НДВ, НИО** (рос.) — науково-дослідний відділ
- НДІграфіт, НИИграфит** (рос.) — Державний науково-дослідний інститут конструкційних матеріалів на основі графіту
- НДР** — Німецька Демократична Республіка
- НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»** — Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
- обком** — обласний комітет
- ООН** — Організація Об'єднаних Націй
- оп.** — опис
- ПНР** — Польська Народна Республіка
- проф.** — професор
- п/с** — поштова скринька
- РМ** — Рада Міністрів
- РРФСР** — Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
- с.** — село
- САП** — Середньоазіатський індустріальний інститут
- СКБТ** — Спеціальне конструкторське бюро турбобудування
- спр.** — справа
- СРСР** — Союз Радянських Соціалістичних Республік
- США** — Сполучені Штати Америки
- т. в. о.** — тимчасовий виконувач обов'язків
- УжДУ** — Ужгородський державний університет
- УжНУ** — Ужгородський національний університет
- УзбРСР** — Узбецька Радянська Соціалістична Республіка
- УРСР** — Українська Радянська Соціалістична Республіка
- УСРР** — Українська Соціалістична Радянська Республіка
- ф.** — фонд

ФРН — Федеративна Республіка Німеччина

ХТГЗ — Харківський турбогенераторний завод

ЦАГІ — Центральний аерогідродинамічний інститут імені професора М. Є. Жуковського

ЦІАМ — Центральний інститут авіаційного моторобудування ім. П. І. Баранова

ЦК — Центральний Комітет

ЦКБЕМ, ЦКБЭМ (рос.) — Центральне конструкторське бюро експериментального машинобудування

ЦКТІ — Центральний науково-дослідний і проектно-конструкторський котлотурбінний інститут ім. І. І. Ползунова

ЦНДІТМаш, ЦНИИТМаш (рос.) — Центральний науково-дослідний інститут технології машинобудування

чл.-кор. — член-кореспондент

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Агєєва Т. Г. — 126
Александров А. Я. — 88, 151
Александровський О. — 6, 16, 49, 128
Амельянчик А. В. — 121
Аміро І. Я. — 7, 16, 128
Андрейцев А. Ю. — 124
Антонов О. К. — 12, 91
Арасланов С. — 126
Афанасьєв М. М. — 63, 68, 131
- Баландін В. П. — 27*
Бальцерак В. — 98
Басіньський Е. — 98
Бесєдіна Л. П. — 121
Беспалова О. І. — 121
Белянкін Ф. П. — 7, 16, 27, 30, 36, 77, 169
Білецький О. І. — 36
Білий М. У. — 12
Благовещенський Ю. В. — 169
Блінов П. П. — 22
Бобир І. С. — 66, 111, 113, 125, 137, 156
Боголюбов М. М. — 49
Боголюбов О. М. — 16, 121—122
Богомолець О. О. — 28—29, 164
Богомолів С. І. — 121
Бойко А. І. — 156
Бойко Ю. О. — 4, 9, 17, 128
Бондарчук Г. С. — 156
Борисенко Д. М. — 66, 97, 135
Борисюк О. І. — 106, 108, 122, 156
Борсук К. — 74, 82
Бочковський В. С. — 156
Бродер Е. Х. — 156
Бродський О. І. — 12
- Брязкало Т. В. — 4, 9, 17, 128
Бугрім О. В. — 121
Будрик В. — 71
Букреєв Б. Я. — 20—21
Булгаков В. М. — 121
Булгаков Ю. В. — 1, 2, 4, 17, 61, 98
Бухало С. М. — 36
- Вайнберг Д. В. — 169*
Варвак П. М. — 169
Василенко А. Т. — 107, 123, 156
Василенко П. М. — 36
Васильєв М. П. — 13
Васильченко І. П. — 111, 113, 123, 125, 156
Вашевський Т. — 71
Венцковський Б. К. — 121
Вишневецький В. К. — 156
Владимиров В. Д. — 29
Власюк П. А. — 36
Войн (Н. Vaughn) — 80
Войцеховська К. Ф. — 121
Волк С. І. — 111—112, 156
Волкодав (Вовкодав) І. П. — 13, 111—
112, 156
Вологжанінов Ю. І. — 111, 113, 125, 156
Воронін І. П. — 156
Вурман Ю. С. — 156
- Галін Л. О. — 95*
Гальоркін Б. Г. — 49
Гарф М. Е. — 76
Геєць В. М. — 107, 123, 156
Георгієвська В. В. — 7, 16
Глушков В. М. — 12

- Гнеденко Б. В. — 36
 Голаб С. — 71
 Головін П. В. — 36
 Гололобов В. І. — 111—112, 156
 Голубенцев О. М. — 38
 Гольденвейзер О. Л. — 88, 151
 Гонсовський В. Л. — 121
 Горелік (Гельман) Р. С. — 156
 Готьє Л. (Gauthier L.) — 78
 Григоренко Я. М. — 6, 7, 15—16, 42, 44—45, 50, 60, 76, 83, 107, 112, 118—119, 122—123, 127—128, 156
 Грінченко В. Т. — 75, 88—89, 96, 106, 108, 116—117, 120, 122—123, 127, 149—151, 156
 Грозін Б. Д. — 10, 27, 30, 77, 169
 Губарєв Г. М. — 23
 Гудєр Дж. Н. (Goodier J. N.) — 79
 Гузь О. М. — 7, 16, 118, 127—128
 Гулий М. Ф. — 12
 Гуменюк Б. П. — 156
 Гурський Н. Г. — 112—113, 156
 Гутковський В. — 75
- Давидов О. С. — 36*
Дадєнков Ю. М. — 49
Данилевський В. В. — 36
Данько О. А. — 156
Динник О. М. — 62—63, 68, 92, 130—131, 147
Доброхотов М. М. — 36
Докторов А. Л. — 156
Друкер Д. (Drucker D. C.) — 78
Думанський А. В. — 36
Душечкін О. І. — 36
- Еланська Л. В. — 156*
- Єлізаров Д. П. — 121*
- Жарій О. Ю. — 120*
Жирицький Г. (Ю.) С. — 7, 20, 25
Жмудський О. З. — 12
Журавель О. О. — 95, 112—113, 156
- Зверезомб-Зубовський Є. В. — 36*
Зеркалов Д. В. — 10, 17, 54, 128
- Зіненко В. П. — 156
 Зорський Х. — 72
 Зражевський Г. М. — 120
- Іванов В. Т. — 13*
Іванов О. М. — 120, 122, 127, 156
Ільїн Л. О. — 42, 44—45, 66, 112, 114, 137, 156
Ільїн Ю. С. — 112, 156
Ільюшин О. А. — 49, 72, 76
Ітенберг Б. З. — 112, 114, 156
Ішлінський О. Ю. — 12, 41, 49
- Кавецький Р. Є. — 36*
Каліон В. А. — 6, 15, 128
Калісський С. — 73
Калнінс (Kalnins A.) — 80
Кальницька О. М. — 52, 177
Карамишкін В. В. — 121
Карнаухов В. Г. — 13, 42, 75—76, 88—89, 91—92, 95, 106, 108, 114, 122—125, 147—156
Карпов А. В. — 156
Келдиш М. В. — 80—81
Кепич Т. Ю. — 124—125
Киричок І. Ф. — 106, 109, 122, 124, 156
Кільчевський М. О. — 10, 17, 43, 45, 59, 122
Кільчинська Г. А. — 156
Кільчинський О. О. — 88, 92, 95, 107, 109, 122, 124, 150—152, 156
Кіпріанов А. І. — 12, 36
Кічигін М. О. — 21, 23—24
Клецька Т. С. — 124
Климов В. Я. — 27
Ковалєвська Л. П. — 156
Коваленко (Васильєва) З. П. — 10, 13, 19, 70—71
Коваленко (Кінча) Є. А. — 18
Коваленко (Шпакова) О. В. — 19
Коваленко В. А. — 19, 34
Коваленко В. Д. — 18
Коваленко Г. Д. — 18
Коваленко Д. А. — 13, 19
Коваленко Д. Ф. — 18

- Коваленко І. А. — 19
Коваленко С. М. — 54
Коваленко Ю. А. — 19, 27
Ковальський І. П. — 156
Кован Б. — 6, 49, 128
Ковревський А. П. — 77
Кожевников С. М. — 12
Козлов В. І. — 76, 92, 112, 114, 125,
154—156
Козоброд В. П. — 12
Коленчук К. І. — 121
Коломієць Г. А. — 112, 156
Кольченко В. І. — 156
Коляно Ю. М. — 121
Комаров Г. М. — 107, 109, 122—124, 156
Кондак М. А. — 21, 23
Коновалов А. Н. — 121
Кононенко В. О. — 7, 12, 16, 46, 75—76,
128
Коперник М. — 77
Копиця Л. І. — 156
Корецька Л. Ф. — 127
Корецький В. М. — 36
Корнієнко В. Т. — 66, 107, 110, 122, 137,
156
Корноухов М. В. — 10, 17, 28
Королевич Ю. С. — 112, 114, 157
Костюк Е. М. — 121
Костюк З. Д. — 43, 66, 112, 114, 137, 157
Костюшко І. І. — 98
Котарбинський Т. — 70
Котельников О. П. — 20—21
Кравченко В. І. — 157
Крицук А. А. — 169
Круковський — 71
Кунец — 71
Купчик О. Р. — 8, 16, 128
Куценко Г. В. — 112, 114, 126, 157
Кучер М. К. — 107—108, 123, 157
Кучеров П. С. — 36
Кучмаренко В. А. — 128
- Лаврентьев П. Д.* — 27—28
Ладивір І. І. — 6, 16, 128
- Лашкар'єв В. Є. — 36
Левтеров С. М. — 6, 16, 128
Лейбніц Г. — 91
Ліфшиць І. М. — 36
Лобко А. О. — 35
Лобкова Н. О. — 6, 45, 107, 110, 122, 128,
157
Ломоносов М. В. — 90
Лур'є А. І. — 12, 41
Любовець Н. І. — 2, 129
Люлька А. М. — 20, 41
- Майзель В. М.* — 121
Макаренков А. Г. — 121
Мазуренко Н. І. — 124
Малахов Г. Я. — 157
Малінін М. М. — 121
Малкін А. — 45
Мандель В. С. — 112, 157
Маринич О. М. — 12
Маркевич О. П. — 36
Марченко В. М. — 122
Маслов Н. М. — 121
Мейнарович Є. В. — 16
Мелешко В. В. — 120, 126
Миткевич В. М. — 121
Митропольський Ю. О. — 3, 8, 12—14, 16,
69—72, 77, 128, 169
Михайлов Г. К. — 12
Мізерницький Б. — 12
Мілях О. М. — 33
Можаровський М. С. — 121
Мосеєнков Б. І. — 121
Мотовиловець І. О. — 42, 50, 60, 107—108,
116—117, 122, 127, 157
Мроз З. — 72
Музиченко А. — 157
Мукоїд А. П. — 157
Мухелішвілі М. І. — 80—81
- Наленч М.* — 12, 76
Налешкевич — 71, 73
Наумов В. К. — 121
Неміш Ю. М. — 16, 128
Немошкаленко В. В. — 6, 15, 128

- Неш В. — 45
Новацький В. — 12, 14, 69–76, 79, 82
Новиков М. В. — 6, 15, 128
- Овчинников М.* — 72
Одквіст Ф. К. [Г.] (Odquist F. K. G.) — 78
Олесяк — 78
Ольшак В. — 12, 70–74
Омеляновський М. Е. — 36
Онищенко О. С. — 17, 128
Осокіна С. К. — 157
Острик В. І. — 120
- Лавленко В. І.* — 112, 157
Палладін О. В. — 29, 33, 36, 40
Панасюк В. В. — 12
Панкратова Н. Д. — 121
Папкович П. Ф. — 49
Парамонов С. Я. — 4
Патон Б. Є. — 6, 12–13, 15–16, 49, 90, 128
Пелих В. М. — 6, 15, 128
Петровський — 71
Пивоваренко Н. М. — 157
Писаренко Г. С. — 3–4, 6–7, 9, 12–13, 15–17, 25–30, 49, 52, 54–55, 61, 69–72, 76–77, 81, 122, 128, 169, 174–175
Підстригач Я. С. — 76, 121–122
Піскун В. В. — 107, 110, 122, 157
Повх І. Л. — 12
Погребняк П. С. — 36
Поліщук Т. І. — 45, 112, 157
Поляков П. С. — 169
Попков В. Г. — 112, 115, 126, 157
Походня І. К. — 12
Проскура Г. Ф. — 35–36
Прохоренко І. В. — 107, 110, 122, 124, 157
Проценко О. П. — 157
- Работнов Ю. М.* — 12, 41, 49, 78
Раєр Г. А. — 106, 120–122, 127, 157
Разживін К. А. — 121
Родіонова В. А. — 121
Ромм Е. І. — 21
Рошаль С. Г. — 22
Рубач О. М. — 112, 157
- Рубіш Ю. Ю. — 112, 115, 126, 157
Ружицький Б. М. — 121
- Савін Г. М. — 3, 6–8, 12, 14, 16, 36, 39–41, 45, 69–77, 93, 128, 169, 172–173
Савіченко А. А. — 157
Савченко В. Г. — 157
Савченко В. І. — 107, 110–111, 122–124, 157
Сайковський М. І. — 121
Самсонов Г. В. — 12
Свириденко М. Н. — 16
Свириденко П. О. — 36
Семененко М. П. — 36
Сенчуров П. П. — 19
Сенчурова (Коваленко) В. Д. — 18–19
Серенсен С. В. — 3, 7, 12–13, 16, 20, 25–28, 30–31, 41, 49, 52, 54–55, 63, 77–78, 81, 90, 169
Сєдов Л. І. — 78
Сивченко В. М. — 157
Симинський К. К. — 3, 20
Синайський Є. С. — 122
Ситник К. М. — 12
Сідляр М. М. — 122
Скляр В. А. — 157
Скрипка В. І. — 157
Скубченко Д. А. — 157
Снеддон І. Н. — 49
Снигарєв А. А. — 177
Спришевський О. І. — 40
Станжицький О. М. — 125
Старовойт С. В. — 4, 17, 128–129
Степанюк В. В. — 121
Стерлінг У. — 78
Стечкін Б. С. — 67, 136
Стратонітська М. Г. — 157
Стрелевська Л. — 157
Стрельбицька О. І. — 7, 16, 93, 128, 172
Стрижало В. О. — 123
Стрюк В. К. — 112, 115, 126, 157
Студзинський М. М. — 37
Ступін О. Я. — 20–21
Сухомел Г. Й. — 3, 20, 54

- Терехов Р. Г. — 112, 157
Терлецький В. М. — 6, 12, 16, 128
Тимошенко С. П. — 9, 39, 77, 79, 169
Тихий В. Г. — 157
Тілман (S. C. Tillman) — 80
Тімошина Т. М. — 54
Тобієва Г. А. — 157
Толубинський В. І. — 21, 23
Торський В. Л. — 122
Третьяченко Г. М. — 121
Трошенко В. Т. — 12
Тряпишко В. Є. — 157
Тумасов В. В. — 23
Турський С. — 71
Тюття В. І. — 89, 91–92, 107, 111, 122, 124,
148–149, 151, 157
- Улітко А. Ф. — 6, 42, 74–76, 88–89, 96,
112, 118–120, 122–123, 127–128,
149–151, 153, 157
Уманський Е. С. — 112, 116, 123, 126, 157
Усенко Т. Т. — 20–21
- Ф**
Федорцева А. Н. — 157
Ферін М. О. — 27–28
Філіппов А. П. — 12, 35, 122
Фішдон — 71, 73
Флоренс (Florence A.) — 80
Флюге (Flügge W.) — 78, 82
Францевич І. М. — 35
Фрідман М. Д. (Friedman M. D.) — 79
- Харламов П. В. — 77
Хідекелі А. В. — 39
Хорошева С. А. — 8, 16, 128
Хорошун Л. Г. — 157
Хотяїнцев М. П. — 169
Хофф Н. Дж. (Hoff N. J.) — 79
Храмова С. І. — 157
Хуанг Н. (Huang N. C.) — 80
- Ц**
Цигоева Н. Д. — 157
- Ч**
Черкасов Л. О. — 112, 116, 123, 157
Чернявський О. Ф. — 121
Черняк М. І. — 169
Чуприна А. Я. — 157
- Ш**
Шаповал А. І. — 4, 17, 128–129
Шарапов О. Д. — 107, 111, 122–123, 125,
157
Шаривкер М. Ю. — 157
Шахурін О. І. — 28
Швець І. Т. — 12, 20–21, 23, 35–36,
41, 50
Швець Р. М. — 121
Швець Ю. І. — 121
Шевальський Р. — 71
Шевченко О. Ю. — 14, 129, 157
Шевченко Ф. П. — 35
Шевченко Ю. М. — 5–6, 14–15, 20, 23, 25,
27, 31, 41–42, 49–50, 52–56, 58–61,
66, 75, 105, 107–108, 116–118, 122–
124, 127–128, 137, 157, 177
Шевчук П. Р. — 122
Шемякін Є. І. — 78
Шепері Б. (Shapery B. A.) — 78, 82
Шипко Л. В. — 17, 128
Шпаков В. І. — 19
Шпакова Є. В. — 19
Штаерман І. Я. — 3, 20
Штокало Й. З. — 36, 41
Шубенко-Шубін Л. О. — 12, 35
Шульц В. Ф. — 20–21
- Щ**
Щербак М. Г. — 2, 129
Щербань О. Н. — 35
- Ю**
Юдін В. М. — 112, 116, 157
Юнг Д. (Young D. H.) — 79
Юровський Л. А. — 121
- Я**
Яковлев Г. О. — 42, 112, 157
Яковлев О. С. — 28
Янковський М. І. — 121
Яновський М. І. — 38
Ярема С. Я. — 121
Яременко Л. М. — 4, 17, 128–129
Яцимирський К. Б. — 12

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Р О З Д І Л 1. ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОБРАЗ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА А. Д. КОВАЛЕНКА ЯК ОСНОВА ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ ВЧЕНОГО	5
1.1. Формування історіографічного образу А. Д. Коваленка	5
1.2. Документальна спадщина А. Д. Коваленка	10
Р О З Д І Л 2. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА НАУКОВИЙ ДОРОБОК А. Д. КОВАЛЕНКА	18
2.1. Походження та родинне коло А. Д. Коваленка	18
2.2. Навчання у КПІ (1922—1929)	19
2.3. Робота на заводі ім. О. О. Косякова (1929—1935)	21
2.4. Навчання в аспірантурі, початок трудової діяльності в КІІ та Інституті будівельної механіки АН УРСР (1935—1941)	23
2.5. Життя та наукова діяльність в евакуації (1941—1944)	27
2.6. Робота в Інституті будівельної механіки АН УРСР та КПІ (1944—1949)	31
2.7. Діяльність в Інституті будівельної механіки АН УРСР та КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1949—1959)	34
2.8. А. Д. Коваленко — директор Інституту механіки АН УРСР (1959—1965)	40
2.9. А. Д. Коваленко та цикли його праць з термопружності (1965—1973)	44
2.10. Вшанування пам'яті та загальна оцінка діяльності А. Д. Коваленка сучасниками	51
Р О З Д І Л 3. УЧАСТЬ А. Д. КОВАЛЕНКА У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОБМІНІ	62
3.1. Участь А. Д. Коваленка у роботі вітчизняних наукових форумів з питань механіки (1942—1957)	62
3.2. Співпраця А. Д. Коваленка у галузі механіки з іноземними вченими (1958—1973)	69
3.3. А. Д. Коваленко — організатор та учасник вітчизняних наукових форумів у галузі механіки (1958—1973)	82
Р О З Д І Л 4. НАУКОВА ШКОЛА А. Д. КОВАЛЕНКА.	105
4.1. Історія та особливості формування наукової школи А. Д. Коваленка	105
4.2. Учні А. Д. Коваленка — автори дипломних робіт та кандидатських дисертацій	106

4.3. Вчені — автори докторських дисертацій, підготовлених під науковим керівництвом А. Д. Коваленка	116
4.4. А. Д. Коваленко як науковий рецензент	121
ПІСЛЯМОВА	128
ДОДАТКИ	130
Додаток 1. Список доповідей А. Д. Коваленка на наукових форумах	130
Додаток 2. Дипломні та дисертаційні роботи, підготовлені під керівництвом А. Д. Коваленка	156
ІЛЮСТРАТИВНІ ДОКУМЕНТИ	158
СПИСОК АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ.	178
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	181

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

Булгаков Юрій Володимирович

**АКАДЕМІК А. Д. КОВАЛЕНКО
ЖИТТЯ ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Джерелознавче дослідження

Літературна редакція

О. С. Боляк

Комп'ютерна верстка

О. І. Фуженко

Підписано до електр. публ. 19.11.2019.

Формат 70 × 100/16.

Ум. фарбо-відб. 1,15. Обл.-вид. арк. 11,2.

Об'єм даних 13,2 Mb.

Видруковано у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського
просп. Голосіївський, 3, Київ-39, 03039

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003